

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПРОЕКТ “СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ”

ПОЧАТКОВА ПІДГОТОВКА ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ІНСПЕКТОРІВ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ СУДДІВ УКРАЇНИ

**ПРАКТИЧНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ВИКЛАДАЧА**

Київ - 2016

Початкова підготовка та підвищення кваліфікації інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Практично-методичний посібник викладача. – Київ, 2016. 382 с.

Це видання підготовлено Проектом Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Справедливе правосуддя»

Метою цього посібника є надати практично-методичні рекомендації та матеріали для організації початкової підготовки та підвищення кваліфікації інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, які виконують функції при здійсненні дисциплінарного провадження щодо судді. У посібнику описано методи викладання та надано зміст занять, що спрямовані на теоретичну підготовку та вдосконалення практичних навичок учасників навчання.

Посібник призначено для викладачів та організаторів занять з навчання інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Це видання також може бути корисним для інших органів, які здійснюють перевірки скарг та звернень щодо поведінки судді, та викладачів курсу з дисциплінарної відповідальності судді Національної школи суддів України.

Це видання здійснено за підтримки американського народу через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID).

Погляди авторів, викладені у цьому виданні, не обов'язково відображають думку Агентства США з міжнародного розвитку або уряду Сполучених Штатів Америки.

ПЕРЕДМОВА

Цей посібник підготовлено в рамках Проекту «Справедливе правосуддя» за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Мета проекту – сприяти утвердженню верховенства права в Україні через підтримку судової реформи, підвищення рівня прозорості та підзвітності судової системи, поліпшення обізнаності громадян із діяльністю судової системи та зростання довіри суспільства до судової влади.

В посібнику представлені матеріали навчальних програм початкової підготовки та підвищення кваліфікації інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі – ВККСУ, Комісія), а також навчально-методичний інструментарій для викладачів та організаторів навчання. Ефективні програми з цієї тематики сприятимуть вдосконаленню механізмів дисциплінарної відповідальності суддів задля забезпечення прозорих та стандартизованих процедур дисциплінарного провадження відповідно до рекомендацій міжнародних організацій та кращого досвіду. За допомогою цього посібника ВККСУ та Вища рада юстиції зможуть розробити та впровадити власні програми з підвищення професійного рівня інспекторів та інших працівників, які здійснюють перевірки скарг та заяв громадян на дії суддів.

Структура посібника виглядає наступним чином:

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ДЛЯ ОРГАНІЗАТОРІВ ТА ПОТЕНЦІЙНИХ ВИКЛАДАЧІВ наводить принципи навчання дорослих та рекомендації стосовно процесу планування та кваліфікації викладачів.

Частина 1 ПРОГРАМА ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ІНСПЕКТОРІВ ВККСУ розрахована на уніфікацію рівня обізнаності інспекторів ВККСУ з урахуванням чинного законодавства, міжнародних стандартів, скерована на удосконалення навичок складання правових процесуальних документів, має на меті підвищення вмінь застосовувати прийоми комунікації.

Частина 2 ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ІНСПЕКТОРІВ ВККСУ покликана періодично підвищувати рівень професійної майстерності інспекторів ВККСУ з урахуванням потреб практики.

Частина 3 ГРАФІК ЗАНЯТЬ надає рекомендований розклад занять для 40-годинного курсу початкової підготовки та 16-годинного навчання з підвищення кваліфікації.

Частина 4 КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ містить рекомендований формат викладання змістовної частини навчання та інструкції щодо методики представлення матеріалу учасникам.

Частина 5 ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ ІНСПЕКТОРІВ ВККСУ містить перелік питань з варіантами відповідей для перевірки «вхідних» та «вихідних» знань учасників навчання.

Частина 6 МАТЕРІАЛИ включає нормативні та інші документи, а також конспект занять з початкової підготовки інспекторів ВККСУ (в розрізі тем).

Частина 7 СЛАЙДИ пропонує зміст наочних матеріалів в форматі презентації PowerPoint.

Частина 8 ОЦІНКА НАВЧАННЯ містить форму оцінки якості навчальної програми, матеріалів та викладачів.

Даний посібник розробила та опрацювала експерт Проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Справедливе правосуддя» **Наталія Ахтирська**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка. В роботі на посібником взяли участь експерти Проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Справедливе правосуддя» **Хосе Мануель Кардозо**, суддя апеляційного суду округу Лісабон, Португалія, **Вікторія Хенлі**, Директор-Старший радник Комісії з якості роботи суддів штату Каліфорнія, США, **Девід Вон**, Керівник Проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Справедливе правосуддя», **Наталія Петрова**, Заступник керівника Проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Справедливе правосуддя», **Ашот Агаян**, Радник з юридичних питань Проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Справедливе правосуддя» та **Анна Сухова**, Радник з правових питань Проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Справедливе правосуддя».

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ДЛЯ ОРГАНІЗАТОРІВ ТА ПОТЕНЦІЙНИХ ВИКЛАДАЧІВ	7
Принципи навчання дорослих	7
Процес планування та кваліфікація викладачів	12
Експертні рекомендації	14
ЧАСТИНА 1 «ПРОГРАМА ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ІНСПЕКТОРІВ ВККСУ»	25
Вступ	25
Тематичний план	28
Питання для самоконтролю	45
ЧАСТИНА 2 «ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ІНСПЕКТОРІВ ВККСУ»	48
Вступ	48
Тематичний план	51
Практичні завдання	63
ЧАСТИНА 3 «ГРАФІК ЗАНЯТЬ»	71
Вступ.....	71
Порядок денний навчання тривалістю 40 годин (5 днів)	72
Порядок денний навчання тривалістю 16 годин (2 дні)	77
ЧАСТИНА 4 «КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ»	79
Привітання та загальний огляд	79
Мета навчальної програми	84
Закони та інші документи, які регулюють діяльність судді.....	85
Практичні справи	90
ЧАСТИНА 5 «ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ ІНСПЕКТОРІВ ВККСУ»	97
ЧАСТИНА 6 «МАТЕРІАЛ	106
Закони та інші документи, що регулюють діяльність судді.....	106
Конспект занять з початкової підготовки інспекторів ВККСУ (в розрізі тем).....	135
Практичний посібник «Здійснення дисциплінарного провадження щодо судді».....	240
ЧАСТИНА 7 «СЛАЙДИ»	293
ЧАСТИНА 8 «ОЦІНКА НАВЧАННЯ»	375
Оціночна форма.....	375

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ДЛЯ ОРГАНІЗАТОРІВ ТА ПОТЕНЦІЙНИХ ВИКЛАДАЧІВ

У цьому розділі детально аналізуються основні аспекти, які доцільно взяти до уваги при підготовці занять для інспекторів ВККСУ. Оскільки навчання інспекторів є різновидом навчання дорослих осіб, цей розділ починається зі стислого огляду принципів навчання дорослих, які покладено в основу планування навчального курсу. Далі у розділі описано процес планування навчального курсу та кваліфікаційний рівень викладачів.

ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ

При підготовці навчального курсу для інспекторів ВККСУ необхідно взяти до уваги чотири принципи навчання дорослих. По-перше, дорослі особи мають низку особливостей, які впливають на те, як вони вчаться. По-друге, цілі навчання та викладання можуть залежати від шести різних рівнів мислення дорослих. По-третє, для досягнення цілей навчального курсу всіма учасниками потрібно використовувати різнопланові навчальні методи. І по-четверте, важливими компонентами ефективного навчання дорослих є письмові матеріали та наочні засоби.

Особливості «дорослих учнів»

Навчання інспекторів ВККСУ буде максимально ефективним, якщо при його підготовці взяти до уваги такі особливості «дорослих учнів»:

- Дорослі особи зазвичай прагнуть здобути нову інформацію і навички, якими можна одразу ж скористатися. Менш імовірно, що вони бажатимуть нових знань як таких.
- Дорослі володіють значним обсягом знань та досвіду ще до того, як починають опановувати навчальну програму. Існуючі знання та досвід учасників – важливий ресурс, яким можуть скористатися викладачі навчального курсу для судових управлінців.
- Дорослі вчаться найуспішніше, коли вони відчують, що їх цінують і поважають. Вони побоюються відкритої конкуренції та провалу в очах публіки, і це певною мірою шкодить навчанню.
- Дорослі краще засвоюють навчальний матеріал, коли беруть активну й творчу участь у самому процесі навчання.

Рівні мислення дорослих

Блум (Bloom) та Марцано (Marzano) у своїх таксономіях¹ навчання стверджують, що у дорослих навички мислення можна розділити на декілька категорій складності.

¹ Див.: <http://educate.intel.com/ru/ProjectDesign/ThinkingSkills/ThinkingFrameworks/>
http://en.wikipedia.org/wiki/Bloom%27s_Taxonomy
<http://www.marzanoresearch.com/products/catalog.aspx?group=88>

Навчання інспекторів ВККСУ можна побудувати таким чином, щоб допомогти їм досягти поставлених цілей на всіх рівнях:

- *Знання.* На цьому фундаментальному рівні розуміння учасники можуть повторювати, згадувати й характеризувати представлену інформацію.
- *Розуміння.* Цей рівень вивчення передбачає відтворення учасниками інформації своїми словами. Вони можуть пояснювати, наводити приклади та підсумовувати.
- *Застосування.* Учасники здатні застосовувати інформацію або навички в новій ситуації. Вони можуть тлумачити, модифікувати та використовувати поняття й навички.
- *Аналіз.* На цьому рівні мислення учасники здатні розкласти ціле на складові частини. Вони можуть виокремлювати, окреслювати й підрозділяти ідеї та навички.
- *Синтез.* Цей рівень розуміння дає учасникам змогу використовувати інформацію для створення нових ідей. Вони можуть розробляти плани й вирішувати проблеми.
- *Оцінка.* На цьому найвищому рівні мислення учасники можуть складати судження на основі набору критеріїв. Вони здатні до критичного осмислення речей.

Різнопланові навчальні методи

Жоден окремий навчальний метод не може бути ефективним для всіх учасників. Так само жоден окремий навчальний метод не підходить для досягнення всіх цілей навчання. Використання різнопланових навчальних методів надасть змогу всім учасникам зберегти зацікавленість і досягти цілей програми. Відомі наступні методи навчання:

- *Лекція.* Цей метод дозволяє викладачеві контролювати надання інформації. Лекція може бути ефективним способом передачі інформації, коли метою навчання є отримання знань та досягнення розуміння. Однак більшість учасників не можуть зосередити свою увагу на лекції, яка триває більше 20 хвилин. Лекції ефективніші, коли вони доповнюються демонстрацією наочних матеріалів та поєднуються з іншими навчальними методами.
- *Дискусія.* Дискусія є двостороннім спілкуванням між ведучим та учасниками або безпосередньо між учасниками. Дискусія залучає учасників до активного навчання. Вона може бути ефективним методом поліпшення запам'ятовування учасниками понять і здатна допомогти їм здобути навички вирішення проблем та критичного мислення. Дискусія дає змогу учасникам пропонувати нові ідеї й часто стимулює їх продовжувати навчання. Дискусія може відбуватися у великій або малій групі, а також між двома учасниками.
- *Ситуативний аналіз (кейс-метод).* У ситуативному аналізі фігурує реальна чи уявна ситуація, що ілюструє поняття або навички. Цей метод може сприяти досягненню прикладних цілей, а також тих, що пов'язані з аналізом, синтезом та оцінкою.

Ситуативний аналіз можна застосовувати при роботі у великих або малих групах, а також індивідуально. Його можна проводити усно, проте зазвичай викладачеві простіше, коли він здійснюється в письмовій формі. Ситуативний аналіз є більш ефективним, коли в основі його ситуативного завдання лежить реальна проблема, з якою учасники мають справу в своїй професійній діяльності.

- *Моделювання (рольова гра).* Цей метод передбачає, що кожен учасник гратиме певну роль. Моделювання має відображати реальні ситуації, що мають стосунок до учасників. Перевага моделювання полягає в тому, що воно залучає учасників до активного навчання і заохочує їх до критичного мислення та оцінок. Моделювання має бути ретельно підготовлене викладачем для того, щоб учасники чітко розуміли свої ролі та цілі моделювання.
- *Письмова робота.* Короткі письмові вправи можуть підсилювати ефект інших навчальних методів. Наприклад, під час лекції викладач може зробити перерву на дві хвилини, впродовж яких учасники мають підсумувати в письмовій формі головні принципи начитаного лекційного матеріалу. Або ж запропонувавши питання чи проблему для дискусії, викладач може попросити учасників коротко викласти на папері їхні думки. Скоріш за все в подальшій дискусії візьмуть активну участь більше учасників і прозвучить більше вдумливих відповідей. Додатковою перевагою письмових вправ є те, що вони залучають до активної роботи кожного учасника.
- *Вікторина.* Вікторина передбачає, що учасники нададуть відповіді (мовчки, «самі собі», або в письмовій формі) на низку запитань. Вікторина – ефективний спосіб розпочати заняття, з'ясувавши настрої та визначивши знання учасників, а також завершити заняття, закріпивши основні поняття, які розглядалися в ньому. Вікторина залучає учасників до активної роботи і може використовуватися як метод для започаткування дискусії.

Письмові матеріали та наочні засоби

Більшість дорослих осіб краще засвоюють інформацію, коли сприймають її візуально, а не на слух. Ефективність навчання зростає, коли інформація подається як усно так і візуально. Отже, письмові матеріали та наочні засоби є важливими компонентами продуктивного навчання судових управлінців.

Письмові матеріали повинні використовуватися на кожному занятті навчального курсу для інспекторів ВККСУ. Ці матеріали можуть бути різного виду. Далі наведено опис типових видів письмових матеріалів, які можна використовувати для навчання інспекторів ВККСУ.

- *Виклад.* У цьому письмовому матеріалі інформація подається у вигляді тексту. Виклад містить всю інформацію, яку викладач має намір представити усно. Іноді у викладі містяться й додаткові відомості. Учасники можуть підготуватися до заняття, прочитавши викладений матеріал завчасно. Також виклад можна використовувати як довідковий матеріал по завершенню програми.
- *Конспект.* У цьому письмовому матеріалі інформація, яка більш повно представлена викладачем на занятті, систематизується та стисло подається у вигляді конспекту. В ході заняття учасники можуть користуватися конспектом для

полегшення слідкування за лекцією та засвоєння матеріалу. Конспекти також можуть містити вільні графи для нотаток, які заповнюються учасниками самостійно під час заняття, що має сприяти ще кращому розумінню змісту.

Контрольний лист. Контрольні листи містять низку запитань для учасників або вказівок, якими вони можуть користуватися для вирішення проблеми, аналізу питання чи застосування навички. Викладачі можуть використовувати контрольні листи для структуризації своїх лекцій. Учасники можуть використовувати контрольні листи під час заняття для засвоєння змісту й оволодіння навичками, а також після заняття - для застосування здобутих знань і навичок у своїй професійній діяльності.

Форма. Цей вид письмового матеріалу є корисним як під час навчального курсу, так і після його закінчення. Під час заняття форми використовуються для ілюстрації понять. Після завершення заняття учасники можуть пристосувати форми до використання у своїй повсякденній діяльності.

Бібліографія (список рекомендованої літератури). Анотована бібліографія часто додається до зазначених вище видів письмових матеріалів. Анотації містять стислий опис джерел друкованої інформації, а також вказівки учасникам щодо того, де вони зможуть дістати цю літературу, якщо захочуть дізнатися більше про ту чи іншу тему після закінчення навчального курсу.

Наочні засоби призначені для використання під час занять. Вони допомагають учасникам зрозуміти поняття, а викладачам дозволяють розширити арсенал активних навчальних методів. Існує чотири види наочних засобів: презентація в форматі PowerPoint/плівкові слайди, дошки для написання крейдою, фліп-чарти та роздаткові матеріали.

- *Презентація в форматі PowerPoint / слайди* є найбільш поширеним видом електронних наочних засобів. Вони надають змогу всім учасникам бачити один і той же матеріал одночасно. Викладачі можуть підготувати презентацію перед заняттям та використовувати ті самі або виправлені слайди, вилучати, змінювати, додавати або скорочувати інформацію для окремих занять в залежності від відведеного часу та цілей певної аудиторії. У презентацію легко додавати картинки та фотографії, а також є можливість використовувати різноманітні ефекти анімації. У разі, якщо немає можливості під час занять використовувати комп'ютер та проектор, викладачі можуть натомість використовувати плівкові слайди. На відміну від матеріалу, який подається на дошках, такі слайди є багаторазовими засобами, тож викладачі можуть використовувати їх постійно. Для збільшення ефективності слайдів як наочних засобів, на кожному з них слід подавати незначний обсяг тексту, а шрифт має бути досить великим для того, щоб усі учасники могли прочитати текст.
- *Дошка для написання крейдою* є вдалим наочним засобом для навчання й опанування матеріалу, якщо використовувати її ефективно. На дошці можна написати перелік цілей заняття, ключові моменти лекції, ідеї, які висловлені учасниками в ході дискусії, та багато чого іншого. Дошки є найефективнішими, коли викладач використовує їх вибірково, подаючи на них лише найважливіші аспекти з метою закріплення головних ідей заняття.

- *Фліп-чарт* – це великий закріплений блокнот з листів паперу. Викладачі в більшості ситуацій можуть використовувати фліп-чарти замість слайдів та дошок. З огляду на свій обмежений розмір фліп-чарт не може бути настільки ж ефективними при роботі з великою групою, як слайди та дошки. З іншого боку фліп-чарт є ефективним засобом для занять з малою групою, коли потрібно зафіксувати ідеї, які були висловлені учасниками. Крім того, фліп-чарт є мобільним засобом, тож його неважко мати під рукою, коли відсутні інші наочні засоби.
- *Роздаткові матеріали* – це різноманітні візуальні засоби, до яких належать конспекти, контрольні листи, графіки, діаграми, вправи, приклади та інструкції. Роздаткові матеріали надають змогу економніше розпоряджатися часом, відведеним для заняття, оскільки учасникам не потрібно переписувати інформацію з дошки чи слайда. Крім того це – багаторазові матеріали, тож викладачі можуть використовувати їх у подальших заняттях, а учасники – після закінчення навчального курсу.

ПРОЦЕС ПЛАНУВАННЯ ТА КВАЛІФІКАЦІЯ ВИКЛАДАЧІВ

У цій частині описано модель процесу планування навчання для інспекторів. Така модель може слугувати орієнтиром для підготовки занять з їх початкової підготовки та підвищення кваліфікації. В деяких випадках організаторам занять варто дотримуватися цієї моделі. Але в більшості випадків організатори будуть пристосовувати цю модель процесу планування до власних потреб.

Модель процесу планування складається з п'яти елементів: (1) оцінка потреб; (2) визначення цілей навчання; (3) створення комітету з планування (команди організаторів); (4) визначення викладацького складу і (5) оцінювання навчання.

Оцінка потреб

Першим кроком організації тренінгів для інспекторів ВККСУ має стати проведення оцінки їх потреб. Один із способів проведення такої оцінки – поставити низку запитань і спробувати дати на них відповідь. Наприклад:

- Яким є нинішній рівень обізнаності учасників з питань незалежності суддів?
- Чому потрібно або бажано провести заняття з визначення формату спілкування з суддею, на якого подано скаргу?
- Чи є необхідність вивчити питання оцінки та аналізу зібраних доказів в дисциплінарній справі?
- Які суттєві знання й навички потрібно здобути учасникам?
- Що має змінитися в результаті участі в тренінгу?

Можливо, організатори знають відповіді на ці запитання завдяки своєму попередньому досвіду підготовки занять або спільної роботи з інспекторами ВККСУ. Якщо ні, то їм доведеться провести опитування потенційних учасників та з'ясувати, які знання, установки та досвід вони мають, та . Так чи інакше, організаторам необхідно відповісти на наведені вище запитання для того, щоб підготувати заняття, яке відповідатиме потребам учасників.

Цілі навчання

Другим кроком організаторів у ході планування навчання має стати визначення його загальних цілей. Цілі навчання нададуть відповідь на запитання: «Що зміниться? Що захочуть та що зможуть робити учасники в результаті проходження цього тренінгу? Як зміниться ставлення, поведінка?». При визначенні кожної цілі навчання організаторам варто дотримуватися трьох етапів процесу. По-перше, почніть формулювання цілі навчання такими словами: «В результаті навчання учасники зможуть...» По-друге, для опису того, що саме зможуть робити учасники після закінчення навчання, використовуйте дієслово, що позначає **активну дію**, таке як «визначити», «вказати», «розробити», «створити», «проаналізувати», «дослідити». Уникайте таких дієслів, як «знати» та «розуміти», оскільки вони не відображають зміну поведінки, яку можна дослідити. По-третє, надайте визначенню цілі навчання відповідного змісту.

Створення комітету з планування

Закінчивши проведення оцінки потреб і намітивши цілі навчання, організатори мають створити комітет з планування. Хоча спланувати заняття може й одна особа, проте саме колективне планування підвищує шанси на створення логічно вивіреного, збалансованого й представницького курсу. Комітет з планування має складатися з п'яти – восьми членів, обізнаних з викладанням правових питань.

Комітет повинен запропонувати свої поради щодо основних елементів планування заняття. Комітет має розглянути оцінку потреб та цілі навчання і висловити свою думку щодо них. Потім комітет повинен надати висновки щодо конкретних тем та складових занять, потрібних для досягнення цілей навчання. Далі комітет має визначити, скільки часу слід відвести в рамках навчання на кожну окрему тему. Комітет повинен вирішити, які практичні завдання та вправи потрібні для досягнення цілей навчання. Нарешті, комітет повинен надати рекомендації щодо потенційних викладачів цього курсу.

Викладацький склад

Ефективний склад викладачів є дуже важливим для досягнення успіху навчання. В ідеалі викладачі повинні добре знати специфіку роботи ВККСУ загалом та інспекторів Комісії, мати чудові викладацькі навички і бути різного віку та статі. Рекомендується використовувати команди викладачів. Викладачі (самостійно чи як частина команди) обов'язково повинні добре розуміти специфічні аспекти здійснення дисциплінарного провадження щодо судді. Вони можуть бути членами ВККСУ, Вищої ради юстиції, викладачами Національної школи суддів України, юридичних учбових закладів, або практикуючими суддями. Викладачам бажано мати досвід навчання дорослих, а також хороші навички презентації та фасилітації. Групові вправи (наприклад, ситуативний аналіз, рольова гра, розробка анкет) та звітування про їх виконання є важливими видами навчальної роботи. Тому глибокі знання з питань теми заняття, а також навички фасилітації є дуже необхідними. Для цього викладачам варто мати доступ та ознайомитися з основними виданнями, присвяченими питанням роботи інспекторів та членів дисциплінарної палати ВККСУ, а також пройти навчання за програмою підготовки викладачів. Якщо можливо, викладачам слід зустрітися до початку навчання, щоб узгодити зміст своїх частин курсу і тим самим уникнути повторів та пропусків. Методичний семінар, на якому особлива увага буде надаватися застосуванню ефективних навчальних методик, що передбачають активну участь дорослих осіб в ході занять, якнайкраще допоможе викладачам провести ефективне навчання.

Для кожного заняття навчального курсу викладач, який буде його проводити, визначає цілі навчання, готує завдання, матеріали та наочні засоби. У Частині 4 цього посібника наведено рекомендований формат викладання теми заняття та інструкції щодо методики представлення матеріалу учасникам.

Оцінювання навчального курсу

Організатори повинні розробити форму для письмового оцінювання учасниками якості та успішності проведеного навчання. Результати письмового оцінювання міститимуть важливу з точки зору зворотнього зв'язку інформацію для організаторів та викладачів, яка знадобиться їм при плануванні наступного навчального курсу. У Частині 8 цього посібника наведено зразок оцінювальної анкети для визначення якості змісту й матеріалів навчального курсу, а також роботи викладацького складу.

ЕКСПЕРТНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО МЕТОДОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ТА СТРУКТУРУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ІНСПЕКТОРІВ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ПАЛАТИ ВККСУ

ХОСЕ МАНУЕЛЬ ДУРО МАТЕУС КАРДОЗО
ЕКСПЕРТ ПРОЕКТУ USAID «СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ»,
Суддя Апеляційного суду округу Лісабон, Португалія

Програма початкової підготовки інспекторів

Навчальна програма початкової підготовки інспекторів дисциплінарної палати ВККСУ загалом відображає основні питання, які слід розглянути під час таких занять.

Серед основних тем початкової підготовки мають бути такі:

- Загальна інформація про Конституцію України з особливим наголосом на положеннях, що стосуються судової влади
- Загальна інформація про організацію судової влади
- Загальна інформація про структуру, повноваження та роботу ВККСУ та ВРЮ
- Кодекс суддівської етики
- Права людини
- Міжнародні стандарти та принципи в галузі дисциплінарної відповідальності судді
- Коментар до Бангалорських принципів
- Рішення Європейського суду прав людини, де викладено принципи стосовно дисциплінарної відповідальності судді
- Рішення ВРЮ за скаргами на рішення в дисциплінарних справах
- Загальна інформація про Кримінальний процесуальний кодекс
- Законодавча база в частині проведення перевірок та здійснення дисциплінарного провадження в світлі міжнародних стандартів
- Питання якості роботи судді з огляду на дисциплінарні аспекти
- Відмінності між етикою, дисциплінарною відповідальністю та стандартом якості роботи судді. Етичне порушення на противагу неналежній поведінці. Межа між етикою та дисципліною
- Основні етапи дисциплінарного провадження
- Конфіденційність
- Конфлікт інтересів
- Поведінка інспектора
- Дрес-код
- Планування, підготовка, організація перевірки, стратегія проведення перевірки, опитування, протоколи опитувань, використання перекладачів, документальні докази
- Розслідування в рамках кримінального провадження щодо суб'єкта перевірки

- Зміст і структура проекту висновку за результатами перевірки скарги (звернення)
- Процедура оскарження рішення дисциплінарного органу
- Стандартні робочі процедури.

З огляду на те, що інспектори дисциплінарної палати ВККСУ попередньо аналізуватимуть звернення та скарги на неналежну поведінку суддів для встановлення підстав для відкриття дисциплінарної справи та здійснюватимуть перевірку, готуватимуть проект висновків про наявність підстав для відкриття дисциплінарного провадження проти суддів місцевих та апеляційних судів, важливо, щоб вони добре розуміли, яка поведінка вважається неналежною, та знали класифікацію неналежної поведінки.

Однакове тлумачення відповідних положень закону усіма інспекторами є не лише питанням професіоналізму, а й також питанням забезпечення основоположних прав суб'єктів правопорушення, а саме, рівності перед законом або права на справедливий судовий розгляд, що передбачає право на однакове тлумачення закону.

Єдина практика встановлення фактів, класифікації видів неналежної поведінки та накладання стягнень є надзвичайно важливими для встановлення високого рівня довіри до дисциплінарної системи зокрема та системи правосуддя загалом.

Ще дві важливі теми – це труднощі у визначенні межі між суддівською незалежністю та дисциплінарною відповідальністю, а також потреба дотримання пропорційності при накладенні дисциплінарних стягнень.

Не кожне порушення стандарту професійної поведінки, що передбачено в Кодексі суддівської етики, становить дисциплінарне порушення. Кодекси етики загалом слугують інструментом самоконтролю для суддів і прокурорів та загальними правилами, що скеровують їх діяльність. Лише найбільш серйозні порушення етичних принципів можуть бути достатньою підставою для відкриття дисциплінарного провадження та накладання стягнень.

Крім того, не всі питання діяльності суддів і прокурорів мають оцінюватися в аспекті дисциплінарної відповідальності.

Лише належно обґрунтовані проекти висновків (із чітким викладенням фактів і доказів, а також оцінкою доказів і ретельним віднесенням правопорушення до відповідної категорії) дають основу для відкриття дисциплінарної справи, дозволяючи сторонам бачити відмінності між справами та розуміти, чому в різних справах було застосовано різні дисциплінарні заходи. Більше того, лише на основі таких рішень можна забезпечити однакове тлумачення та застосування закону, що також закріплено в праві на справедливий судовий розгляд та визначено в Статті 6 Конвенції про захист прав людини.

Слід чітко розрізняти категорії неналежної поведінки, оскільки це є основою для проведення перевірок та подальшого дисциплінарного провадження. Інспектори за дорученням члена ВККСУ можуть змінити обсяг перевірки, якщо в процесі її проведення буде встановлено, що мало місце інше порушення, а не те, щодо якого здійснюється перевірка. Можливо, виникне необхідність розширити обсяг перевірки, якщо буде встановлено, що мало місце ще одне порушення поряд з тим, щодо якого здійснюється перевірка.

Належно обґрунтовані проекти висновків мають містити відповідні мінімальні складові (правову підставу, встановлені факти, оцінку доказів, віднесення правопорушення до відповідної категорії тощо) та слугують основою для правильного та справедливого вирішення справ. Окрім того, лише належно викладені рішення можуть бути основою для формування практики, порівняння однієї справи з іншою та забезпечення однакового застосування закону.

Чим краще складений проект висновку інспектора, тим кращою є підготовка до дисциплінарного провадження в ВККСУ та тим краще опрацьованими є рішення ВККСУ.

Проекти висновків повинні складатись за певною структурою, а саме:

1. Скарга
2. Правова підстава
Слід навести положення Закону України №2453-VI, чинного Кодексу суддівської етики або інших законів, де визначається неналежна поведінка та наводяться підстави для проведення перевірок.
3. Узагальнення результатів перевірки
Короткий звіт про здійснені заходи перевірки (опитування, заяви, свідки, зібрані документи тощо).
4. Узагальнення встановлених фактів
Слід чітко викласти встановлені фактичні обставини. Додатково наводяться докази для висновку.
5. Аналіз/Класифікація/Висновок

Необхідно провести правовий аналіз та оцінку фактів. Факти мають наводитись у співставленні із відповідними правовими положеннями. У цьому розділі мають бути викладені мотиви, чому певні факти становлять або не становлять певну неналежну поведінку відповідно до конкретного правового положення (наведеного у відповідному розділі вище).

Окрім того, для забезпечення однакового застосування закону може бути доцільним посилання на інші дисциплінарні справи, розглянуті ВККСУ та ВРЮ із винесенням рішення.

Програма підвищення кваліфікації інспекторів

Мета підвищення кваліфікації інспекторів дисциплінарної палати ВККСУ відрізняється від мети їх початкової підготовки.

Наразі інспекторам не потрібно надавати широку низку інформації, необхідну для початку виконання ними своїх обов'язків із забезпеченням допустимого мінімуму якості роботи та професійної компетенції.

При проведенні занять з підвищення кваліфікації слід зосередитися на конкретних потребах, що виникають в повсякденній роботі інспекторів, пов'язаних переважно із сумнівами, помилками або просто незнанням. Підвищення кваліфікації повинно мати потужну практичну складову.

Зазвичай підвищення кваліфікації – це завжди чудова нагода ознайомити слухачів курсу зі змінами в законодавстві або підзаконних актах та провести широке обговорення питань або сумнівів, які можуть виникнути при їх застосуванні.

З цією метою перед початком курсу підвищення кваліфікації слід провести аналіз потреб у навчанні (АПН).

АПН можна провести шляхом опитування декількох інспекторів про аспекти, в яких вони почуваються найбільш невпевнено або мають найбільше труднощів, збору інформації від членів ВККСУ, які отримують проекти висновків від інспекторів, а також збору інформації від членів ВРЮ, які розглядають скарги на рішення ВККСУ в дисциплінарних справах.

ВККСУ та ВРЮ можуть найкраще оцінити існуючі слабкі сторони в роботі інспекторів, тому що вони безпосередньо мають справу з результатами їх роботи.

Утім, вивчення щонайменше 10–20 дисциплінарних справ також надасть більш точне уявлення про конкретні потреби в навчанні.

Програма підвищення кваліфікації інспекторів, запропонована експертами Проекту USAID «Справедливе правосуддя» Наталією Ахтирською та Олександрою Яновською, знову дещо зосереджена на загальних принципах.

Теми № 1 і 2, що стосуються основних міжнародних стандартів, мають завжди бути присутніми в кожній програмі навчання як постійне нагадування про їх надзвичайну важливість.

Тема № 3 є завжди корисною та важливою в будь-якому виді навчання інспекторів.

Тему № 4 краще включити до програми початкової підготовки.

Теми №№ 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 і 15 є повтором тем початкової підготовки, а їх включення до програми підвищення кваліфікації має залежати від результатів АПН.

Втім, незважаючи на результати АПН, деякі з цих тем можна завжди обрати для оцінки спроможності та рівня знань учасників, переважно за допомогою практичних завдань.

Практичні завдання завжди є гарним способом залучення учасників навчання до колективних обговорень та є дуже корисними для занять із підвищення кваліфікації.

Як вже зазначалося, здебільшого АПН має визначати зміст програми підвищення кваліфікації, між тим, задля отримання більш якісної роботи інспекторів, в більшості країн до програми підвищення їх кваліфікації включаються такі теми:

- Міжнародні стандарти та принципи в галузі дисциплінарної відповідальності суддів
- Законодавча база для проведення перевірок та дисциплінарного провадження в світлі міжнародних стандартів
- Питання якості роботи, етика та дисциплінарна відповідальність інспекторів
- Основні етапи дисциплінарного провадження
- Стандартні робочі процедури
- Зміст і структура проекту висновку.

ВІКТОРІЯ БЕНКС ХЕНЛІ
ЕКСПЕРТ ПРОЕКТУ USAID «СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ»,
ДИРЕКТОР-СТАРШИЙ РАДНИК З ЮРИДИЧНИХ ПИТАНЬ
КАЛІФОРНІЙСЬКОЇ КОМІСІЇ З ЯКОСТІ РОБОТИ СУДДІВ, США

Методологія викладання та структурування навчального процесу

Бажано, щоб заняття з початкової підготовки (вступного інструктажу) були розроблені в форматі лекцій, які читають досвідчені експерти, з можливістю обміну думками та запитаннями.

Посилання на найтиповіші складні практичні ситуації та відповідні шляхи їх вирішення допоможуть запобігти виникненню багатьох проблем, які можуть постати перед початківцями.

На цьому етапі важливо надати новопризначеним інспекторам якомога більше важливої інформації, яка допоможе їм приступити до виконання їх завдань.

Після цього можуть виникнути більш конкретні практичні проблеми та інші сумніви, які потребують застосування нового підходу.

Учасникам слід надати відповідні документи (закони, положення, міжнародні документи, стандартний порядок дій тощо).

Заняття з підвищення кваліфікації є більш результативними в форматі семінарів.

Активні дебати, обговорення та робота з практичними завданнями, запропоновані експертами або учасниками, часто поживляють процес, привертаючи увагу та інтерес учасників.

Навчання тим ефективніше, чим більш інтерактивним воно є і чим більше воно заохочує участь.

Відтак, в якості методу роботи ми наполегливо рекомендуємо включити презентації колишніх членів ВККСУ та ВРЮ, в яких описуються труднощі в практиці застосування та тлумачення правових положень у конкретних ситуаціях і можливі шляхи вирішення цієї проблеми.

Усі теми, визначені за результатами АПН, мають бути предметом обговорення та включені до практичних завдань.

Доцільно та корисно починати з презентацій експертів, в яких йде мова про визнані у відповідних міжнародних документах стандарти в галузі дисциплінарної відповідальності суддів.

Обговорення труднощів у визначенні межі між суддівською незалежністю та дисциплінарною відповідальністю, прозорості та доступу громадськості до дисциплінарного провадження та рішень щодо суддів, пропорційності дисциплінарних стягнень, складових проекту висновку мають підводити учасників до оцінювання та обговорення декількох практичних завдань з перевірки скарги щодо дисциплінарної відповідальності судді. Деякі з цих завдань мають надавати можливість для застосування

основних критеріїв визначення поведінки, яка є підставою для відкриття дисциплінарного провадження.

На підставі Довідника до Кодексу професійної етики суддів, який містить витяги з Коментарю до Бангалорських принципів та ознайомлює учасників із рекомендаціями міжнародного рівня, а також для підвищення здатності визначати, коли порушення професійного обов'язку також може становити порушення Кодексу етики, в якості практичної вправи учасникам можна запропонувати розробити таблицю, яка показує взаємозв'язок між положеннями Кодексу суддівської етики, правовими положеннями та пунктами Коментарю до Бангалорських принципів.

Також до вправи можна включити дуже просту справу, де учасники повинні визначити вид неналежної поведінки, точну правову підставу для кваліфікації цієї поведінки як неналежної, винного в неналежній поведінці та мають знайти відповідні рекомендації в Коментарі до Бангалорських принципів, які можуть допомогти вирішити цю справу.

Ця вправа допоможе учасникам навчитися чітко визначати обсяг перевірки.

Завданням іншої вправи може бути перегляд абстрактного проекту висновку в групах. Ця вправа допоможе навчитися оцінювати докази та кваліфікувати встановлені факти відповідно до правових положень.

Варто постійно оновлювати навчальні матеріали, враховуючи нові міжнародні документи, національне законодавство, судову практику тощо.

Навчання може також включати оцінку законодавчої бази для визначення питань для подальшого роз'яснення та заповнення прогалін.

Корисні навчальні матеріали

Різноманітні міжнародні органи, такі як Консультативна рада європейських суддів, Венеціанська комісія тощо, розробили документи, в яких висвітлюються мінімальні стандарти в галузі дисциплінарної відповідальності суддів. Ці документи та висновки мають знати всі суб'єкти дисциплінарного провадження, а особливо ті, хто відповідає за притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Зокрема, варто зважити на такі джерела та матеріали:

- Європейські стандарти щодо дисциплінарної відповідальності суддів
- Звіт Венеціанської Комісії щодо незалежності судової системи, CDL-AD(2010)004
- Спільний висновок Венеціанської комісії щодо закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження», CDL(2010)029
- Висновок Консультативної ради європейських суддів № 10(2007)
- Рекомендація № R(94)12 Комітету Міністрів Ради Європи щодо незалежності, ефективності та ролі суддів
- Висновок Консультативної ради європейських суддів № 3(2002) про принципи та правила, що регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, етичні норми, несумісну з посадою поведінку та неупередженість
- Кодекс етики

- Довідник до Кодексу етики, включаючи витяг з Коментарю до Бангалорських принципів
- Таблиця взаємозв'язків між положеннями Кодексу етики з обов'язками суддів та відповідними пунктами Коментарю до Бангалорських принципів
- Правові положення щодо дисциплінарного провадження, чинні на момент навчання
- Відповідна нова судова практика ЄСПЛ
- Відповідна практика дисциплінарних органів, яка демонструє повагу до гарантій справедливого судового розгляду
- Перелік видів та ознак неналежної поведінки суддів
- Зразок проекту висновку
- Приклади проектів висновків
- Рекомендації/Висновки/Звіти міжнародних органів щодо межі між прозорістю та конфіденційністю
- Стандартний порядок дій при здійсненні дисциплінарного провадження щодо судді
- Методи проведення перевірок.

Роздаткові матеріали та презентації Power Point забезпечують увагу учасників.

Теми необхідно викладати, використовуючи приклади з національної судової практики та практики інших європейських країн.

Системний аналіз судової практики може сприяти однаковому тлумаченню та застосуванню права та більш чітко окреслити тонку межу між типами поведінки, які є підставою для відкриття дисциплінарного провадження, та іншими типами поведінки.

Учасники мають бути активно залучені до роботи, їм слід дати завдання підготувати презентацію справ, які стосуються певної теми.

Учасники також мають в групах вирішити дисциплінарну справу та скласти проект висновку, а також представити свої висновки іншим групам та обговорити відмінності в підходах і висновках.

Програма початкової підготовки інспекторів

В процесі розроблення програми тренінгу варто підготувати детальний огляд кожної з тем навчання та надати їх всім інспекторам. Перелік та огляд тем занять з початкової підготовки інспекторів слід покласти в основу навчального посібника. Матеріали можуть переглядатися та оновлюватися по мірі необхідності, отже в разі призначення на посади нових інспекторів дисциплінарної палати ВККСУ не буде необхідності знову розробляти програму їх початкової підготовки.

Тема № 1 передбачає огляд базових принципів судочинства в Україні та забезпечення незалежності суддів у процесі суддівської відповідальності. Цю тему краще викладати професорові права або правовому експерту з питань судочинства.

Теми №№ 2, 3, 4, 5, 6, 7 і 8 спрямовані на різноманітні аспекти суддівської дисципліни. Їх можна розподілити між членами Вищої ради юстиції, які були залучені до дисциплінарного процесу, або іншими працівниками, які працювали зі скаргами. Якщо не

має змоги використати дійсні попередні скарги, можна розробити гіпотетичні скарги, щоб проілюструвати кожен аспект дисципліни. Презентація щодо певного аспекту дисциплінарного провадження має включати опис елементів правопорушення (Чи повинні мати місце обізнаність або намір? Чи достатньо лише ознаки правопорушення або необхідна наявність окремого інциденту?) та будь-які застереження. Гіпотетичні ситуації допомагають проілюструвати, коли мало місце порушення, а коли ні. Оскільки значна частина роботи інспекторів пов'язана з аналізом скарг та повідомлень про неналежну поведінку, необхідно, щоб інспектори отримали поглиблене навчання з виявлення та аналізу неналежної поведінки для того, щоб добре відрізнити обґрунтовані і необґрунтовані скарги.

Тема № 9 висвітлює дисциплінарний процес. Її може викладати член Вищої ради юстиції чи інша особа, яка має досвід здійснення дисциплінарного провадження.

Теми №№ 9, 10, 11, 12 і 13 висвітлюють роботу інспекторів дисциплінарної палати ВККСУ. Заняття з навичок проведення перевірок можуть проводити викладачі, зазначені нижче.

Методика навчання – навички проведення перевірок

Обсяг необхідного навчання певною мірою залежатиме від вмінь та досвіду інспекторів.

Заняття з навичок проведення перевірок можуть проводити особи з досвідом здійснення досудового розслідування / правоохоронних функцій, прокурорським досвідом чи іншим відповідним досвідом. Якщо у ВККСУ працюють інспектори із значним досвідом слідчої роботи, яких високо шанують за їхній професіоналізм, їх залучення до організації навчання може бути надзвичайно корисним з точки зору планування занять стосовно проведення перевірок неналежної поведінки суддів. В той час як перевірка діяльності суддів поза межами суду часом нагадує досудове розслідування, більшість перевірок щодо неналежної поведінки суддів передбачають провадження у залі судових засідань і, таким чином, мають більш звужений фокус.

Мета проведення перевірок неналежної поведінки суддів є подвійною, а саме: (1) визначити дійсні обставини вчиненого правопорушення, та (2) зібрати і зберегти докази, які підтверджують ці обставини. Перевірка неналежної поведінки судді зазвичай складається з двох основних напрямків: опитування свідків (і судді) та збирання інших доказів.

З метою проілюструвати рівень деталізації та організації, що повинні бути складовими навчань інспекторів, наводимо огляд тем, які висвітлює наш тренінг.

Наших прокурорів-слідчих заохочують підготувати план перевірки (розслідування) скарги, яку їм передають до розгляду. Цей план зазвичай складається за схемою будь-якого обвинувачення та має включати наступні питання:

- Елементи правопорушення, пов'язаного з неналежною поведінкою
- Докази, необхідні для підтвердження чи спростування обвинувачення
- які саме докази необхідні для підтвердження чи спростування; хто обізнаний про події, що розслідуються; які документи можуть містити необхідну інформацію чи документальне підтвердження події, що розглядається

- Прокурорів-слідчих також навчають визначати пріоритети в розслідуванні:
- Чи існує якийсь елемент, що в разі його встановлення, призведе до закриття справи? Наприклад, інформація, яка повинна бути підтверджена іншими особами, які могли бути присутніми. Якщо так, опитайте їх першими, зробіть запис, тощо
- Чи існує якийсь доказ, який може швидко зникнути, такий як записи спостереження, магнітофонні записи, тощо? Якщо так, варто отримати його якнайшвидше
- Чи існує якийсь доказ, який буде важко отримати, як тільки стане відомо про розслідування? (наприклад, полохливий свідок, випадкові записи, залишені у папці). Якщо так, варто отримати його якнайшвидше
- Чи є свідки, з якими ви зможете переговорити лише раз? Вирішіть, чи краще опитати їх раніше (для підтвердження, подробиць) чи пізніше (після допиту судді).

Ми вважаємо, що необхідно складати письмовий план перевірки кожної скарги, який за необхідності можна розширити та поновити в процесі перевірки. Це дає прокурору-слідчому можливість задокументувати дії, які було виконано, та перерахувати решту аспектів розслідування, які необхідно здійснити, для того, щоб інші особи могли дізнатися з особової справи про те, що було виконано в процесі розслідування і що ще має бути виконано.

Крім того, ми зберігаємо всі наші справи в єдиному форматі, щоб полегшити тим, хто «підхопить» справу, долучити необхідну інформацію. Прокурорів-слідчих вчать впорядковувати свої записи, щоб полегшити перегляд та підсумування доказів для звітування Комісії.

Прокурори-слідчі проходять тренінги з різних методів отримання документів та записів, їх збереження та встановлення автентичності. Наприклад:

- Запит до головуючого судді чи судового розпорядника може бути більш економним, швидшим, але, можливо, не завжди більш повним. За можливості переглядайте судові дос'є самостійно
- Варто впевнитися щодо того, хто підготував та/або хто зберігає записи для цілей встановлення їх автентичності. Можливо, потрібно буде розпитати відповідних осіб на предмет того, чи обізнані вони з тим, як і коли готувалися ці записи, тощо, щоб долучити їх як доказ.

Значна частина тренінгу присвячена опитуванню свідків, що включає такі питання:

- Підготовка як ключовий елемент. Що саме цей свідок повинен знати про обвинувачення? Що ви можете довідатись про свідка? Чи є підстави вважати, що свідок упереджений? Якщо так, які саме?
- Переконайтесь, що свідок розуміє питання конфіденційності, хто може ознайомитись з його свідченнями, а також коли ці свідчення будуть використані
- Під час опитування впевнитесь у вашому розумінні того, що саме знає свідок та переконайтесь у тому, чи свідок знає більше, ніж ви зрозуміли. Наприклад, доцільно поставити такі питання: «Наскільки я розумію, Ви були присутні у кабінеті разом із суддею, коли обговорювали пана Х. Чи були ви ще якимось чином задіяні у цій справі?». Слід також вважати на те, що свідки, які не схильні давати свідчення (наприклад, працівники апарату суду, прокурори/адвокати, інші судді) зазвичай не допомагають, добровільно не діляться інформацією, яка може допомогти вам у розслідуванні

- Пересвідчіться, що ви досконально дослідили висновки та погляд свідка стосовно того, що сталося, а не лише самі факти. Наприклад, у розслідуванні щодо судді, який виступав у провадженні на боці однієї зі сторін по справі, прокурор/адвокат каже вам, що він ніколи не зустрічався чи не обговорював цю справу на одинці із суддею і ніколи не чув, щоб суддя це робив, і не вірить у те, що таке мало місце. Дізнайтесь про минуле цього адвоката/прокурора і судді і його відношення до манери судді вести справи. Чи цей прокурор/адвокат з'являвся перед суддею лише раз чи десятки разів? Як часто мали місце обставини подібні до справи, що розслідується?
- Якщо є підстави вважати, що свідок упереджений, повністю дослідіть це питання. Наприклад, свідок є секретарем судді, який очевидно захищає суддю. Довідайтесь, як довго цей секретар працює із суддею, чи суддя обговорював розслідування чи обвинувачення із секретарем та інші моменти, які можуть змусити секретаря затушовувати свідчення
- Зажди запитуйте, чи знає свідок будь-кого з осіб, хто обізнаний про обвинувачення?
- Чи знає він/вона про будь-які записи, що містять інформацію про обвинувачення?
- Завжди питайте, з ким саме (якщо таке мало місце) свідок обговорював звинувачення/події, що привели до обвинувачення?
- Завжди завершуйте опитування відкритим запитанням, наприклад, «Чи є ще щось стосовно пана Х, про що я забув спитати вас?»

Під час опитування свідків може постати питання, чи варто робити аудіо-запис, що може бути обмежено наявними засобами. Якщо технічні засоби є у розпорядженні, а запис, між тим, не вимагається на кожне опитування, інспектор змушений сам вирішувати, чи фіксувати опитування технічними засобами. Під час тренінгу доцільно розглянути, як саме це рішення повинно прийматись й що при цьому потрібно враховувати. Наприклад, це може залежати від того, хто є свідком і чи існує ризик, що свідок у подальшому змінить свої свідчення. Аудіо-запис, як правило, ускладнює зміну свідчення, проте часто сковує свідків. В таких випадках можливо вдається до компромісу, а саме, говорити зі свідком без запису, аж поки не дійде до з'ясування деталей, після чого можна зробити аудіо-запис перед завершенням співбесіди.

У деяких юрисдикціях слідчий готує письмове твердження того, що свідок заявив слідчому, потім подає його свідкові для внесення виправлень (зауважень) та підписання.

Опитування судді може стати центральною частиною перевірки фактів неналежної поведінки. У деяких юрисдикціях завжди проводиться співбесіда із суддею. В інших випадках до судді звертаються письмово замість проведення опитування. Важливі моменти тренінгу для інспекторів мають передбачати такі аспекти як прийняття рішення щодо того, чи варто проводити співбесіду із суддею, зважаючи на інші опитування та аспекти перевірки. Зазвичай інспектор прагнучиме отримати якомога більше інформації/доказів ще до опитування судді. Важливо, щоб опис зібраних доказів/матеріалів був якомога повним та детально викладеним.

Якщо вимагається оповістити суддю у письмовій формі про проведення перевірки, інспектори потребуватимуть навчання стосовно визначення, коли саме слід ініціювати таке повідомлення (хіба що це визначено в нормативних актах чи законі) і як саме. Ми використовуємо стандартні офіційні листи, щоб гарантувати дотримання формату повідомлення та їх відповідність попередженню, яке ми повинні додавати. Але сам опис обвинувачення оформляється прокурором-слідчим.

Тема № 33 програми початкової підготовки передбачає заняття з етичних аспектів діяльності інспекторів. Зокрема, під час таких занять слухачі мають навчитися як виявляти, реагувати та повідомляти про неправомірні спроби вчинити вплив на інспектора чи процес перевірки. Тренінг також повинен включати питання дотримання вимог чесного і неупередженого проведення перевірок, зокрема гарантування того, що свідчення отримані за допомогою об'єктивного опитування і не були здобуті шляхом неправомірних дій чи під впливом.

Лєвова частка роботи інспекторів полягає у підготовці звітів/висновків за результатами перевірок. Як було зазначено вище, ми використовуємо єдину форму для таких звітів задля ефективності роботи прокурорів-слідчих та полегшення розгляду звітів для членів Комісії. Як зазначалося, чим краще підготовлені та чим більше досвідчені прокурори-слідчі з точки зору аналізу неналежної поведінки та оцінки доказів, тим кращим повинен бути їхній звіт.

Для підвищення ефективності навчання прокурорів-слідчих ми підготували «Посібник з обробки скарг» і «Посібник з розслідувань». Ці матеріали повністю висвітлюють, як проводити обробку скарг та розслідування, будь-які обмеження у повноваженнях прокурора-слідчого, як потрібно вести і зберігати службові дос'є, як використовувати різні форми. «Посібник з розслідувань» не передбачає певний порядок розслідування, якого потрібно дотримуватись у всіх справах. На мій погляд, це було би невиправданим витрачанням часу і ресурсів. Натомість він наводить різні можливі аспекти щодо розслідування та пов'язані з цим питання. Ці посібники є дуже корисними для роботи прокурорів-слідчих.

ЧАСТИНА 1.

ПРОГРАМА ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ІНСПЕКТОРІВ ВККСУ

ВСТУП

Реформування судової влади України передбачає зміцнення її незалежності, неупередженості, підвищення професійності суддів та довіри суспільства до органів судової влади. Відповідно до ст. 55 Конституції України, права і свободи громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Кожен має право будь-якими не забороненими засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – «Закон») закріпив механізм контролю та прозорості з метою виявлення порушень з боку суддів, які посягають на конституційні права громадян. Так, у статті 93 Закону визначена процедура розгляду звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність. Право на таке звернення має будь-яка особа, якій відомі такі факти.

Конституцією визначено, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами (стаття 124), при цьому гарантується незалежність і недоторканність суддів (стаття 126). А тому, щоб унеможливити тиск на суддів під час розгляду справи, у разі участі в розгляді судової справи прокурора органи прокуратури можуть звернутися до ВККСУ із скаргою (заявою) щодо неналежної поведінки судді, яка може мати наслідком порушення дисциплінарної справи щодо судді, лише в разі, якщо судова справа, в якій мала місце така поведінка судді, не перебуває у провадженні суду будь-якої інстанції або якщо встановлений процесуальним законом строк подання апеляційної чи касаційної скарги закінчився.

Однак, ці положення стосуються виключно професійної діяльності щодо здійснення правосуддя. Як будь-яка діяльність, робота судді охоплює як безпосередні функції з виконання завдань судочинства відповідно до вимог закону, так і професійну поведінку під час розгляду справи в суді, перебування на посаді голови суду, та поза сферою професійної діяльності.

Так, відповідно до Кодексу суддівської етики, суддя має докладати всіх зусиль до того, щоб на думку розсудливої, законослухняної та поінформованої людини його поведінка була бездоганною.

Важливим чинником забезпечення прозорості та ефективності правової системи, побудованої на принципі верховенства права, а також незалежності суддів є діяльність незалежного та компетентного корпусу інспекторів у процесі дисциплінарного провадження щодо суддів відповідно до закону. Компетентні інспектори можуть забезпечити ретельну перевірку фактів, повідомлених у зверненнях/скаргах/заявах щодо неналежної поведінки судді і в такий спосіб – сприяти ухваленню уповноваженим органом справедливих рішень в дисциплінарних справах.

З метою своєчасного та дієвого реагування на факти неналежної поведінки суддів, виявлення підстав для відкриття дисциплінарної справи Законом передбачена діяльність інспекторів (ст. 110), функціональними обов'язками яких є попередній аналіз отриманих звернень громадян, організація перевірки повідомлених в них фактів на предмет наявності в них передбачених законом підстав для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності й за результатами таких перевірок, – підготовка проектів висновків про наявність/відсутність підстав для притягнення суддів місцевих та апеляційних судів до дисциплінарної відповідальності. Крім означеного інспектори можуть залучатися до виконання інших доручень члена Комісії під час дисциплінарного провадження відповідно до Закону.

Вжиті законодавчі заходи для забезпечення дієвості ВККСУ шляхом введення служби інспекторів свідчать про впровадження європейських стандартів реалізації принципу відкритості судової влади, забезпечення прав людини та основоположних свобод, реалізації принципу рівності всіх перед законом і судом.

Незважаючи на те, що служба інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України формується з числа осіб, які мають повну вищу юридичну освіту і досвід роботи в галузі права понад п'ять років, для забезпечення надійного функціонування даного інституту необхідно створити умови для професійного, чесного та неупередженого виконання покладених на інспекторів функцій, шляхом впровадження системи навчальних заходів з початкової підготовки та підвищення кваліфікації. Такий підхід обумовлений наступними обставинами:

По-перше, інспектор зобов'язаний мати глибокі знання щодо міжнародних стандартів здійснення правосуддя, знати міжнародні правові акти, якими вони регламентовані, вміти вести аргументовану полеміку з питань принципів судочинства та їх ролі в механізмі забезпечення прав людини, ілюструвати свої твердження посиланнями на практику Європейського суду з прав людини.

По-друге, оскільки інспектор покликаний сприяти реалізації політики щодо прозорості судової влади, він має ретельно вивчити законодавство, яким регламентується діяльність судової влади, органів суддівського самоврядування, він має бути обізнаний щодо обов'язків і зобов'язань України в аспекті реформування судової влади відповідно до європейських стандартів, знати державну стратегію поетапного їх виконання.

По-третє, з урахуванням того, що діяльність інспекторів здійснюється щодо суддів усіх видів юрисдикції, а предметом перевірки стає дотримання прав людини в конкретному процесі, інспектор повинен знати чинне цивільне, адміністративне, господарське та кримінальне законодавство. Динамічне внесення змін до правових актів та прийняття нових законів (кодексів) зумовлює потребу проведення початкової підготовки з питань законодавчих новел. В законодавстві України з'явилися певні правові категорії, у яких часом важко розібратися навіть судді з досвідом роботи, а тому початкова підготовка інспектора створить передумову для кваліфікованого виконання обов'язків, і в жодному разі, не є проявом недовіри до його професійного рівня.

По-четверте, на підставі вивчення матеріалів справ, іншої інформації інспектор має складати проект висновку, для чого він повинен володіти навичками складання процесуальних документів, методичними прийомами письмової аргументації, логічного та хронологічного викладення встановлених на підставі перевірки фактів, чому має сприяти запровадження курсу з мистецтва правового письма.

По-п'яте, інспектор володіє знаннями у сфері права, має навички фіксування доказової інформації, проте тактика і прийоми, які використовуються під час опитування, спілкування під час перевірки, психологічні особливості когнітивного інтерв'ювання виходять за межі юридичної освіти. Вказані прогалини стають причиною конфліктів та невдач під час перевірки скарг (заяв). Психологічні та етичні прийоми ділового спілкування формують довіру як до інспектора, так і до діяльності Вищої кваліфікаційної комісії судів України. Отже, оволодіння навичками використання психологічних прийомів, правил етики поведінки сприятиме уникненню конфліктних ситуацій.

По-шосте, відповідальна діяльність інспектора передбачає досконале знання антикорупційного законодавства для мінімізації ризиків виникнення конфлікту інтересів та вчинення інших корупційних правопорушень.

Отже, наведені аргументи, свідчать про доцільність ґрунтовної початкової підготовки інспекторів протягом п'ятиденного навчального тренінгу, що поглибить уявлення про правову природу інституту інспекторів, їхні функції та відповідальність.

Програма орієнтації новопризначеного інспектора покликана забезпечити початкову підготовку такої особи до входження в посаду і є запорукою гарантування мінімального стандарту якості роботи, що виконують інспектори, які можуть мати різний професійний досвід. Така підготовка має допомогти їм оволодіти стандартами незалежності судової влади і особливого статусу судді й повинна ґрунтуватися на положеннях Законів України «Про судоустрій і статус суддів», «Вищу раду юстиції», «Про запобігання корупції», рішеннях Конституційного суду України та міжнародних правових актах щодо принципів діяльності судової влади в демократичному суспільстві.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема № 1. Конституційні засади здійснення правосуддя в Україні та незалежності суддів. Обов'язки та зобов'язання України щодо реформування судової влади відповідно до європейських стандартів та кращих світових практик.

Правовідносини, на які поширюється юрисдикція судів. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадян Проценко Раїси Миколаївни, Ярошенко Поліни Петрівни та інших громадян щодо офіційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України (справа за зверненнями жителів міста Жовті Води) від 25.12.1997 р. № 9-зп.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частин другої, третьої статті 124 Конституції України (справа щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб) від 07.05.2002 р.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий Дім «Кампус Коттон Клаб» щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спорів) від 09.07.2002 р.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням правління Пенсійного фонду України щодо офіційного тлумачення положень статті 1, частин першої, другої, третьої статті 95, частини другої статті 96, пунктів 2, 3, 6 статті 116, частини другої статті 124, частини першої статті 129 Конституції України, пункту 5 частини першої статті 4 Бюджетного кодексу України, пункту 2 частини першої статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України в системному зв'язку з окремими положеннями Конституції України від 25.01.2012 р.

Структура судової системи України. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частин другої, третьої статті 124 Конституції України (справа щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб) від 07.05.2002 р.

Участь народу у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних. Порядок їх добору та призначення.

Система судів загальної юрисдикції. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення термінів «найвищий судовий орган», «вищий судовий орган», «касаційне оскарження», які містяться у статтях 125, 129 Конституції України від 11.03.2010 р.

Конституційні гарантії незалежності і недоторканності суддів в Україні. Заборона впливу на суддів. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу) від 01.12.2004 р.

Органи суддівського самоврядування.

Статус Державної судової адміністрації України у системі судової влади, який здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень, установлених законом. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Вищого господарського суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 130 Конституції України (справа про фінансове забезпечення діяльності судів) від 11.03.2010 р.

Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки, затверджена Указом Президента України від 20.05.2015 р. Мета та завдання реформи задля практичної реалізації принципу верховенства права та забезпечення функціонування судової влади, що відповідає суспільним очікуванням щодо незалежного та справедливого суду, а також європейським цінностям та стандартам захисту прав людини.

Угода про асоціацію України з Європейським Союзом. Правові аспекти безпекової політики. Римський статут, що регламентує діяльність міжнародного кримінального суду, та інші міжнародні правові акти.

Тема № 2. Правові засади функціонування судової влади в Україні. Гарантії суддівської незалежності при притягненні суддів до юридичної відповідальності.

Основні конституційні засади судочинства та їх тлумачення. Законність. Рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом. Забезпечення доведеності вини. Змагальність сторін та свобода в наданні ними судом своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. Підтримання державного обвинувачення в суді прокурором. Забезпечення обвинуваченому права на захист. Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «Пріма-Сервіс» ЛТД щодо офіційного тлумачення положення пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України та за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини шостої статті 12, частини першої статті 41 Кодексу адміністративного судочинства України, частини другої статті 197 Цивільного процесуального кодексу України, а також частини восьмої статті 81-1 Господарського процесуального кодексу України (справа про фіксування судового процесу технічними засобами) від 08.12.2011 р.

Забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Касьяненка Бориса Павловича щодо офіційного тлумачення положень пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, частини другої статті 383 Кримінально-процесуального кодексу України від 11.12.2007 р. Обов'язковість рішень суду.

Правові засади організації судової влади. Забезпечення права на справедливий суд.

Завдання суду: здійснення правосуддя, забезпечення кожному права на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Поняття принципу верховенства права. Право особи на справедливий судовий розгляд справи незалежним, неупередженим судом, створеним на підставі закону. Розгляд справ у розумні строки. Рівність сторін перед законом і судом. Гласність і відкритість судового процесу.

Незалежність судів. Право на справедливий суд. Доступність правосуддя для кожної особи. Право на повноважний суд. Рівність перед законом і судом. Правова допомога при реалізації права на справедливий суд. Гласність і відкритість судового процесу. Мова судочинства і діловодства в судах. Обов'язковість судових рішень. Склад суду та його визначення.

Статус професійного судді. Присяга судді. Поняття незалежності судді та складові механізми її забезпечення. Гарантії незалежності від будь-якого впливу. Відповідальність за втручання у здійснення правосуддя, впливу на суд або суддів у будь-який спосіб, прояв неповаги до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою завдання шкоди авторитету суддів чи впливу на безсторонність суду. Пояснювальна записка до Європейської хартії про статус суддів від 10.07.1998 р. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про незалежність судової влади» від 13.06.2007 р. № 8. «Бангалорські принципи поведінки суддів». Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 р. на 1098 засіданні заступників міністрів.

Особливий порядок призначення, обрання та звільнення суддів. Вимоги щодо несумісності. Обсяг недоторканності судді.

Права та обов'язки судді.

Юридична відповідальність суддів: поняття, види. Гарантії суддівської незалежності при притягненні суддів до юридичної відповідальності.

Практика Європейського суду з прав людини щодо підзвітності, незалежності та неупередженості суддів:

«Совтрансавто-Холдинг» проти України», «Лавенц проти Латвії», «Олександр Волков проти України», «Кудешкіна проти Росії», «Білуха проти України».

«Хаушильд проти Данії» (зазначається, що ЄСПЛ потрібні докази фактичної наявності упередженості судді для відсторонення його від справи. Причому суддя вважається безстороннім, якщо тільки не з'являються докази протилежного. Таким чином, існує презумпція неупередженості судді, а якщо з'являються сумніви щодо цього, то для його відводу в ході об'єктивної перевірки має бути встановлена наявність певної особистої заінтересованості судді, певних його прихильностей, уподобань стосовно однієї зі сторін у справі. При цьому враховується думка сторін, однак вирішальними є результати об'єктивної перевірки).

«Бушемі проти Італії» (голова суду, в якому мала розглядатися справа, у пресі вжив висловлювання, які натякали на негативну оцінку заявника, ще до того, як суд під його головуванням повинен був винести рішення у справі).

«Сандер проти Сполученого Королівства» (висловлювання голови суду по суті правової проблеми у засобах масової інформації до свого головування у судовому органі, покликаному вирішити справу).

«Ремлі проти Франції» (нерагування судді на расистські висловлювання присяжних).

«П'єрсак проти Бельгії» (члени суду, що мали розглядати справу, вже брали участь у ній у іншій процесуальній ролі, наприклад, прокурор, адвокат, суддя у суді нижчої інстанції тощо).

«Прокол проти Люксембургу» (суддя, що бере участь у справі про оспорювання законодавчих нормативних актів раніше висловлювався з цього приводу як консультант).

«Дактарас проти Литви» (наявність дискреційних повноважень у одного з суддів, що розглядають справу у колегіальному складі).

«Макгоннелл проти Сполученого Королівства» (участь судді у прийнятті законодавчих або підзаконних нормативних актів, на основі яких потім виноситься судове рішення).

«Деміколі проти Мальти» (до складу Палати представників Мальти, яка розглядала справу заявника, входили два члени, що раніше піддавалися критиці у статті заявника, яка мала відношення до справи, а тому фактично мали особисту заінтересованість у справі).

Тема № 3. Структура, повноваження та організація роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради юстиції.

Статус та повноваження Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Склад Комісії та порядок її формування. Припинення повноважень члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Права члена Комісії, підстави та порядок його відводу.

Організація роботи та засідання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Регламент Комісії. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Служба інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Статус та повноваження Вищої ради юстиції. Склад Ради, вимоги до її членів та гарантії їх діяльності. Порядок утворення Вищої ради юстиції.

Організація та структура Вищої ради юстиції. Регламент Ради.

Вирішення Вищою радою юстиції питань, що належать до її компетенції. Участь

Ради у формуванні суддівського корпусу. Розгляд питань про звільнення суддів. Вирішення питань щодо порушення вимог законодавства про несумісність. Дисциплінарне провадження щодо суддів Верховного Суду України і вищих спеціалізованих судів. Розгляд скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів та прокурорів.

Тема № 4. Права людини та основоположні свободи. Конституційні гарантії та міжнародні стандарти прав людини та основоположних свобод.

Поняття принципу верховенства права. Загальна декларація прав людини. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколи до неї. Зобов'язання урядів – членів Ради Європи, які підписали Конвенцію, поважати права людини.

Європейський суд з прав людини. Рішення ЄСПЛ як джерело національного права. Виконання рішень Європейського суду з прав людини. Заходи індивідуального та загального характеру.

Тема № 5. Реформування кримінального судочинства відповідно до європейських стандартів: новели та практика застосування.

Гуманізація завдань кримінального провадження. Загальні засади кримінального провадження. Підсудність та її види. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження. Роль і повноваження слідчого судді. Обставини, що виключають участь слідчого судді, судді або присяжного в кримінальному провадженні. Сторона обвинувачення. Сторона захисту. Права підозрюваного, обвинуваченого, виправданого, засудженого. Захисник в кримінальному процесі, його права та обов'язки. Процесуальні строки.

Докази. Поняття доказів, належність та допустимість при визнанні відомостей доказами. Стандарт доведення вини. Процес доказування.

Судові заходи забезпечення кримінального провадження і підстави їх застосування.

Досудове розслідування. Слідчі дії. Роль процесуального керівництва прокурора. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування. Загальні положення судового розгляду. Незмінність складу суду. Запасний суддя. Безперервність судового розгляду. Заходи до порушників порядку судового засідання

Тема № 6. Дисциплінарна відповідальність суддів: поняття, підстави, правові наслідки.

Дисциплінарна відповідальність як спеціальний вид відповідальності і елемент підзвітності судді. Підстави дисциплінарної відповідальності судді.

Органи, що здійснюють дисциплінарне провадження щодо судді

Дисциплінарне провадження щодо судді. Форма та відомості, що мають міститися у скарзі (заяві) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність. Порядок здійснення дисциплінарного провадження щодо судді. Гарантії забезпечення незалежності суддів в дисциплінарному процесі. Гарантії забезпечення належного процесу: право судді мати представника, давати пояснення, презумпція невинуватості, оскарження рішення дисциплінарного органу. Рішення у дисциплінарній справі стосовно судді. Дисциплінарне стягнення стосовно судді. Оскарження рішення у дисциплінарній справі стосовно судді. Погашення дисциплінарного стягнення.

Міжнародні стандарти та принципи дисциплінарної відповідальності судді та її національне правове регулювання. Бангалорські принципи поведінки судді. Практика Європейського суду з прав людини у справах стосовно дисциплінарної відповідальності судді. Практика розгляду Вищою радою юстиції скарг на рішення про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності.

Нормативні акти, які регулюють проведення перевірок та дисциплінарне провадження щодо суддів в світлі міжнародних стандартів.

Проблеми розмежування підстав для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності та підстав звільнення суддів.

Тема № 7. Умисна або внаслідок недбалості незаконна відмова в доступі до правосуддя (у тому числі незаконна відмова в розгляді по суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги тощо) або інше істотне порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що унеможливило учасниками судового процесу реалізацію наданих їм процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків або призвело до порушення правил підсудності чи підвідомчості

Поняття та сутність незаконної відмови в доступі до правосуддя (у тому числі незаконної відмови в розгляді по суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги тощо) або іншого істотного порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що унеможливило учасниками судового процесу реалізацію наданих їм процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків або призвело до порушення правил підсудності чи підвідомчості.

Міжнародні стандарти дотримання норм процесуального права при здійсненні правосуддя. Стаття 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод («Право на справедливий суд»).

Факти, які свідчать про незаконну відмову у доступі особи до правосуддя.

Факти, що свідчать про незаконну відмову в розгляді по суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги.

Факти, що свідчать про порушення правил підсудності чи підвідомчості.

Тема № 8. Умисне або внаслідок недбалості незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору

Поняття та сутність оцінки доказів при вирішенні цивільно-правового спору.

Поняття та сутність оцінки доказів при вирішенні господарського спору.

Поняття та сутність оцінки доказів при вирішенні публічно-правового спору.

Вимоги до рішення суду. Поняття обґрунтованого судового рішення. Зміст рішення суду. Мотивувальна частина судового рішення.

Факти, що свідчать, чи дійсно відсутня мотивація, і чи є у справі документи з наведеними аргументами, на необґрунтоване відхилення яких скаржаться заявники.

Тема № 9. Умисне або внаслідок недбалості порушення засад гласності і відкритості судового процесу.

Поняття гласності і відкритості судового розгляду. Закритий судовий розгляд.

Міжнародні стандарти гласності і відкритості судового процесу. Стаття 40 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод («Слухання у відкритому засіданні та доступ до документів»).

Права учасників судового процесу та інших осіб, присутніх на відкритому судовому засіданні.

Факти, що свідчать про порушення суддею засад гласності і відкритості судового процесу.

Тема № 10. Умисне або внаслідок недбалості порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Поняття і сутність конституційних засад рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Міжнародні стандарти рівності осіб перед судами і трибуналами. Статті 14 та 26 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. Стаття 14 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод («Заборона дискримінації»). Стаття 1 протоколу № 12 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод («Загальна заборона дискримінації»).

Стаття 7 Загальної декларації прав людини. Бангалорські принципи поведінки судді.

Факти, що свідчать про порушення суддею засад рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Тема № 11. Умисне або внаслідок недбалості незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу.

Поняття та сутність права обвинуваченого на захист при судовому розгляді кримінальної справи. Обов'язки суду по забезпеченню обвинуваченому права на захист.

Поняття та сутність прав інших учасників судового процесу, гарантії їх реалізації.

Міжнародні стандарти права особи на правовий захист. Статті 2 та 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. Стаття 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод («Право на справедливий суд»). Стаття 11 Загальної декларації прав людини.

Факти, що свідчать про незабезпечення суддею обвинуваченому права на захист. Розмежування дисциплінарного правопорушення від складу злочину, передбаченого статтею 374 Кримінального кодексу України («Порушення права на захист»).

Факти, що свідчать про перешкоджання суддею реалізації прав інших учасників судового процесу.

Тема № 12. Умисне або внаслідок недбалості порушення правил щодо відводу (самовідводу).

Кодекс суддівської етики. Дотримання принципу запобігання конфлікту інтересів як гарантія неупередженості судді у конкретному провадженні. Поняття відводу (самовідводу) судді. Визначені законом підстави відводу (самовідводу) судді.

Обставини, що виключають участь слідчого судді або судді в кримінальному провадженні. Недопустимість повторної участі судді в кримінальному провадженні. Заява про відвід. Порядок вирішення питання про відвід. Наслідки відводу слідчого судді, судді. Поняття та сутність порушення правил щодо відводу (самовідводу). Правомірність самовідводу.

Тема № 13. Безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Поняття та значення строків розгляду заяв, скарг чи справи у порядку цивільного судочинства.

Поняття та значення строків розгляду заяв, скарг чи справи у порядку кримінального судочинства.

Поняття та значення строків розгляду заяв, скарг чи справи у порядку адміністративного судочинства.

Поняття та значення строків розгляду заяв, скарг чи справи про адміністративні правопорушення.

Факти, що свідчать про безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом.

Необґрунтованість відкладень судових засідань. Незастосування процесуальних засобів забезпечення вчасного розгляду справи.

Аналіз причин відкладення розгляду суддею кримінальної справи.

Поняття та значення строків виготовлення вмотивованого судового рішення.

Факти, що свідчать про зволікання суддею з виготовленням вмотивованого судового рішення.

Порядок надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Тема № 14. Систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя, у тому числі прояв неповаги під час здійснення судочинства до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу.

Поняття та сутність етики судді. Основні категорії етики. Історія формування етики судді. Нормативне закріплення етичних правил судочинства.

Міжнародні стандарти етичної поведінки судді. Бангалорські принципи поведінки суддів. Висновок № 3 (2002) Консультативної ради Європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо принципів та правил, які регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності. Висновок № 7 (2005) Консультативної ради Європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи з питання «Правосуддя та суспільство».

Кодекс суддівської етики. Засоби вирішення етичних питань, пов'язаних зі статусом судді. Сфера дотримання норм етичної поведінки (професійна, громадська діяльність, приватне життя).

Поняття та сутність систематичного або грубого одноразового порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя. Приклади з дисциплінарної практики.

Відмінності між етикою, дисциплінарною відповідальністю та стандартом якості роботи. Порушення стандартів професійної поведінки, передбачених Кодексом суддівської етики, на противагу неналежній поведінці судді.

Розмежування типів поведінки, яка є етично некоректною, але не стосується дисциплінарного провадження, та поведінкою, яка може мати наслідком відкриття дисциплінарного провадження.

Тема № 15. Умисне або у зв'язку з очевидною недбалістю допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод.

Міжнародні стандарти прав людини та основоположних свобод. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод. Конституційні гарантії забезпечення прав людини та основоположних свобод.

Факти, що свідчать про умисне або у зв'язку з очевидною недбалістю допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод. Розмежування дисциплінарного правопорушення від складу злочину, передбаченого статтею 374 Кримінального кодексу України («Порушення права на захист»).

Тема № 16. Розголошення суддею таємниці, що охороняється законом, у тому числі таємниці нарадчої кімнати, або інформації, що стала відомою судді під час розгляду справи у закритому судовому засіданні.

Поняття конфіденційності. Поняття нерозголошення інформації, що стала відомою під час виконання обов'язків судді.

Процесуальні вимоги, що ставляться до судді стосовно дотримання таємниці нарадчої кімнати.

Процесуальні вимоги дотримання таємниці, що стала відомою під час розгляду справи у закритому судовому засіданні.

Доступ до судових рішень. Оприлюднення судових рішень. Розміщення судових рішень в Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Поняття, сутність та факти, що свідчать чи можуть свідчити про розголошення суддею таємниці, що охороняється законом, в тому числі таємниці нарадчої кімнати або таємниці, яка стала відомою судді під час розгляду справи у закритому судовому засіданні.

Тема № 17. Неповідомлення суддею органам суддівського самоврядування та правоохоронним органам про випадок втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, у тому числі про звернення до нього учасників судового процесу чи інших осіб, включаючи осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з приводу конкретних справ, що перебувають у провадженні судді, якщо таке звернення відбулося в інший, ніж передбачено процесуальним законодавством, спосіб упродовж п'яти днів після того, як йому стало відомо про такий випадок.

Поняття, форми та способи втручання у здійснення правосуддя, впливу на суд або суддів. Відповідальність, передбачена за втручання в діяльність судових органів та судді щодо здійснення правосуддя.

Міжнародні стандарти суддівської незалежності та заборони втручання в діяльність судових органів і суддів при здійсненні правосуддя. Рекомендація № R (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо незалежності, ефективності та ролі суддів. Висновок № 1 (2001) Консультативної ради Європейських суддів до уваги

Комітету Міністрів Ради Європи щодо стандартів незалежності судової влади та незмінюваності суддів. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 року № 8 «Про незалежність судової влади».

Факти, що свідчать про втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, у тому числі про звернення до нього учасників судового процесу чи інших осіб, включаючи осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з приводу конкретних справ, що перебувають у провадженні судді.

Форма повідомлення про факт втручання, затверджена рішенням Ради суддів України (письмово, онлайн, усно), зразок якої розміщено на веб-порталі судової влади.

Обов'язок судді звернутися з повідомленням про втручання в його діяльність як судді щодо здійснення правосуддя до органів суддівського самоврядування та правоохоронних органів. Строки та форми такого повідомлення.

Поняття та сутність неповідомлення суддею органів суддівського самоврядування та правоохоронних органів про випадок втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, у тому числі про звернення до нього учасників судового процесу чи інших осіб, включаючи осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з приводу конкретних справ, що перебувають у провадженні судді.

Суб'єкти звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді за вказаною підставою.

Тема № 18. Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Ради суддів України про реальний чи потенційний конфлікт інтересів судді (крім випадків, коли конфлікт інтересів врегульовується в порядку, визначеному процесуальним законом).

Поняття та форми конфлікту інтересів. Поняття потенційного та реального конфлікту інтересів.

Обов'язок судді повідомляти Раду суддів України про реальний чи потенційний конфлікт інтересів. Строки та форми такого повідомлення.

Випадки, коли конфлікт інтересів врегульовується в порядку, визначеному процесуальним законом.

Порядок запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, передбачений Законом України «Про запобігання корупції».

Адміністративна відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст.172-7 КУАП).

Поняття та сутність неповідомлення або несвоєчасного повідомлення Ради суддів України про реальний чи потенційний конфлікт інтересів судді.

Тема № 19. Втручання у процес здійснення судочинства іншими суддями.

Поняття, форми та способи втручання у процес здійснення судочинства іншими

суддями. Відповідальність, передбачена за втручання в діяльність судових органів.

Міжнародні стандарти суддівської незалежності та заборони втручання в діяльність судових органів і суддів при здійсненні правосуддя.

Факти, що свідчать про втручання у процес здійснення судочинства іншими суддями.

Тема № 20. Неподання або несвоєчасне подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому законодавством у сфері запобігання корупції.

Сутність вимоги своєчасного подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Інформація, що зазначається в декларації. Форма та порядок декларування. Порядок проведення контролю декларацій щодо своєчасності подання.

Поняття та сутність неподання або несвоєчасного подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування за формою і в порядку, що встановлені Законом України «Про запобігання корупції».

Відповідальність за неподання або несвоєчасне подання декларації. Адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю (ст.172-6 КУАП).

Обставини, що враховуються під час перевірки скарги (заяви) з приводу даної підстави.

Тема № 21. Зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне незазначення відомостей, передбачених законодавством.

Інформація, що зазначається в декларації. Форма та порядок декларування. Порядок проведення контролю та перевірки декларацій щодо правильності та повноти заповнення. Порядок виправлення помилок у декларації суб'єктом декларування.

Поняття та сутність зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне незазначення відомостей, передбачених Законом України «Про запобігання корупції».

Відповідальність за декларування недостовірної інформації. Розмежування дисциплінарного проступку від складу злочину, передбаченого статтею 366-1 Кримінального кодексу України («Декларування недостовірної інформації»).

Обставини, що враховуються під час перевірки скарги (заяви) з приводу даної підстави.

Тема № 22. Використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди, якщо таке правопорушення не містить складу злочину або кримінального проступку.

Поняття неправомірної вигоди. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища. Обмеження щодо одержання подарунків. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування. Обмеження спільної роботи близьких осіб.

Обов'язок судді щодо запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними.

Адміністративна відповідальність за порушення вимог щодо обмежень сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, а також за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків (ст.ст.172-4, 172-5 КУАП).

Поняття та форми використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди. Факти, що свідчать про використання суддею своїх службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди.

Обставини, що враховуються під час перевірки скарги (заяви) з приводу даної підстави.

Тема № 23. Допущення суддею недоброчесної поведінки, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим доходам.

Поняття недоброчесної поведінки судді. Етичні стандарти, пов'язані зі статусом судді. Кодекс суддівської етики.

Встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим ним майну і доходам та його наслідки. Повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції з моніторингу способу життя суб'єктів декларування.

Факти, що свідчать про допущення суддею недоброчесної поведінки.

Суб'єкти звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді за вказаною підставою.

Обставини, що мають враховуватися під час перевірки скарги (заяви) з приводу даної підстави.

Тема № 24. Ненадання інформації або надання завідомо недостовірної інформації на законну вимогу члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та/або члена Вищої ради юстиції.

Повноваження члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та/або члена Вищої ради юстиції по зверненню з запитом про надання інформації при проведенні

перевірок даних про наявність підстав для відкриття дисциплінарного провадження щодо судді. Строки надання інформації.

Відповідальність за невиконання законних вимог ВККСУ, члена ВККСУ, ВРЮ, члена ВРЮ щодо надання інформації або за надання завідомо недостовірної інформації.

Суб'єкти звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді за вказаною підставою.

Особливості проведення перевірок скарг (заяв) за вказаною підставою дисциплінарної відповідальності.

Тема № 25. Визнання судді винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, у випадках, установлених законом.

Поняття корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією. Види відповідальності за вчинення корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією.

Суб'єкти звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді за вказаною підставою.

Обставини, що враховуються під час перевірки скарги (заяви) з приводу даної підстави.

Тема № 26. Процедура дисциплінарного провадження щодо суддів.

Поняття дисциплінарного провадження щодо судді. Стадії дисциплінарного провадження. Надходження скарги (заяви) щодо поведінки судді та перевірка її на прийнятність. Здійснення перевірки даних про наявність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності. Вирішення питання про відкриття дисциплінарної справи чи відмову в її відкритті. Розгляд дисциплінарної справи. Прийняття рішення у дисциплінарній справі.

Суб'єкти, які наділені правом на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді.

Форма скарги (заяви) щодо неналежної поведінки судді, її складові.

Особливості звернення органів прокуратури до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України із скаргою (заявою) щодо неналежної поведінки судді, яка може мати наслідком порушення дисциплінарної справи щодо судді.

Поняття зловживання правом звернення до органу, уповноваженого здійснювати дисциплінарне провадження. Анонімні заяви та повідомлення.

Органи, що здійснюють дисциплінарне провадження щодо судді.

Здійснення дисциплінарного провадження щодо суддів місцевих та апеляційних судів Вищою кваліфікаційною комісією суддів України.

Здійснення дисциплінарного провадження щодо суддів вищих спеціалізованих судів та суддів Верховного Суду України Вищою радою юстиції.

Тема № 27. Правові засади діяльності служби інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України при здійсненні дисциплінарного провадження щодо судді.

Регулювання діяльності служби інспекторів Законом України «Про судоустрій і статус суддів». Акти ВККСУ, що врегульовують функціонування служби інспекторів.

Правовий статус інспектора: права, обов'язки, відповідальність. Посадова інструкція інспектора.

Конституційні засади правосуддя як керівні принципи діяльності інспекторів. Етичні засади діяльності інспекторів. Психологічні засади діяльності інспекторів.

Тема № 28. Актуальні питання організаційного забезпечення діяльності інспекторів.

Технічне забезпечення діяльності інспекторів: теорія та практика. Проблеми та пропозиції.

Методичне забезпечення діяльності інспекторів: теорія та практика. Проблеми та пропозиції.

Інформаційне забезпечення діяльності інспекторів: теорія та практика. Проблеми та пропозиції.

Фінансове забезпечення діяльності інспекторів.

Тема № 29. Попередній аналіз заяв та повідомлень про неправомірні дії суддів.

Поняття підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності та їх сутність. Підстави притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Відокремлення потенційно обґрунтованих скарг (заяв) та повідомлень від необґрунтованих.

Процес доказування в дисциплінарному провадженні: предмет доказування, засади доказування, презумпції та преюдиції в доказуванні, суб'єкти доказування, процес доказування.

Права члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України щодо перевірки заяв (скарг) на дії судді. Право ознайомлюватися з матеріалами судових справ, робити з них

копії. Право опитувати суддів та інших осіб, яким відомі обставини вчинення діяння, що має ознаки дисциплінарного порушення. Право витребувати та отримувати за письмовим запитом від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадян та їх об'єднань необхідну для проведення перевірки інформацію. Обов'язок органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань, осіб, яким направлено запит члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, надавати відповідну інформацію. Строки надання відповіді на запит. Подовження строків надання інформації. Відповідальність за ненадання або надання завідомо недостовірної інформації члену Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Висновок за результатами перевірки.

Тема № 30. Практичні аспекти проведення перевірок.

Планування, підготовка та організація перевірок. Стратегія проведення перевірок. Визначення обсягу перевірки. Зміна або розширення предмету перевірки. Виїзні перевірки.

Спілкування з суддею, пропозиція надати пояснення щодо фактів, викладених у зверненні. Ознайомлення з матеріалами судових справ відповідно до викладених у зверненні фактів.

Опитування свідків, протоколи опитувань, залучення перекладачів, документальні докази.

Запит інформації.

Ознайомлення з технічним записом судового засідання.

Правила фіксації результатів перевірки. Опрацювання матеріалів перевірки.

Тема № 31. Підготовка проектів висновків за результатами перевірки даних про наявність підстав для притягнення суддів місцевих та апеляційних судів до дисциплінарної відповідальності.

Структура проекту висновку.

Вступна частина. Зміст: дані щодо заявника, особи, що здійснювала перевірку, підстава, тривалість перевірки.

Основна (мотивувальна) частина. Викладення процедурних дій, виконаних під час перевірки. Аналіз матеріалів, наданих заявником. Аналіз матеріалів, одержаних у ході перевірки. Аналіз пояснень судді. Оцінка матеріалів щодо фактів, викладених у скарзі (заяві). Викладення фактів, встановлених за результатами перевірки. Наведення доказів, що підтверджують встановлені факти. Обґрунтування класифікації правопорушення за певною підставою притягнення до дисциплінарної відповідальності. Наведення відповідних законодавчих положень.

Заключна частина (висновок).

Методика складання висновку за результатами перевірки скарг на дії суддів.

Тема № 32. Процедура оскарження.

Оскарження рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, прийнятих в процесі дисциплінарного провадження. Рішення, які не підлягають оскарженню. Строк та порядок оскарження рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Порядок розгляду скарг Вищою радою юстиції. Порядок розгляду адміністративного позову щодо оскарження рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Тема № 33. Психологічні та етичні засади діяльності інспекторів при здійсненні дисциплінарного провадження щодо судді.

Психологічні засади діяльності інспекторів. Комунікативні тактичні прийоми. Вибір часу та місця спілкування з суддею.

Засоби перевірки фактів, викладених у скарзі (заяві).

Запобігання конфлікту. Методи ведення діалогу. Конфіденційність одержаної інформації. Письмові пояснення судді.

Правила етичної поведінки. Поняття особистих інтересів. Поняття конфлікту інтересів. Пріоритет інтересів. Політична неупередженість. Толерантне ставлення до політичних поглядів, ідеологічних та релігійних переконань інших осіб. Об'єктивність. Компетентність та ефективність. Формування позитивної репутації. Дрес-код.

Конфіденційність. Утримання від виконання незаконних рішень чи доручень. Недопущення конфлікту інтересів. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або дарунка (пожертви): відмова від пропозиції; ідентифікація особи, яка зробила пропозицію; залучення свідків; письмове повідомлення про пропозицію.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. У чому полягає незалежність та недоторканність суддів?
2. Назвіть функції інспекторів при здійсненні дисциплінарного провадження щодо судді.
3. Назвіть підстави дисциплінарної відповідальності судді.
4. В чому полягають істотні порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя?
5. Які факти/обставини можуть свідчити про незаконну відмову в розгляді по суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги тощо?
6. Якими нормативними актами регламентується порядок розподілу та реєстрації справ у суді? Розкрийте його сутність.
7. Яким нормативними актами регулюється порядок підсудності чи підвідомчості?
8. Розкрийте сутність забезпечення позову. У чому виявляється необґрунтоване вжиття заходів забезпечення позову суддею?
9. З чого випливає вимога наведення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору?
10. Як Ви розумієте дотримання суддею засад гласності і відкритості судового процесу?
11. Розкрийте сутність засад рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості?
12. В чому полягають права обвинуваченого на захист при судовому розгляді кримінальної справи? Чим передбачені обов'язки суду по забезпеченню обвинуваченому права на захист?
13. За якими фактами встановлюється порушення вимог щодо неупередженого розгляду справи? Що є підставою для відводу (самовідводу) судді?
14. У чому виявляється безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом? Які ці строки у цивільному, кримінальному та адміністративному провадженні?
15. У чому виявляється зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення?
16. Якими нормативними актами встановлюється обов'язок та регулюється порядок надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень?
17. Яким нормативним актом регламентується етика судді? Назвіть основні положення. У чому виявляється систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя?
18. Якими доказами може підтверджуватись умисне або у зв'язку з очевидною недбалістю допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод?
19. Розкрийте сутність конфіденційності інформації у суддівській діяльності.

Яка відповідальність передбачається за розголошення таємниці, що охороняється законом, таємниці нарадчої кімнати або таємниці, яка стала відомою судді під час розгляду справи у закритому судовому засіданні?

20. В чому полягає втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів? Яка відповідальність передбачається за втручання в діяльність судових органів та судді щодо здійснення правосуддя?

21. Які факти/обставини можуть свідчити про втручання у процес здійснення судочинства іншими суддями? Якими доказами це може підтверджуватися?

22. Дайте визначення конфлікту інтересів. Що таке потенційний та реальний конфлікт інтересів в діяльності судді?

23. Яка відповідальність передбачається за неподання або несвоєчасне подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування?

24. Яка відповідальність передбачається за декларування недостовірної інформації?

25. Що таке неправомірна вигода? Які обмеження передбачаються щодо використання суддею службових повноважень чи свого становища?

26. Чи тягне за собою дисциплінарну відповідальність судді скасування або зміна судового рішення?

27. Дайте визначення дисциплінарного провадження щодо судді.

28. Хто має право на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді?

29. Назвіть особливості звернення органів прокуратури до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України із скаргою (заявою) щодо неналежної поведінки судді.

30. Чи може бути порушена дисциплінарна справа щодо судді за анонімними заявами та повідомленнями?

31. Який орган здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів місцевих та апеляційних судів?

32. Який орган здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів вищих спеціалізованих судів та суддів Верховного Суду України?

33. Які права має член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України під час здійснення перевірки?

34. Назвіть строки надання інформації на запит члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України?

35. Яка пропозиція міститься у висновку за результатами перевірки скарги?

36. Який орган приймає рішення про відкриття дисциплінарної справи чи відмову в її відкритті?

37. У який строк суддя та заявник повідомляються про відкриття дисциплінарної справи?

38. Хто є учасником розгляду дисциплінарної справи?

39. Чи може суддя не брати участь у засіданні Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, а надати письмові пояснення?

40. Чи є підставою для відкладення розгляду дисциплінарної справи повторна неявка судді на засідання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України?
41. У чому полягає змагальність при розгляді дисциплінарної справи?
42. Чи може суддя мати свого представника під час розгляду дисциплінарної справи?
43. Чи можуть інші зацікавлені особи бути присутніми під час розгляду дисциплінарної справи?
44. Які права має суддя, стосовно якого розглядається питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності, та/або його представник?
45. Яким чином фіксується перебіг розгляду дисциплінарної справи стосовно судді?
46. Обставини, що враховуються при обранні дисциплінарного стягнення.
47. Строки притягнення до дисциплінарної відповідальності.
48. Дисциплінарне стягнення та порядок його зняття.
49. Порядок та строки оскарження рішення у дисциплінарній справі стосовно судді.
50. Визначте правила ділового спілкування інспектора під час здійснення перевірки заяви (скарги), повідомлення.
51. Які засоби комунікативного характеру використовує інспектор під час перевірки?

ЧАСТИНА 2

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ІНСПЕКТОРІВ ВККСУ

ВСТУП

Чинним Законом України «Про судоустрій і статус суддів» передбачена діяльність інспекторів, які за дорученням члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України попередньо аналізують заяви (скарги) щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, готують проекти висновків про наявність підстав для притягнення суддів місцевих та апеляційних судів до дисциплінарної відповідальності, та виконують інші доручення члена Комісії під час дисциплінарного провадження відповідно до Закону. Коло повноважень інспекторів визначається вказаним Законом, при виконанні яких вони мають керуватися нормами інших законів та кодексів, що регулюють питання, пов'язані з виконанням суддею своїх посадових обов'язків, зокрема, обов'язків по здійсненню правосуддя.

Діяльність інспекторів при здійсненні дисциплінарного провадження щодо судді є досить складною і відповідальною, що визначається предметом перевірки заяви (скарги), суб'єктом перевірки (професійний суддя) та результатами (виявлення підстав для відкриття дисциплінарної справи).

Однакове тлумачення та добросовісне застосування відповідних законодавчих положень усіма інспекторами є не лише питанням професіоналізму, а й також запорукою прояву поваги до прав учасників дисциплінарного провадження, перш за все, права на справедливий судовий розгляд та рівності сторін перед законом та судом.

Уніфікація підходів до встановлення фактів, одноманітна класифікація видів неналежної поведінки та єдина не дискримінаційна практика застосування дисциплінарних стягнень є надзвичайно важливими для встановлення високого рівня довіри до дисциплінарної системи зокрема та системи правосуддя загалом.

Природа функцій інспектора має правові, організаційні, психологічні, тактичні, етичні складові, а це, у свою чергу, зумовлює для такої особи необхідність знати методи ділового спілкування, володіти аналітичними здібностями та комунікативними прийомами, майстерністю запобігання чи подолання конфлікту, вміти провести структурний аналіз наявних матеріалів, визначити потребу у зборі додаткової інформації, синтезувати та оцінити факти, що перевіряються.

Визначальним у діяльності інспектора є усвідомлення своєї ролі, яка має полягати в забезпеченні об'єктивної та всебічної перевірки фактів, викладених у скарзі (заяві), а не у контролі діяльності судді. Своєчасне реагування на повідомлення, виявлення підстав дисциплінарної відповідальності має й превентивне значення, що може запобігти вчиненню суддею у подальшому інших проступків.

В умовах реформування судової влади та динамічного законодавчого процесу інспектори потребують не лише початкової підготовки, що передуює призначенню їх на посаду, але й подальшого підвищення кваліфікації.

Мета підвищення кваліфікації інспекторів відрізняється від мети початкової підготовки, оскільки наразі не має необхідності надавати інспекторам значний обсяг інформації, необхідної для початку виконання ними обов'язків з мінімально допустимим рівнем якості та компетенції.

Професійний рівень інспектора потребує постійного підвищення кваліфікації з урахуванням потреб практики. Одержаний досвід створює середовище психологічної обумовленості та професійного запиту додаткової інформації більш конкретної та особистісної. Такі знання стають усталеними, аргументи мають підвищений рівень переконання, оскільки викликані запитом ситуативних випадків з практики інспектора. Підвищення кваліфікації супроводжується вирішенням практичних завдань, що зумовлює потребу в дводенній тривалості таких тренінгів.

Під час занять по підвищенню кваліфікації варто зосередитися на конкретних потребах, що виникають в повсякденній роботі інспекторів, переважно пов'язаних із сумнівами, помилками або просто необізнаністю. Підвищення кваліфікації повинно мати потужну практичну складову. Крім того, такі заходи є гарною нагодою для підвищення обізнаності інспекторів стосовно чинного законодавства у сфері їх діяльності, міжнародних стандартів та практики діяльності відповідних служб в інших державах, ознайомлення з узагальненими матеріалами дисциплінарних проваджень щодо суддів, а також обговорення питань та спірних моментів, які можуть виникнути в процесі вивчення цих питань.

Підвищення кваліфікації інспекторів має здійснюватися на різних рівнях: самопідготовка, організована підготовка у межах тематичних короткострокових занять (2 - 4 години), організована комплексна підготовка у межах довгострокових занять (8 – 40 годин).

Заняття мають проводитися досвідченими фахівцями у формі лекцій та практичних занять, у ході яких демонструється застосування новел законодавства у практиці інспектора, поширюється кращий досвід та ефективні методики проведення перевірки, опрацьовуються надані матеріали (скарги, моделі дисциплінарних справ) з метою опрацювання єдиних критеріїв аналізу обставин справи та визначення наявності чи відсутності підстав для притягнення судді до дисциплінарної чи іншої відповідальності.

Окрім нормативних курсів, обов'язковими доцільно визначити заняття з висвітленням психології спілкування, оцінки поведінки особи за зовнішніми проявами (реакціями), ділового спілкування, ділової мови, складання офіційних документів.

Перевірка фактів, викладених у скарзі (заяві), вимагає дослідження не лише письмових матеріалів, але й безпосереднього спілкування з учасниками дисциплінарного провадження. Для ефективності такої діяльності доцільно проводити заняття з основ толерантності (поваги до особи незалежно від її релігійної належності тощо).

Дана програма включає практичні завдання, які дають можливість перевірити професійні здібності та рівень знань учасників навчання, а також які є гарним способом залучення інспекторів до колективних обговорень.

Результатом підвищення кваліфікації є:

- 1) вироблення єдиної практики діяльності інспекторів відповідно до чинного законодавства;
- 2) формування розуміння та впровадження у діяльність інспекторів міжнародних стандартів у цій сфері;
- 3) з'ясування проблем та недоліків під час здійснення перевірки та написанні проектів висновків, визначенні шляхів та способів (методів) їх усунення;
- 4) усвідомлення соціальної значущості діяльності інспектора;
- 5) висловлення пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства та формування методик здійснення перевірок.

Форма контролю: за результатами підвищення кваліфікації кожен слухач має скласти проект висновку за наданими матеріалами (письмово) та усно обґрунтувати своє рішення з посиланням на відповідні нормативні акти та внутрішнє переконання, керуючись отриманими знаннями та власним досвідом, перед комісією, яка складається з кількох викладачів курсів (з обов'язковим залученням членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема № 1. Міжнародні стандарти незалежності суддів. Міжнародні стандарти та принципи в галузі дисциплінарної відповідальності.

Європейська конвенція з прав людини.

Висновок № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів (КРЕС) щодо стандартів суддівської незалежності, положення щодо вимоги інспектування судів та унеможливлення завдання шкоди суддівській незалежності.

Неприпустимість оцінки судових рішень у процесі дисциплінарних проваджень (§ 69, Висновок № 1 (2001) Консультативної ради Європейських суддів для Комітету Міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів та § 66 Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки від 17 листопада 2010 року, та Фундаментальний принцип № 4 Великої хартії суддів, прийнятої на 11-му пленарному засіданні КРЕС у Страсбурзі 17-19 листопада 2010 р.).

Вимоги, що ставляться до інспекторів. Висновки Зборів Служб Інспекторів Європейського Союзу (5-6.06.2008р.) “Служби інспекторів, у тих країнах, де вони існують, в основному складаються з магістратів (суддів чи прокурорів), що мають досвід у сфері судочинства”.

Порядок призначення. Термін, на який призначаються (обираються) інспектори.

Досвід роботи та спеціальний стаж як визначальна вимога до кандидата на посаду інспектора.

Особистісні характеристики: неупередженість, розсудливість, належний інтелектуальний рівень, відповідний рівень технічної підготовки, вміння підтримувати стосунки з людьми та організаторські здібності.

Процедура дисциплінарного провадження. Строки дисциплінарного провадження. Форма оприлюднення результатів.

Пункт 42 Висновку № 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів «Судова влада на службі суспільства» щодо необхідності забезпечення судовою радою виконання обов'язків щодо належного розгляду дисциплінарних питань.

§ 69 Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки (прийнята Комітетом Міністрів 17 листопада 2010 р. на 1098-му засіданні заступників міністрів).

§ 71 та § 77.iii) Висновку № 3 (2002) Консультативної ради Європейських суддів щодо принципів та правил, що регулюють професійну поведінку суддів, зокрема, питання етики, несумісної поведінки та безсторонності.

§ 74 вищезгаданого Висновку № 3 (2002) Консультативної ради Європейських суддів про пропорційність застосування стягнень (Ст. 5.1 Європейської хартії про статус суддів та § 69 Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи).

Особливості процедури дисциплінарного провадження у правових системах різних країн Європи та США.

Тема № 2. Рішення Європейського суду з прав людини щодо незалежності суддів та судової влади.

Європейський суд з прав людини у справі Беллоса проти Швейцарії (§64), - «...суд (...) повинен відповідати ряду (...) вимог – незалежності, особливо від виконавчої влади, безсторонності...».

Поняття «незалежний суд» та його складові: незалежність від виконавчої влади і від сторін (справа Рінгайсена проти Австрії, §95).

«... При визначенні того, чи може орган вважатись незалежним, суд повинен розглянути спосіб призначення членів суду, тривалість їх перебування на посаді, існування гарантій проти тиску на них ззовні, і питання про те, чи орган являє собою вияв незалежності» (справа Фіндлей проти Сполученого Королівства, §73).

Вимоги до безсторонності суду: 1) суд повинен бути суб'єктивно вільний від упередження чи зацікавленості в результаті справи; 2) суд має бути безсторонній з об'єктивної точки зору, тобто має запропонувати досить гарантій для виключення будь-якого обгрунтованого сумніву стосовно його безсторонності (справа Фіндлей, ор. cit).

Справа П'єрсак проти Бельгії (§30): «Існування безсторонності для цілей статті 6 параграфу 1 повинно визначатись згідно суб'єктивного тесту, тобто на підставі особистого переконання окремого судді в даній справі, і також згідно об'єктивного тесту, тобто встановлення, чи суддя має гарантії, достатні для виключення будь-якого законного сумніву стосовно безсторонності».

Суд, суддя є безсторонній, поки зворотне не буде доведено (справа ле Компта, ван Лейвена і де Мейра проти Бельгії, §58).

«...Будь-який суддя, стосовно неупередженості якого є обгрунтований сумнів, повинен заявити самовідвід» (справа Делкурта проти Бельгії (§31), справа П'єрсака проти Бельгії (§30) і де Куббера проти Бельгії (§26).

«Держави – учасниці мають більшу свободу при розгляді цивільних справ, ніж при розгляді кримінальних справ» (справа Домбо Бехеер Б.В. проти Нідерландів (§32). Тому гарантії, які, можливо, будуть необхідні для «справедливого слухання» в кримінальних справах, не можуть застосовуватись з такою самою суворістю до розгляду цивільних чи господарських справ.

Доступ до процедури з усіма атрибутами судової форми контролю: держава не може обмежити або скасувати судовий контроль у певних галузях (справа Голдер проти Сполученого Королівства, 1975). Зацікавлена особа повинна мати можливість розгляду своєї справи в суді, і їй не повинні заважати надмірні та практичні перепони.

Немає необхідності проводити відкритий дисциплінарний розгляд у в'язниці з огляду на громадський спокій і безпеку (справа Кемпбела та Фела проти Сполученого Королівства від 28 червня 1984 р., §86-88). Іноді міркування збереження професійної

таємниці чи захисту приватного життя клієнтів або пацієнтів можуть виправдати закритий розгляд з професійної дисципліни, але це залежить від обставин конкретної справи, і загальна заборона публічного розгляду була б невиправданою.

Дотримання вимоги публічності обов'язкове в стадії винесення мотивувального судового рішення. Це не потрібно сприймати, як вимогу публічно проголошувати рішення в усіх випадках, тим не менше необхідно дотримуватися відповідній випадку формі відкритості. Зокрема, може бути достатнім передача до канцелярії рішення суду, де зацікавлена особа може з ним ознайомитись (справа Претто та інших проти Італії від 8 грудня 1983 року, §27; Шуттер проти Швейцарії від 22 лютого 1984 року, §31-34).

Тема № 3. Законодавча база для проведення перевірок та здійснення дисциплінарного провадження щодо судді в світлі міжнародних стандартів.

Закон України «Про судоустрій і статус суддів».

Регламент Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Порядок проведення перевірок, прийняття рішень під час дисциплінарного провадження щодо суддів, оформлення та зберігання відповідних документів.

Положення про службу дисциплінарних інспекторів.

Посадова інструкція дисциплінарного інспектора служби дисциплінарних інспекторів секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Посадова інструкція Керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Наказ Державної судової адміністрації України від 24 лютого 2011 року № 51 «Про затвердження Положення про автоматизовану систему визначення члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України».

Тема № 4. Процедура дисциплінарного провадження щодо суддів.

Поняття дисциплінарного провадження щодо судді. Стадії дисциплінарного провадження. Надходження скарги (заяви) щодо поведінки судді та перевірка її на прийнятність. Здійснення перевірки даних про наявність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності. Вирішення питання про відкриття дисциплінарної справи чи відмову в її відкритті. Розгляд дисциплінарної справи. Прийняття рішення у дисциплінарній справі.

Суб'єкти, які наділені правом на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді.

Форма скарги (заяви) щодо неналежної поведінки судді, її складові.

Особливості звернення органів прокуратури до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України із скаргою (заявою) щодо неналежної поведінки судді, яка може мати

наслідком порушення дисциплінарної справи щодо судді.

Поняття зловживання правом звернення до органу, уповноваженого здійснювати дисциплінарне провадження. Анонімні заяви та повідомлення.

Органи, що здійснюють дисциплінарне провадження щодо судді.

Здійснення дисциплінарного провадження щодо суддів місцевих та апеляційних судів Вищою кваліфікаційною комісією суддів України.

Здійснення дисциплінарного провадження щодо суддів вищих спеціалізованих судів та суддів Верховного Суду України Вищою радою юстиції.

Тема № 5. Актуальні питання діяльності інспекторів: теорія та практика.

Основні принципи процесу перевірки звернень щодо неналежної поведінки судді.

Порядок збору доказів.

Порядок та методика спілкування з суддею та заявником.

Оцінка доказів. Кількість доказів. Якість доказів.

Стандартні робочі процедури.

Формулювання висновків. Вимоги до структури та змісту висновку.

Тема № 6. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом незаконної відмови в доступі особи до правосуддя.

Аналіз дисциплінарних проваджень щодо суддів за фактом відмови у доступі особи до правосуддя з підстав, не передбачених Цивільним процесуальним кодексом України.

Аналіз дисциплінарних проваджень щодо суддів за фактом відмови у доступі особи до правосуддя з підстав, не передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України.

Аналіз дисциплінарних проваджень щодо суддів за фактом відмови у доступі особи до правосуддя з підстав, не передбачених Господарським процесуальним кодексом України.

Аналіз дисциплінарних проваджень щодо суддів за фактом відмови у доступі особи до правосуддя з підстав, не передбачених Кодексом адміністративного судочинства України.

Аналіз дисциплінарних проваджень щодо суддів за фактом відмови у доступі особи до правосуддя з підстав, не передбачених Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення.

Підстави для прийняття рішення про відкриття дисциплінарної справи. Методика збирання доказів. Методологія їх оцінки та прийняття рішення.

Тема № 7. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом порушення правил підсудності чи підвідомчості.

Процесуальна регламентація підсудності: проблеми теорії та практики.

Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення.

Підстави для прийняття рішення про відкриття дисциплінарної справи. Методика збирання доказів. Методологія їх оцінки та прийняття рішення.

Тема № 8. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору.

Аналіз дисциплінарних проваджень за фактом незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору.

Визначення підстав. Методика збирання доказів. Методологія їх оцінки та прийняття рішення.

Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення.

Тема № 9. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом порушення засад гласності і відкритості судового процесу.

Аналіз дисциплінарних проваджень за фактом порушення засад гласності і відкритості судового процесу.

Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення.

Підстави для прийняття рішення про відкриття дисциплінарної справи. Методика перевірки обставин, викладених у скарзі, та збирання доказів. Методологія оцінки доказів та прийняття рішення.

Тема № 10. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Аналіз дисциплінарних проваджень за фактом порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення.

Підстави для прийняття рішення про відкриття дисциплінарної справи. Методика перевірки обставин, викладених у скарзі, та збирання доказів. Методологія оцінки доказів та прийняття рішення.

Тема № 11. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу.

Аналіз дисциплінарних проваджень за фактом незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу.

Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення.

Підстави для прийняття рішення про відкриття дисциплінарної справи. Методика перевірки обставин, викладених у скарзі, та збирання доказів. Методологія оцінки доказів та прийняття рішення. Тема № 12. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом порушення правил щодо відводу (самовідводу).

Поняття неупередженого розгляду справи. Підстави для самовідводу (відводу) судді.

Аналіз матеріалів дисциплінарних проваджень на предмет визначення підстав для відкриття дисциплінарної справи.

Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення.

Методика збирання доказів упередженості. Оцінка доказів. Висновок про наявність підстав для притягнення судді за порушення правил щодо відводу (самовідводу).

Тема № 13. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом безпідставного затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасного надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Процесуальна регламентація строків розгляду заяв, скарг чи справ протягом строку, встановленого законом у цивільному судочинстві.

Процесуальна регламентація строків розгляду заяв, скарг чи справ протягом строку, встановленого законом у кримінальному провадженні.

Процесуальна регламентація строків розгляду заяв, скарг чи справ протягом строку, встановленого законом у адміністративному судочинстві.

Факти, що свідчать про зволікання суддею з виготовленням вмотивованого судового рішення.

Порядок надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення.

Підстави для прийняття рішення про відкриття дисциплінарної справи. Методика перевірки обставин, викладених у скарзі, та збирання доказів. Методологія їх оцінки та прийняття рішення.

Тема № 14. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом систематичного або грубого одноразового порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя, у тому числі прояв неповаги під час здійснення судочинства до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу.

Поняття суддівської етики. Види суддівської етики. Процесуальна етика. Непроцесуальна етика. Ділова етика. Побутова етика. Міжособистісна етика. Внутрішня етика. Зовнішня (атрибутивна) етика.

Наслідки порушення етики. Їх вплив на авторитет правосуддя в цілому.

Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення.

Особливості методики перевірки обставин, викладених у скарзі. Специфіка доказів та їх оцінка.

Тема № 15. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом умисного або у зв'язку з очевидною недбалістю допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод.

Факти, що свідчать про умисне або у зв'язку з очевидною недбалістю допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод. Розмежування дисциплінарного правопорушення від складу злочину, передбаченого статтею 374 Кримінального кодексу України («Порушення права на захист»).

Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення.

Підстави для прийняття рішення про відкриття дисциплінарної справи. Методика перевірки обставин, викладених у скарзі, та збирання доказів. Методологія їх оцінки та прийняття рішення.

Тема № 16. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом розголошення таємниці, що охороняється законом, в тому числі таємниці нарадчої кімнати або інформації, що стала відомою судді під час розгляду справи у закритому

судовому засіданні.

Актуальні аспекти процесуальної регламентації дотримання конфіденційності судового провадження.

Підстави для судового розгляду справи у закритому засіданні.

Надання дозволу на використання відео- та аудіо записів.

Таємниця нарадчої кімнати.

Аналіз дисциплінарних проваджень за фактом розголошення таємниці: ознаки та склад дисциплінарного правопорушення, елементи правопорушення, особливості перевірки, виявлення доказів, їх оцінка та висновки.

Тема № 17. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом неповідомлення суддею органів суддівського самоврядування та правоохоронних органів про випадок втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, у тому числі про звернення до нього учасників судового процесу чи інших осіб, включаючи осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з приводу конкретних справ, що перебувають у провадженні судді, якщо таке звернення відбулося в інший, ніж передбачено процесуальним законодавством, спосіб упродовж п'яти днів після того, як йому стало відомо про такий випадок.

Поняття, форми та способи втручання у здійснення правосуддя, впливу на суд або суддів. Відповідальність, передбачена за втручання в діяльність судових органів та судді щодо здійснення правосуддя.

Факти, що свідчать про втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, у тому числі про звернення до нього учасників судового процесу чи інших осіб, включаючи осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з приводу конкретних справ, що перебувають у провадженні судді.

Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення.

Підстави для прийняття рішення про відкриття дисциплінарної справи. Методика перевірки обставин, викладених у скарзі, та збирання доказів. Методологія їх оцінки та прийняття рішення.

Тема № 18. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом неповідомлення або несвоєчасного повідомлення Ради суддів України про реальний чи потенційний конфлікт інтересів судді.

Поняття та форми конфлікту інтересів. Поняття потенційного та реального конфлікту інтересів.

Обов'язок судді повідомляти Раду суддів України про реальний чи потенційний конфлікт інтересів. Строки та форми такого повідомлення.

Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення.

Підстави для прийняття рішення про відкриття дисциплінарної справи. Методика перевірки обставин, викладених у скарзі, та збирання доказів. Методологія їх оцінки та прийняття рішення.

Тема № 19. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом втручання у процес здійснення судочинства іншими суддями.

Поняття, форми та способи втручання у процес здійснення судочинства іншими суддями. Відповідальність, передбачена за втручання в діяльність судових органів.

Факти, що свідчать про втручання у процес здійснення судочинства іншими суддями.

Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення.

Підстави для прийняття рішення про відкриття дисциплінарної справи. Методика перевірки обставин, викладених у скарзі, та збирання доказів. Методологія їх оцінки та прийняття рішення.

Тема № 20. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом неподання або несвоєчасного подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому законодавством у сфері запобігання корупції.

Особливості правової регламентації фінансової прозорості щодо суддів. Форма та зміст декларації. Строки та порядок подання.

Аналіз дисциплінарних проваджень щодо судді за фактом неподання або несвоєчасного подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому законодавством у сфері запобігання корупції. Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення. Методологія перевірки обставин, викладених у скарзі, докази та їх оцінка.

Обставини, які виключають відповідальність.

Тема № 21. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне незазначення відомостей, передбачених законодавством.

Інформація, що зазначається в декларації. Форма та порядок декларування. Порядок проведення контролю та перевірки декларацій щодо правильності та повноти заповнення. Порядок виправлення помилок у декларації суб'єктом декларування.

Відповідальність за декларування недостовірної інформації.

Аналіз дисциплінарних проваджень щодо судді за фактом зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне незазначення відомостей, передбачених законодавством. Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення. Методологія перевірки обставин, викладених у скарзі, докази та їх оцінка.

Обставини, що враховуються під час перевірки скарги (заяви) з приводу даної підстави. Обставини, які виключають відповідальність.

Тема № 22. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди, якщо таке правопорушення не містить складу злочину або кримінального проступку.

Поняття неправомірної вигоди. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища. Обмеження щодо одержання подарунків. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності. Обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування. Обмеження спільної роботи близьких осіб.

Обов'язок судді щодо запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними.

Поняття та форми використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди. Факти, що свідчать про використання суддею своїх службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди.

Обставини, що враховуються під час перевірки скарги (заяви) з приводу даної підстави. Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення. Методологія перевірки обставин, викладених у скарзі, докази та їх оцінка.

Тема № 23. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом допущення суддею недоброчесної поведінки, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим доходам.

Поняття недоброчесної поведінки судді. Етичні стандарти, пов'язані зі статусом судді. Кодекс суддівської етики.

Встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим ним майну і доходам та його наслідки. Повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції з моніторингу способу життя суб'єктів декларування.

Факти, що свідчать про допущення суддею недоброчесної поведінки.

Обставини, що враховуються під час перевірки скарги (заяви) з приводу даної

підстави. Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення. Методологія перевірки обставин, викладених у скарзі, докази та їх оцінка.

Тема № 24. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом ненадання інформації або надання завідомо недостовірної інформації на законну вимогу члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та/або члена Вищої ради юстиції.

Повноваження члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та/або члена Вищої ради юстиції по зверненню з запитом про надання інформації при проведенні перевірок даних про наявність підстав для відкриття дисциплінарного провадження щодо судді. Строки надання інформації.

Відповідальність за невиконання законних вимог ВККСУ, члена ВККСУ, ВРЮ, члена ВРЮ щодо надання інформації або за надання завідомо недостовірної інформації.

Особливості проведення перевірок скарг (заяв) за вказаною підставою дисциплінарної відповідальності. Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення. Методологія перевірки обставин, викладених у скарзі, докази та їх оцінка.

Тема № 25. Особливості дисциплінарного провадження щодо судді за фактом визнання судді винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, у випадках, установлених законом.

Поняття корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією. Види відповідальності за вчинення корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією.

Обставини, що враховуються під час перевірки скарги (заяви) з приводу даної підстави. Ознаки та склад дисциплінарного правопорушення. Елементи правопорушення. Методологія перевірки обставин, викладених у скарзі, докази та їх оцінка.

Тема № 26. Психологія спілкування інспектора під час перевірки скарг (заяв).

З'ясування ситуації, що досліджується, та визначення шляхів її вирішення. Встановлення психологічного контакту. Обмін мовною інформацією (усні пояснення).

Оцінка загальної правдоподібності. Перевірка відповідності. Особисте спостереження. Реакції.

Методи збору інформації щодо фактів, які підлягають перевірці. Професійне спостереження. Емоційна саморегуляція.

Тема № 27. Написання проекту висновку.

Загальні вимоги до написання висновку. Аналіз практики написання висновків: позитивний досвід та недоліки.

На підставі вивчення наданих для опрацювання навчальних матеріалів (повідомлень, скарг, заяв та інших документів) слухачами курсів складаються проекти висновків, які обґрунтовуються (усно) перед комісією у складі викладачів курсів підвищення кваліфікації та члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Тема № 28. Питання якості роботи інспекторів, етика та дисциплінарна відповідальність.

Оцінювання якості роботи інспекторів. Нормативна база. Атестаційний орган. Періодичність. Критерії оцінювання. Методи оцінювання. Інформація для оцінювання.

Правила етичної поведінки. Поняття особистих інтересів. Поняття конфлікту інтересів. Пріоритет інтересів. Політична неупередженість. Толерантне ставлення до політичних поглядів, ідеологічних та релігійних переконань інших осіб. Об'єктивність. Компетентність та ефективність. Формування позитивної репутації. Дрес-код.

Відповідальність інспекторів.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Зробіть аналіз ситуації:

Ситуація № 1

«Суддя ... районного суду А. відмовляється розглядати цивільні справи та справи щодо адміністративних правопорушень, а з травня по червень взагалі не приймав до свого провадження судові справи.

Разом з цим, у судді А. в провадженні тривалий час перебувало 4 кримінальні справи, підсудні по яким знаходяться під вартою понад рік.

Згідно з наданою головою суду характеристикою судді, за час роботи на посаді судді з 2000 року А. зарекомендував себе з негативного боку. Не виконує наказів голови суду з організаційних питань та Інструкції з діловодства у місцевому загальному суді з питань порядку розподілу справ. Практично самоусунувся, з 2007 року, від виконання обов'язків відправлення правосуддя з цивільних справ, адміністративних справ, всупереч рішення зборів суддів, в зв'язку з чим реальне навантаження на інших суддів значно зросло. Він відкрито ігнорує участь у зборах, нарадах суддів районного суду, конференціях, радах, семінарах суддів судів загальної юрисдикції області.

Наданими поясненнями вищезазначені обставини не спростовуються. Зокрема, вищезазначені факти суддя обґрунтовано не заперечив. Натомість А. висловив припущення щодо злочинних дій стосовно нього та відсутності у голови суду підстав для звернення до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України».

Ситуація № 2

04.04.2010 р. кримінальна справа за обвинуваченням С. у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого статтею 128 Кримінального кодексу України, надійшла у провадження судді районного суду.

Ухвалою від 13.04.2010 р. зазначену кримінальну справу призначено до судового розгляду.

Потерпілий по справі звернувся до суду з позовною заявою до С. про відшкодування матеріальної та моральної шкоди від злочину, для забезпечення позову просив суд накладити арешт на майно відповідача.

15.05.2010 р. ухвалою суду накладено арешт на автомобілі: OPEL KADET д/н 24922 AE та TOYOTA CAMRI д/н AE 4523 AC

05.09.2010 р. постановою суду в задоволенні клопотання адвоката про направлення справи на додаткове розслідування відмовлено.

Судом постановлено провести відтворення обставин події з участю проведення слідчих дій доручено слідчому відділу РВ УМВС.

25.10.2010 р. постановою суду призначено по справі комплексну судово-медичну експертизу.

11.01.2011 р. до суду надійшли висновки експерта № 260 комплексної судово-медичної експертизи по факту спричинення тілесних ушкоджень громадянину.

01.04.2012 р. постановою суду відмовлено у задоволенні клопотання потерпілого

про направлення справи на додаткове розслідування.

01.06.2012 р. до суду звернувся потерпілий з клопотанням про відкладення розгляду справи у зв'язку з відпусткою його адвоката.

Розгляд справи призначений на 29.09.2012 р. відкладено за клопотанням підсудного С. для ознайомлення його адвоката з матеріалами справи.

05.02.2013 р. розпорядженням голови суду кримінальну справу за обвинуваченням С. за статтею 128 КК України передано у провадження іншого судді.

21.09.2013 р. до суду звернувся підсудний з клопотанням про відкладення розгляду справи у зв'язку з відпусткою його адвоката.

27.10.2013 р. постановою судді задоволено клопотання потерпілого про направлення кримінальної справи за обвинуваченням С. за статтею 128 КК України для організації додаткового розслідування.

06.01.2014 р. ухвалою апеляційного суду апеляцію прокурора, залишено без задоволення, постанову районного суду від 27.10.2013 р. про направлення для проведення додаткового розслідування кримінальної справи залишено без змін.

20.03.2014 р. перекваліфіковано кримінальну справу зі статті 128 КК України на частину 1 статті 121 КК України.

05.04.2014 р. кримінальна справа за обвинуваченням С. за частиною 1 статті 121 Кримінального кодексу України надійшла до суду після проведення додаткового розслідування.

22.04.2014р. проведено підготовчий судовий розгляд справи. Справу призначено до судового розгляду на 10.05.2014 р.

10.05.2014 р. від С. до суду надійшла заява про відкладення розгляду справи у зв'язку з неотриманням ним повістки про виклик до суду та копії обвинувального акту. Розгляд справи призначено на 30.05.2014 р.

20.05.2014 р. від потерпілого до суду надійшла заява про відкладення розгляду справи, призначеної на 30.05.2014 р., у зв'язку з лікуванням у санаторії до 20.06.2014 р. Розгляд справи відкладено на 22.06.2014 р.

Ухвалою суду від 22.06.2014 р. суддею було відмовлено потерпілому в задоволення відводу судді за відсутністю підстав, передбачених ст. 75, 76 КПК України.

22.06.2014 р. за клопотанням підсудного С. у справі оголошено перерву для ознайомлення з цивільним позовом, розгляд справи призначено на 17.08.2014 р.

17.08.2014 р. розгляд справи відкладено на 08.09.2014 р. у зв'язку з неявкою свідків по справі.

08.09.2014 р. розгляд справи відкладено на 03.10.2014 р. за клопотанням адвоката підсудного.

03.10.2014 р. розгляд справи відкладено на 17.11.2014 р. за клопотанням підсудного для ознайомлення з цивільним позовом потерпілого.

17.11.2014 р. судом задоволено клопотання адвоката підсудного про оголошення перерви до 21.11.2014 р. у зв'язку із зайнятістю в інших судових процесах.

21.11.2014 р. проведено судові дебати, в судовому засіданні оголошено перерву до 22.11.2014 р.

22.11.2014 р. вироком С. визнано винним у скоєнні злочину передбаченого ч. 1 ст. 121 КК України та призначено покарання у вигляді позбавлення волі строком на 5 (п'ять) років. На підставі ст. 75 КК України звільнено засудженого від відбування покарання з випробуванням, встановивши випробувальний строк 3 (три) роки. Знято арешт з автомобілів OPEL KADET д/н 24922 AE та TOYOTA CAMRI д/н AE 4523 AC.

Ситуація № 3

08.06.2013 р. до районного суду надійшла позовна заява Г. до оптово-роздрібного центру «Х» про захист прав споживачів.

Цивільну справу було передано у провадження судді О.

18.06.2013 р. ухвалою судді позовну заяву Г. залишено без руху та надано строк до 19.07.2013 р. для виправлення її недоліків, приведення її змісту у відповідність до вимог статті 119 та виконання вимог статті 81 ЦПК України.

29.06.2013 р. ухвалою суду відкрито провадження у справі та призначено попередній розгляд справи на 30.08.2013 року.

30.08.2013 р. у судовому засіданні оголошено перерву до 31.08.2013 р. для уточнення позову.

31.08.2013 р. ухвалою суду справу призначено до судового розгляду на 01.10.2013 р.

01.10.2013 р. справа не розглядалась, у зв'язку із зайнятістю судді в іншій справі, розгляд справи призначено на 11.10.2013 р.

11.10.2013 р. у судовому засіданні оголошено перерву до 11.11.2013 р. у зв'язку з неявкою позивача.

11.11.2013 р. справа не розглядалась у зв'язку з хворобою судді, розгляд справи призначено на 16.12.2013 р.

16.12.2013 р. розгляд справи не проведено у зв'язку із знаходженням судді в нарадчій кімнаті по іншій справі, розгляд справи призначено на 20.01.2014 р.

20.01.2014 р. у судовому засіданні оголошено перерву до 07.02.2014 р. у зв'язку з неявкою позивача

07.02.2014 р. розгляд справи призначався на 09.03.2014 р., 12.04.2014 р., 19.05.2014 р., але у зв'язку з хворобою судді справа не розглядалась.

Постановою Верховної Ради України «Про обрання суддів» № 3287-17 від 21.04.2014 р. суддю О. обрано суддею апеляційного суду.

08.06.2014 р. цивільну справу про захист прав споживачів передано у провадження іншого судді. Розгляд справи призначено на 28.07.2014 р.

28.07.2014 р. у судовому засіданні оголошено перерву до 13.09.2014 р. для надання доказів сторонами по справі.

13.09.2014 р. у судовому засіданні оголошено перерву до 03.10.2014 р. для надання доказів сторонами по справі.

03.10.2014 р. розгляд справи не проведено у зв'язку із знаходженням судді в нарадчій кімнаті по іншій справі, розгляд справи призначено на 12.10.2013 р.

12.10.2014 р. у судовому засіданні оголошено перерву до 01.11.2014 р. у зв'язку з неявкою позивача.

01.11.2014 року рішенням районного суду позов Г. про розірвання договору, повернення вартості товару, стягнення суми та відшкодування майнової, моральної шкоди залишено без задоволення.

Ситуація № 4

За твердженням прокурора, істотні порушення норм кримінально-процесуального права мали місце під час розгляду суддею кримінальної справи за обвинуваченням С. у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 15, ч. ч. 2, 3 ст. 185 КК України, строк покарання якого, вказаний у вирокі, не відповідав тому, що був оголошений під час засідання.

25.06.2013 суддею був постановлений і оголошений у присутності усіх учасників процесу вирок суду, яким С. визнаний винним і засуджений за частиною другою статті 15, частинами другою та третьою статті 185 КК України, та йому призначено остаточне покарання у вигляді 3 років 6 місяців позбавлення волі.

Однак в порушення частини першої статті 344 КПК України, копія даного вироку була вручена засудженому С., який перебував під вартою, лише 05.07.2013. Під час ознайомлення засудженого з матеріалами кримінальної справи 05.07.2013, без участі прокурора і захисника суддя повторно оголосила новий вирок, датований 25.06.2013, де покарання було призначено вже у вигляді 4 років 7 місяців позбавлення волі. Вирок, постановлений суддею був скасований апеляційним судом з направленням справи на новий судовий розгляд в іншому складі суду.

Ситуація № 5

27 квітня 2014 року від К. до районного суду надійшла скарга на бездіяльність слідчого, що полягала у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР.

Того ж дня до прокуратури було направлено запит про надання матеріалів, на підставі яких було відмовлено у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. Розгляд скарги призначено на 6 травня 2014 року.

06 травня 2014 року заявники в судові засідання не з'явилися, матеріали на запит слідчого судді слідчим надано не було. В той же день справу повторно призначено до розгляду на 13 травня 2014 року і повторно направлено запити щодо надання суду матеріалів.

З 11 по 13 травня 2014 року суддя перебував у відрядженні в м. Києві.

16 травня 2014 року направлено запити про надання суду матеріалів справи, розгляд скарги призначено на 27 травня 2014 року.

27 травня 2014 року заявники в судові засідання не з'явилися. В той же день справу повторно призначено до розгляду на 10 червня 2014 року і повторно направлено запити щодо надання суду матеріалів.

10 червня 2014 року суддя перебував у відпустці за сімейними обставинами.

Розгляд скарги призначено на 30 червня 2014 року, до прокуратури судом повторно направлено запит про надання матеріалів по скарзі, які станом на 29 червня 2014 року не було надано.

30 червня 2014 року відбулося судові засідання, в яке заявники не з'явилися, було прийнято рішення по суті скарги, копії якого в той же день направлено прокурору району і заявникам.

Ситуація № 6

Під час апеляційного перегляду кримінальної справи по обвинуваченню Ш. за ст. 115 ч. 1 КК України 31 травня 2014 року колегією суддів судової палати з розгляду кримінальних справ апеляційного суду постановлено окрему ухвалу, у зв'язку з виявленими фактами недбалого відношення до виконання службового обов'язку судді районного суду, які стали підставою для скасування вироку суду першої інстанції від 14 березня 2014 року.

Кримінальним процесуальним кодексом України передбачено чіткий порядок провадження по справі у суді першої інстанції. А саме у главі 28 визначено дії, які має вчинити суд. Зокрема, головуєчий у підготовчій частині судового засідання, відповідно до ст. 345 КПК України зобов'язаний роз'яснити підсудному його права.

Не дивлячись на це, у журналі та технічному записі судового засідання відсутні дані про роз'яснення підсудному Ш. прав, що без сумніву є порушенням його права на захист.

Вирок суду постановлений іменем України, є найважливішим актом правосуддя і до його постановлення належить підходити з винятковою відповідальністю, суворо додержуючись вимог статей 368-374 КПК України.

Зважаючи на те, що наспіх, непослідовно, неохайно написаний вирок може викликати сумніви в його законності, обґрунтованості і справедливості, судді повинні постійно вдосконалювати стиль написання вироку, який повинен бути викладений офіційно-діловою мовою, юридично грамотно, з коротким, точним і ясним описом обставин справи, результатів дослідження доказів і висновків суду.

Як видно із змісту вироку постановленого районним судом стосовно Ш. іменем України, він не відповідає вимогам КПК України. Увесь його текст має численні граматичні, орфографічні, стилістичні помилки, технічні опечатки і не відповідає вимогам, щодо того, яким повинен бути офіційний документ прийнятий від імені держави, що свідчить про недбалість при його складанні.

Крім того, при формулюванні обвинувачення у мотивувальній частині вироку та мотивування кваліфікації дій засудженого Ш. суд допустив суперечність, вказавши з одного боку про вчинення ним умисного вбивства на ґрунті неприязних взаємовідносин, що виникли між засудженим і потерпілим, а з іншого боку — про його захист від потерпілого, який наносив тому тілесні ушкодження. Таким чином висновки суду щодо кваліфікації дій засудженого не відповідають фактичним обставинам справи викладеним у вироку. Приводячи обставини злочину та докази обвинувачення, суд у вироку навів показання свідків у точній відповідності із їх записами у протоколах допиту їх слідчим, захарастивши його численними обставинами, які не мають жодного відношення до справи, у той же час залишив поза увагою важливі обставини справи, і перш за все мотиви вчинення злочину. Таким чином головуєчий у справі замість складання вироку особисто, враховуючи дані судового слідства, самоусунувся від покладеного на нього обов'язку, у нарадчій кімнаті склав його із обвинувального акту та протоколів допиту свідків, що маються у справі і без детального аналізу доказів зробив висновок щодо кваліфікації дій засудженого.

Зазначені порушення були підставою для скасування вироку.

Ситуація № 7

Неналежна організація роботи судді та відсутність правильного підходу до організації судового процесу, зайві та тривалі перерви між судовими засіданнями, невжиття суддею передбачених законом заходів для забезпечення явки в судові засідання учасників процесу тощо призвело до порушення розумних строків розгляду кримінальних справ та до закінчення термінів притягнення підсудних до кримінальної відповідальності.

Суддя допускав тяганину при розгляді справ. Так, згідно довідки, на теперішній час у провадженні судді знаходиться 21 кримінальна справа, що не вирішена по суті понад 6 місяців, та 15 справ, що не вирішені по суті понад 1 рік. Також у провадженні судді є кримінальна справа по обвинуваченню, яка не розглянута понад 2 роки, по якій підсудні утримуються під вартою.

Ситуація № 8

У січні 2011 року до районного суду з заявою про перегляд рішення суду від 16.04.2007 за позовом ТОВ "Х" до М.Д. про розірвання договорів оренди та визнання права на майно звернувся громадянин Б. Заява була мотивована тим фактом що станом на 2007 рік саме він був власником спірного майна та його жінка, скориставшись його тривалою хворобою шляхом підробки документів надала суду неправдиві докази що й стало підставою постановлення судом незаконного рішення. На підтвердження цих обставин заявником надані суду рішення третейського суду від 29.08.2008, яким визнано право власності Б. на спірне майно. Щодо строків позовної давності, то заявник в обґрунтування поважності причин пропуску надав постанову слідчого прокуратури про відмову у порушенні кримінальної справи стосовно його колишньої дружини з тексту якої наче б то і дізнався про факт порушення його майнових прав.

11.02.2011 судом заяву задоволено та скасовано рішення суду від 16.04.2007 та прийнято нове рішення яким у задоволенні позову ТОВ "Х" було відмовлено.

При постановленні вищезазначеного рішення суддею було порушено низку вимог законодавства України, а саме:

Всупереч вимогам ч.1 ст. 362 ЦПК України суддя прийняв до розгляду заяву про перегляд рішення суду у зв'язку з нововиявленими обставинами, яку подала особа, що не брала участі у розгляді справи.

Всупереч вимогам ч. 3 ст. 365 суд скасувавши рішення від 16.04.2007 за нововиявленими обставинами, не призначив справу до нового розгляду, відповідно до вимог ст.ст. 158,159,169,173 ЦПК України, а постановив судові рішення по справі в той самий день 11.02.2011 в який, власно, задовольнив заяву про скасування рішення суду за нововиявленими обставинами.

Судом як докази права власності заявника на спірне майно залучені у справу рішення третейського суду від 29.08.2008 року, в той час як рішення судом по справі було постановлено у 2007 році і таким чином обставини які визнані судом як нововиявлені просто не існували у 2007 році, в той час як відповідно до вимог ч. 2 ст.361 ЦПК України підставами для перегляду рішення, ухвали суду чи судового наказу у зв'язку з нововиявленими обставинами є:

1) істотні для справи обставини, що не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи;

2) встановлені вироком суду, що набрав законної сили, завідомо неправдиві показання свідка, завідомо неправильний висновок експерта, завідомо неправильний переклад, фальшивість документів або речових доказів, що потягли за собою ухвалення незаконного або необгрунтованого рішення;

3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення рішення чи постановлення ухвали, що підлягають перегляду;

4) встановлена Конституційним Судом України неконституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане.

Цей перелік є вичерпним.

Коли обставини, на які посилається заявник, не існували на час розгляду справи, то суд повинен кваліфікувати такі обставини, як такі, що виникли вже після ухвалення судового рішення, як нові.

Ситуація № 9

Адміністративний позов Х. до сільської ради про визнання недійсними та скасування рішень ради надійшов до суду 25.01.2011 р. Ухвалою судді від 28.01.2011 р. відкрито провадження у даній адміністративній справі, справа призначена до розгляду на 24.02.2011 р.

В порушення вимог ч.1 ст.122 КАС України, 24.02.2011 р. розгляд справи відкладено до 30.03.2011 р. у зв'язку з клопотанням відповідача. Таким чином вже до початку слухання справи у суді загальний строк з часу відкриття провадження склав більш ніж 2 місяці.

30.03.2011 р. на адресу суду надійшла заява позивача про залучення до участі в справі 91 мешканця села в якості третіх осіб без самостійних вимог на предмет спору на стороні позивача та заява позивача про збільшення позовних вимог. До суду також надійшла заява відповідача про залучення до участі в справі в якості третьої особи без самостійних вимог на предмет спору на стороні відповідача фермерського господарства «Нива».

30.03.2011 р. по справі оголошено перерву до 25.05.2011 р. у зв'язку із задоволенням клопотання позивача про витребування у відповідача ряду документів, зокрема, належно засвідчених копій оскаржуваних рішень від 16.12.2010 р. та від 17.01.2011 р.

25.05.2011 р. продовжено розгляд адміністративної справи. Ухвалами суду від 25.05.2011 р. відмовлено у задоволенні заяви мешканців села (всього 91 особа) про залучення їх до участі в розгляді даної справи в якості третіх осіб без самостійних вимог на предмет спору на стороні позивача та задоволено заяву відповідача про залучення фермерського господарства «Нива» до участі в справі в якості третьої особи без самостійних вимог на предмет спору на стороні відповідача. По справі оголошено перерву до 04.07.2011 р.

04.07.2011 р. оголошено перерву до 07.09.2011 р. у зв'язку з неявкою представника відповідача та представника третьої особи (суддя з 11.07. до 07.08.2011 р. перебувала у відпустці).

У судовому засіданні 07.09.2011 р. позивач подав заяву про відвід судді, який відхилено ухвалою суду від 07.09.2011 р.

В той же час Ухвалою суду від 07.09.2011 р. задоволено самовідвід головуючій у

справі з підстав того, що будь-яке рішення постановлене під головуванням судді, яке не задовольнить позивача буде розцінюватися як упереджене.

Підстави відводу (самовідводу) судді встановлено ст.27 КАС України, в якій відсутні зазначені суддею в ухвалі. Відповідно до вимог ч.3 ст.30 КАС України, в редакції, що діяла на час постановлення ухвали, відвід (самовідвід) повинен бути вмотивований і заявлений до початку судового розгляду адміністративної справи по суті у письмовій формі з обґрунтуванням підстав для відводу. Заяви про відвід (самовідвід), подані після початку розгляду, судом не розглядаються. Фактично, задовольнивши самовідвід, суддя не тільки порушила вимоги вищезазначеної статті, а і самоусунулася від здійснення судочинства, переклавши частково свої обов'язки на інших суддів суду, сприяла збільшенню тривалості розгляду справи, оскільки відповідно до вимог ч.2 ст.26 та ст.32 КАС України розгляд справи починається з початку іншим суддею.

ЧАСТИНА 3

ГРАФІК ЗАНЯТЬ

ВСТУП

- I. Початкова підготовка інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України тривалістю 40 годин
- II. Підвищення кваліфікації інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України тривалістю 16 годин

ПОРЯДОК ДЕННИЙ НАВЧАННЯ ТРИВАЛІСТЮ 40 ГОДИН (5 ДНІВ)

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСПЕКТОРА ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ СУДДІВ УКРАЇНИ В МЕХАНІЗМІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Перший день

- 9:00-9:15 Привітання та загальна презентація навчального курсу
- 9:15-10:00 Сучасні виклики та потреби реформування судової системи України: статистика, практика, факти, проблеми, права людини
- 10:00-10:10 Попереднє оціночне тестування слухачів з визначенням базового рівня обізнаності
- 10:10-10:45 Конституційні засади здійснення правосуддя в Україні та незалежності суддів. Обов'язки та зобов'язання України щодо реформування судової влади відповідно до європейських стандартів та кращих світових практик
- 10:45-11:00 Перерва
- 11:00-11:40 Гарантії суддівської незалежності при притягненні суддів до юридичної відповідальності
- 11:40-12:40 Структура, повноваження та організація роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради юстиції. Служба інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України
- 12:40- 13:00 Дискусія щодо сучасних тенденцій реформування правосуддя (деполітизація, незалежність, суддівське самоврядування тощо)
- 13:00-14:00 Перерва на обід
- 14:00-15:00 Конституційні гарантії та міжнародні стандарти прав людини та основоположних свобод. Поняття принципу верховенства права
- 15:00-16:00 Реформування кримінального судочинства відповідно до європейських стандартів: новели та практика застосування (на що звернути особливу увагу інспектору)
- 16:00-16:30 Перерва

- 16:30-17:15 Загальні положення дисциплінарної відповідальності суддів: поняття, підстави, правові наслідки
- 17:15-17:45 Дискусія (щодо значення строків давності притягнення до дисциплінарної відповідальності судді; можливості представництва інтересів судді, що притягається до дисциплінарної відповідальності іншим суддею; право на відшкодування коштів, витрачених на правову допомогу тощо)
- 17:45-18:00 Підведення підсумків Першого дня навчання

Другий день

- 9:00-9:30 Привітання та огляд програми Другого дня навчання.
- 9:30-10:10 Особливості здійснення перевірки та встановлення фактів незаконної відмови в доступі до правосуддя або іншого істотного порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя
- 10:30-11:00 Вирішення практичного завдання в групах та презентація результатів
- 11:00-11:15 Перерва
- 11:15-12:00 Особливості здійснення перевірки та встановлення фактів умисного або внаслідок недбалості незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору
- 12:00-12:45 Вирішення практичного завдання в групах та презентація результатів
- 12:45- 13:00 Експертна оцінка результатів самостійної роботи викладачем
- 13:00-14:00 Перерва на обід
- 14:00-15:00 Особливості здійснення перевірки та встановлення фактів умисного або внаслідок недбалості порушення засад гласності і відкритості судового процесу (цивільний, господарський, адміністративний, кримінальний процес)
- 15:00-16:00 Вирішення практичного завдання в групах та презентація результатів
- 16:00-16:30 Перерва
- 16:30-17:50 Особливості здійснення перевірки та встановлення фактів умисного або внаслідок недбалості порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості
- 17:10-17:45 Дискусія та вирішення практичного завдання в групах та презентація
- 17:45-18:00 Підведення підсумків Другого дня навчання

Третій день

- 9:00-9:10 Привітання та огляд програми Третього дня навчання
- 9:30-10:15 Особливості перевірки та встановлення фактів умисного або внаслідок недбалості незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу
- 10:15-10:45 Розмежування дисциплінарного правопорушення від складу злочину, передбаченого статтею 374 Кримінального кодексу України («Порушення права на захист»). Вирішення практичної ситуації
- 10:45-11:00 Перерва
- 11:00-11:40 Встановлення фактів щодо умисного або внаслідок недбалості порушення правил щодо відводу (самовідводу). Огляд практики ВККСУ
- 11:40-12:40 Безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень. Огляд практики ВККСУ
- 12:40- 13:00 Систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя. Огляд практики ВККСУ
- 13:00-14:00 Перерва на обід
- 14:00-15:00 Практика встановлення фактів неповідомлення суддею органам суддівського самоврядування та правоохоронним органам про випадок втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя: проблемні аспекти та шляхи вирішення
- 15:00-16:00 Суб'єкти звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді за вказаною підставою
- 16:00-16:30 Перерва
- 16:30-17:50 Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Ради суддів України про реальний чи потенційний конфлікт інтересів судді
- 17:50-18:00 Підведення підсумків Третього дня навчання

Четвертий день

- 9:00-9:30 Привітання та огляд програми Четвертого дня навчання
- 9:30-10:30 Фінансова прозорість судді. Обставини, що враховуються під час перевірки скарги (заяви) з приводу неподання або несвоєчасного подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому законодавством у сфері запобігання корупції
- 10:30-10:45 Міжнародний досвід
- 10:45-11:00 Перерва
- 11:00-12:00 Обставини, що враховуються під час перевірки скарги (заяви) з приводу даної підстави. Зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне незазначення відомостей, передбачених законодавством
- 12:00-13:00 Вирішення ситуативних завдань та їх презентація і обговорення
- 13:00-14:00 Перерва на обід
- 14:00-15:00 Допущення суддею недоброчесної поведінки, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим доходам як підстава для притягнення до дисциплінарної відповідальності
- 15:00-16:00 Визнання судді винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, у випадках, установлених законом
- 16:00-16:30 Перерва
- 16:30-17:15 Процедура дисциплінарного провадження щодо суддів
- 17:15-17:45 Дискусія «Актуальні питання організаційного забезпечення діяльності інспекторів: проблемні питання»
- 17:45-18:00 Підведення підсумків Четвертого дня навчання

П'ятий день

- 9:00-9:20 Привітання та загальний огляд п'ятого дня навчання
- 9:30-10:00 Практичні аспекти проведення перевірок

- 10:00-10:45 Мистецтво спілкування з суддею, пропозиція надати пояснення щодо фактів, викладених у зверненні: організаційні, правові, тактичні основи
- 10:45-11:00 Перерва
- 11:00-11:20 Психологічні аспекти проведення перевірок
- 11:20-12:00 Етичні аспекти проведення перевірок
- 12:00-13:00 Перегляд відеозапису спілкування інспектора з суддею під час перевірки. Дискусія за результатами перегляду
- 13:00-14:00 Перерва на обід
- 14:00-15:00 Підготовка проектів висновків за результатами перевірки даних про наявність підстав для притягнення суддів місцевих та апеляційних судів до дисциплінарної відповідальності: теорія та практика. Аналіз розданих прикладів (висновків)
- 15:00-16:00 Тестування для оцінювання вихідних знань
- 16:00-16:30 Перерва
- 16:30-17:30 Оголошення результатів тестування. Підведення підсумків навчання з визначенням якості та напрямів удосконалення (розширення тематики, залучення інших фахівців, розробка методичних рекомендацій, створення консультативного Форуму тощо)

ПОРЯДОК ДЕННИЙ НАВЧАННЯ ТРИВАЛІСТЮ 16 ГОДИН (2 ДНІ)

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСПЕКТОРА ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ СУДДІВ УКРАЇНИ В МЕХАНІЗМІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Перший день

9:00-9:10	Привітання та загальний огляд Програми
9:10-9:50	Міжнародні стандарти незалежності суддів. Міжнародні стандарти та принципи в галузі дисциплінарної відповідальності
9:50-10:30	Національне законодавство щодо врегулювання незалежності судової влади: стан та перспективні напрями реформування
11:30-12:00	Перерва
12:00-13:00	Рішення Європейського суду з прав людини щодо незалежності суддів та судової влади
13:00-14:00	Перерва
14:00-15:00	Процедура дисциплінарного провадження щодо суддів: про що свідчить практика
15:00-16:30	Вирішення ситуативних вправ. Написання проекту висновку
16:30-16:15	Перерва
16:15-17:00	Презентація результатів вирішення справ та обговорення
17:00-17:30	Перегляд відеороликів спілкування інспектора та судді під час перевірки скарг(заяв) з метою підготовки висновку щодо правильності дій кожного з них («-» та «+») та презентації наступного дня.

Другий день

- 9:00-10:00 Привітання та презентація груп висновків за результатами перегляду ролика спілкування інспектора та судді під час перевірки фактів, указаних в заяві (скарзі)
- 10:00-11:00 Проведення співбесіди з суддею: принципи та інструменти.
- 11:00-11:30 Практичне оволодіння навичками в групах (за попереднім сюжетом відеозапису)
- 11:30-11:45 Перерва
- 11:45-13:00 Правила проведення інтерв'ю та наслідки їх порушення
- 13:00-14:00 Перерва
- 14:00-15:00 Правила ділового мовлення
- 15:00-16:00 Мистецтво правового письма: складання проектів висновків, складання запитів тощо
- 16:00-16:15 Перерва
- 16:15-17:15 Тестування
- 17:15-18:00 Підведення підсумків та визначення напрямів удосконалення Програми.

ЧАСТИНА 4

КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ

ПРИВІТАННЯ ТА ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД

Вказівки	Зміст навчання
<p data-bbox="199 907 630 940">Огляд цілей програми</p> <p data-bbox="199 1859 662 1960">Звернути увагу учасників до Порядку денного в папці.</p>	<p data-bbox="686 571 1428 750">Привітання учасників заходу за Програмою «ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСПЕКТОРА ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ СУДДІВ УКРАЇНИ В МЕХАНІЗМІ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ»</p> <p data-bbox="686 795 1428 862">Представлення учасникам загального огляду Програми.</p> <p data-bbox="686 907 1428 974">У результаті опанування цієї Програми учасники будуть знати:</p> <ol data-bbox="718 1019 1428 1377" style="list-style-type: none">1. Конституційні засади здійснення правосуддя в Україні та незалежності суддів.2. Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки, затверджена Указом Президента України від 20.05.2015 р.3. Діяльність Служби інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.4. Міжнародні стандарти незалежності суддів України. <p data-bbox="766 1377 1428 2027">Вміти: 1. Проводити перевірки щодо суддів за заявами (скаргами) на предмет встановлення фактів умисної або внаслідок недбалості незаконної відмови в доступі до правосуддя; незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору; порушення засад гласності і відкритості судового процесу; порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу. порушення правил щодо відводу (самовідводу).</p>

	<p>Безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень.</p> <p>Складати проекти Висновків за результатами перевірки.</p> <p>Аналізувати Міжнародні акти щодо врегулювання здійснення правосуддя та Рішення Європейського суду з прав людини та застосовувати їх в своїй діяльності.</p> <p>Огляд видів методів викладання/навчання, які будуть використані в програмі: лекції, дискусії, ситуативний завдання, тестування, інтерв'ювання, перегляд відеозапису змодельованих ситуацій та обговорення якості організаційних, правових, етичних та психологічних аспектів співбесіди.</p> <p>Надання учасникам детальної інформації з питань матеріально-технічного забезпечення: організація харчування, розташування інших приміщень для занять тощо.</p> <p>Стисла характеристика основних пунктів порядку денного.</p> <p>Представлення викладачів.</p>
<p>Запропонувати учасникам заповнити Форму інтерв'ю</p> <p>Записати цілі учасників на фліп-чарті або на дошці, що використовуватимуться впродовж усієї програми.</p>	<p>Залучення учасників до спільної роботи над інтерв'ю для того, щоби вони познайомилися один з одним, а також з метою задати тон їхній активності в процесі опанування програми. Розділені на пари, учасники інтерв'юють один одного впродовж п'яти хвилин. Після цього учасники коротко представляють один одного або всій групі, якщо вона не надто велика (до 20 осіб) і якщо для цього досить часу, або групі з шести інших учасників. Під час представлень викладачі можуть провести оцінку потреб, записавши досвід кожного з учасників у галузі суддівської етики, а також ту одну пов'язану з програмою ціль, що її має вказати кожен з учасників.</p>
<p>Лекція</p>	<p>Вступна презентація</p> <p>Судова влада в Україні відповідно до конституційних засад поділу влади здійснюється</p>

незалежними та безсторонніми судами. Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Забезпечення доступності та ефективності судочинства, незалежності суддів відповідно до міжнародних стандартів – головні аспекти судової реформи.

За даними судової статистики до місцевих та апеляційних судів загальної юрисдикції у 2014 році надійшло 3,7 млн. справ і матеріалів; середньомісячного надходження справ і матеріалів на одного суддю місцевого загального суду складає 58,5 справ; апеляційний загальних - 16,2; окружних адміністративних - 27,7; апеляційних адміністративних - 30,1; місцевих господарських - 18,1; апеляційних господарських - 10,1. Найбільше справ і матеріалів щомісячно надходило до місцевих загальних судів міста Києва 76,3 та Дніпропетровської області – 71,7

Упродовж 2014 року судами першої та апеляційної інстанції розглянуто 3,9 млн справ і матеріалів.

Ці дані є частиною низки показників, які за рекомендаціями експертів комісії з ефективності правосуддя Ради Європи (СЕРЕJ), необхідно визначати як параметри продуктивності суду.

Якщо отриманий результат темпів провадження більший за 100 відсотків, то система здатна розглядати більше справ ніж надходить, тим самим зменшуючи обсяги незакінченого провадження. У разі якщо показник менше 100 відсотків – суду не вдалося розглянути всі справи, що надійшли. Якщо це триває упродовж декількох років, то збільшується кількість нерозглянутих справ.

Найчастіше оскаржуються рішення місцевих господарських судів. Майже на кожне третє судове рішення надходить апеляційна скарга, проте частка скасованих і змінених становить лише 5,2 відсотка від загальної кількості ухвалених судом першої інстанції рішень. Досить невелика кількість постанов місцевих загальних судів про адміністративні правопорушення оскаржується в апеляційному порядку. Їх питома вага коливається в межах 2 відсотків. За результатами апеляційного розгляду половину постанов скасовано чи змінено.

Здійснюючи правосуддя, суди є

	<p>незалежними від будь-якого незаконного впливу. Суди здійснюють правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права.</p> <p>Проте до Вищої кваліфікаційної суддів України надходять заяви (скарги) щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності.</p> <p>Основними чинниками такої ситуації є:</p> <ul style="list-style-type: none">• низький рівень правової культури та правової свідомості суспільства;• розповсюдженість корупційних явищ у сфері правосуддя;• недосконалість кадрового планування в системі судової влади;• збереження факторів залежності суддів від виконавчої та законодавчої гілок влади, зокрема, наявність конституційних положень, які стримують посилення незалежності суддів;• абсолютизація принципу про поширення юрисдикції судів на всі правовідносини; недосконалість процесуальних інструментів для захисту прав та інтересів осіб, у тому числі нерозвинена система альтернативних методів вирішення спорів;• недосконалість методик визначення оптимального кількісного складу суддів та чисельності працівників апаратів судів відповідно до навантаження; непропорційне робоче навантаження на суддів і працівників апарату судів та відсутність механізмів оперативного вирівнювання навантаження на суддів, що знижує якість правосуддя;• недосконалість бюджетного планування і управління в системі судової влади та відсутність єдиних методологічних підходів у плануванні видатків судів;• недостатній рівень єдності та послідовності судової практики; відсутність чи недостатній рівень використання можливостей сучасних інформаційних систем (електронне правосуддя);• низький рівень публічності сфери правосуддя та довіри до судової системи взагалі і до суддів зокрема. <p>Отже, серед першочергових реформ, які необхідно впровадити, особлива увага приділяється судовій реформі, метою якої є утвердження такого правопорядку, який ґрунтується на високому рівні правової культури в суспільстві, діяльності всіх суб'єктів суспільних відносин на засадах</p>
--	---

	<p>верховенства права та захисту прав і свобод людини, а в разі їх порушення - справедливого їх відновлення в розумні строки.</p> <p>Реформування системи судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів здійснюватиметься за такими напрямками:</p> <ul style="list-style-type: none">• забезпечення незалежності, безсторонності та неупередженості суддів;• оптимізація суддівського врядування та системи кар'єрного просування суддів;• підвищення професійного рівня суддів;• підвищення прозорості діяльності суддів та рівня їх відповідальності;• підвищення ефективності правосуддя та оптимізація повноважень судів різних юрисдикцій;• забезпечення прозорості та відкритості правосуддя;• посилення гарантій здійснення адвокатської діяльності та забезпечення доступності безоплатної правової допомоги;• реорганізація системи виконання судових рішень та підвищення ефективності виконавчого провадження;• приведення повноважень та діяльності органів прокуратури до європейських стандартів;• удосконалення процесуального забезпечення справедливості і права на захист під час кримінального провадження;• підвищення рівня ефективності роботи судових та правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю та випадками корупції;• підвищення ефективності попередження злочинів і реабілітації засуджених та вдосконалення системи виконання покарань;• забезпечення належної координації правових інститутів та єдності інформаційної системи.
--	---

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Вказівки	Зміст навчання
<p>Перша робота за методом мозкового штурму</p> <p>Запропонувати учасникам</p> <p>Виконати тестові завдання.</p> <p>Потім провести загальногрупову дискусію, попросивши учасників поділитися своїми ідеями / сподіваннями щодо навчального курсу.</p>	<p>Перевірити базовий рівень обізнаності інспекторів щодо правової регламентації їх діяльності в Україні та міжнародних стандартів незалежності суддів.</p> <p>З'ясувати потреби у навчанні, практичні аспекти застосування законодавчих новел.</p>
<p>Друга робота за методом мозкового штурму</p> <p>Перегляд відеороликів щодо проведення перевірки фактів, вказаних в заяві (скарзі), співбесіди інспектора з суддею, іншими особами.</p>	<p>Слухачі на підставі спостереження та аналізу здійснюють оцінювання комунікативних здібностей інспектора, виокремлюючи позитивні та негативні прийоми ведення перевірки. Пропонують власну стратегію діяльності інспектора.</p>

ЗАКОНИ ТА ІНШІ ДОКУМЕНТИ, ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ СУДДІ

Вказівки	Зміст навчання
	Стислий огляд цілей цього блоку навчальної програми.
Лекція	РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІ Торкаючись аспекту нормативно-правової регламентації діяльності судді, передовсім необхідно вказати на вимоги Конституції України, Закону України „Про судоустрій і статус суддів”.
<p>Дисциплінарне провадження - це процедура розгляду звернення з метою встановлення обставин, що можуть бути підставою дисциплінарної відповідальності судді.</p> <p>Право на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, має будь-яка особа. Громадяни здійснюють зазначене право особисто або через адвоката, юридичні особи - через адвоката, органи державної влади та органи місцевого самоврядування - через своїх представників.</p>	Дисциплінарна відповідальність судді Суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності в порядку дисциплінарного провадження з таких підстав: 1) умисне або внаслідок недбалості: а) незаконна відмова в доступі до правосуддя (у тому числі незаконна відмова в розгляді по суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги тощо) або інше істотне порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що унеможливило учасниками судового процесу реалізацію наданих їм процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків або призвело до порушення правил підсудності чи підвідомчості; б) незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору; в) порушення засад гласності і відкритості судового процесу; г) порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; г) незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу; д) порушення правил щодо відводу (самовідводу);

	<p>2) безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень;</p> <p>3) систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя, у тому числі прояв неповаги під час здійснення судочинства до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу;</p> <p>4) умисне або у зв'язку з очевидною недбалістю допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод;</p> <p>5) розголошення суддею таємниці, що охороняється законом, у тому числі таємниці нарадчої кімнати, або інформації, що стала відомою судді під час розгляду справи у закритому судовому засіданні;</p> <p>6) неповідомлення суддею органів суддівського самоврядування та правоохоронних органів про випадок втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, у тому числі про звернення до нього учасників судового процесу чи інших осіб, включаючи осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з приводу конкретних справ, що перебувають у провадженні судді, якщо таке звернення відбулося в іншій, ніж передбачено процесуальним законодавством, спосіб упродовж п'яти днів після того, як йому стало відомо про такий випадок;</p> <p>7) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Ради суддів України про реальний чи потенційний конфлікт інтересів судді (крім випадків, коли конфлікт інтересів врегульовується в порядку, визначеному процесуальним законом);</p> <p>8) втручання у процес здійснення судочинства іншими судьями;</p> <p>9) неподання або несвоєчасне подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на</p>
--	---

	<p>виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому законодавством у сфері запобігання корупції;</p> <p>10) зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне незазначення відомостей, передбачених законодавством;</p> <p>11) використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди, якщо таке правопорушення не містить складу злочину або кримінального проступку;</p> <p>12) допущення суддею недоброчесної поведінки, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим доходам;</p> <p>13) ненадання інформації або надання завідомо недостовірної інформації на законну вимогу члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та/або члена Вищої ради юстиції;</p> <p>14) визнання судді винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, у випадках, установлених законом.</p>
<p>Рішення у дисциплінарній справі стосовно судді</p>	<p>1. Орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, обговорює результати розгляду дисциплінарної справи за відсутності судді, стосовно якого розглядалася справа, і запрошених осіб. За результатами розгляду орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, приймає рішення про накладення дисциплінарного стягнення або відмову в накладенні дисциплінарного стягнення. Рішення у дисциплінарній справі приймається більшістю від загального складу органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів. Член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, який проводив перевірку, не бере участі в голосуванні під час прийняття рішення.</p> <p>2. Під час обрання виду дисциплінарного стягнення стосовно судді враховуються характер</p>

	<p>проступку, його наслідки, особа судді, ступінь його вини, обставини, що впливають на можливість притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.</p> <p>3. Якщо органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, прийнято рішення про відсутність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, дисциплінарне провадження припиняється з одночасним повідомленням про це заінтересованих осіб.</p>
<p>Висновок про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади з підстав порушення присяги. Погашення дисциплінарного стягнення</p>	<p>Висновок про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади з підстав порушення присяги може бути прийнятий у разі, якщо:</p> <ol style="list-style-type: none">1) суддя вчинив дії, що порочать звання судді або підривають авторитет правосуддя;2) суддя вчинив дисциплінарне правопорушення, маючи непогашене дисциплінарне стягнення (крім попередження та догани), або має два непогашених дисциплінарних стягнення;3) встановлено факт недоброчесної поведінки судді, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим ним та членами його сім'ї майну і доходам; використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди;4) суддю визнано судом винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією. <p>3. Інформація про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності оприлюднюється на офіційному веб-сайті органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та на веб-сайті суду, в якому працює суддя. Ця інформація повинна містити дані про суддю, якого притягнуто до дисциплінарної відповідальності, про накладене дисциплінарне стягнення та копію рішення органу,</p>

що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, про накладення такого стягнення.

Погашення дисциплінарного стягнення

1. Суддя вважається таким, що не має дисциплінарного стягнення, якщо:

1) протягом шести місяців з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді попередження його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню;

2) протягом одного року з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді догани його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню;

3) протягом вісімнадцяти місяців із дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді суворої догани його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню;

4) протягом двох років із дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню та за умови успішного проходження курсу підвищення кваліфікації, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та подальшого підтвердження здатності здійснювати правосуддя у відповідному суді за результатами кваліфікаційного оцінювання;

5) протягом трьох років з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді переведення судді до суду нижчого рівня суддю не буде піддано новому дисциплінарному стягненню, однак суддя не може бути повернутий на посаду до попереднього суду тільки внаслідок такого погашення.

ПРАКТИЧНІ ВПРАВИ

Ситуативне завдання № 1

Згідно із висновками, викладеними у п.п. 49, 53 Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Білуха проти України», п. 70 Рішення цього ж суду у справі «Миرونенко і Мартенко проти України» наявність безсторонності відповідно до п. 1 ст. 6 повинна визначатися за суб'єктивним та об'єктивними критеріями. Відповідно до суб'єктивного критерію беруться до уваги особисті переконання та поведінка окремого судді, тобто чи виявляв суддя упередженість або безсторонність у даній справі. Відповідно до об'єктивного критерію визначається, серед інших аспектів, чи забезпечував суд як такий та його склад відсутність будь-яких сумнівів у його безсторонності. У кожній конкретній справі слід вирішувати, чи мають стосунки, що розглядаються таку природу та ступінь, що свідчать про небезсторонність суду. Навіть зовнішні прояви можуть мати певну важливість або, іншими словами, «правосуддя повинно не тільки чинитися, повинно бути також видно, що воно чиниться». Важливим питанням є довіра, яку суди повинні вселяти в громадськість у демократичному суспільстві.

У січні 2015 року на адресу ВККСУ надійшло звернення В. про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді Харківського окружного адміністративного суду М.

Заявник наводить доводи незгоди із процесуальними діями судді Харківського окружного адміністративного суду М. під час судового розгляду адміністративної справи та постановлення нею ухвали суду від 19 грудня 2014 року, якою позовну заяву залишено без розгляду. Автор звернення вважає, що суддя М. неправильно і неповно з'ясувала обставини справи, проявляла упередженість, залишивши без задоволення її клопотання про зупинення провадження у справі до вирішення іншої справи в іншому провадженні.

Крім того, В. зазначає про те, що суддя Мороко А.С. не вирішила її заяву про відвід судді, який заявлено нею 10.12.2014, та провела судові засідання 19.12.2014 із постановленням ухвали про залишення без розгляду позовної заяви, без урахування клопотання позивача про відкладення судового засідання у зв'язку із перебуванням у лікувальній установі. На підставі наведеного заявник просить порушити питання про дисциплінарну відповідальність судді на підставі п.п. 1, 3, ч. 1 ст. 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

У березні до Комісії надійшло повторне звернення від В., в якому вона наводить доводи, аналогічні тим, що викладені у первинному зверненні, та висловлює прохання про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Рішенням Комісії від 26 березня 2015 року стосовно судді М. відкрито дисциплінарну справу.

28 липня 2014 року до Харківського окружного адміністративного суду надійшов адміністративний позов В. до прокурора Вовчанського району Харківської області І. про визнання протиправною бездіяльності зобов'язання вчинити певні дії, відшкодування моральної шкоди. Судове засідання відкладалося і оголошувались у ньому перерви вісім разів. 05 грудня 2014 року в судовому засіданні В. заявлено клопотання про зупинення провадження у справі. Ухвалою суду в задоволенні клопотання позивача відмовлено у зв'язку з відсутністю підстав для зупинення

провадження в адміністративній справі. Також 05 грудня 2014 року судовому засіданні судом оголошено перерву на 20 хвилин та надано позивачу час для написання заяви про відвід судді. Після перерви позивач в судовому засіданні не з'явилася, через канцелярію подала клопотання про перенесення судового засідання у зв'язку з

погіршенням стану здоров'я. В. через канцелярію суду було подано заяву про відвід судді. У судовому засіданні, призначеному на 12.12.2014, позивач не з'явилася, звернулася до суду з клопотанням про перенесення судового засідання у зв'язку з тим, що саме в цей час вона буде перебувати у медичному закладі. До клопотання позивачкою було долучено довідку медичної установи.

У судовому засіданні причину неявки позивача 12.12.2014 визнано неповажною. Розгляд справи відкладено на 19.12.2014. У судовому засіданні 19.12.2014 позивач повторно не з'явилася, звернулася до суду з клопотанням про відкладення судового засідання, в якому зазначила, що не може з'явитися до суду, оскільки у цей день перебуватиме у медичному закладі у зв'язку із діагностичним обстеженням. У судовому засіданні причину неявки позивача 19.12.2014 визнано неповажною, через «ненадання доказів перебування на амбулаторному або стаціонарному лікуванні». Хоча під час перевірки в матеріалах справи ці документи були наявними.

Ухвалою Харківського окружного адміністративного суду позовну заяву В. залишено без розгляду. При цьому заява про відвід судді залишилася не вирішеною суддею. Обґрунтовуючи свій висновок, суд виходив з того, що позивач, належним чином повідомлена про дату, місце та час судового розгляду справи, повторно без поважних причин не з'явилася в судовому засіданні, що, на думку суду, свідчить про недобросовісне користування своїми правами, ухилення від виконання своїх обов'язків та умисне затягування розгляду справи.

На думку судді, заява про відвід не підлягала розгляду через відсутність позивача у судовому засіданні. На переконання судді, нею не було допущено процесуальних порушень під час розгляду адміністративної справи.

Чи є в діях судді М. склад дисциплінарного проступку? Якщо так, то якого? Чи є ознаки дисциплінарного проступку передбаченого п.п. 1, 3 ч. 1 ст. 83 Закону України «Про судоустрій статус суддів»? Доведіть.

Ситуативне завдання № 2

«Комісія не наділена повноваженнями надавати оцінку діям працівників апарату суду, а у відповідності до п. 6 ч. 1 ст. 146 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» Державна судова адміністрація України організовує роботу з ведення судової статистики, діловодства та архіву та контролює стан діловодства у судах загальної юрисдикції.»

Згідно з ч. 1 ст. 153 ЦПК України заява про забезпечення позову розглядається судом, у провадженні якого перебуває справа, в день її надходження без повідомлення відповідача та інших осіб, які беруть участь у справі.»

Відповідно до приписів п. 2 ч. 1 ст. 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження з підстав невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом.»

Заявник в скарзі до ВКСУ зазначає, що суддею Ж. не було вжито заходів щодо розгляду заяв про забезпечення позову у цивільній справі протягом строку, встановленого законом, що, на його думку, є істотним порушенням норм процесуального права та свідченням упередженості судді при розгляді справи. Також повідомляє, що при ознайомленні з цивільною справою ним було зафіксовано неналежне оформлення матеріалів даної справи.

Рішенням Комісії стосовно судді Ж. відкрито дисциплінарну справу. В ході перевірки було встановлено, що у провадженні судді Ж. перебувала цивільна справа за

позовом про стягнення матеріальної та моральної шкоди, заподіяної внаслідок дорожньо-транспортної пригоди.

Стосовно доводів заявника щодо неналежного оформлення матеріалів даної цивільної справи слід зазначити, що відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 48 ЦПК України секретар судового засідання оформлює матеріали справи.

Згідно з довідкою про рух цивільної справи 23 травня 2014 року зазначена позовна заява разом із заявою про забезпечення позову, датованою 21 травня 2014 року, надійшла до районного суду. Суддею Ж. було відкрито провадження у справі, проте заяву про забезпечення позову не було розглянуто.

У судовому засіданні 22 липня 2014 року заявник разом із заявою про збільшення позовних вимог повторно подав заяву про забезпечення позову, яку також не було розглянуто. 29 липня 2014 року до початку розгляду справи по суті заявлено клопотання щодо розгляду питання про накладення арешту на майно відповідача з метою забезпечення позову.

Чи є підстави для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності? Обґрунтуйте.

Ситуативне завдання № 3

Відповідно до статті 69 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) спір має бути вирішено господарським судом у строк не більше двох місяців від дня одержання позовної заяви. У виняткових випадках за клопотанням сторони, з урахуванням особливостей розгляду спору, господарський суд ухвалою може продовжити строк розгляду спору, але не більш як на п'ятнадцять днів.

28 березня 2015 року набрав чинності Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд», яким Закон України «Про судоустрій і статус суддів» викладено у новій редакції. Відповідно до пункту 8 Розділу II цього Закону (Прикінцеві та перехідні положення) заяви та скарги, подані до набрання чинності цим Законом, а також дисциплінарні провадження щодо суддів, розпочаті до набрання чинності цим Законом, здійснюються відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» у редакції, що діяла на момент подачі відповідної заяви (скарги), відкриття відповідного дисциплінарного провадження.

У квітні 2014 року до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України звернувся представник приватного акціонерного товариства щодо поведінки судді господарського суду М., яка може мати наслідком притягнення її до дисциплінарної відповідальності з підстав, передбачених ст. 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Заявник зазначає, що суддею М. не вживалися заходи щодо розгляду протягом строку, встановленого законом, господарської справи про повернення майна з чужого незаконного володіння.

Провадження відкрито ухвалою суду від 09 серпня 2013 року, розгляд справи відкладався 11 разів, на момент звернення до Комісії справа так і не була розглянута.

Повний текст рішення складено 20 січня 2015 року.

Позовну заяву було подано до господарського суду Дніпропетровської області 05 серпня 2013 року, рішення у справі прийнято через 17 місяців - 15 січня 2015 року.

Чи є в діях судді підстави для притягнення до дисциплінарної відповідальності? Доведіть.

Ситуативне завдання 4

«Відповідно до ч.33 статті 209 ЦПК України, згідно з якою складання повного тексту рішення не повинно перевищувати п'яти днів з дня закінчення розгляду справи. Згідно з вимогами частин 2, 3 статті 222 ЦПК України копії повного рішення суду видаються особам, які брали участь у справі, негайно після проголошення такого рішення. У разі проголошення тільки вступної та резолютивної частин судового рішення, особам, які брали участь у справі і були присутні у судовому засіданні, негайно після його проголошення видаються копії судового рішення із викладом вступної та резолютивної частин.

Особам, які брали участь у справі, але не були присутні у судовому засіданні, копії повного судового рішення надсилаються рекомендованим листом з повідомленням про вручення протягом двох днів з дня його складання або за їх зверненням вручаються їм під розписку безпосередньо в суді.

Невручення сторонам копії судового рішення із викладом вступної та резолютивної частин та невиконання повного тексту судових рішень є істотними порушеннями процесуального права, що суттєво обмежують права громадян і підривають авторитет правосуддя.

Відповідно до абзацу 3 пункту 4 постанови Пленуму Верховного Суду України від 18 грудня 2009 року № 14 «Про судові рішення у цивільній справі» суди повинні суворо дотримуватися визначеного строку складання повного рішення».

У квітні, червні, вересні та листопаді 2013 року на адресу Комісії надійшли звернення громадян щодо неправомірних, на їх думку, дій судді Дарницького районного суду міста Києва С., наслідком яких може бути притягнення його до дисциплінарної відповідальності. Заявники зазначають, що дії судді Дарницького районного суду міста Є. порушили їх права на своєчасний розгляд справи, вчасне отримання копії повного рішення суду у цивільних справах та його оскарження в апеляційній інстанції, що є відмовою особі у доступі до правосуддя.

З урахуванням викладених обставин, заявники просять Комісію притягнути суддю до дисциплінарної відповідальності за грубе порушення норм цивільного процесуального законодавства України та неналежне виконання службових обов'язків.

Суддя з'явився на засідання Комісії. Пояснив, що порушення норм цивільно-процесуального законодавства допущено з об'єктивних причин. Зокрема зауважив, що через надмірне навантаження та постійне перебування у судових засіданнях для складання судових рішень залишаються вихідні дні та нічний час.

За результатами перевірки тривалість складання повного рішення у справах, що перебували в провадженні судді С., наступна : 1 місяць; 8 місяців та 2 тижні, 2 тижні; 2 роки 4 місяці тощо.

Чи є підстави для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності? Обґрунтуйте.

Ситуативне завдання №5

У грудні 2014 року заявник Гусев звернувся до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з проханням притягнути до дисциплінарної відповідальності суддю Голосіївського районного суду О. у зв'язку з істотними порушеннями нею норм процесуального права при здійсненні правосуддя, пов'язаними із відмовою заявникові у доступі до правосуддя з підстав, не передбачених законом, а також у зв'язку з неналежним ставленням судді до службових обов'язків, що мало наслідком скасування апеляційним

судом постановленого під її головуванням рішення про визнання Гусева винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого частиною першою статті 130 КУпАП та накладення на нього адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом строком на один рік.

У зверненні заявник зазначив, що суддя не викликала його у судове засідання, в якому розглядалася справа стосовно нього, чим позбавила його права надати суду свої доводи та заперечення по суті справи.

Внаслідок цього суддя, за твердженням заявника, неналежним чином дослідила усі обставини справи, обґрунтувавши своє рішення виключно даними, що були зафіксовані у протоколі, при цьому вона не звернула увагу на те, що вказаний протокол, складений інспектором 2 батальйону полку ДПС ДАІ ГУМВС України в м. Києві був оформлений неналежним чином, а також, як встановлено апеляційним судом, містив ознаки підроблення.

Зокрема, як повідомляє заявник, у протоколі про адміністративне правопорушення не вказано даних про подію правопорушення, відомостей про особу, що вчинила правопорушення та підпису правопорушника.

Також його було підписано лише одним понятим, який, за свідченням заявника, не був присутнім ані під час зупинки його транспортного засобу, ані під час застосування алкотестеру, ані під час складання протоколу і взагалі ця особа заявнику невідома.

Крім того, у постанові Голосіївського районного суду було вказано неправдиві відомості, зокрема, стосовно того, що заявник, нібито, «у судове засідання з'явився, та визнав вину у вчиненні вказаного порушення».

Також заявник вказує, що він неодноразово звертався до канцелярії суду з проханням надати йому копію постанови, прийнятої за результатами розгляду протоколу інспектора ДАІ, але жодної інформації стосовно цього рішення у канцелярії суду не було.

Лише 29 жовтня 2014 року заявнику повідомили, що справа була розглянута ще 10 жовтня 2014 року, однак навіть тоді усупереч вимогам статті 285 КУпАП, копії постанови йому направлено не було.

Чи є підстави для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності? Обґрунтуйте.

Ситуативне завдання № 6

У грудні 2014 року до Комісії звернувся голова Правління ПАТ «Банк Петрокоммерц-Україна» Княжев М.О. зі скаргою щодо неналежної поведінки судді міськрайонного суду Одеської області Ф., пов'язаної з істотними порушеннями норм процесуального права при здійсненні правосуддя.

Заявник посилається на обставини ухвалення завідомо неправосудного рішення у справі про визнання права власності, скасованого у подальшому судом апеляційної інстанції з постановленням окремої ухвали, яке потягло суттєві наслідки для Банку та сприяло уникненню відповідальності боржника за кредитними зобов'язаннями арештованого майна боржника.

Крім того, заявник посилається на наявність інших заочних рішень, прийняття яких потягло негативні наслідки для Банку, та вважає, що у роботі судді мають місце системні порушення чинного законодавства, що може бути підставою для дисциплінарної відповідальності, у зв'язку з чим просить провести перевірку та вжити заходів дисциплінарного впливу до судді.

В окремій ухвалі судом апеляційної інстанції вказано, що під час розгляду справи суддею допущено невиконання вимог щодо обов'язкового фіксування судового засідання за допомогою технічних засобів, складено протокол судового засідання, замість журналу

судового засідання, як того вимагає ч.1 ст. 198 ЦПК України. Фіксування судового засідання за допомогою технічних засобів не здійснювалося.

Крім того при вирішенні питання про відкриття провадження у справі суддя в порушення вимог ст.ст. 121, 122 ЦПК України не з'ясував, що відповідач М. не значиться зареєстрованим в Одеській області, адреси проживання відповідача, вказаної у позовній заяві не існує і розглянув справу, яка не підсудна міськрайонному суду Одеської області.

Стосовно невиконання вимог щодо обов'язкового фіксування судового процесу технічними засобами суддею зазначено та підтверджено у засіданні, що ТУ ДСА у Одеській області не забезпечило його обладнанням для такого фіксування, тому єдиним можливим засобом він вважає складання протоколу судового засідання. При цьому суддя та його представник послалися на норми статті 200 ЦПК, у дійсності положення якої передбачають складання та оформлення протоколів про окремі процесуальні дії поза судовим засіданням.

Крім того, під час засідання суддя Ф. підтвердив наявність у суді залів судових засідань, які обладнані відповідними технічними засобами для фіксування судових засідань.

Проаналізуйте обставини та дайте вичерпну відповідь щодо можливості притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Ситуативне завдання № 7

У січні та лютому 2015 року, у тому числі з Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя, до Комісії надійшли скарги Грищука щодо неналежної поведінки судді Бердичівського міськрайонного суду Житомирської області Щербака, пов'язаної з порушеннями норм процесуального права при здійсненні правосуддя, правил відводу (самовідводу), етики суддівської поведінки, а також відмовою особі у доступі до правосуддя з підстав, не передбачених законом.

Заявник зазначає, що у провадженні судді Щербака перебуває декілька його позовів, а також кримінальних справ, порушених за його заявами, у тому числі його позов до КП «Бердичівтеплоенерго» про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, який суддею безпідставно залишено без розгляду.

Обставини відмови у доступі до правосуддя підтверджені й ухвалою апеляційного суду Житомирської області, що є, на думку заявника, підставою для дисциплінарної відповідальності судді.

Крім того, заявник вказує на обставини порушення суддею етики суддівської поведінки, наявності особистих неприязних відносин між ним та суддею, що мало б бути підставою для самовідводів, чого у жодному разі не відбулося.

Крім того, ухвалою судді Щербака Д.С. від 07.08.2014 залишено без розгляду адміністративний позов Грищука І.П. до Житомирського обласного центру по нарахуванню та здійсненню соціальних виплат Департаменту праці та соціального захисту населення Житомирської обласної державної адміністрації про бездіяльність відповідача щодо проведення перерахунку разової грошової допомоги та стягнення заборгованості по невиплаченій грошовій допомозі.

Зазначена ухвала оскаржена заявником Грищуком І.П. до суду апеляційної інстанції, яким 23.09.2014 постановлено ухвалу про задоволення апеляційної скарги та скасування ухвали суду першої інстанції.

Апеляційним адміністративним судом в ухвалі зазначено, що одночасно з поданням адміністративного позову позивач звернувся до суду із клопотанням про невідкладний розгляд справи, оскільки він є інвалідом II групи, нещодавно переніс важкий інсульт, протягом тривалого часу перебував на лікуванні в лікарні, йому неможна

нервувати, тому він фізично не може з'явитися в судове засідання та прийняти участь у розгляді адміністративної справи.

В матеріалах справи містяться заяви позивача від 17.06.2014 та від 17.07.2014, в яких позивач повідомляє суд про своє перебування на лікуванні, у зв'язку з чим не може прибути в судове засідання, про що надав підтверджуючі документи.

Проте, судом першої інстанції безпідставно не взято до уваги зазначені обставини та застосовано положення пункту 4 частини 1 статті 155 КАС України.

На думку колегиї суддів апеляційного суду, такі обставини вказують на обмеження прав позивача щодо розгляду його адміністративного позову та призводять до порушення принципу справедливого та публічного суду, що суперечить Європейській конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.

Інші доводи скарг Грищука І.П., зокрема щодо порушення правил суддівської етики та незаявлення самовідводів суддею Щербаком Д.С. за обставин наявності неприязних відносин між ним та заявником, переконливого підтвердження під час перевірки не знайшли.

Чи є підстави для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності? Обґрунтуйте прийняте рішення.

Ситуативне завдання № 8

Під час слухання справи, суддя без будь-яких на те підстав, в грубій формі видалила адвоката заявника з зали судового засідання, після чого продовжила розгляд справи, завершивши прийняттям рішення.

Факт видалення адвоката не був відображений в журналі судового засідання. В скарзі вказувалось на те, що суддя у формі, яка не личить судді, зверталась до учасників провадження, та, зокрема, говорила такі фрази: «...если вы закон не читали и ничего не знаете, то не фиг писать жалобы на судью ...»; «...в том, что произошло, виноваты вы, сами «накосячили»...».

Проаналізуйте фабулу. Дайте оцінку діям судді. Чи є підстави для притягнення до адміністративної відповідальності?

Ситуативне завдання № 9

Було встановлено факт, що суддя користувалась транспортним засобом свого товариша, на який іншим суддею цього суду було накладено арешт для забезпечення позову у справі третіх осіб. При цьому суддя встигла вчинити ДТП за участю даного транспортного засобу. Приїздили на ньому на роботу, паркувала його біля будівлі суду. Пізніше цей факт було встановлено уповноваженими органами.

Проаналізуйте фабулу. Чи є підстави для притягнення до дисциплінарної відповідальності? Чи є підстави притягнення до інших видів відповідальності?

ЧАСТИНА 5

ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ ІНСПЕКТОРІВ ВККСУ

1. В чому полягає право на справедливий суд?

А) кожному гарантується захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки незалежним, безстороннім і справедливим судом

Б) ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи в суді, до підсудності якого вона віднесена процесуальним законом

В) суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу

Г) суди здійснюють правосуддя на засадах верховенства права

2. **НЕ** розподіляються конкретному судді судові справи, що надійшли:

А) за два місяці до закінчення повноважень судді;

Б) за три місяці до закінчення повноважень судді

В) за чотири місяці до закінчення повноважень судді

Г) якщо у розумні строки не можна розглянути дану справу з огляду на її складність

3. **НЕ** розподіляються конкретному судді судові справи, що надійшли за 14 днів до початку відпустки, якщо інше не встановлено зборами суддів відповідного суду,

А) якщо її тривалість становить не менше чотирнадцяти календарних днів

Б) якщо її тривалість становить не менше двадцяти днів календарних днів

В) якщо її тривалість становить не менше двадцяти чотирьох календарних днів

Г) якщо її тривалість становить не менше місяця.

4. **НЕ** розподіляються конкретному судді судові справи, що надійшли:

А) за три робочі дні до початку відпустки, якщо її тривалість становить менше чотирнадцяти календарних днів;

Б) за чотири робочі дні до початку відпустки, якщо її тривалість становить менше чотирнадцяти календарних днів;

В) за п'ять робочі дні до початку відпустки, якщо її тривалість становить менше чотирнадцяти календарних днів;

Г) за тиждень до початку відпустки, якщо її тривалість становить менше чотирнадцяти календарних днів

5. Не розподіляються конкретному судді судові справи, що надійшли:

А) у період відпустки судді;

Б) через сім днів з моменту початку відпустки, якщо її тривалість не більше 14 днів

- В) через сім днів з моменту початку відпустки, якщо її тривалість більше 14 днів
- Г) через сім днів з моменту початку відпустки, якщо її тривалість більше 24 днів

6. Не розподіляються конкретному судді судові справи, що надійшли:

- А) в дні перебування судді у відрядженні;
- Б) якщо термін перебування судді у відрядженні більше 10 діб
- В) в дні перебування судді на курсах з підвищення кваліфікації
- Г) лише у випадку перебування судді у закордонному відрядженні

7. В якому з названих випадків можна здійснити конкретному судді, розподіл справи, яка надійшла

А) за чотири робочі дні, якщо тривалість відрядження становить більше семи календарних днів

Б) за три робочі дні, якщо тривалість відрядження становить більше семи календарних днів

В) у період відпустки

Г) під час тимчасової непрацездатності судді (нежить).

8. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх, уповноважені здійснювати:

А) судді, обрані зборами суддів цього суду

Б) найстарші за віком судді

В) судді, які мають найбільший суддівський стаж

Г) будь-які судді, визначені автоматизованою системою розподілу справ

9. Який стаж має бути у судді, уповноваженого здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх?

А) не менше десяти років,

Б) не менше семи років

В) не менше п'яти років

Г) не менше трьох років

10. На який строк обираються судді, уповноважені здійснювати правосуддя щодо неповнолітніх?

А) на строк не більше трьох років і можуть бути переобрані повторно

Б) на строк не більше трьох років без права повторного призначення

В) на строк не більше п'яти років

Г) на розсуд зборів суддів цього суду.

11. Не тягне за собою дисциплінарної відповідальності судді:

А) скасування або зміна судового рішення

Б) порушення прав допущено внаслідок умисного порушення норм права

- В) порушення допущено внаслідок належного ставлення до службових обов'язків
- Г) порушення етики судді в побуті

12. Оберіть правильну відповідь: Право на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, громадяни здійснюють:

- А) особисто або через адвоката
- Б) лише особисто
- В) лише через адвоката
- Г) через будь-якого свого представника

13. Оберіть правильну відповідь: Право на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, юридичні особи здійснюють:

- А) через адвоката
- Б) через прокурора
- В) особисто
- Г) через своїх представників

14. Оберіть правильну відповідь: Право на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, органи державної влади та органи місцевого самоврядування здійснюють:

- А) через своїх представників
- Б) через адвоката
- В) через адвоката або через своїх представників
- Г) особисто

15. В чому полягає зловживання правом звернення до органу, уповноваженого здійснювати дисциплінарне провадження щодо судді?

- А) ініціювання питання відповідальності судді без достатніх підстав
- Б) кількість скарг на одного суддю
- В) частота подання скарг на одного суддю
- Г) кількість скарг від одного заявника

16. Вкажіть правильне рішення у випадку надходження анонімної заяви або повідомлення щодо судді:

- А) дисциплінарну справу щодо судді не може бути порушено
- Б) дисциплінарну справу щодо судді буде порушено при наявності достовірних фактів
- В) дисциплінарну справу щодо судді може бути порушено
- Г) буде здійснена перевірка, однак дисциплінарне провадження не буде порушене

17. Вища кваліфікаційна комісія суддів України здійснює дисциплінарне провадження щодо:

- А) суддів місцевих та апеляційних судів
- Б) суддів місцевих, апеляційних судів та вищих спеціалізованих судів
- В) суддів вищих спеціалізованих судів
- Г) суддів Верховного Суду України

18. Вища рада юстиції здійснює дисциплінарне провадження щодо:

- А) суддів вищих спеціалізованих судів та суддів Верховного Суду України
- Б) лише щодо суддів Верховного Суду України
- В) щодо суддів Верховного Суду України та суддів Конституційного суду України
- Г) щодо суддів місцевих та апеляційних судів

19. У який строк орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, керівники підприємств, установ, організацій, особи, яким направлено запит члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, зобов'язані надати відповідну інформацію?

- А) протягом десяти днів з дня його отримання
- Б) протягом чотирнадцяти днів з дня його отримання
- В) протягом двадцяти днів з дня його отримання
- Г) протягом тридцяти днів з дня його отримання

20. Чи може член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, який проводив перевірку, брати участь у прийнятті рішення про відкриття або про відмову у відкритті дисциплінарної справи:

- А) Ні
- Б) Так

21. Рішення про відкриття або про відмову у відкритті дисциплінарної справи:

- А) оскарженню не підлягає
- Б) підлягає оскарженню на загальних засадах доступу до правосуддя

22. У який термін надсилається судді копія рішення органу, що здійснює дисциплінарне провадження, про відкриття дисциплінарної справи?

- А) не пізніше як через три дні з дня його прийняття
- Б) не пізніше як через п'ять днів з дня його прийняття
- В) не пізніше як через сім днів з дня його прийняття
- Г) не пізніше як через десять днів з дня його прийняття

23. Повторна неявка судді на засідання з розгляду дисциплінарної справи:

- А) є підставою для розгляду дисциплінарної справи за його відсутності

Б) є підставою для відкладення розгляду справи

В) є підставою для розгляду, але неприйняття рішення

Г) є підставою для відкладення лише за умови поважності причини неявки

24. Рішення у дисциплінарній справі щодо судді приймається:

А) більшістю від загального складу органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів

Б) більшістю присутніх членів органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів

25. Чи підлягає оскарженню рішення про припинення дисциплінарного провадження?

А) Ні

Б) Так на загальних засадах доступу до правосуддя

26. Який строк давності притягнення судді до дисциплінарної відповідальності:

А) три роки із дня із дня вчинення проступку

Б) два роки із дня із дня вчинення проступку

В) рік із дня із дня вчинення проступку

Г) шість місяців із дня із дня вчинення проступку

27. Чи враховується в строк давності притягнення до дисциплінарної відповідальності час тимчасової непрацездатності або перебування судді у відпустці?

А) Ні

Б) Так

28. У разі якщо рішенням Європейського суду з прав людини встановлені факти, які можуть бути підставою для застосування дисциплінарного стягнення до судді, зазначений строк обраховується:

А) з дня набуття таким рішенням Європейського суду з прав людини статусу остаточного

Б) з дня прийняття рішення ЄС

В) з дня визнання скарги прийнятною

Г) з дня розгляду такої справи Верховним Судом України.

29. Стосовно яких суддів за наслідками дисциплінарного провадження Вища рада юстиції може прийняти рішення за власною ініціативою про звільнення судді з посади за наявності для цього підстав?

А) щодо суддів вищих спеціалізованих судів або суддів Верховного Суду України

Б) лише щодо суддів Верховного Суду України

В) лише щодо суддів вищих спеціалізованих судів

Г) до суддів будь-якого рівня

30. Вкажіть строк, у який копія рішення органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, вручається чи надсилається судді, стосовно якого розглядалася дисциплінарна справа, або його представнику?

- А) у семиденний строк
- Б) у п'ятиденний строк
- В) у триденний строк
- Г) у десятиденний строк

31. Скільки видів дисциплінарного стягнення для суддів передбачено законодавцем:

- А) шість
- Б) п'ять
- В) сім
- Г) одинадцять

32. До суддів може застосовуватися дисциплінарне стягнення у виді догани з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом:

- А) одного місяця
- Б) двох місяців
- В) трьох місяців
- Г) шести місяців

33. До суддів може застосовуватися дисциплінарне стягнення у виді суворої догани з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом:

- А) трьох місяців
- Б) чотирьох місяців
- В) п'яти місяців
- Г) шести місяців

34. До суддів може застосовуватися дисциплінарне стягнення у виді тимчасового відсторонення від здійснення правосуддя на строк:

- А) від одного до шести місяців
- Б) від двох тижнів до одного місяця
- В) від одного до двох тижнів
- Г) для проходження курсу підвищення кваліфікації в Національній школі суддів України

35. До суддів може застосовуватися дисциплінарне стягнення у виді:

- А) переведення судді до суду нижчого рівня
- Б) переведення судді до іншого суду

В) переведення судді до суду нижчого рівня в іншому населеному пункті на відстані не менше 100 кілометрів від суду, де він здійснював правосуддя

Г) переведення судді до іншого суду в іншому населеному пункті, де він не має власного житла

36. В якому випадку може бути прийнятий висновок про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади з підстав порушення присяги:

А) у разі, коли суддя вчинив дисциплінарне правопорушення, маючи непогашене дисциплінарне стягнення у виді суворої догани

Б) у разі, коли суддя вчинив дисциплінарне правопорушення, маючи непогашене дисциплінарне стягнення догану

В) у разі, коли суддя вчинив дисциплінарне правопорушення, маючи непогашене дисциплінарне стягнення попередження

Г) у разі, коли суддя вчинив дисциплінарне правопорушення, маючи непогашене будь-яке дисциплінарне стягнення

37. Суддя вважається таким, що не має дисциплінарного стягнення, якщо з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді попередження його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню:

А) протягом шести місяців

Б) протягом одного року

В) протягом вісімнадцяти місяців

Г) протягом двох років

38. Суддя вважається таким, що не має дисциплінарного стягнення, якщо з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді догани його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню:

А) протягом одного року

Б) протягом двох років

В) протягом трьох років

Г) протягом вісімнадцяти місяців

39. Суддя вважається таким, що не має дисциплінарного стягнення, якщо з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді суворої догани його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню:

А) протягом вісімнадцяти місяців

Б) протягом трьох років

В) протягом двох років

Г) протягом одного року

40. Суддя вважається таким, що не має дисциплінарного стягнення, якщо з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню та за умови успішного проходження курсу підвищення кваліфікації, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та подальшого підтвердження здатності здійснювати правосуддя у відповідному суді за результатами кваліфікаційного оцінювання:

- А) протягом двох років
- Б) протягом трьох років
- В) протягом чотирьох років
- Г) у продовж п'ятирічного терміну

41. Суддя вважається таким, що не має дисциплінарного стягнення, якщо з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді переведення судді до суду нижчого рівня суддю не буде піддано новому дисциплінарному стягненню:

- А) протягом трьох років
- Б) протягом двох років
- В) протягом вісімнадцяти місяців
- Г) одного року

42. Суддя місцевого чи апеляційного суду може оскаржити рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення його до дисциплінарної відповідальності до Вищої ради юстиції або до суду:

- А) не пізніше одного місяця з дня вручення йому чи отримання ним поштою копії рішення
- Б) не пізніше семи днів
- В) не пізніше десяти днів
- Г) не пізніше двох місяців

43. У який строк Вища кваліфікаційна комісія суддів України після отримання скарги надсилає її разом із матеріалами дисциплінарної справи до Вищої ради юстиції?

- А) не пізніш як у триденний строк
- Б) не пізніше п'ятиденного строку
- В) не пізніше семиденного строку
- Г) негайно

44. Подання скарги до Вищої ради юстиції чи адміністративного позову до суду на рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності:

- А) зупиняє застосування дисциплінарного стягнення
- Б) не зупиняє застосування дисциплінарного стягнення

45. Чи може суддя робити публічні заяви, коментувати в засобах масової інформації справи, які перебувають у провадженні суду, та піддавати сумніву судові рішення, що набрали законної сили?

- А) Ні
- Б) Так

46. Участь судді у соціальних мережах, інтернет-форумах та застосування ним інших форм спілкування в мережі Інтернет є:

- А) допустимими
- Б) не допустимими
- В) забороненими
- Г) не рекомендованими

47. У який строк після виконання суддею рішення про направлення його для проходження курсу підвищення кваліфікації, Національна школа суддів України надає ВККСУ звіт за результатами підвищення кваліфікації:

- А) у триденний строк
- Б) протягом п'яти днів
- В) протягом семи днів
- Г) протягом десяти днів

48. У який строк Кваліфікаційна палата приймає рішення про кваліфікаційне оцінювання судді після одержання звіту від НШСУ за результатами підвищення кваліфікації судді?

- А) у п'ятиденний строк
- Б) триденний строк
- В) у продовж семи днів
- Г) у продовж десяти днів

49. Назвіть рішення Європейського суду з прав людини, в якому тлумачиться презумпція фактичної неупередженості судді:

- А) «Хаушильд проти Данії»
- Б) «Бушемі проти Італії»
- В) «Ремлі проти Франції»
- Г) «П'єрсак проти Бельгії»

50. Чи можуть обмеження, накладені на доступ до професії, бути визнані такими, що впливають на «приватне життя» та вкажіть рішення Європейського суду з прав людини, де це вказано:

- А) «Волков проти України»
- Б) «Скордіно проти Італії»
- В) «Стаббінгз та інші проти Сполученого Королівства»
- Г) «Дія 97» проти України»

ЧАСТИНА 6

МАТЕРІАЛИ

Закони та інші документи, що регулюють діяльність судді

1. Конституція України, Розділ VIII «Правосуддя»
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про застосування законодавства, що забезпечує незалежність суддів» від 12 квітня 1996 року
4. Кодекс суддівської етики
5. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року
6. Бангалорські принципи діяльності судді, схвалені Резолюцією Економічної та Соціальної ради ООН 2006/23 від 27 липня 2006 року
7. Рекомендація R (81) 7 Комітету міністрів Ради Європи від 14 травня 1981 року
8. Рекомендація R (94) 12 Комітету міністрів Ради Європи від 13 жовтня 1994 року
9. Європейська хартія про закон щодо статусу суддів та Пояснювальний меморандум до Європейської хартії про закон щодо статусу суддів
10. Загальна Хартія судді (витяг) / затверджено Центральною радою Міжнародної асоціації суддів 17 листопада 1999 року
11. «Відповідальність суддів» / Висновки Першої експертної комісії Міжнародної асоціації суддів, 24-25 жовтня 1980 року
12. «Контроль діяльності та поведінки суддів» (витяг) / Висновки Першої експертної комісії Міжнародної асоціації суддів, 12-16 липня 1987 року
13. «Призначення та роль голів судів» (витяг) / Висновки Першої експертної комісії Міжнародної асоціації суддів, 23-27 вересня 2001 року
14. «Правила етичної поведінки суддів: їх застосування та додержання» / Висновки Першої експертної комісії Міжнародної асоціації суддів, 31 жовтня – 4 листопада 2004 року
15. Хартія суддів у Європі (витяг) / затверджено асамблеєю Європейської асоціації суддів, 20 березня 1993 року зі змінами від 20 квітня 1996 року

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

Розділ VIII

ПРАВОСУДДЯ

Стаття 124. Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.

(Офіційне тлумачення положення частини другої статті 124 див. в Рішеннях Конституційного Суду № 8-рп/2002 від 07.05.2002, № 15-рп/2002 від 09.07.2002)

Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції. (Офіційне тлумачення положення частини третьої статті 124 див. в Рішенні Конституційного Суду № 8-рп/2002 від 07.05.2002)

Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних.

Судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України.

(Офіційне тлумачення статті 124 див. в Рішенні Конституційного Суду № 9-зп від 25.12.97)

Стаття 125. Система судів загальної юрисдикції в Україні будується за принципами територіальності і спеціалізації.

Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України.

Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі суди.

Відповідно до закону діють апеляційні та місцеві суди.

Створення надзвичайних та особливих судів не допускається.

Стаття 126. Незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією і законами України. (Офіційне тлумачення положення частини першої статті 126 див. в Рішенні Конституційного Суду № 19-рп/2004 від 01.12.2004)

Вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється. (Офіційне тлумачення положення частини першої статті 126 див. в Рішенні Конституційного Суду № 19-рп/2004 від 01.12.2004)

Суддя не може бути без згоди Верховної Ради України затриманий чи заарештований до винесення обвинувального вироку судом.

Судді обіймають посади безстроково, крім суддів Конституційного Суду України та суддів, які призначаються на посаду судді вперше.

Суддя звільняється з посади органом, що його обрав або призначив, у разі:

- 1) закінчення строку, на який його обрано чи призначено;
- 2) досягнення суддею шістдесяти п'яти років;

- 3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 4) порушення суддею вимог щодо несумісності;
- 5) порушення суддею присяги;
- 6) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;
- 7) припинення його громадянства;
- 8) визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;
- 9) подання суддею заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням.

Повноваження судді припиняються у разі його смерті.

Держава забезпечує особисту безпеку суддів та їхніх сімей.

Стаття 127. Правосуддя здійснюють професійні судді та, у визначених законом випадках, народні засідателі і присяжні.

Професійні судді не можуть належати до політичних партій та профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої.

На посаду судді може бути рекомендований кваліфікаційною комісією суддів громадянин України, не молодший двадцяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи у галузі права не менш як три роки, проживає в Україні не менш як десять років та володіє державною мовою.

Суддями спеціалізованих судів можуть бути особи, які мають фахову підготовку з питань юрисдикції цих судів. Ці судді відправляють правосуддя лише у складі колегій суддів.

Додаткові вимоги до окремих категорій суддів щодо стажу, віку та їх професійного рівня встановлюються законом.

Захист професійних інтересів суддів здійснюється в порядку, встановленому законом.

Стаття 128. Перше призначення на посаду професійного судді строком на п'ять років здійснюється Президентом України. Всі інші судді, крім суддів Конституційного Суду України, обираються Верховною Радою України безстроково, в порядку, встановленому законом.

Голова Верховного Суду України обирається на посаду та звільняється з посади шляхом таємного голосування Пленумом Верховного Суду України в порядку, встановленому законом.

Стаття 129. Судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону.

Судочинство провадиться суддею одноособово, колегією суддів чи судом присяжних.

Основними засадами судочинства є:

- 1) законність;
- 2) рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- 3) забезпечення доведеності вини;
- 4) змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
- 5) підтримання державного обвинувачення в суді прокурором;
- 6) забезпечення обвинуваченому права на захист;
- 7) гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 8) забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом;
- 9) обов'язковість рішень суду.

Законом можуть бути визначені також інші засади судочинства в судах окремих судових юрисдикцій.

За неповагу до суду і судді винні особи притягаються до юридичної відповідальності.

Стаття 130. Держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів.

Для вирішення питань внутрішньої діяльності судів діє суддівське самоврядування.

Стаття 131. В Україні діє Вища рада юстиції, до відання якої належить:

1) внесення подання про призначення суддів на посади або про звільнення їх з посад (Офіційне тлумачення пункту 1 частини першої статті 131 див. в Рішенні Конституційного Суду № 14-рп/2001 від 16.10.2001);

2) прийняття рішення стосовно порушення суддями і прокурорами вимог щодо несумісності;

3) здійснення дисциплінарного провадження стосовно суддів Верховного Суду України і суддів вищих спеціалізованих судів та розгляд скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів, а також прокурорів.

ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА

№ 4 від 12.04.96
Про застосування законодавства, що забезпечує
незалежність суддів

(Із змінами, внесеними згідно з Постановою Пленуму
Верховного Суду України № 12 від 03.12.97)

(витяг)

Конституцією України та чинним законодавством судам надано владні повноваження для захисту прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб, інтересів держави та відновлення порушених прав. Здійснення таких повноважень має бути вільним від будь-якого стороннього впливу.

Незалежність і недоторканність не є особистим привілеєм судді, а є способом захисту публічних інтересів, насамперед прав і свобод людини та громадянина.

Держава зобов'язана гарантувати, забезпечувати і оберігати незалежність судової влади. Її зміцненню має сприяти і правильне застосування відповідного законодавства самими суддями.

Пленум Верховного Суду України **ПОСТАНОВЛЯЄ:**

1. Звернути увагу суддів на те, що при здійсненні правосуддя вони повинні зміцнювати свою незалежність, підвищувати авторитет судової влади та судових рішень шляхом правильного застосування законодавства, усунення фактів тяганини чи спрощенства при розгляді судових справ або винесення рішень при неповно досліджених доказах тощо.

2. Виходячи з того, що незалежність суддів є основною передумовою їх об'єктивності та неупередженості, суддя при здійсненні правосуддя, підкоряючись тільки законowi та приймаючи рішення в судовій справі повинен керуватися лише законом, виходити із власного її розуміння та переконання, які ґрунтуються на всебічному, повному й об'єктивному дослідженні всіх обставин справи, бути незалежним як від правової позиції прокурорів, захисників, інших учасників судового процесу, так і від представників влади, юридичних чи фізичних осіб.

Незалежність суддів при розгляді конкретних судових справ має забезпечуватись і в самому суді. У зв'язку з цим необхідно мати на увазі неприпустимість непроцесуального впливу на суддю з боку інших суддів та керівників судів.

При розгляді справ усі учасники процесу та присутні в залі судового засідання особи зобов'язані підкорятися вимогам процесуальних норм та встановленому в суді порядку. У разі їх порушення суди повинні належним чином реагувати на це, а за

наявності підстав вирішувати питання про притягнення винних до відповідальності.

Суддя за межами суддівства не повинен звітувати та давати пояснення з приводу судових справ, піддаватись критиці за позицію в них та притягатись за неї до відповідальності, крім випадків, прямо передбачених законом.

Виходячи з того що Конституцією України та чинним законодавством професійним суддям заборонено виконувати не властиві суду функції, вони не можуть бути членами різних комітетів, комісій по боротьбі зі злочинністю та залучатись до іншої роботи, якщо це може вплинути на їх незалежність і неупередженість при здійсненні правосуддя.

3. Відповідно до ст. 126 Конституції України вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється і тягне за собою юридичну відповідальність. На всі випадки втручання в їх діяльність та прояву неповаги до суду й судді суди повинні реагувати окремими ухвалами чи постановами, а якщо в таких діях є ознаки злочину, передбаченого відповідною статтею Кримінального кодексу – вирішувати питання про порушення кримінальної справи.

4. Під втручанням у діяльність по здійсненню правосуддя слід розуміти будь-який вплив на суддю (прохання, вказівку, вимогу, критику судді в засобах масової інформації до вирішення справи тощо) з боку будь-якої особи з метою схилити їх до вчинення чи невчинення певних процесуальних дій або ухвалення бажаного судового рішення. При цьому не має значення за допомогою яких засобів (обіцяння різних вигод, погроза тощо), та в якій стадії процесу і в діяльність суду якої інстанції здійснюється втручання.

6. Забезпечуючи додержання такої основної засади судочинства, як змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед ним переконливості останніх, судді не повинні брати на себе функції, які можуть бути

розцінені як прояв їх необ'єктивності чи заінтересованості в результатах розгляду справи...

18. Судам необхідно класти край будь-яким проявам неповаги до суду, особливо тим, які роблять неможливим нормальне здійснення правосуддя (наприклад, перешкоджання явці народного засідателя; злісне ухилення від явки свідка, потерпілого, позивача,

відповідача; несвоєчасна доставка в судові засідання підсудного, що утримується під вартою; непідкорення розпорядженням головуючого або прийнятим правилам поведінки в суді; невиконання судових рішень)...

ЗАТВЕРДЖЕНО
XI черговим з'їздом суддів
України
22 лютого 2013 р.

Кодекс суддівської етики

Преамбула

Здійснення права кожного на судовий захист на основі принципу верховенства права, здійснення правосуддя від імені держави Україна виключно на підставі Конституції та законів України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, висувають високі вимоги до моральних якостей кожного судді.

Усвідомлюючи значимість своєї місії, з метою зміцнення та підтримки довіри суспільства до судової влади судді України вважають, що зобов'язані демонструвати і пропагувати високі стандарти поведінки, у зв'язку з чим добровільно беруть на себе більш істотні обмеження, пов'язані з дотриманням етичних норм як у поведінці під час здійснення правосуддя, так і в позасудовій поведінці.

Керуючись Конституцією України, Законом України «Про судоустрій і статус суддів», враховуючи статтю 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, за якою кожен має право на незалежний і справедливий суд, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Основні принципи щодо незалежності судових органів, схвалені резолюціями Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року, Рекомендації щодо ефективного впровадження Основних принципів незалежності судових органів, схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 15 грудня 1989 року, Бангалорські принципи поведінки суддів, схвалені резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року, Європейську хартію про закон щодо статусу суддів, Рекомендацію CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам – членам відносно суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, з'їзд суддів України затверджує цей Кодекс суддівської етики, положення якого спрямовані на встановлення етичних стандартів, пов'язаних зі статусом судді.

Розділ I. Загальні положення

Стаття 1.

Суддя повинен бути прикладом неухильного додержання вимог закону і принципу верховенства права, присяги судді, а також дотримання високих стандартів поведінки з метою зміцнення довіри громадян у чесність, незалежність, неупередженість та справедливість суду.

Стаття 2.

Суддя має уникати будь-якого незаконного впливу на його діяльність, пов'язану зі здійсненням правосуддя, та бути незалежним від своїх колег у процесі прийняття рішень. Він не має права використовувати своє посадове становище в особистих інтересах чи в інтересах інших осіб та не повинен дозволяти цього іншим.

Стаття 3.

Суддя має докладати всіх зусиль до того, щоб на думку розсудливої, законослухняної та поінформованої людини його поведінка була бездоганною.

Стаття 4.

Порушення правил етичної поведінки, встановлених цим Кодексом, не можуть самі по собі застосовуватися як підстави для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності та визначати ступінь їх вини.

Розділ II. Поведінка судді під час здійснення правосуддя

Стаття 5. Незалежність судді під час здійснення правосуддя є передумовою дії принципу верховенства права та невід'ємною складовою справедливого суду.

Стаття 6. Суддя повинен виконувати свої професійні обов'язки незалежно, виходячи виключно з фактів, установлених на підставі власної оцінки доказів, розуміння закону, верховенства права, що є гарантією справедливого розгляду справи в суді, незважаючи на будь-які зовнішні впливи, стимули, загрози, втручання або публічну критику.

Стаття 7.

Суддя повинен старанно й неупереджено виконувати покладені на нього обов'язки та вживати заходів для поглиблення своїх знань та вдосконалення практичних навичок.

Стаття 8.

Суддя повинен здійснювати судочинство в межах та порядку, визначених процесуальним законом, і виявляти при цьому тактовність, ввічливість, витримку й повагу до учасників судового процесу та інших осіб.

Стаття 9.

Суддя під час здійснення правосуддя не повинен допускати проявів неповаги до людини за ознаками раси, статі, національності, релігії, політичних поглядів, соціально-економічного становища, фізичних вад тощо та дозволяти цього іншим.

Стаття 10.

Суддя повинен виконувати обов'язки судді безсторонньо і неупереджено та утримуватися від поведінки, будь-яких дій або висловлювань, що можуть призвести до виникнення сумнівів у рівності професійних суддів, народних засідателів та присяжних при здійсненні правосуддя.

Стаття 11.

Суддя повинен проявляти повагу до права на інформацію про судовий розгляд та не допускати порушення принципу гласності процесу. Суддя у визначеному законом порядку надає засобам масової інформації можливість отримувати інформацію, не допускаючи при цьому порушення прав і свобод громадян, приниження їх честі й гідності, а також авторитету правосуддя.

Стаття 12.

Суддя не може робити публічних заяв, коментувати в засобах масової інформації справи, які перебувають у провадженні суду, та піддавати сумніву судові рішення, що

набрали законної сили. Суддя не має права розголошувати інформацію, що стала йому відома у зв'язку з розглядом справи.

Стаття 13.

Суддя, що перебуває на адміністративній посаді в суді, повинен утримуватися від поведінки, дій або висловлювань, які можуть призвести до виникнення сумнівів у єдиному статусі суддів і в те, що професійні судді здійснюють колективне вирішення питань організації роботи суду.

Стаття 14.

Суддя повинен уникати позапроцесуальних взаємовідносин з одним із учасників процесу або його представником у справі за відсутності інших учасників процесу.

Стаття 15.

Неупереджений розгляд справ є основним обов'язком судді. Суддя має право заявити самовідвід у випадках, передбачених процесуальним законодавством, у разі наявності упередженості щодо одного з учасників процесу, а також у випадку, якщо судді з його власних джерел стали відомі докази чи факти, які можуть вплинути на результат розгляду справи. Суддя не повинен зловживати правом на самовідвід. Суддя заявляє самовідвід від участі в розгляді справи у разі неможливості ухвалення ним об'єктивного рішення у справі.

Розділ III. Позасудова поведінка судді

Стаття 16.

Суддя не може належати до політичних партій і професійних спілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої. Суддя повинен надавати пріоритет здійсненню правосуддя над усіма іншими видами діяльності.

Стаття 17.

Суддя має право брати участь у громадській діяльності, публічних заходах, якщо вони не завдають шкоди його статусу, авторитету суду і не можуть вплинути на здійснення правосуддя, проте повинен уникати взаємовідносин, які можуть вплинути на незалежність та неупередженість судді.

Стаття 18.

Суддя повинен бути обізнаним про свої майнові інтереси та вживати розумних заходів для того, щоб бути обізнаним про майнові інтереси членів своєї сім'ї.

Стаття 19.

Суддя повинен враховувати, що сімейні, соціальні взаємовідносини чи будь-які інші стосунки та втручання з боку органів державної влади не мають впливати на поведінку судді чи ухвалення судових рішень.

Стаття 20.

Участь судді у соціальних мережах, Інтернет-форумах та застосування ним інших форм спілкування в мережі Інтернет є допустимими, проте суддя може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету судді та судової влади.

Основні принципи незалежності судових органів

Схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН
від 29 листопада та 13 грудня 1985 року

(витяг)

2. Судові органи вирішують передані їм справи безсторонньо, на основі фактів і відповідно до закону, без будь-яких обмежень, неправомірного впливу, спонуки, тиску, погроз або втручання, прямого чи непрямого, з будь-якого боку і з яких би то не було причин.

6. Принцип незалежності судових органів дає судовим органам право і вимагає від них забезпечення справедливого ведення судового розгляду і дотримання прав сторін.

8. Відповідно до Загальної декларації прав людини члени судових органів, як і інші громадяни, користуються свободою слова, віровизнання, асоціацій та зборів; однак, керуючись такими правами, судді повинні поводитись завжди таким чином, щоб забезпечити повагу до своєї посади і зберегти неупередженість і незалежність судових органів.

10. Особи, відібрані для судових посад, повинні мати високі моральні якості і здібності, а також відповідну підбору і кваліфікацію в галузі права...

15. Судді зобов'язані зберігати професійну таємницю щодо своєї роботи та конфіденційної інформації, отриманої в ході виконання ними своїх обов'язків, за винятком відкритих судових розглядів, і їх не можна примушувати давати свідчення з таких питань.

20. Рішення про дисциплінарне покарання, усунення від посади чи звільнення повинні бути предметом незалежної перевірки. Цей принцип може не застосовуватися до рішень Верховного суду або до рішень законодавчих органів, прийнятих при розгляді справ у порядку імпичменту або при дотриманні аналогічної процедури.

РЕЗОЛЮЦІЯ 2006/23

Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року

(витяг)

Бангалорські принципи діяльності судді

БЕРУЧИ ДО УВАГИ Загальну декларацію прав людини, яка визнає засадничим принцип надання кожній особі рівною мірою права на справедливий і відкритий розгляд справи, пов'язаної з встановленням її прав та обов'язків, а також з визначенням обґрунтованості будь-якого кримінального звинувачення проти неї, незалежним і неупередженим судом,

БЕРУЧИ ДО УВАГИ Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, який гарантує рівність усіх осіб перед судом, а також право кожної особи на своєчасний, справедливий і відкритий розгляд справи, пов'язаної з визначенням обґрунтованості будь-якого кримінального звинувачення проти неї, а також із встановленням її прав та обов'язків, компетентним, незалежним і неупередженим судом у встановленому законом порядку,

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що зазначені вище засадничі принципи і права також визнані або відображені в регіональних документах щодо прав людини, національному конституційному, статутному і загальному праві, судових звичаях і традиціях,

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що компетентність, незалежність і неупередженість судових органів особливо важливі для захисту прав людини з огляду те, що реалізація всіх інших прав кінець кінцем залежить від належного здійснення судочинства,

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що компетентність, незалежність і неупередженість судових органів також важливі для виконання судами їхньої ролі в підтримці конституціоналізму і верховенства закону,

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що довіра суспільства до судової системи і впевненість у моральному авторитеті, чесності та непідкупності судових органів має першорядне значення в сучасному демократичному суспільстві,

БЕРУЧИ ДО УВАГИ необхідність того, щоб судді індивідуально й колективно поважали та шанували свою посаду як таку, що має особливий рівень суспільної довіри, і докладали всіх зусиль для підтримання й поглиблення довіри до судової системи,

БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що забезпечення високих стандартів поведінки суддів і сприяння їх дотриманню є першорядним обов'язком судових органів кожної країни,

А ТАКОЖ БЕРУЧИ ДО УВАГИ, що Основні принципи незалежності судових органів покликані гарантувати і підтримувати незалежність судових органів і адресовані головним чином державам,

НАВЕДЕНІ НИЖЧЕ ПРИНЦИПИ мають на меті встановлення стандартів етичної поведінки суддів. Вони мають використовуватися суддями як керівництво, а судовою системою – як основа для регламентації поведінки суддів. Вони також покликані сприяти

кращому розумінню й підтримці судової гілки влади з боку представників виконавчої та законодавчої влади, а також адвокатів і суспільства в цілому. Ці принципи передбачають відповідальність суддів за свою поведінку перед певними інституціями, заснованими з метою забезпечення дотримання судових стандартів, які самі є незалежними й неупередженими і покликані посилювати, а не применшувати значимість існуючих правових норм і правил поведінки, що зобов'язують суддів.

Цінність 1 **Незалежність**

Принцип

Незалежність судових органів є передумовою верховенства закону і засадничою гарантією справедливого розгляду справи в суді. Тож суддя повинен обстоювати і зразково реалізовувати принцип незалежності судових органів в його індивідуальному та інституційному аспектах.

Застосування

1.1. Суддя повинен виконувати свою професійну функцію незалежно, виходячи з власної оцінки фактів та відповідно до свідомого розуміння закону, не зважаючи при цьому на будь-які зовнішні впливи, стимули, тиски, загрози чи втручання, прямі або непрямі, хоч би від кого вони йшли і хоч би якими були їхні причини.

1.2. Суддя повинен бути незалежним стосовно суспільства в цілому і стосовно конкретних сторін судової справи, в якій суддя повинен винести рішення.

1.3. Суддя повинен не тільки не мати неналежних зв'язків з виконавчою та законодавчою гілками влади і не діяти під їхнім впливом, але й поводитися таким чином, щоб відсутність таких зв'язків і впливу була очевидна для стороннього спостерігача.

1.4. При виконанні професійних обов'язків суддя повинен бути незалежним від своїх колег у рішеннях, які йому належить виносити самостійно.

1.5. Суддя повинен обстоювати гарантії виконання професійних обов'язків суддів і сприяти їх посиленню з метою підтримання й поглиблення інституційної та оперативної незалежності судових органів.

1.6. Суддя повинен дотримувати високих стандартів поведінки суддів і обстоювати їх з метою поглиблення громадської довіри до судових органів, що має першорядне значення для підтримання незалежності судової гілки влади.

Цінність 2 **Неупередженість**

Принцип

Неупередженість є необхідною умовою належного виконання суддею своїх обов'язків. Вона знаходить вияв не лише у змісті рішення, але й у ході судового процесу, що передуює винесенню рішення.

Застосування

2.1. При виконанні своїх професійних обов'язків суддя не повинен виявляти особистої прихильності, небезсторонності або упередженості.

2.2. Суддя повинен дбати про те, щоб його поведінка – як у залі суду, так і поза ним – сприяла збереженню і поглибленню переконання суспільства, адвокатів і сторін судового процесу у неупередженості судді й судових органів.

2.3. Суддя повинен, наскільки це можливо, вести себе таким чином, щоб звести до мінімуму випадки, які можуть стати підставою для відсторонення його від розгляду справи або від винесення рішення.

2.4. Щодо справи, розгляд якої йому доручено або може бути доручено, суддя не повинен робити жодних свідомих коментарів, здатних, як можна резонно очікувати, вплинути на результат цієї справи або поставити під сумнів справедливості ходу процесу; суддя так само не повинен робити будь-яких публічних чи інших коментарів, здатних вплинути на справедливості судового розгляду справи стосовно будь-якої особи чи питання.

2.5. Суддя повинен взяти самовідвід від участі в будь-якому процесі, коли для нього неможливе винесення неупередженого рішення у справі або коли сторонньому спостерігачеві може видатись, що суддя не здатен винести неупередженого рішення. До числа таких справ належать, серед інших, випадки, коли:

(а) Суддя насправді відчуває прихильність або упередженість щодо однієї зі сторін або має особисту інформацію щодо спірних доказових фактів, пов'язаних зі справою;

(б) Раніше при розгляді того ж самого спору суддя виступав як юрист або залучався як важливий свідок; або

(с) Суддя або хтось із членів сім'ї судді матеріально зацікавлений у певному результаті розгляду справи;

якщо тільки відсторонення судді не є неможливим, оскільки жоден інший суд не може бути призначений для розгляду справи або оскільки, з огляду на терміновість справи, відкладення її вирішення може призвести до серйозної судової помилки.

Цінність 3

Чесність і непідкупність

Принцип

Чесність і непідкупність є необхідними умовами належного виконання суддею своїх обов'язків.

Застосування

3.1. Суддя повинен дбати про те, щоб його поведінка була бездоганною з точки зору стороннього спостерігача.

3.2. Дії та поведінка судді повинні підтримувати впевненість громадськості у чесності й непідкупності судових органів. Не досить лише вершити правосуддя; потрібно, щоб його звершення було очевидним для загалу.

Цінність 4

Дотримання етичних норм

Принцип

Дотримання етичних норм і очевидність їх дотримання необхідні в будь-якій сфері діяльності судді.

Застосування

4.1. Суддя повинен не допускати порушень етичних норм і уникати поведінки, яка може видатись неетичною, в будь-якій сфері своєї діяльності.

4.2. Перебуваючи під постійною прискіпливою увагою громадськості, суддя повинен добровільно й охоче погоджуватися з обмеженнями щодо своєї поведінки, які пересічному громадянину можуть видатись обтяжливими. Зокрема, поведінка судді повинна узгоджуватися з високим статусом його посади.

4.3. В особистих стосунках з адвокатами, які мають постійну практику в суді, суддя повинен уникати ситуацій, які могли б дати вагомий підстави для підозри або створити видимість того, що він виявляє прихильність чи небезсторонність.

4.4. Суддя не повинен брати участі в розгляді справи, в якій хтось із членів його сім'ї є представником котроїсь зі сторін або будь-яким чином пов'язаний зі справою.

4.5. У своєму помешканні суддя не повинен дозволяти жодному адвокату проводити прийом клієнтів або зустрічі з іншими адвокатами.

4.6. Як і будь-якому іншому громадянину, судді гарантується свобода висловлення, віросповідання, участі у зборах і асоціаціях, проте в процесі реалізації цих прав суддя завжди повинен дбати про те, щоб своєю поведінкою підтримувати високий статус посади судді, а також безсторонність і незалежність судових органів.

4.7. Суддя повинен бути поінформованим про власні економічні інтереси як приватної особи або опікуна/підклубальника і докладати розумних зусиль для того, щоб бути поінформованим про економічні інтереси членів своєї сім'ї.

4.8. Суддя не повинен дозволяти, щоб його сімейні, соціальні або інші зв'язки неналежним чином впливали на його професійну поведінку, а також на винесення ним судових рішень.

4.9. Суддя не повинен використовувати авторитет своєї посади або дозволяти іншим використовувати його для реалізації приватних інтересів самого судді, когось із членів його сім'ї або будь-якої іншої особи; суддя також не повинен створювати сам або дозволяти іншим створювати враження, що хтось перебуває в особливому становищі і здатний впливати на виконання суддею його професійних обов'язків.

4.10. Конфіденційна інформація, яка стала відома судді через його службове становище, не повинна використовуватись або розголошуватись суддею з будь-якою іншою метою, окрім такої, що пов'язана з виконанням ним своїх професійних обов'язків.

4.11. За умови належного виконання ним своїх професійних обов'язків суддя має право:

(а) Займатись літературною творчістю, читати лекції, викладати, а також брати участь у діяльності, пов'язаній з правом, правовою системою, здійсненням правосуддя або іншими подібними питаннями;

(б) Виступати на публічних слуханнях перед офіційним органом, що займається питаннями, пов'язаними з правом, правовою системою, здійсненням правосуддя або іншими подібними питаннями;

(с) Бути членом офіційного органу, урядової комісії, комітету або дорадчого органу, якщо таке членство дозволяє судді залишатись безстороннім і зберігати політичний нейтралітет; або

(д) Займатись іншими видами діяльності, якщо вони не компрометують високий статус посади судді і жодним іншим чином не заважають виконанню суддею своїх професійних обов'язків.

4.12. Суддя не повинен займатись юридичною практикою впродовж періоду свого перебування на посаді судді.

4.13. Суддя має право засновувати асоціації суддів, вступати до них та входити до інших організацій, що представляють інтереси суддів.

4.14. Суддя та члени його сім'ї не повинні ні вимагати, ні приймати жодних подарунків, заповітів, кредитів або послуг у зв'язку з будь-чим, що суддя зробив, має зробити або не зробити в рамках виконання ним своїх професійних обов'язків.

4.15. Суддя не повинен свідомо дозволяти працівникам суду або іншим особам, що перебувають під його впливом чи керівництвом або підпорядковані йому, вимагати або приймати жодних подарунків, заповітів, кредитів або послуг у зв'язку з будь-чим, що суддя зробив, має зробити або не зробити в рамках виконання ним своїх обов'язків або функцій.

4.16. За умови відсутності порушення закону та будь-яких правових норм щодо гласності суддя може прийняти пам'ятний подарунок, нагороду або привілей, пов'язані з певною подією, якщо цей подарунок, нагорода або привілей не виглядають як такі, що мають на меті вплинути на виконання суддею своїх професійних обов'язків, або якимсь іншим чином не створюють видимість небезсторонності судді.

Цінність 5

Рівність

Принцип

Забезпечення рівності у ставленні до всіх осіб, чії справи розглядаються в суді, є необхідною умовою належного виконання суддею своїх обов'язків.

Застосування

5.1. Суддя повинен знати й усвідомлювати різноманітність суспільства і відмінності, створювані силою-силенною джерел, до числа яких, серед інших, належать раса людини, її колір шкіри, стать, релігія, національне походження, каста, інвалідність, вік, сімейний стан, сексуальна орієнтація, соціально-економічне становище та інші подібні причини („підстави, що не стосуються суті справи”).

5.2. При виконанні своїх професійних обов'язків суддя не повинен словами чи поведінкою виявляти прихильність або упередженість до будь-якої особи або групи осіб, беручи до уваги підстави, що не стосуються суті справи.

5.3. Суддя повинен виконувати свої професійні обов'язки, виявляючи належну повагу до всіх осіб, зокрема до сторін судового процесу, свідків, адвокатів, працівників суду та колег-суддів, і уникаючи відмінностей у ставленні до них з огляду на будь-які не пов'язані з суттю справи підстави, які не є суттєвими для належного виконання ним цих обов'язків.

5.4. Суддя не повинен свідомо допускати, щоб працівники суду або інші особи, які перебувають під його впливом, керівництвом або контролем, виявляли диференційоване ставлення до осіб, пов'язаних із справою, яку він розглядає, на будь-якій підставі, що не стосується суті справи.

5.5. Суддя повинен вимагати від адвокатів, які беруть участь у судовому розгляді справи, щоб ті утримувались від вияву словами чи поведінкою прихильності або упередженості на підставах, що не стосуються суті справи, за винятком випадків, коли їхні підстави мають правове значення для питання, що є предметом судового розгляду, і можуть бути юридично обґрунтовані.

Цінність 6

Компетентність і старанність

Принцип

Компетентність і старанність є передумовами належного виконання суддею своїх обов'язків.

Застосування

6.1. Професійні обов'язки судді мають пріоритет над усіма іншими видами діяльності.

6.2. Суддя повинен присвятити свою професійну діяльність виконанню обов'язків судді, до числа яких належать не лише виконання функцій і посадових обов'язків судді під час судового розгляду та при винесенні рішень, але й інші задачі, що мають стосунок до посади судді або до діяльності суду.

6.3. Суддя повинен докладати розумних зусиль для збереження і вдосконалення власних знань, умінь та особистих якостей, необхідних для належного виконання ним своїх професійних обов'язків, користуючись з цією метою навчальними засобами та іншими можливостями, які повинні бути доступними суддям за умови контролю з боку судових органів.

6.4. Суддя повинен бути поінформованим про суттєві зміни в міжнародному законодавстві, включаючи міжнародні конвенції та інші документи, що встановлюють норми в сфері прав людини.

6.5. Суддя повинен виконувати всі свої професійні обов'язки, включаючи винесення відкладених рішень, ефективно, справедливо і з розумною швидкістю.

6.6. Суддя повинен дбати про підтримку порядку та додержання правил пристойності під час усіх судових розглядів і вести себе терпляче, гідно і ввічливо щодо сторін судового процесу, присяжних, свідків, адвокатів та інших осіб, з якими суддя спілкується в рамках своїх офіційних повноважень. Суддя повинен вимагати такої ж поведінки від представників сторін, працівників суду та інших осіб, що перебувають під його впливом, керівництвом або контролем.

6.7. Суддя не повинен вдаватися до дій, несумісних зі старанним виконанням своїх професійних обов'язків.

Впровадження

Виходячи з особливостей посади судді, національні судові органи повинні вжити ефективних заходів з метою створення механізмів реалізації цих принципів, якщо такі механізми ще не існують у сфері їхньої юрисдикції.

Визначення

Слова, вжиті в цьому викладі принципів, мають такі значення, за винятком випадків, коли з контексту випливає можливість або необхідність іншого тлумачення:

„Працівники суду” – персонал, підпорядкований особисто судді, включаючи судових секретарів;

„Суддя” – будь-яка особа, наділена судовими повноваженнями, хоч як би було названо її посаду;

„Сім'я судді” – жінка/чоловік судді, син, дочка, зять, невістка та будь-який інший близький родич або особа, що є партнером судді або працює у нього по найму і проживає з ним під одним дахом;

„Жінка/чоловік судді” – сімейний партнер судді або будь-яка інша особа будь-якої статі, яка перебуває в близьких особистих стосунках із суддею.

**РАДА ЄВРОПИ
КОМІТЕТ МІНІСТРІВ
РЕКОМЕНДАЦІЯ № R (81) 7
КОМІТЕТУ МІНІСТРІВ ДЕРЖАВАМ-ЧЛЕНАМ
ЩОДО ШЛЯХІВ ПОЛЕГШЕННЯ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ
(Затверджено Комітетом міністрів 14 травня 1981 р.
на його 68-й сесії)**

(витяг)

Додаток до Рекомендації № R (81) 7

Принципи

Держави-члени повинні зробити все необхідне задля інформування громадськості про засоби захисту прав особи в суді, а також задля спрощення, прискорення і здешевлення судового розгляду цивільних, торгових, адміністративних, соціальних та податкових справ. З цією метою держави-члени повинні приділяти особливу увагу дотриманню викладених нижче принципів.

А. Інформування громадськості

1. Слід здійснювати належні заходи для інформування громадськості про місцезнаходження та компетенцію судів, а також про порядок звернення до суду та захисту власних інтересів у суді.

2. Необхідно забезпечити можливість одержання в самому суді, іншому компетентному органі або службі загальної інформації з таких питань:

- процесуальні норми – за умови, що таке інформування не передбачає надання юридичних порад стосовно суті справи;
- порядок та строк оскарження судового рішення, процесуальні вимоги та будь-які необхідні у цьому зв'язку документи;
- засоби забезпечення виконання судового рішення і, якщо це можливо, пов'язані з цим витрати.

РАДА ЄВРОПИ
КОМІТЕТ МІНІСТРІВ
РЕКОМЕНДАЦІЯ № R (94) 12
КОМІТЕТУ МІНІСТРІВ ДЕРЖАВАМ-ЧЛЕНАМ
ПРО НЕЗАЛЕЖНІСТЬ, ДІЄВІСТЬ ТА РОЛЬ СУДДІВ
(Затверджено Комітетом міністрів 13 жовтня 1994 р.
на 518-у засіданні заступників міністрів)
(витяг)

Принцип I – Загальні принципи незалежності суддів

d. У процесі прийняття рішень судді повинні бути незалежними і мати змогу діяти без будь-яких обмежень, зовнішнього впливу, стимулювання, тиску, загроз або втручання, прямих чи опосередкованих, з будь-якого боку чи з будь-якої причини. Закон повинен передбачати санкції стосовно осіб, що намагаються вплинути на суддів у будь-який із зазначених способів. Судді повинні мати повну свободу виносити рішення безсторонньо, виходячи з власного сумління і власного тлумачення фактів та на підставі діючих норм права. Судді не повинні бути зобов'язані доповідати про суть своїх справ будь-кому за межами судової системи.

Принцип V – Обов'язки суддів

3. Судді повинні мати зокрема такі обов'язки:

- a. в усіх випадках діяти незалежно і без будь-якого стороннього впливу;
- b. вести справи безсторонньо, виходячи з власної оцінки фактів та власного розуміння закону, забезпечувати справедливий розгляд аргументів і захист процесуальних прав усіх сторін відповідно до положень Конвенції;
- c. брати самовідвід або відмовлятися винести рішення тільки тоді, коли на це є вагомі підстави. Такі підстави повинні визначатися законом і можуть, наприклад, бути пов'язаними з серйозним захворюванням, конфліктом інтересів або інтересами правосуддя;
- d. у разі необхідності безсторонньо пояснювати сторонам процедурні питання;
- e. коли це доцільно, заохочувати сторони до укладання мирової угоди;
- f. за винятком випадків, коли закон чи усталена практика передбачають інше, давати чітке й повне обґрунтування своїх рішень, вживаючи слова, які не важко зрозуміти;
- g. проходити будь-яку підготовку, необхідну для дієвого й належного виконання своїх обов'язків.

Принцип VI – Невиконання своїх обов'язків та дисциплінарні проступки

1. У випадках неефективного та неналежного виконання своїх обов'язків суддями або у разі вчинення дисциплінарного порушення слід вжити всіх необхідних заходів, що не завдають шкоди незалежності судових органів. З огляду на конституційні принципи, правові положення та традиції кожної держави, серед таких заходів можуть бути, наприклад:

- a. відкликання справ у судді...

Європейська хартія про закон щодо статусу суддів

та Пояснювальний меморандум
Страсбург, 8 – 10 липня 1998 р.

(витяг)

1.1. Закон щодо статусу суддів покликаний забезпечити компетентність, незалежність і неупередженість, що їх кожна особа законно очікує від судових органів і від кожного судді, котрому доручено захищати її права. Він виключає будь-яке положення, будь-яку процедуру, які могли б похитнути довіру до цієї компетентності, незалежності й неупередженості. Тож ця Хартія нижче складається з положень, які найкращим чином гарантують здійснення цих цілей. Її положення мають на меті підняття рівня гарантій в різних європейських державах. Вони не можуть бути підставою зміни національних статутів у бік зниження рівня гарантій, вже досягнутих у відповідних країнах.

1.5. Судді при здійсненні правосуддя повинні виявляти доступність, повагу до громадян і уважність, підтримуючи високий рівень компетентності, що потрібний при винесенні рішень у будь-яких справах – рішень, від яких залежить гарантія особистих прав, – і оберігаючи інформацію, відповідальність за нерозголошення якої в ході судового процесу покладена на них.

4.2. Судді вільно займаються різними видами діяльності за межами своїх суддівських повноважень, у тому числі й тими, які є втіленням їхніх прав громадянина. Цю свободу може бути обмежено лише тією мірою, до якої ці зовнішні види діяльності несумісні з довірою до судді, його неупередженістю чи незалежністю або із доступністю, необхідною для того, щоб уважно і впродовж розумного строку розглянути довірені йому справи. На заняття зовнішньою діяльністю, за яку передбачена грошова винагорода, окрім літературної та художньої, повинно бути попередньо одержано дозвіл на умовах, передбачених законом щодо статусу.

4.3. Судді повинні утримуватися від будь-якої поведінки, дій або висловлювань, здатних реально вплинути на впевненість у їхній неупередженості та незалежності.

4.4. Закон щодо статусу гарантує суддям підтримання і підвищення рівня їхніх знань – як технічних, так і соціально-культурних, – які потрібні для виконання їхніх обов'язків, шляхом надання їм можливості регулярного проходження оплачуваної державою професійної перепідготовки, і передбачає її організацію при додержанні умов, зазначених у пункті 2.3 Хартії.

ПОЯСНОВАЛЬНИЙ МЕМОРАНДУМ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ХАРТІЇ ПРО ЗАКОН ЩОДО СТАТУСУ СУДДІВ (витяг)

1.1 Хартія покликана визначити зміст закону щодо статусу суддів, виходячи з поставлених цілей: забезпечення компетентності, незалежності та неупередженості, що їх усі члени спільноти вправі очікувати від судових органів і суддів, котрим доручено захищати їх права. Отже, Хартія є не самоціллю, а засобом забезпечення осіб, захист прав яких доручено судам і суддям, необхідними гарантіями ефективності такого захисту.

Ці гарантії прав осіб забезпечені компетентністю судді, в сенсі його вміння, незалежності та неупередженості. Це стверджувальні характеристики, оскільки закон щодо статусу суддів має бути спрямовано на їх гарантування; проте вони водночас і заперечувальні, оскільки закон не повинен містити жодного елементу, здатного похитнути довіру громадськості до цієї компетентності, незалежності та неупередженості.

Було піднято питання про те, чи повинні положення Хартії бути імперативними, тобто чи вони в обов'язковому порядку мають бути включені до національних законів щодо статусу суддів, або ж їх слід розглядати як рекомендації, тож замість них можна застосовувати інші положення, здатні, як вважається, забезпечити еквівалентні гарантії.

Останній підхід ґрунтувався на небажанні робити закиди на адресу національних систем, у яких давня, усталена практика забезпечує гарантії захисту статусу суддів, навіть коли в самій системі майже не говориться про такий захист.

Проте стверджувалося також, що в доволі значній кількості країн, включаючи нові держави-члени Ради Європи, в яких відсутні закони, що регулюють здійснення політичною владою повноважень щодо призначення, направлення на службу, підвищення по службі та припинення повноважень суддів, гарантії компетентності, незалежності та неупередженості неефективні.

Саме тому, попри те, що положення Хартії формально не мають імперативного характеру, їх представлено як засоби, що оптимальним чином забезпечують досягнення зазначених вище цілей.

Положення Хартії мають на меті підвищити рівень гарантій у різних Європейських державах. Важливість такого підвищення залежатиме від рівня, вже досягнутого країною. Проте положення Хартії не повинні жодним чином служити підставою зміни національних законів, якщо це, навпаки, знизить рівень гарантій, вже досягнутих у тій чи тій країні.

1.5 У Хартії викладено основні обов'язки судді, пов'язані з виконанням його функцій. „Доступність” стосується як часу, потрібного для належного розгляду справ, так і уваги й пильності, що вочевидь необхідні з огляду на такі важливі обов'язки, оскільки саме в суддівському рішенні реалізуються гарантії захисту особистих прав. Повага до громадян особливо важлива для осіб, наділених владними повноваженнями, зокрема суддів, адже громадяни, що постали перед судовою системою, часто-густо сприймають своє становище як дуже вразливе. У цьому пункті також згадується обов'язок судді поважати конфіденційність інформації, що потрапляє в поле його зору під час судового процесу. Насамкінець, у ньому вказується, що судді повинні підтримувати високий рівень компетентності, який вимагається від них при розгляді справ. Це означає, що високий рівень компетентності і вміння є постійною вимогою до судді при дослідженні справ та винесенні рішень, а також що суддя повинен підтримувати цей високий рівень, якщо це необхідно, за допомогою професійної перепідготовки. Як зазначено далі в тексті, суддям має бути гарантовано її проходження.

4.2 У цьому місці Хартії йдеться про види діяльності, що проводяться поряд із виконанням суддівських функцій. Зазначено, що судді можуть вільно займатися різними видами діяльності за межами своїх суддівських повноважень, у тому числі й тими, які є втіленням їхніх прав громадянина. Цю свободу, зведену в принцип, може бути обмежено лише тією мірою, до якої судді займаються діяльністю, несумісною чи то з переконанням громадськості в їхній неупередженості та незалежності, чи то з доступністю, необхідною для того, щоб розглянути довірені їм справи з належною увагою і впродовж розумного строку. При цьому в Хартії не вказано на жоден конкретний вид діяльності. Необхідно прагматично оцінити негативний вплив зовнішніх видів діяльності на умови виконання суддівських обов'язків. В Хартії зазначається, що судді повинні звертатися за дозволом на заняття будь-яким видом діяльності, за яку їм належить грошова винагорода, окрім літературної та художньої.

4.3 Хартія торкається питання про те, що іноді називають „розважливістю судді”. Вона стає на позицію, яка впливає із Статті 6 Європейської конвенції з прав людини та пов'язаної з нею практики Європейського Суду з прав людини, проголошуючи, що судді повинні утримуватися від будь-якої поведінки, дій або висловлювань, які ймовірно вплинули б на впевненість громадськості у їхній неупередженості та незалежності. Посилання на небезпечність підриву цієї довіри дозволяє уникнути надмірно жорстких формулювань, в результаті яких суддя ставав би соціальним та громадянським ізгоєм.

4.4 Хартія декларує „право судді на перепідготовку за власною ініціативою”: він повинен мати можливість регулярно відвідувати курси перепідготовки, організовані за державний кошт і покликані забезпечити суддям підтримання й поліпшення їхніх технічних і соціально-культурних умінь. Держава повинна дбати про те, щоб такі програми перепідготовки організовувалися з додержанням зазначених у пункті 2.3 умов, які пов'язані з роллю незалежної гілки влади, вказаною в пункті 1.3, з метою гарантування, що зміст курсів перепідготовки, а також функціонування органів, які проводять такі курси, відповідатимуть потребам у широті світогляду, компетентності та неупередженості.

ЗАГАЛЬНА ХАРТІЯ СУДДІ

(витяг)

затверджено Центральною радою Міжнародної асоціації суддів
17 листопада 1999 року

Преамбула

У підготовці цієї Хартії брали участь судді з усього світу. Ця Хартія є результатом їхньої праці; її було затверджено асоціаціями-членами **Міжнародної асоціації суддів** як звід загальних мінімальних норм.

Ст. 1

Незалежність

В усій своїй професійній діяльності судді повинні гарантувати права кожного на справедливий суд. Вони повинні сприяти реалізації права осіб на справедливий і відкритий процес у незалежному й неупередженому суді, утвореному на законних підставах, що має винести рішення щодо їхніх громадянських прав та обов'язків або щодо будь-якого кримінального звинувачення, висунутого проти них.

Незалежність судді є неодмінною умовою неупередженого відправлення правосуддя згідно із законом. Це нероздільні поняття. Всі інституції та органи влади, як національні, так і міжнародні, повинні поважати, захищати та оберігати цю незалежність.

Ст. 2

Статус

Незалежність судді повинна бути забезпечена законом через створення і захист судової влади, реально й ефективно незалежної від інших гілок влади у державі. Суддя як носій судової влади повинен мати змогу здійснювати суддівські повноваження, не зазнаючи соціального, економічного та політичного тиску і не будучи залежним від інших суддів та судової адміністрації.

Ст. 3

Підлеглість законові

Суддя при здійсненні правосуддя підлягає лише законові і мусить керуватися лише законом.

Ст. 4

Особиста автономія

Ніхто не повинен давати або намагатися давати судді будь-які накази чи інструкції, які можуть вплинути на його суддівські рішення, за винятком висновку щодо конкретної справи, якщо його представлено на вимогу вищих судових інстанцій.

Ст. 5

Неупередженість та стриманість

Суддя при здійсненні правосуддя повинен бути неупередженим і виглядати саме таким.

Суддя повинен виконувати свої обов'язки, виявляючи стриманість і поважаючи гідність всіх причетних до справи осіб.

Ст. 6

Ефективність

Суддя повинен старанно й ефективно виконувати свої обов'язки, уникаючи будь-яких невинуватих затримок.

Ст. 7

Зовнішня діяльність

Суддя не повинен виконувати жодних інших функцій – громадських чи приватних, оплачуваних чи безоплатних, – які не повністю сумісні з обов'язками та статусом судді.

Ст. 11

Управління та дисциплінарні стягнення

Управління судовою гілкою та дисциплінарні санкції проти суддів повинні бути організовані таким чином, щоб це не ставило під загрозу справжню незалежність суддів і щоб до уваги бралися лише об'єктивні і водночас доречні міркування.

Якщо це не забезпечено іншими способами, укоріненими в усталеній і перевіреній часом традиції, то управління судовою гілкою і накладання дисциплінарних санкцій повинні бути доручені незалежним органам, до складу яких має входити значна частина представників суддівського корпусу.

Дисциплінарна санкція може бути накладена на суддю лише у разі, коли вона передбачена раніше прийнятим законом і відповідає наперед визначеним процедурним правилам.

Ст. 12

Асоціації

Необхідно визнати право судді належати до професійної асоціації, що дозволить суддям одержувати консультації, зокрема щодо застосування законів про їхній статус, в яких ідеться про етичні та інші питання, і щодо засобів юстиції, а також дасть їм змогу захищати свої законні інтереси.

**Міжнародна асоціація суддів
Перша експертна комісія**

Зустріч у Тунісі, 24 – 25 жовтня 1980 р.

Висновки

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІВ

Відповідальність суддів (і мирових суддів загалом) можна розглядати з двох точок зору: як кримінальне правопорушення при виконанні ними своїх функцій (передбачене загальним законом стосовно хабарництва або корупції) або по відношенню до певних спеціальних правил стосовно здійснення правосуддя.

Комісія не розглядала проблему кримінальної або дисциплінарної відповідальності; проте більшість вважає, що судді можуть нести відповідальність відповідно до норм цивільного закону за будь-які кримінальні правопорушення, як і будь-які інші громадяни.

Що стосується питання про відповідальність за недбалість, то тут погляди членів [Комісії] розділились.

Деякі з них вважають, що коли судді нести відповідальність за недбалість при виконанні ними своїх функцій, то це поставить під загрозу їхню незалежність, оскільки судді не повинні постійно зазнавати ризику відкриття проти них цивільного провадження.

Більше того, в багатьох випадках цивільні провадження проти суддів фактично означатимуть повторний судовий розгляд спору між сторонами.

Однак на думку інших членів, було б неприпустимо, якби недбалість з боку судді, котрий виконує функції, які безсумнівно є владними, проте водночас і професійними, і які, більше того, відносяться до компетенції держави (у найширшому розумінні), не створювала права на компенсацію на користь жертви.

Проте тут необхідно вказати на таку відмінність: не може бути й мови про притягнення судді до відповідальності за його рішення, якщо ті стали наслідком фактологічної помилки або вади закону.

Єдині справи, у яких його можна було б притягти до відповідальності, – це справи про злочинну недбалість або серйозний посадовий злочин, тобто справи про злочинні дії або бездіяльність, які не могли б бути порушені проти суддів, що виконують свої обов'язки нормально і розважливо.

Як приклад злочинної недбалості згадувалася надмірна затримка з боку судді при винесенні рішення.

Було також розглянуто способи притягнення суддів до цивільної відповідальності.

В принципі, ні про яку таку відповідальність не йтиметься, якщо і поки всі засоби відшкодування не вичерпані (у разі можливості притягнення судді до відповідальності за спричинені витрати). Однак деякі члени висунули аргумент, що в певних випадках наслідки недбалості судді можуть виявитися непоправними, як-от накази чи розпорядження, наслідки яких не можна виправити шляхом подачі апеляції. Навіть якщо вважати їх виконавчими діями однієї зі сторін, все ж затримки, що виникли внаслідок наказів судді першої інстанції, можуть заподіяти непоправну шкоду.

Якщо визнати, що дії або бездіяльність суддів можуть бути підставою вчинення жертвами позовів про відшкодування, то проти кого вони мають подавати свої позови?

Було розглянуто кілька рішень:

1. Проти самої лише держави, яка, в принципі, надає послуги і, отже, повинна взяти на себе ризики, пов'язані з наслідками.
2. Проти самого лише судді, але не проти держави.
3. Проти держави, а це у певних випадках може створювати право на одержання відшкодування від судді.
4. Одночасно проти держави і судді.

Більшість тих членів, хто обстоював точку зору, згідно з якою слід зробити суддів підлеглими цивільній відповідальності, вважали припустимим лише третє рішення. У цих випадках вони вважали, що позови проти держави повинен розглядати певний орган, що виконує судову функцію.

Проте в будь-якому випадку ніколи не можна дозволити, щоб будь-яка форма цивільної відповідальності суддів завдала шкоди їхній незалежності або призводила до повторного судового розгляду спору між сторонами, за винятком випадків, коли повторний розгляд справи призначено у чіткій відповідності до вимог звичайного закону.

**Міжнародна асоціація суддів
Перша експертна комісія**

Зустріч у Дубліні, 12-16 липня 1987 р.

Висновки

**КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПОВЕДІНКИ СУДДІВ: КОНЦЕПЦІЯ; ХТО
ЗДІЙСНЮЄ КОНТРОЛЬ; ПРАВО НА ЗАХИСТ (І ПРАВА ЛЮДИНИ);
НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДДІВ**

(витяг)

На основі наших дискусій, взятих у цілому, можна зробити висновок, що поведінку судді в його приватному житті слід брати до уваги в тому разі, коли вона є такою, що підриває конче необхідну довіру до нього з боку громадськості, тобто з боку тих, хто підлягає його юрисдикції. Будь-яка діяльність, що підриває репутацію судді, заслуговує на осуд.

Проте на такому велелюдному зібранні, як наше, неможливо вирішити, яка саме діяльність є такою, що підриває цю довіру. В різних країнах різні погляди на це, і, як сказано вище, навіть у межах однієї країни, в різних її регіонах та в різні періоди, можуть існувати такі відмінності. Причому незалежно від обставин вчинення таких дій.

Коротше кажучи, той, хто погоджується стати суддею, повинен також погодитися на обмеження, пов'язані з перебуванням на цій посаді.

Як видається, не існує однастайності щодо належного змісту будь-яких положень, що регулюють суддівську дисципліну. На думку переважної більшості членів Комісії, такі положення повинні мати якомога ширші формулювання, з тим щоб охопити будь-яку діяльність, здатну підірвати репутацію судді, тобто конче необхідну довіру людей до нього. Меншість, навпаки, вважає, що такі положення повинні бути точними, особливо коли йдеться про випадки, коли негідна поведінка судді може стати предметом розгляду несудового органу.

**Міжнародна асоціація суддів
Перша експертна комісія**

Зустріч у Мадриді, 23 – 27 вересня 2001 р.

Висновки

ПРИЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ ГОЛІВ СУДІВ

(витяг)

1. Організація та керування судовою системою має вибудовуватися з урахуванням необхідності уникнення або усунення не лише прямого, але й непрямого впливу на виконання суддями своїх професійних функцій з боку державної влади чи будь-якої іншої зовнішньої зацікавленої сторони.

2. Голова суду повинен бути суддею. В принципі, голови судів повинні обиратися з-поміж тих, хто вже обіймав суддівську посаду. Їхні функції та області компетенції необхідно об'єктивно визначити в уставі або якимось іншим способом, з тим щоб вони могли діяти у цілковитій незалежності від зовнішніх зацікавлених сторін. Незалежність голови суду при виконанні його адміністративних функцій повинна бути захищеною так само, як захищені судді при здійсненні правосуддя. А тому він не може бути усунутий з посади до закінчення строку своїх повноважень.

3. Голови судів не повинні виконувати своїх адміністративних функцій у спосіб, що може поставити під загрозу незалежність інших суддів або незаконно вплинути на них при здійсненні ними правосуддя. Чільна роль голови суду не повинна виходити за межі адміністративних питань і використовуватися для впливу на хід судового процесу або на прийняття судових рішень. Практики та процесуальні норми повинні гарантувати – особливо в судах, у яких головує більш ніж один суддя, – що голова суду не чинитиме незаконного впливу на інших суддів.

**Міжнародна асоціація суддів
Перша експертна комісія**

Зустріч у Вале де Браво, 31 жовтня – 4 листопада 2004 р.

Висновки

**ПРАВИЛА ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ СУДДІВ, ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ
ТА ДОДЕРЖАННЯ**

1. Головна відповідальність за додержання стандартів гідної поведінки та етичних норм покладена на самого суддю, тож його поведінка, як публічна, так і приватна, завжди повинна бути сумісною з суддівською незалежністю, неупередженістю та чесністю.

2. У сучасному суспільстві писані етичні принципи (в тому числі принципи діяльності/поведінки) служать корисним орієнтиром для членів суддівського корпусу. Вони також корисні з точки зору підтримання довіри громадськості до судової системи.

3. У деяких країнах ці етичні принципи закладені в законодавстві. В інших країнах вони викладені в незаконодавчих кодексах, підготовлених і затверджених судовими радами, асоціаціями суддів або іншими професійними органами.

4. Судді визнають, що, як наслідок потреби у збереженні незалежності, вони повинні додержувати етичних принципів, тим самим захищаючи суддівську незалежність від зовнішніх сил, як урядових, так і неурядових. Це визнання також сприятиме зростанню громадської довіри до незалежної судової влади.

5. Будь-які писані етичні принципи можуть не рекомендувати або навіть забороняти певну поведінку або діяльність, яка фактично є законною. Зміст цих принципів має на меті гарантувати, що судді залишатимуться поза будь-якими підозрами, і заохотити їх до дотримання якнайвищих стандартів.

6. Важливо не плутати етичні принципи з дисциплінарними питаннями. Навпаки, необхідно визнати, що етичні принципи впливають з професійного досвіду всіх суддів і запроваджені для того, щоб сприяти правосуддю взагалі, а також кращому розумінню роботи суддів. Етичні принципи повинні також допомагати розвиткові суддівської культури, яка сама по собі сприятиме подальшому згуртуванню суспільства.

7. У принципі, будь-які писані етичні принципи повинні бути підготовлені і/або затверджені суддівським корпусом. Проте судді можуть взяти до уваги заяви міжнародної спільноти стосовно суддівської етики, а також інтереси свого власного національного суспільства.

8. Рішення щодо форми та змісту будь-яких етичних принципів повинне прийматися кожною країною або судовою системою відповідно до власних традицій і досвіду. Кодекси етики та етичні настанови, затверджені різними країнами, можуть стати моделлю або джерелом натхнення для інших країн, що збираються запровадити кодекс етики або етичні настанови. (У цьому відношенні звертаємо увагу, серед інших, на формулювання Хартії суддів, затвердженої МАС на засіданні в Тайвані 1999 р., і на Бангалорські принципи суддівської поведінки, 2002 р.).

ХАРТІЯ СУДДІВ У ЄВРОПІ

(витяг)

**затверджено асамблеєю Європейської асоціації суддів
20 березня 1993 року зі змінами від 20 квітня 1996 року**

Хоча між різними державами й існують відмінності, викликані тим, що вони мають різні правові традиції та практики, Європейська асоціація урочисто обіцяє тут, що обстоюватиме такі засадничі принципи:

1. Незалежність кожного судді беззаперечна. Всі національні та міжнародні влади повинні гарантувати цю незалежність.

2. Суддя відповідальний лише перед законом. Він не зважає на політичні партії та на групи тиску. Він виконує свої професійні обов'язки, не зазнаючи зовнішнього впливу і не допускаючи невинуватих затримок.

3. Суддя повинен не лише бути неупередженим, але й виглядати неупередженим в очах кожного.

9. Накладання дисциплінарних санкцій на суддів за негідну поведінку необхідно доручити органу, що складається з представників суддівського корпусу, відповідно до встановлених процедурних правил.

10. Проти жодного судді не можна подати прямий цивільний позов у зв'язку з виконанням ним його професійних обов'язків.

11. Полишивши свою посаду, суддя повинен мати можливість зайнятися іншою правничою професією.

12. Хартію суддів повинно бути чітко втілено в законодавстві.

КОНСПЕКТ ЗАНЯТЬ З ПОЧАТКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ІНСПЕКТОРІВ ВККСУ (В РОЗРІЗІ ТЕМ)

Тема № 1. Конституційні засади здійснення правосуддя в Україні та незалежності суддів. Обовязки та зобов'язання України щодо реформування судової влади відповідно до європейських стандартів та кращих світових практик.

Судова влада в Україні відповідно до конституційних засад поділу влади здійснюється незалежними та безсторонніми судами, утвореними згідно із законом. Судову владу реалізують професійні судді та, у визначених законом випадках, народні засідателі і присяжні шляхом здійснення правосуддя в рамках відповідних судових процедур. Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції.

В умовах реформування правосуддя проблемам поняття та системи принципів, їхньої ролі в забезпеченні прав та свобод людини приділяється особлива увага. Якщо ми хочемо дізнатися, яким є правосуддя, ми зобов'язані встановити, якими є принципи, що визначають його зміст.

Загальноправові засади закріплені в Конституції України та відображені в галузевому законодавстві. До них належать: 1) верховенство права; 2) законність; 3) повага до людської гідності; 4) забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; 5) недоторканність житла чи іншого володіння особи; 6) таємниця спілкування; 7) невтручання у приватне життя; 8) недоторканність права власності; 9) доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень.

До загально процесуальних або міжгалузевих відносяться засади, що діють у декількох галузях процесуального права та закріплюють фундаментальні положення становища особи, забезпечують ефективність процесуальних процедур: 1) рівність перед законом і судом; 2) змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; 3) безпосередність дослідження показань, речей і документів; 4) забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; 5) диспозитивність; 6) гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами; 7) розумність строків; 8) мова, якою здійснюється судочинство.

Галузеві принципи діють в межах лише одного виду судочинства. Так, до кримінально-процесуальних відносяться наступні засади: 1) презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини; 2) свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї; 3) заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення; 4) забезпечення права на захист; 5) публічність.

Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу. Суди здійснюють правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах

верховенства права. Звернення до суду громадян, організацій чи посадових осіб, які відповідно до закону не є учасниками судового процесу, з приводу розгляду конкретних справ судом не розглядаються, якщо інше не передбачено законом. Втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою впливу на безсторонність суду забороняється і тягне за собою відповідальність, установлену законом. Кожному гарантується захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки незалежним, безстороннім і справедливим судом, утвореним відповідно до закону. Іноземці, особи без громадянства та іноземні юридичні особи мають право на судовий захист в Україні нарівні з громадянами і юридичними особами України. Судова система забезпечує доступність правосуддя для кожної особи відповідно до Конституції та в порядку, встановленому законами України (ст. 7 Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд»).

Ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи в суді, до підсудності якого вона віднесена процесуальним законом. Суддя розглядає справи, одержані згідно з порядком розподілу судових справ, установленим відповідно до закону. На розподіл судових справ між суддями не може впливати бажання судді чи будь-яких інших осіб (ст. 8 Закону).

Система судів загальної юрисдикції відповідно до Конституції України будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності. Систему судів загальної юрисдикції складають: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) вищі спеціалізовані суди; 4) Верховний Суд України. Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України. Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі спеціалізовані суди.

Незалежність судді забезпечується: 1) особливим порядком його призначення, обрання, притягнення до відповідальності та звільнення; 2) недоторканістю та імунітетом судді; 3) незмінюваністю судді; 4) порядком здійснення правосуддя, визначеним процесуальним законом, таємницею ухвалення судового рішення; 5) заборорою втручання у здійснення правосуддя; 6) відповідальністю за неповагу до суду чи судді; 7) окремим порядком фінансування та організаційного забезпечення діяльності судів, установленим законом; 8) належним матеріальним та соціальним забезпеченням судді; 9) функціонуванням органів суддівського самоврядування; 10) визначеними законом засобами забезпечення особистої безпеки судді, членів його сім'ї, майна, а також іншими засобами їх правового захисту; 11) правом судді на відставку.

Народ бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних. Народним засідателем є громадянин України, який у випадках, визначених процесуальним законом, та за його згодою вирішує справи у складі суду разом із професійним суддею, забезпечуючи згідно з Конституцією України безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя.

Народні засідателі під час розгляду і вирішення справ користуються повноваженнями судді. Присяжним є громадянин України, якого у випадках, визначених процесуальним законом, залучають до здійснення правосуддя, забезпечуючи згідно з Конституцією України безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя. До списку народних засідателів у кількості, зазначеній у поданні голови суду, включаються громадяни, які постійно проживають на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного суду і дали згоду бути народними засідателями. Список народних засідателів формує за зверненням голови відповідного місцевого суду комісія, склад якої затверджує відповідна місцева рада, та затверджується рішенням відповідної місцевої ради (за місцем розташування суду). Для міжрайонних судів склад комісії та список народних засідателів

затверджується рішенням обласних рад. Список народних засідателів переглядається у разі необхідності для заміни осіб, які вибули зі списку. Після затвердження списку народних засідателів такий список передається до відповідного суду, в тому числі в електронній формі. Інформацію, що міститься у зазначеному списку, не може бути використано для цілей, що не пов'язані із добром народних засідателів. Для затвердження списку присяжних територіальне управління Державної судової адміністрації України звертається з поданням до відповідної місцевої ради, що формує і затверджує у кількості, зазначеній у поданні, список громадян, які постійно проживають на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного суду, і дали згоду бути присяжними.

У разі неприйняття місцевою радою протягом двох місяців з моменту отримання подання рішення про затвердження списку присяжних територіальне управління Державної судової адміністрації України звертається з поданням щодо затвердження списку присяжних до відповідної обласної ради. Список присяжних затверджується на два роки і переглядається в разі необхідності для заміни осіб, які вибули зі списку, за поданням територіального управління Державної судової адміністрації України. Після затвердження списку присяжних такий список передається до відповідного суду. Інформацію, що міститься у зазначеному списку, не може бути використано для цілей, що не пов'язані із добром присяжних. Народним засідателем, присяжним може бути громадянин України, який досяг тридцятирічного віку і постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного суду. Не підлягають включенню до списків народних засідателів та списків присяжних громадяни: 1) визнані судом обмежено дієздатними або недієздатними; 2) які мають хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню обов'язків народного засідателя, присяжного; 3) які мають незняту чи непогашену судимість; 4) народні депутати України, члени Кабінету Міністрів України, судді, прокурори, працівники органів внутрішніх справ та інших правоохоронних органів, військовослужбовці, працівники апаратів судів, інші державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування, адвокати, нотаріуси, члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Вищої ради юстиції; 5) особи, на яких протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення; 6) громадяни, які досягли шістдесяти п'яти років; 7) особи, які не володіють державною мовою.

Особа, включена до списку народних засідателів або списку присяжних, зобов'язана повідомити суд про обставини, що унеможливають її участь у здійсненні правосуддя, у разі їх наявності. Особа, включена до списку народних засідателів, не може залучатися до розгляду справи як присяжний.

Особа, включена до списку присяжних, не може залучатися до розгляду справи як народний засідатель.

Органи суддівського самоврядування. Для вирішення питань внутрішньої діяльності судів в Україні діє суддівське самоврядування - самостійне колективне вирішення зазначених питань судьями.

Суддівське самоврядування є однією з гарантій забезпечення самостійності судів і незалежності суддів. Діяльність органів суддівського самоврядування має сприяти створенню належних організаційних та інших умов для забезпечення нормальної діяльності судів і суддів, утверджувати незалежність суду, забезпечувати захист суддів від втручання в їхню діяльність, а також підвищувати рівень роботи з кадрами у системі судів.

До питань внутрішньої діяльності судів належать питання організаційного забезпечення судів та діяльності суддів, соціальний захист суддів та їхніх сімей, а також

інші питання, що безпосередньо не пов'язані із здійсненням правосуддя.

До завдань суддівського самоврядування належить вирішення питань щодо: 1) забезпечення організаційної єдності функціонування органів судової влади; 2) зміцнення незалежності судів, суддів, захист від втручання в їхню діяльність; 3) участі у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів та контроль за додержанням установлених нормативів такого забезпечення; 4) обрання суддів на адміністративні посади в судах; 5) призначення суддів Конституційного Суду України; 6) призначення суддів до складу Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України в порядку, встановленому законом.

Організаційними формами суддівського самоврядування є збори суддів, Рада суддів України, з'їзд суддів України.

Суддівське самоврядування в Україні здійснюється через: 1) збори суддів місцевого суду, апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду, Верховного Суду України; 2) Раду суддів України; 3) з'їзд суддів України.

Держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів відповідно до Конституції України.

Забезпечення функціонування судової влади передбачає: 1) окреме визначення у Державному бюджеті України видатків на фінансування судів не нижче рівня, що забезпечує можливість повного і незалежного здійснення правосуддя відповідно до закону; 2) законодавче гарантування повного і своєчасного фінансування судів; 3) гарантування достатнього рівня соціального забезпечення суддів. Фінансування всіх судів в Україні здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України.

Видатки загального фонду Державного бюджету України на утримання судів належать до захищених статей видатків Державного бюджету України. Функції головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності судів здійснюють: Конституційний Суд України, Верховний Суд України, вищі спеціалізовані суди - щодо фінансового забезпечення діяльності цих органів; Державна судова адміністрація України - щодо фінансового забезпечення діяльності всіх інших судів загальної юрисдикції, діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, органів суддівського самоврядування, Національної школи суддів України та Державної судової адміністрації України. Видатки на утримання судів у Державному бюджеті України визначаються окремим рядком щодо Конституційного Суду України, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів, а також у цілому щодо місцевих та апеляційних судів. Видатки кожного місцевого та апеляційного суду всіх видів та спеціалізації визначаються у Державному бюджеті України в окремому додатку. Видатки на утримання судів у Державному бюджеті України не можуть бути скорочені в поточному фінансовому році.

Належне функціонування судів залежить, зокрема, від обсягів фінансування та вчасного виділення коштів, на чому неодноразово наголошувалося у міжнародних актах, а саме: Основних принципах незалежності судових органів, схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 29 листопада та 13 грудня 1985 року, якими передбачено, що кожна держава-член повинна надавати відповідні засоби, які давали б змогу судовим органам належним чином виконувати свої функції; Резолюції 1989/60 15-го пленарного засідання Економічної і Соціальної Ради Організації Об'єднаних Націй «Процедури ефективного здійснення Основних принципів незалежності судових органів» від 24 травня 1989 року, згідно з якою при реалізації принципів 8 і 12 Основних принципів незалежності судових органів держави приділяють особливу увагу необхідності виділення відповідних ресурсів для функціонування судової

системи ; Віденській декларації та Програмі дій, прийнятій на Всесвітній конференції з прав людини 25 червня 1993 року, за якою кожній державі необхідно належним чином фінансувати установи, зайняті відправленням правосуддя; Рекомендації № (94)12 Комітету Міністрів Ради Європи «Незалежність, дієвість та роль суддів» від 13 жовтня 1994 року, згідно з якою для створення відповідних умов праці, які дозволять суддям ефективно працювати, необхідно укомплектувати штати достатньою кількістю суддів, а також надати в розпорядження суддів допоміжний персонал та відповідне обладнання, зокрема засоби для діловодства та зв'язку, з тим, щоб вони могли діяти ефективно та без невиправданих затримок.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Вищого господарського суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 130 Конституції України (справа про фінансове забезпечення діяльності судів) від 11.03.2010 р.

Конституція України проголошує Україну правовою державою, в якій права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. В Україні визнається і діє принцип верховенства права. Водночас на сьогодні система правосуддя не виконує поставлені перед нею завдання на належному рівні. Основними чинниками такої ситуації є: низький рівень правової культури та правової свідомості суспільства; розповсюдженість корупційних явищ у сфері правосуддя; недосконалість кадрового планування в системі судової влади; збереження факторів залежності суддів від виконавчої та законодавчої гілок влади, зокрема, наявність конституційних положень, які стримують посилення незалежності суддів; абсолютизація принципу про поширення юрисдикції судів на всі правовідносини; недосконалість процесуальних інструментів для захисту прав та інтересів осіб, у тому числі нерозвинена система альтернативних методів вирішення спорів; недосконалість методик визначення оптимального кількісного складу суддів та чисельності працівників апаратів судів відповідно до навантаження; непропорційне робоче навантаження на суддів і працівників апарату судів та відсутність механізмів оперативного вирівнювання навантаження на суддів, що знижує якість правосуддя; недосконалість бюджетного планування і управління в системі судової влади та відсутність єдиних методологічних підходів у плануванні видатків судів; недостатній рівень єдності та послідовності судової практики; відсутність чи недостатній рівень використання можливостей сучасних інформаційних систем (електронне правосуддя); низький рівень публічності сфери правосуддя та довіри до судової системи взагалі і до суддів зокрема. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки, затверджена Указом Президента України від 20.05.2015 р. визначила мету та завдання реформи задля практичної реалізації принципу верховенства права та забезпечення функціонування судової влади, що відповідає суспільним очікуванням щодо незалежного та справедливого суду, а також європейським цінностям та стандартам захисту прав людини.

Відповідно до ч. 3 ст. 24 Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом, стосовно судового співробітництва в кримінальних справах Сторони намагатимуться посилити взаємодію щодо взаємної правової допомоги та екстрадиції. Це включатиме, у разі необхідності, приєднання до відповідних міжнародних документів ООН та Ради Європи, зокрема Римського Статуту Міжнародного кримінального суду 1998 року, та їх виконання, а також більш тісне співробітництво з Євроюстом. В статті 8 Угоди прямо передбачено, що сторони співпрацюватимуть з метою зміцнення миру та міжнародного правосуддя шляхом ратифікації і імплементації Римського статуту міжнародного кримінального суду 1998 року та його відповідних інструментів.

Виконання взятих Україною зобов'язань викликало дискусію практиків та науковців з питань доцільності, обґрунтованості, відповідності його положень конституційним принципам України, а також щодо неминучих змін чинного законодавства відповідно до міжнародних вимог.

Процеси глобалізації в сфері правосуддя загалом скеровані на створення єдиного уніфікованого механізму захисту прав та свобод громадянина, не залежно від національних правових систем, політичної ситуації, ідеології, релігії тощо. Дієвість міжнародних механізмів виступає гарантом стабільності правового режиму, невідворотності покарання, об'єктивності оцінки дій осіб з унеможливленням політичного тиску, виключенням необ'єктивності. Саме цим пояснюється Заява Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року.

Глобалізація — процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. У вужчому розумінні — перетворення певного явища на планетарне. Основними її наслідками є міжнародний поділ праці, міграція в масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства. Вказані перспективи природно викликають суттєві зміни чинного національного законодавства, системи правосуддя. У зв'язку з цим постає питання щодо співвідношення наслідків глобалізації з національним суверенітетом країни, закріпленим на конституційному рівні, а також, за умови неминучості цього процесу, — меж розумних поступок.

Доцільно розглядати глобалізацію як об'єктивне явище, зумовлене технологічною революцією в сфері інформатики та телекомунікацій і політику неоліберального глобалізму. А тому саме урівноважування інтересів, оцінювання завдань, співставлення ризиків та очікуваних результатів є суттєвим етапом до державних рішень. Усвідомлення того, що держава не може існувати ізольовано в умовах екологічної, ядерної, терористичної, економічної та військової загрози, створює необхідність появи нової системи захисту, безпеки. Як зазначає О. Волович, зовнішньополітична орієнтація є найбільшим контраверсійним моментом у відносинах між Сходом і Заходом України, саме зосередженість на проблемі «побудови Європи в Україні» може стати тією ідеєю, яка сприятиме консолідації української громади.

Особлива роль у вирішенні допустимих меж зміни, зокрема, кримінального правосуддя у зв'язку з ратифікацією Римського статуту, належить Конституційному Суду України. Конституційний Суд України при вирішенні конституційних спорів відповідно до сформульованої доктрини «політичної доцільності» покликаний зважено визначати проблемні питання співвідношення конституційного ладу України та міжнародного правопорядку. Зважаючи на універсальний характер основних прав і свобод, Конституційний Суд натрапляє на проблему юридичного релятивізму, яка виражається принаймні в тому, що міжнародно-правові акти встановлюють мінімальні стандарти захисту прав людини і вони не завжди відповідають критеріям конституційності. У такому випадку Суд стоятиме перед дилемою, чи слід застосовувати або не застосовувати відповідні положення міжнародно-правових актів.

Римський статут, який регламентує діяльність Міжнародного кримінального суду, був підписаний Україною 20 січня 2000р., однак до цього часу не ратифікований. Для того щоб відповісти на питання, що перешкоджає цьому процесу, вдаємося до аналізу його окремих положень.

По-перше, на конституційному рівні закріплено, що громадянин України не може бути вигнаний за межі України або виданий іншій державі (ч. 2 ст. 25). Вказане положення знайшло своє відображення й в Кримінальному кодексі України. Зокрема, «особи, які вчинили злочин на території України, підлягають кримінальній відповідальності за КК України» (ч. 1 ст. 6), громадяни України, які вчинили злочини за її межами, підлягають відповідальності за КК України (ч. 1 ст. 7); «громадяни України не можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності та віддання до суду» (ч. 1 ст. 10). Названа гарантія визнається абсолютною, тобто такою, що не може бути порушеною за будь-яких обставин. В той же час ч. 1 ст. 58 Римського статуту вказує, що після початку розслідування Палата попереднього провадження за заявою прокурора видає ордер на арешт особи. Держава, яка одержала прохання про арешт та надання в розпорядження Суду вказаної особи без зволікань зобов'язана вжити заходів щодо арешту особи та якомога швидше доставити її до Суду (ч. 1 ст. 59). Як вбачається, положення міжнародного документу викладені без врахування громадянства особи, чи її постійного проживання на території будь-якої держави, що вказує на пряму суперечність з конституційним принципом.

По-друге, згідно зі ст. 61 Конституції України, ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. За Римським статутом, принцип не притягнення особи двічі за те ж саме «*ne bis in idem*» у випадках, «коли розгляд в іншому суді призначався для того, щоб захистити особу від кримінальної відповідальності за злочини, які підпадають під юрисдикцію міжнародного кримінального суду або за іншими ознаками не було проведено незалежне або неупереджене у відповідності з нормами належної законності процедури, що за існуючих обставин, не відповідало меті віддати відповідну особу правосуддю» (ст. 20). Отже, спостерігається спростування конституційної гарантії не притягнення до відповідальності двічі.

По-третє, притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які мають певний імунітет, за законодавством України здійснюється з дотриманням встановлених процедур (судді, прокурори, адвокати, депутати тощо), а Римський статут застосовується в рівній мірі до всіх осіб, без будь-якої на те різниці на основі посадового становища. Зокрема, посадове становище глави держави, члена уряду або парламенту, обраного представника або посадової особи уряду ні в якій мірі не звільняє особу від кримінальної відповідальності та є підставою для пом'якшення вироку. Імунітети або спеціальні процесуальні норми, які можуть бути пов'язані з посадовим становищем особи (за національним чи міжнародним правом), не повинні перешкоджати здійсненню Міжнародним кримінальним судом його юрисдикції по відношенню до такої особи (ст. 27). Особлива увага приділена відповідальності командирів та інших начальників (ст. 28).

По-четверте, особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо з дня вчинення нею злочину і до дня набрання вироком законної сили минули строки давності. Це положення не застосовується у разі вчинення злочинів проти миру та безпеки людства. Передбачені в ст.ст. 437-439 і ч. 1 ст. 442 КК України [8]. Згідно зі ст. 29 РС, відносно злочинів, які підпадають під юрисдикцію МКС, не встановлюється будь-якого строку давності. З огляду на перелік злочинів вказаних в ст. 5 РС, на які поширюється діяльність суду, то він значно ширший положень чинного національного законодавства. Неузгодженість строків давності притягнення до кримінальної відповідальності потребує внесення змін до ст. 49 КК України.

По-п'яте, судочинство в Україні здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції [9]. Відповідно до ст. 1 РС, МКС доповнює національні системи кримінального правосуддя; він має міжнародну правосуб'єктність (ч. 1 ст. 4); може здійснювати свої функції та повноваження на території будь-якої держави-учасниці і, за спеціальним погодженням, на території будь-якої держави (ч. 2 ст. 4).

По-шосте, Кримінальний процесуальний кодекс України регламентує особливий порядок судового провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі – воно здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів, а за клопотанням обвинуваченого – судом присяжних (ч. 3 ст. 31). Римський статут позбавляє обвинуваченого такого права, хоча під його юрисдикцію потрапляють саме тяжкі злочини, покарання за які встановлюється у виді довічного позбавлення волі або до 30 років (ст. 77). Не зважаючи на це, попереднє та судове провадження здійснюється у складні не менше шести суддів, апеляційне – голови та чотирьох суддів (ст. 39).

По-сьоме, судове провадження за законодавством України передбачає обов'язкову участь обвинуваченого – під час підготовчого судового засідання (ч. 2 ст. 314 КПК); під час судового розгляду (ч. 2 ст. 318 КПК). Якщо обвинувачений, до якого не застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, не прибув за викликом у судове засідання, суд відкладає судовий розгляд, призначає дату нового засідання і вживає заходів до забезпечення його прибуття до суду (ст. 323 КПК). За Римським статутом, суд на прохання прокурора або за власною ініціативою, має право провести слухання за відсутності обвинуваченого, щоб затвердити обвинувачення у випадках, коли обвинувачений відмовився від свого права брати участь в слуханнях; коли він переховується і не вдається встановити його місцеперебування, хоча були вжиті всі розумні заходи для забезпечення його явки. Варто відмітити, що в такому випадку, обвинувачений може бути представлений його захисником (ч. 2 ст. 61).

По-восьме, прибуття в суд свідка забезпечується стороною кримінального провадження, яка заявила клопотання про його виклик. Суд сприяє сторонам у забезпеченні явки шляхом здійснення судового виклику (ч. 2 ст. 327 КПК). В розріз з цим усталеним порядком, за Римським статутом, прокурор може покладатися на документальні докази або резюме доказів і може не викликати свідків (ч. 5 ст. 61).

По-дев'яте, в кримінальному правосудді України скасовано інститут направлення на додаткове розслідування. За Римським статутом, якщо Палата попереднього провадження не затверджує обвинувачення, це не перешкоджає прокурору в подальшому знову звернутися з проханням про затвердження цього обвинувачення, якщо воно підтверджується додатковими доказами (п.8.ст. 61). До того ж ч. 2 ст. 69 РС надає суду право дозволити використання показань свідків записаних за допомогою відео-або аудіотехніки. Судове рішення в Україні проголошується прилюдно з роз'ясненням права обвинуваченому на оскарження (ст. 376 КПК). Міжнародний кримінальний суд може оголосити вирок за відсутності обвинуваченого (ч. 4 ст. 76).

За загальним правилом, після постановлення вироку громадянин України може відбувати покарання в країні свого громадянства. За клопотанням міністерства юстиції України суд розглядає питання про приведення вироку суду у відповідність із законодавством України. Якщо законом України про кримінальну відповідальність за кримінальне правопорушення максимальний строк позбавлення волі є меншим, ніж призначений вирок суду іноземної держави, суд визначає максимальний строк позбавлення волі, передбачений законом України (п.1 ч. 4 ст. 610). За нормами Римського статуту, суд може призначити покарання у виді позбавлення волі строком до 30 років або довічне позбавлення волі. Однак, згідно зі ст. 105 РС, вирок є обов'язковим для держав-

учасниць, які ні за яких обставин не можуть його змінити.

Варто зазначити, що Римський статут є міжнародно-правовим актом строгої дії, він ратифікується без застережень (ст. 120). Окрім того, вихід із Статуту не звільняє держави від виконання зобов'язань, які витікають із нього та які виникли в період участі цієї держави в Статуті, включаючи будь-які фінансові зобов'язання. Це також не впливає на здійснення співробітництва в проведенні кримінальних розслідувань, стосовно яких держава була зобов'язана співпрацювати і які було розпочато до дати набуття виходу законної сили (ст. 127).

Відповідно до висновку Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11 липня 2001 року, він визнаний таким, що не відповідає Конституції України, в частині, що стосується положень абзацу десятого преамбули та статті 1 Статуту, за якими «Міжнародний кримінальний суд ... доповнює національні органи кримінальної юстиції». Керуючись такою оцінкою влада припинила процес, скерований на подолання протиріч з чинним законодавством, що не сприяло євроінтеграційним процесам. На відміну від пасивності в Україні, активна позиція держав-членів Європейського Союзу щодо послідовного внесення змін, корегування чинного законодавства дала свої результати. Так, Італія першою, 26 липня 1999р., а у продовж 2000-2003 років всі країни Євросоюзу ратифікували Римський статут.

23 травня 2014р. виконуючий обов'язки Президента України Олександр Турчинов повторно звернувся до Конституційного суду з питанням про визнання конституційності Римського статуту.

Конституційний Суд України при вирішенні конституційних спорів відповідно до сформульованої доктрини «політичної доцільності» покликаний зважено визначати проблемні питання співвідношення конституційного ладу України та міжнародного правопорядку. Зважаючи на універсальний характер основних прав і свобод, Конституційний Суд натрапляє на проблему юридичного релятивізму, яка виражається принаймні в тому, що міжнародно-правові акти встановлюють мінімальні стандарти захисту прав людини і вони не завжди відповідають критеріям конституційності. У такому випадку Суд стоятиме перед дилемою, чи слід застосовувати або не застосовувати відповідні положення міжнародно-правових актів. При визначенні щодо меж делегування суверенних повноважень держави, то Конституція України «мовчить» з цього приводу і на Конституційному Суді лежатиме непомірний тягар при вирішенні такого роду питань.

Конституційний суд безпосередньо забезпечує судову охорону Конституції, яка має вищу юридичну силу. В системі внутрішньодержавних засобів судового захисту прав та свобод конституційне правосуддя є найвищою резервною ланкою. Проблема у визначенні відповідності полягає в необхідності внесення уточнень до чинного законодавства з тим, щоб зняти очевидні протиріччя, та змін - до Конституції України для того, щоб її можна було тлумачити та застосовувати до нових умов життя, які забезпечують стабільність та динамізм як основу всієї правової системи.

Тема № 2. Правові засади функціонування судової влади в Україні. Гарантії суддівської незалежності при притягненні суддів до юридичної відповідальності.

Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається. Особи, які привласнили функції суду, несуть відповідальність, установлену законом. Права та обов'язки судді.

Суддя є недоторканим. Затримання судді або обрання стосовно нього

запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту до ухвалення обвинувального вироку судом не може бути здійснено без згоди Верховної Ради України. Суддя, затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримінальна чи адміністративна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи. Суддя не може бути підданий приводу чи примусово доставлений до будь-якого органу чи установи, крім суду. Судді може бути повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення лише Генеральним прокурором України або його заступником.

Суддя може бути відсторонений від посади у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора України виключно в порядку, встановленому цим Законом. Таке відсторонення здійснюється Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на строк не більше двох місяців. Продовження строку відсторонення судді від посади у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності здійснюється в тому ж порядку на строк не більше одного місяця. Клопотання про продовження строку такого відсторонення судді від посади подається не пізніше п'ятнадцяти днів до закінчення строку, на який суддю було відсторонено. Вимоги до клопотання про відсторонення судді від посади у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності встановлюються процесуальним законом. Суддя на час відсторонення від посади позбавляється права на отримання доплат до посадового окладу судді. Проведення стосовно судді оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, що можуть проводитися лише з дозволу суду, здійснюється на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням Генерального прокурора України або його заступників, керівника регіональної прокуратури або його заступників. Кримінальне провадження щодо обвинувачення судді у вчиненні кримінального правопорушення, а також прийняття рішення про проведення стосовно судді оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, застосування запобіжних заходів не може здійснюватися тим судом, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді. У разі якщо згідно із загальними правилами підсудності кримінальне провадження стосовно судді має здійснюватися або рішення про проведення стосовно судді оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій або застосування запобіжних заходів має прийматися тим судом, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, кримінальне провадження або прийняття рішення про проведення оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій здійснюється судом, найбільш територіально наближеним до суду, в якому обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді, іншої адміністративно-територіальної одиниці (Автономної Республіки Крим, області, міста Києва чи Севастополя). За шкоду, завдану судом, відповідає держава на підставах та в порядку, встановлених законом. Прояв неповаги до суду чи судді з боку осіб, які є учасниками процесу або присутні в судовому засіданні, тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Призначення на посаду судді вперше здійснюється виключно в порядку, визначеному цим Законом, та включає такі стадії:

1) прийняття Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рішення про оголошення добору кандидатів на посаду судді з урахуванням прогнозованої кількості вакантних посад суддів;

2) розміщення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на своєму офіційному веб-сайті оголошення про проведення добору кандидатів на посаду судді.

В оголошенні має бути зазначено кінцевий термін подання документів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, що не може бути меншим ніж 30 днів з дати розміщення оголошення, а також прогнозована кількість вакантних посад суддів на наступний рік;

3) подання особами, які виявили намір стати суддею, до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідної заяви та документів, визначених статтею 67 Закону;

4) здійснення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України перевірки відповідності осіб, які звернулися із заявою для участі в доборі, установленим цим Законом вимогам до кандидата на посаду судді на основі поданих документів;

5) допуск Вищою кваліфікаційною комісією суддів України осіб, які за результатами перевірки на час звернення відповідають установленим цим Законом вимогам до кандидата на посаду судді, до участі у доборі та складенні відбіркового іспиту;

6) складення особою, допущеною до участі у доборі, відбіркового іспиту;

7) встановлення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України результатів відбіркового іспиту та їх оприлюднення на офіційному веб-сайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

8) проведення стосовно осіб, які успішно склали відбіркового іспит, спеціальної перевірки в порядку, визначеному законодавством про запобігання корупції, з урахуванням особливостей, визначених статтею 70 Закону;

9) проходження кандидатами, які успішно склали відбіркового іспит та пройшли спеціальну перевірку, спеціальної підготовки; отримання свідоцтва про проходження спеціальної підготовки;

10) складення кандидатами, які пройшли спеціальну підготовку, кваліфікаційного іспиту та встановлення його результатів;

11) зарахування Вищою кваліфікаційною комісією суддів України кандидатів на посаду судді за результатами кваліфікаційного іспиту до резерву на заміщення вакантних посад судді, визначення їх рейтингу, оприлюднення списку кандидатів на посаду судді, включених до резерву та рейтингового списку, на офіційному веб-сайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

12) оголошення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України відповідно до кількості наявних вакантних посад судді у місцевих судах загальної юрисдикції конкурсу на заміщення таких посад;

13) проведення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України конкурсу на заміщення вакантної посади судді на основі рейтингу кандидатів, які взяли участь у такому конкурсі, та внесення рекомендації Вищій раді юстиції щодо призначення кандидата на посаду судді;

14) розгляд Вищою радою юстиції питання про дотримання визначеної цим Законом процедури на стадіях, передбачених пунктами 1-13 цієї частини, та внесення подання Президенту України про призначення кандидата на посаду судді;

15) прийняття Президентом України рішення про призначення кандидата на посаду судді.

Практика Європейського суду з прав людини щодо підзвітності, незалежності та неупередженості суддів:

«Совтрансавто-Холдинг» проти України», «Лавенц проти Латвії», «Олександр Волков проти України», «Кудешкіна проти Росії», «Білуха проти України», «Хаушильд проти Данії» (зазначається, що ЄСПЛ потрібні докази фактичної наявності упередженості судді для відсторонення його від справи. Причому суддя вважається безстороннім, якщо тільки не з'являються докази протилежного. Таким чином, існує презумпція

неупередженості судді, а якщо з'являються сумніви щодо цього, то для його відводу в ході об'єктивної перевірки має бути встановлена наявність певної особистої заінтересованості судді, певних його прихильностей, уподобань стосовно однієї зі сторін у справі. При цьому враховується думка сторін, однак вирішальними є результати об'єктивної перевірки).

«Бушемі проти Італії» (голова суду, в якому мала розглядатися справа, у пресі вжив висловлювання, які натякали на негативну оцінку заявника, ще до того, як суд під його головуванням повинен був винести рішення у справі).

«Сандер проти Сполученого Королівства» (висловлювання голови суду по суті правової проблеми у засобах масової інформації до свого головування у судовому органі, покликаному вирішити справу).

«Ремлі проти Франції» (нереагування судді на расистські висловлювання присяжних).

«П'ерсак проти Бельгії» (члени суду, що мали розглядати справу, вже брали участь у ній у іншій процесуальній ролі, наприклад, прокурор, адвокат, суддя у суді нижчої інстанції тощо).

«Прокол проти Люксембургу» (суддя, що бере участь у справі про оспорування законодавчих нормативних актів раніше висловлювався з цього приводу як консультант).

«Дактарас проти Литви» (наявність дискреційних повноважень у одного | з суддів, що розглядають справу у колегіальному складі).

«Макгоннелл проти Сполученого Королівства» (участь судді у прийнятті законодавчих або підзаконних нормативних актів, на основі яких потім виноситься судові рішення).

«Деміколі проти Мальти» (до складу Палати представників Мальти, яка розглядала справу заявника, входили два члени, що раніше піддавалися критиці у статті заявника, яка мала відношення до справи, а тому фактично мали особисту заінтересованість у справі).

Тема № 3. Структура, повноваження та організація роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради юстиції.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України є постійно діючим органом у системі судоустрою України.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, самостійний баланс та рахунки в органах Державної казначейської служби України.

Порядок роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України визначається цим Законом. Вища кваліфікаційна комісія суддів України більшістю голосів від її складу, передбаченого законом, затверджує регламент, що визначає порядок роботи Комісії в межах, установлених цим Законом.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України має офіційний веб-сайт та офіційний друкований орган, які є офіційними джерелами інформації про роботу Комісії.

Офіційний друкований орган може видаватися в електронному вигляді.

Повноваження Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Вища кваліфікаційна комісія суддів України: 1) веде облік даних про кількість посад суддів у судах загальної юрисдикції, у тому числі вакантних;

2) проводить добір кандидатів для призначення на посаду судді вперше, у тому числі організує проведення щодо них спеціальної перевірки відповідно до закону та приймає кваліфікаційний іспит; 3) вносить до Вищої ради юстиції рекомендацію про призначення кандидата на посаду судді для подальшого внесення відповідного подання Президентові України;

4) надає рекомендацію про обрання на посаду судді безстроково або відмовляє у наданні такої рекомендації;

5) вносить подання про переведення судді відповідно до цього Закону;

6) визначає потреби у державному замовленні на професійну підготовку кандидатів на посаду судді у Національній школі суддів України;

7) затверджує порядок проходження спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді;

8) проводить кваліфікаційне оцінювання суддів;

9) на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора України приймає рішення про відсторонення судді від посади у зв'язку із притягненням до кримінальної відповідальності;

10) розглядає в порядку дисциплінарного провадження звернення стосовно суддів місцевих та апеляційних судів з підстав, визначених статтею 92 Закону;

11) приймає рішення за результатами дисциплінарного провадження і за наявності підстав застосовує дисциплінарне стягнення до суддів місцевих та апеляційних судів;

12) забезпечує ведення суддівського дос'є;

13) бере у межах компетенції участь у міжнародному співробітництві, у тому числі встановлює зв'язки з іноземними закладами, установами та організаціями, проектами міжнародної технічної допомоги, є бенефіціаром міжнародної технічної допомоги, головним розпорядником міжнародної допомоги від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій;

14) здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України для здійснення своїх повноважень має право витребувати та одержувати необхідну інформацію від суддів, Державної судової адміністрації України, органів суддівського самоврядування та інших судових органів, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, об'єднань громадян та окремих фізичних осіб, ненадання якої тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Склад Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. До складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України обираються (призначаються) чотирнадцять членів, які є громадянами України, мають повну вищу юридичну освіту і стаж роботи у галузі права не менше п'ятнадцяти років.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України діє у складі двох палат - кваліфікаційної та дисциплінарної. До складу Комісії обираються (призначаються):

1) з'їздом суддів України - по чотири члени дисциплінарної і кваліфікаційної палат з числа суддів, обраних на посаду судді безстроково або суддів у відставці;

2) з'їздом представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ - по одному члену дисциплінарної і кваліфікаційної палат;

3) з'їздом адвокатів України - по одному члену дисциплінарної і кваліфікаційної палат;

4) Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини - один член дисциплінарної палати з числа осіб, які не є суддями;

5) Головою Державної судової адміністрації України - один член кваліфікаційної палати з числа осіб, які не є суддями.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України виконує функції та здійснює повноваження:

1) з питань призначення суддів на посади та кваліфікаційного оцінювання суддів - у складі кваліфікаційної палати;

2) з питань дисциплінарної відповідальності суддів - у складі дисциплінарної палати;

3) з питань організації діяльності Комісії та інших питань, що стосуються діяльності обох палат Комісії, - у спільному складі обох палат.

У разі необхідності Вища кваліфікаційна комісія суддів України у спільному складі обох палат може прийняти рішення про залучення членів однієї палати до роботи іншої палати.

Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України приймаються кожною з палат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у межах їх повноважень та складом обох палат з питань організації діяльності Комісії та інших питань, що стосуються діяльності обох палат.

Строк повноважень члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України становить чотири роки з дня обрання (призначення). Одна і та сама особа не може здійснювати повноваження два строки підряд. За членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, який є суддею або державним службовцем, на час здійснення повноважень зберігаються посада, статус і місце роботи.

Члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України на час здійснення повноважень відряджаються до Комісії та не можуть виконувати будь-яку іншу оплачувану роботу, крім викладацької, творчої та наукової.

Члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, обрані з'їздом суддів України, не можуть здійснювати правосуддя. При цьому за ними зберігається право брати участь у вирішенні питань, що розглядаються органами суддівського самоврядування, а за суддями Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів - також у вирішенні питань, що розглядаються пленумами цих судів.

Члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, які є адвокатами, на час виконання повноважень членів Комісії повинні зупинити адвокатську діяльність. На членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України поширюються вимоги та обмеження, встановлені законодавством у сфері запобігання корупції. 3) вносить до Вищої ради юстиції рекомендацію про призначення кандидата на посаду судді для подальшого внесення відповідного подання Президентові України; 4) надає рекомендацію про обрання на посаду судді безстроково або відмовляє у наданні такої рекомендації; 5) вносить подання про переведення судді відповідно до Закону; 6) визначає потреби у державному замовленні на професійну підготовку кандидатів на посаду судді у Національній школі суддів України;

7) затверджує порядок проходження спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді; 8) проводить кваліфікаційне оцінювання суддів; 9) на підставі вмотивованого

клопотання Генерального прокурора України приймає рішення про відсторонення судді від посади у зв'язку із притягненням до кримінальної відповідальності; 10) розглядає в порядку дисциплінарного провадження звернення стосовно суддів місцевих та апеляційних судів з підстав, визначених статтею 92 Закону; 11) приймає рішення за результатами дисциплінарного провадження і за наявності підстав застосовує дисциплінарне стягнення до суддів місцевих та апеляційних судів; 12) забезпечує ведення суддівського дос'є; 13) бере у межах компетенції участь у міжнародному співробітництві, у тому числі встановлює зв'язки з іноземними закладами, установами та організаціями, проектами міжнародної технічної допомоги, є бенефіціаром міжнародної технічної допомоги, головним розпорядником міжнародної допомоги від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій; 14) здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України для здійснення своїх повноважень має право витребувати та одержувати необхідну інформацію від суддів, Державної судової адміністрації України, органів суддівського самоврядування та інших судових органів, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, об'єднань громадян та окремих фізичних осіб, ненадання якої тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України діє у складі двох палат - кваліфікаційної та дисциплінарної. До складу Комісії обираються (призначаються):

- 1) з'їздом суддів України - по чотири члени дисциплінарної і кваліфікаційної палат з числа суддів, обраних на посаду судді безстроково або суддів у відставці;
- 2) з'їздом представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ - по одному члену дисциплінарної і кваліфікаційної палат;
- 3) з'їздом адвокатів України - по одному члену дисциплінарної і кваліфікаційної палат;
- 4) Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини - один член дисциплінарної палати з числа осіб, які не є суддями;
- 5) Головою Державної судової адміністрації України - один член кваліфікаційної палати з числа осіб, які не є суддями.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України виконує функції та здійснює повноваження:

- 1) з питань призначення суддів на посади та кваліфікаційного оцінювання суддів - у складі кваліфікаційної палати;
- 2) з питань дисциплінарної відповідальності суддів - у складі дисциплінарної палати;
- 3) з питань організації діяльності Комісії та інших питань, що стосуються діяльності обох палат Комісії, - у спільному складі обох палат.

У разі необхідності Вища кваліфікаційна комісія суддів України у спільному складі обох палат може прийняти рішення про залучення членів однієї палати до роботи іншої палати.

Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України приймаються кожною з палат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у межах їх повноважень та складом обох палат з питань організації діяльності Комісії та інших питань, що стосуються діяльності обох палат.

Строк повноважень члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України становить чотири роки з дня обрання (призначення). Одна і та сама особа не може здійснювати повноваження два строки підряд.

За членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, який є суддею або державним службовцем, на час здійснення повноважень зберігаються посада, статус і місце роботи.

Члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України на час здійснення повноважень відряджаються до Комісії та не можуть виконувати будь-яку іншу оплачувану роботу, крім викладацької, творчої та наукової.

Члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, обрані з'їздом суддів України, не можуть здійснювати правосуддя. При цьому за ними зберігається право брати участь у вирішенні питань, що розглядаються органами суддівського самоврядування, а за судьями Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів - також у вирішенні питань, що розглядаються пленумами цих судів.

Члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, які є адвокатами, на час виконання повноважень членів Комісії повинні зупинити адвокатську діяльність. На членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України поширюються вимоги та обмеження, встановлені законодавством у сфері запобігання корупції.

Члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України повинні у своїй діяльності та поза її межами дотримуватися найвищих стандартів етичної поведінки, в тому числі принципів та правил етики, які застосовуються до суддів.

Члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України не мають права суміщати свою посаду з будь-якими посадами в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, зі статусом народного депутата України, депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради, підприємницькою діяльністю, будь-якою іншою оплачуваною роботою або отримувати винагороду (крім здійснення викладацької, наукової і творчої діяльності в позаробочий час та отримання винагороди за неї), а також входити до складу керівного органу чи наглядової ради юридичної особи, що має на меті одержання прибутку. Особи, які є власниками акцій або володіють іншими корпоративними правами чи мають інший майновий інтерес у діяльності будь-якої юридичної особи, що має на меті одержання прибутку, зобов'язані передати такі акції (корпоративні права) в управління незалежній третій особі на час перебування на посаді члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України можуть отримувати відсотки, дивіденди та інші види пасивних доходів від майна, власниками якого вони є.

Вплив на членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у будь-який спосіб забороняється.

Не можуть бути членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України: 1) особи, визнані судом недієздатними або обмежено дієздатними; 2) особи, які мають судимість, не погашену або не зняту в установленому законом порядку; 3) особи, на яких протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення корупційного правопорушення; 4) особи, які були членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України або Вищої ради юстиції до набрання чинності Законом України "Про відновлення довіри до судової влади в Україні"; 5) особи, які перебувають на адміністративних посадах у судах; 6) особи, які не відповідають вимогам цього Закону щодо несумісності з іншими видами діяльності та не усунули таку невідповідність протягом розумного строку, але не більш як протягом тридцяти днів із дня виникнення обставин, які призводять до порушення вимог щодо несумісності.

Перебування особи на посаді члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України також несумісне із наявністю заборони такій особі обіймати посади, щодо яких здійснюється очищення влади в порядку, передбаченому Законом України "Про очищення влади".

Порядок формування Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України формується на основі принципів верховенства права, гласності, публічності та політичної нейтральності в порядку, передбаченому Законом. У разі необхідності обрання нового члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з'їздом суддів України або з'їздом адвокатів України, або з'їздом представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ орган, який скликає з'їзд, не пізніше ніж за сорок п'ять днів повідомляє секретаріат Комісії про дату та місце проведення з'їзду.

Не пізніше наступного робочого дня після надходження повідомлення про дату та місце проведення з'їзду секретаріат Комісії оприлюднює оголошення на своєму веб-сайті, в якому зазначаються:

- 1) дата і місце проведення з'їзду;
- 2) інформація про початок прийняття документів від кандидатів на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Особа, яка відповідає вимогам, передбаченим цим Законом до членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, та має намір бути обраною членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з'їздом суддів України або з'їздом адвокатів України, або з'їздом представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ, звертається до секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України не пізніше ніж за тридцять днів до дати проведення відповідного з'їзду із заявою про намір бути обраним членом Комісії відповідним з'їздом. Форма заяви затверджується Вищою кваліфікаційною комісією суддів України.

Разом із заявою про намір бути обраним членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідна особа подає: 1) автобіографію; 2) мотиваційний лист, в якому викладаються мотиви бути обраним членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; 3) копію документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України; 4) копію трудової книжки; 5) декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 6) копії документів про освіту, вчені звання та наукові ступені; 7) довідку медичної установи про стан здоров'я кандидата із висновком щодо його придатності до роботи на посаді, пов'язаній із виконанням функцій держави; 8) копію військового квитка (для військовослужбовців або військовозобов'язаних); 9) письмову згоду на обробку персональних даних та оприлюднення копій документів; 10) письмову заяву про відсутність обмежень щодо членства у Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, а також про відповідність вимогам щодо несумісності або зобов'язання виконувати вимоги щодо несумісності у разі обрання членом Комісії; 11) заяву про проведення перевірки, передбаченої Законом України "Про очищення влади"; 12) згоду на проведення спеціальної перевірки відповідно до закону.

У разі якщо особа виявила бажання бути обраною членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з'їздом суддів України, секретаріат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України зобов'язаний також установити наявність статусу судді. Секретаріат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України приймає документи у хронологічному порядку надходження заяв та не пізніше наступного робочого дня оприлюднює отриману інформацію разом із копіями поданих документів, крім документів, які передбачені пунктами 3, 7, 8 частини третьої цієї статті, на своєму веб-сайті.

Секретаріат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України не має права відмовити в прийнятті документів з інших підстав, ніж закінчення зазначеного строку.

Не пізніше наступного дня після завершення прийому документів секретаріат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України формує: 1) перелік кандидатів - суддів та суддів у відставці; 2) перелік кандидатів, які не є судьями або судьями у відставці.

Ці переліки невідкладно оприлюднюються на офіційному веб-сайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та публікуються у газеті "Голос України", а також невідкладно надсилаються органу, який скликає відповідний з'їзд.

Секретаріат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України забезпечує проведення спеціальної перевірки стосовно кандидатів. Голосування на відповідному з'їзді проводиться виключно по кандидатах у члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, які подали документи у порядку, встановленому цим Законом, та які обрані делегатами такого з'їзду.

Голосування також проводиться по кандидатах для призначення членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів, які подали документи у порядку, передбаченому цим Законом, та висунуті безпосередньо на з'їзді не менше ніж 20 відсотками обраних делегатів з'їзду.

Кожен із кандидатів для обрання членом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України має право виступити перед делегатами відповідного з'їзду до початку голосування. Рішенням відповідного з'їзду може бути встановлене розумне обмеження часу для виступу, однакове для всіх кандидатів. Кандидат надає делегатам відповідного з'їзду за їх запитом будь-яку інформацію про себе, крім інформації, яка стосується його приватного життя і щодо якої відсутні розумні підстави вважати, що вона може бути важливою для визначення здатності кандидата належним чином виконувати обов'язки члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, а також інформації, яка становить державну таємницю.

Після виступів кандидатів та обговорення кандидатур проводиться голосування. Обраним на посаду члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України вважається кандидат, який за результатами таємного голосування отримав більшість голосів обраних делегатів відповідного з'їзду.

За результатами голосування головою і секретарем відповідного з'їзду підписується рішення про обрання членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Порядок скликання з'їзду суддів України визначається цим Законом. Порядок проведення з'їзду суддів України визначається Радою суддів України та рішеннями з'їзду.

Порядок скликання з'їзду адвокатів України визначається Законом України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність". Порядок проведення з'їзду адвокатів України визначається Радою адвокатів України та рішеннями з'їзду. У з'їзді представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ беруть участь представники вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі навчальні підрозділи, що на дату проведення з'їзду здійснюють підготовку фахівців зі ступенем вищої освіти "магістр" протягом не менше десяти років, а також науково-дослідних установ, які на дату проведення з'їзду здійснюють наукову діяльність у галузі права як основну не менше десяти років. У з'їзді беруть участь по три представники від кожного вказаного навчального закладу та наукової установи.

Час і місце проведення з'їзду представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ визначаються Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, а у разі неможливості прийняття рішення Комісією через відсутність достатньої

кількості обраних членів Комісії - центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Повідомлення про час і місце проведення з'їзду не пізніше ніж за сорок п'ять днів до його проведення публікується у газеті "Голос України" та оприлюднюється на веб-сайті Комісії або центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки, якщо ним визначені час і місце проведення з'їзду, а також невідкладно надсилається навчальним закладам та науковим установам, які делегують своїх представників на з'їзд. З'їзд має проводитися в приміщенні навчального закладу або наукової установи. Порядок проведення з'їзду визначається рішенням з'їзду. Для вирішення організаційно-технічних питань підготовки з'їзду представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ може бути створено організаційний комітет з їх представників у кількості до десяти осіб. Запрошення до участі в роботі організаційного комітету надсилає орган, який скликає з'їзд. До складу організаційного комітету не можуть входити посадові особи центрального органу виконавчої влади у сфері освіти та науки.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Голова Державної судової адміністрації України призначають члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з числа суддів у відставці або інших осіб за результатами проведення публічного конкурсу.

До складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України не можуть бути обрані (призначені) народні депутати України поточного скликання Верховної Ради України, члени Кабінету Міністрів України, голови судів, їх заступники, секретарі судових палат, їх заступники, члени Ради суддів України, Вищої ради юстиції, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, особи, які притягувалися до відповідальності за вчинення корупційного діяння, а також особи, які були членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України або Вищої ради юстиції до набрання чинності Законом України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні». Вища кваліфікаційна комісія суддів України вважається повноважною за умови обрання до її складу не менше восьми членів. При цьому кваліфікаційна і дисциплінарна палати повноважні за наявності в їх складі не менше чотирьох членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Припинення повноважень члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Повноваження члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України припиняються в разі:

- 1) закінчення строку, на який його обрано (призначено);
- 2) подання ним заяви про припинення повноважень за власним бажанням;
- 3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- 4) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;
- 5) припинення громадянства України;
- 6) визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;
- 7) його смерті;
- 8) якщо законом передбачено таке припинення;
- 9) виявлення обставин щодо його невідповідності вимогам, визначеним у частині першій статті 102 Закону, які не були відомі на момент прийняття рішення про призначення члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- 10) порушення вимог, установлених законодавством у сфері запобігання корупції;
- 11) звільнення його з посади судді з підстав, передбачених цим Законом (крім виходу у відставку судді);
- 12) неприйняття участі у роботі відповідної палати протягом одного календарного

місяця поспіль без поважних причин, у тому числі відмов від голосування з питань, що розглядаються.

Рішення про припинення повноважень члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України приймає Вища кваліфікаційна комісія суддів України або орган, що обрав відповідного члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Процедура розгляду та прийняття рішення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України про припинення повноважень її члена ініціюється Головою та заступником Голови Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідно до вимог регламенту.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України на спільному засіданні палат за наявності кворуму обирає таємним голосуванням більшістю голосів від загального складу Голову Вищої кваліфікаційної комісії суддів України і заступника Голови, які є головами кваліфікаційної та дисциплінарної палат відповідно, та секретарів палат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Головує на цьому засіданні член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, який має найбільший стаж роботи у галузі права. Зі впливом двох років повноважень хоча б одного із голів палат відбувається їх ротація між собою на посадах Голови та заступника Голови Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України організовує роботу Комісії, визначає обов'язки заступника Голови, веде засідання Комісії, здійснює підготовку засідань Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та організовує діловодство. Обов'язки Голови Вищої кваліфікаційної комісії суддів України в разі його відсутності виконує заступник Голови Комісії, а за відсутності заступника Голови - член Комісії, обраний за квотою з'їзду суддів України, який має більший стаж роботи на посаді судді.

Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України видає накази та доручення, які є обов'язковими до виконання.

Секретарі палат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України здійснюють підготовку засідань палат та несуть відповідальність за організацію діловодства у цих палатах. Для здійснення розподілу справ у Вищій кваліфікаційній комісії суддів України діє автоматизована система визначення члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, який проводить підготовку до розгляду і доповідає справу. Положення про автоматизовану систему визначення членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України для підготовки до розгляду і доповіді справ затверджується Радою суддів України.

Голови палат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України організовують їх роботу та ведуть засідання палат. Обов'язки голів палат у разі їх відсутності виконують члени палат, призначені за квотою з'їзду суддів України, які мають більший стаж роботи на посаді судді.

6. Вища кваліфікаційна комісія суддів України затверджує Регламент, в якому регулюються відповідно до цього Закону процедурні питання її діяльності. Засідання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та її палат проводяться відкрито, крім випадків, установлених законом.

Засідання Комісії, її палат є повноважним, якщо в ньому бере участь більшість від установленого законом складу Комісії або палати відповідно.

Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України визначає дату, час і місце проведення засідання Комісії, перелік питань, що виносяться на засідання, і не пізніше як за десять днів до засідання повідомляє про це особу, щодо якої має розглядатися питання, та оприлюднює цю інформацію на офіційному веб-сайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (крім засідань з організаційних питань). Голови палат Комісії визначають

дату, час і місце проведення засідань відповідних палат, перелік питань, що виносяться для розгляду на засіданні, і не пізніше як за десять днів до засідання повідомляють про це осіб, щодо яких має розглядатися питання, та оприлюднюють цю інформацію на офіційному веб-сайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Права члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

1) знайомитися з матеріалами, поданими на розгляд Комісії або відповідної палати, членом якої він є, брати участь у їх дослідженні та перевірці;

2) наводити свої мотиви та міркування, а також подавати додаткові документи з питань, що розглядаються;

3) вносити пропозиції щодо проекту рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України або відповідної палати, членом якої він є, з будь-яких питань та голосувати "за" або "проти" того чи іншого рішення;

4) висловлювати письмово окрему думку щодо рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України чи палати, членом якої він є;

5) здійснювати інші повноваження, встановлені законом.

Відвід члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

Член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України не має права проводити перевірку щодо наявності підстав для притягнення судді місцевого, апеляційного суду до дисциплінарної відповідальності, брати участь у розгляді питання та прийнятті рішення і підлягає відводу (самовідводу), якщо наявні дані про конфлікт інтересів або обставини, що викликають сумнів у його безсторонності. За наявності таких обставин член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України повинен заявити самовідвід. Із тих самих підстав відвід члену Комісії можуть заявити особи, щодо яких або за поданням яких розглядається питання.

Відвід має бути вмотивованим і поданим до початку розгляду питання у формі письмової заяви на ім'я Голови Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Головуючий на засіданні зобов'язаний ознайомити із заявою про відвід члена Комісії, якому заявлено відвід.

Рішення про відвід (самовідвід) приймається більшістю голосів членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, які беруть участь у засіданні. Голосування проводиться за відсутності члена Комісії, щодо якого вирішується питання про відвід (самовідвід).

Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України приймається більшістю від установленого цим Законом складу Комісії. Голосування проводиться за відсутності особи, щодо якої вирішується питання, та інших осіб, які не є членами Комісії.

Рішення палати Вищої кваліфікаційної комісії суддів України приймаються більшістю від установленого цим Законом складу палати з урахуванням членів іншої палати в разі їх залучення до роботи.

Палати Вищої кваліфікаційної комісії суддів України виносять свої рішення від імені Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, зазначаючи склад палати, який розглядав конкретну справу.

Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та палат Комісії викладаються у письмовій формі. У рішенні зазначаються дата і місце прийняття рішення, склад Комісії (палати), питання, що розглядалося, мотиви прийнятого рішення. Рішення

підписується головою і членами Комісії (палати), які брали участь у прийнятті рішення.

За наявності окремої думки члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України вона викладається у письмовій формі і додається до справи, про що головуючий повідомляє на засіданні. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України може бути оскаржено до суду в порядку, встановленому законом. У випадках, передбачених цим Законом, рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України може бути оскаржено до Вищої ради юстиції.

У разі наявності окремої думки двох або більше членів дисциплінарної або кваліфікаційної палати Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, які брали участь у розгляді питання та прийнятті рішення відповідною палатою, Голова Вищої кваліфікаційної комісії суддів України має право винести таке питання на розгляд спільного засідання палат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, на якому у порядку, встановленому регламентом, приймається остаточне рішення по суті питання.

Забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

Організаційне забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України здійснює секретаріат, працівники якого є державними службовцями. Положення про секретаріат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України затверджується Вищою кваліфікаційною комісією суддів України. Для здійснення членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України своїх повноважень діє служба інспекторів у кількості сорока двох інспекторів. Працівники секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України призначаються на посади та звільняються з посад Головою Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у порядку, визначеному Законом України "Про державну службу".

Служба інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

Служба інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України формується з числа осіб, які мають повну вищу юридичну освіту і досвід роботи в галузі права понад п'ять років. Інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України діють виключно за дорученням члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

За дорученням члена Комісії інспектори:

- 1) попередньо аналізують заяви (скарги) щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, готують проекти висновків про наявність підстав для притягнення суддів місцевих та апеляційних судів до дисциплінарної відповідальності;
- 2) попередньо аналізують матеріали справ щодо кваліфікаційного оцінювання суддів та дисциплінарної практики щодо суддів;
- 3) виконують інші доручення члена Комісії під час кваліфікаційного оцінювання або дисциплінарного провадження відповідно до Закону.

Вища рада юстиції є колегіальним, постійно діючим, незалежним органом, відповідальним за формування незалежного високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі, а також за прийняття рішень стосовно порушень суддями і прокурорами вимог щодо несумісності та у межах своєї компетенції про їх дисциплінарну відповідальність.

Члени Вищої ради юстиції, крім тих, які входять до її складу за посадою, призначаються строком на чотири роки і можуть бути призначеними лише на один строк. Вища рада юстиції є юридичною особою, видатки на її утримання визначаються окремо у Державному бюджеті України.

Нормативно-правові засади діяльності Вищої ради юстиції

Повноваження, організація і порядок діяльності Вищої ради юстиції визначаються Конституцією України та Законом.

Вища рада юстиції затверджує регламент Вищої ради юстиції, положеннями якого регулюються процедурні питання здійснення нею передбачених Конституцією України та цим Законом повноважень.

Повноваження Вищої ради юстиції

1) вносить подання Президенту України про призначення суддів на посади або про звільнення їх з посад;

2) розглядає справи і приймає рішення стосовно порушення судьями і прокурорами вимог щодо несумісності;

3) здійснює дисциплінарне провадження стосовно суддів Верховного Суду України і суддів вищих спеціалізованих судів;

4) розглядає скарги на рішення про притягнення (та про відмову у притягненні) до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів, а також прокурорів.

Склад Вищої ради юстиції. Відповідно до Конституції України Вища рада юстиції складається з двадцяти членів. Верховна Рада України, Президент України, з'їзд суддів України, з'їзд адвокатів України, з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ призначають до Вищої ради юстиції по три члени, всеукраїнська конференція працівників прокуратури - двох членів Вищої ради юстиції.

До складу Вищої ради юстиції входять за посадою Голова Верховного Суду України, Міністр юстиції України, Генеральний прокурор України.

Вимоги до членів Вищої ради юстиції та гарантії їх діяльності

На посаду члена Вищої ради юстиції може бути рекомендований громадянин України, не молодший тридцяти п'яти років, який проживає в Україні не менш як десять останніх років, володіє державною мовою, має вищу юридичну освіту та стаж роботи в галузі права не менше п'ятнадцяти років, є визнаним фахівцем у галузі права та має бездоганну професійну репутацію.

У разі якщо відповідно до цього Закону на посаду члена Вищої ради юстиції має бути призначений суддя, він призначається з числа суддів, обраних на посаду судді безстроково, які мають не менше п'ятнадцяти років стажу роботи суддею, або суддів у відставці.

Вимоги частин першої та другої цієї статті не поширюються на осіб, які входять до складу Вищої ради юстиції за посадою.

Члени Вищої ради юстиції, крім тих, які входять до її складу за посадою, здійснюють свої повноваження на постійній основі. На час виконання цих повноважень члени Вищої ради юстиції з числа суддів та прокурорів відряджаються до Вищої ради юстиції із збереженням за ними посад, які вони обіймали на момент призначення членами Вищої ради юстиції. Посадовий оклад члена Вищої ради юстиції встановлюється у розмірі винагороди судді Верховного Суду України.

На членів Вищої ради юстиції поширюються вимоги та обмеження, встановлені законодавством у сфері запобігання корупції.

Члени Вищої ради юстиції у своїй діяльності та поза її межами повинні дотримуватися встановлених для судді етичних стандартів.

Члени Вищої ради юстиції не мають права суміщати свою посаду з будь-якими посадами в органах державної влади та органах місцевого самоврядування (крім осіб, які входять до складу Вищої ради юстиції за посадою), із статусом народного депутата України, депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради, підприємницькою діяльністю, з будь-якою іншою оплачуваною роботою або отримувати винагороду (крім здійснення викладацької, наукової і творчої діяльності в позаробочий час та отримання винагороди за неї), а також входити до складу керівного органу чи наглядової ради юридичної особи, що має на меті одержання прибутку. Особи, які є власниками акцій або володіють іншими корпоративними правами чи мають інший майновий інтерес у діяльності будь-якої юридичної особи, що має на меті отримання прибутку, зобов'язані передати такі акції (корпоративні права) в управління незалежній третій особі на час перебування на посаді члена Вищої ради юстиції. Члени Вищої ради юстиції можуть отримувати відсотки, дивіденди та інші пасивні доходи від майна, власниками якого вони є. Вплив на членів Вищої ради юстиції у будь-який спосіб забороняється. Вища рада юстиції є повноважною за умови призначення на посаду не менш як чотирнадцяти членів та складення ними присяги, враховуючи тих осіб, які входять до Вищої ради юстиції за посадою.

Вища рада юстиції, член Вищої ради юстиції для здійснення своїх повноважень можуть витребувати та одержати необхідну інформацію від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадян чи їх об'єднань.

Відомості про наявність підстав для звільнення судді з посади за порушення присяги, про факт дисциплінарного проступку судді Верховного Суду України або судді вищого спеціалізованого суду, про порушення вимог щодо несумісності суддею чи прокурором, про обставини, викладені у скаргах на рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, а також на рішення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, прийняте за результатами дисциплінарного провадження, перевіряються членом Вищої ради юстиції за дорученням Вищої ради юстиції або Голови Вищої ради юстиції.

У зв'язку з виконанням доручення член Вищої ради юстиції може витребувати закінчені розглядом судові справи (їх копії), отримувати пояснення від суддів чи прокурорів, робити відповідні запити, копії, вивчати особові справи суддів і прокурорів.

Член Вищої ради юстиції не може витребувати оригінали судових справ, розгляд яких не закінчено, або вимагати ознайомлення з такими справами.

За зверненням органів прокуратури перевірка відомостей про порушення суддею присяги, про факт дисциплінарного проступку судді Верховного Суду України або судді вищого спеціалізованого суду, які були допущені при розгляді судової справи, в якій брав участь прокурор, здійснюється лише в разі, якщо така судова справа не перебуває у провадженні суду будь-якої інстанції або якщо встановлений процесуальним законом строк подання апеляційної чи касаційної скарги закінчився. Перевірка таких відомостей не може бути доручена члену Вищої ради юстиції, який є прокурором або був прокурором на момент призначення членом Вищої ради юстиції.

Якщо судову справу повернуто на новий розгляд або її передано у провадження іншого судді, а предметом перевірки є відомості стосовно дій судді, у провадженні якого знаходилася зазначена справа, Вища рада юстиції або член Вищої ради юстиції може витребувати копію матеріалів даної судової справи в частині, що розглядалася цим суддею або стосується його дій чи бездіяльності.

Орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, керівники підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, об'єднань громадян, яким направлено письмовий запит Вищої ради юстиції або члена Вищої ради юстиції, зобов'язані протягом десяти днів з дня отримання такого запиту надати необхідну інформацію та/або судову справу (її копію).

Невиконання законних вимог Вищої ради юстиції або члена Вищої ради юстиції щодо надання інформації, судової справи (її копії), розгляд якої закінчено, надання завідомо неправдивої інформації, а так само недодержання строків, встановлених частиною шостою цієї статті, тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом.

Член Вищої ради юстиції має право знайомитися з матеріалами, поданими на розгляд Вищої ради юстиції, брати участь у їх з'ясуванні та перевірці, заявляти клопотання, наводити свої мотиви, подавати відповідні документи. Вища рада юстиції приймає такі акти:

1) подання про призначення суддів; 2) подання про звільнення суддів з посади; 3) рішення про порушення вимог щодо несумісності; 4) рішення про дисциплінарну відповідальність; 5) рішення по скарзі на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів; 6) рішення по скарзі на рішення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, прийняте за результатами дисциплінарного провадження; 7) рішення про припинення повноважень члена Вищої ради юстиції у випадках, передбачених у статті 18 Закону; 8) інші акти в межах повноважень Вищої ради юстиції.

Вища рада юстиції приймає такі процедурні акти:

- 1) ухвали про відкриття дисциплінарного провадження;
- 2) ухвали про відкриття провадження щодо вимог законодавства про несумісність;
- 3) рішення про відмову в поданні про призначення;
- 4) рішення про відвід (самовідвід) члена Вищої ради юстиції;
- 5) інші процедурні акти, необхідні для здійснення функцій Вищої ради юстиції.

Акти Вищої ради юстиції можуть бути оскаржені в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України.

Тема № 4. Права людини та основоположні свободи.

Здійснення верховенства права, зокрема, у судовій системі України є особливо важливим, оскільки судам доводиться вирішувати проблеми, які стосуються, насамперед, фундаментальних, конституційних цінностей: реального захисту прав громадян; забезпечення балансу у відносинах органів державної влади; застосування конституційної відповідальності до окремих органів влади, їхніх посадових осіб, особливо на місцевому та регіональному рівні тощо. Як свідчить досвід країн Європейського Союзу та України, що саме впровадження судами верховенства права є одним з найбільш ефективних засобів вирішення цих проблем. Сформована на базі цього досвіду судова доктрина верховенства права виконує різні функції як всередині судової системи, так і за її межами. Йдеться про правоідеологічну, правоінтерпретаційну, праворегулятивну, правозахисну та інші функції цієї доктрини.

В Україні верховенство права закріплено в Основному Законі держави (ст. 8), а її засади конкретизовані у правових позиціях Конституційного Суду України, в чинному законодавстві тощо. Оскільки Конституція України не містить чіткого визначення верховенства права, Конституційний Суд України дав його тлумачення в Рішенні № 15-

рп/2004 від 2 листопада 2004 року, в якому вказав, що «верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України».

Якщо говорити про закони України, то в них закріплення принципу верховенства права може мати прямий чи опосередкований характер. Його прямо закріплено в деяких кодифікаціях законодавства: у Кодексі адміністративного судочинства України, що набув чинності 1 вересня 2005 р., вперше в українському адміністративному законодавстві зафіксовано принцип верховенства права (ст. 8). Про верховенство права йдеться в Господарському кодексі України 2004 року (ст. 5), Законі «Про Конституційний Суд України» 1996 року (ст. 2, 4), в Кримінальному процесуальному кодексі України.

Водночас деякі нові кодифіковані акти (наприклад, Цивільний кодекс 2004 року) не містять згадки про принцип верховенства права, хоча його ідеї так або інакше у них присутні. Те саме стосується Кодексу України про адміністративні правопорушення, де про принцип верховенства права прямо не йдеться, але серед завдань Кодексу зафіксовано виховання громадян у дусі точного й неухильного дотримання Конституції та законів України тощо (ст. 1) тощо.

Особливе значення для становлення судової доктрини верховенства права, на нашу думку, має рішення Верховного Суду України від 3 грудня 2004 р. , яке було ухвалено після Рішення Конституційного Суду України, в якому витлумачено поняття «верховенство права». Суть Рішення Верховного Суду України полягала в тому, що він призначив ще один тур голосування, хоча Законом України «Про вибори Президента України» від 18 березня 2004 р. це не було передбачено. Отже, застосування верховенства права дозволило Верховному Суду України знайти вихід із правової ситуації, що склалася на президентських виборах 2004 року.

Судова доктрина верховенства права в Україні складається з двох частин: вітчизняної та європейської у вигляді доктрини Європейського Суду з прав людини, до якого українські громадяни звертаються на підставі Конституції України (ст. 55). Практика цього Суду заснована на прецедентному праві , а це робить її особливо цінною для України. По суті ця практика є засобом поглиблення євроінтеграції України та створення засад її модерного (класичного) і постмодерного конституціоналізму . У преамбулі до Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 року, відповідно до якої створений і функціонує Європейський Суд з прав людини, згадується про «...уряди європейських держав, що є одностайними і мають спільну спадщину політичних традицій, ідеалів, свободи і верховенства права». Уся діяльність Європейського Суду з прав людини спрямована на забезпечення доктрини верховенства права, позаяк фундаментальні права і свободи громадян є неодмінною її складовою.

У п. 1 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 р. № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» поняття принципу верховенства права пов'язується з тим, що конституційні права і свободи людини й громадянина діють безпосередньо, визначаючи цілі та зміст інших нормативно-правових актів, зміст і спрямування діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, й забезпечуються захистом правосуддя.

На той час позиція Верховного Суду України була важливою з погляду впровадження нової Конституції України 1996 року, а тому на трактування Судом глибинної суті доктрини верховенства права, на нашу думку, не зверталася належна увага. Однак з аналізу вказаної Постанови все ж можна зробити висновок, що суди мають керуватися верховенством права, підпорядковуватися закону, а сам закон застосовувати, виходячи з принципу верховенства Конституції України, тобто застосуванню підлягають лише ті закони, які не суперечать Конституції.

Саме принцип верховенства права дає можливість суддям судів загальної юрисдикції приймати рішення з урахуванням загальних принципів права: належної правової процедури, заборони дискримінації, добросовісного ставлення до виконання функцій, розумності, справедливості і т. д., особливо коли йдеться про наявність оціночних понять у нормативно-правовому акті, який підлягає застосуванню.

На жаль, суди загальної юрисдикції не повною мірою впроваджують доктрину верховенства права, насамперед, не бажаючи вступати в конфлікти із законодавчою владою. Це пояснюється і тим, що українська правова система тяжіє до романо-германської правової сім'ї, а отже, визначальним принципом у діяльності цих судів був і залишається принцип верховенства закону. Відтак доктрина верховенства права може ними застосовуватись лише тоді, коли застосування норм законів не гарантує справедливого вирішення справи. Особливо, і в першу чергу, це стосується тих справ, де йдеться про захист прав людини.

Але на практиці суди загальної юрисдикції – в силу об'єктивних і суб'єктивних причин – фактично не звертаються до доктрини верховенства права, а тому її креативна роль для конституційної і правової системи взагалі є епізодичною і незначною. Адміністративні та господарські суди зобов'язані керуватися верховенством права згідно з відповідними Кодексами, тобто можуть творити демократичне прецедентне право. Але поки що не беруть на себе таку роль, залишаючись у полоні недосконалого законодавства.

За чинною правовою системою Конституційний Суд України, як єдиний орган конституційної юрисдикції, відіграє особливу роль у формуванні та реалізації доктрини верховенства права. Більше того, це входить до його функціональних повноважень. Основним та головним завданням Конституційного Суду України є гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону України на всій території України, спираючись, перш за все, на доктрину верховенства права (статті 2, 4 Закону України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 р.). Природно, що у своїх рішеннях та висновках Конституційний Суд України посилається на верховенство права, які в окремих випадках стали прецедентами.

Відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав громадян та основоположних свобод та практику Європейського Суду як джерело права (ст. 17).

Тема № 5. Реформування кримінального судочинства відповідно до європейських стандартів: новели та практика застосування

Прийнятий 13.04.2013 р. Кримінальний процесуальний кодекс України суттєво модернізував порядок здійснення кримінального провадження, запровадив низку нових інститутів, до яких слід віднести інститут слідчого судді, заходів забезпечення кримінального провадження, негласних слідчих(розшукових) дій, укладення угод тощо.

Слідчий суддя - суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кримінальним процесуальним кодексом

України, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому статтею 247 КПК України (розгляд клопотань щодо негласних слідчих (розшукових) дій), - голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя. Слідчий суддя (слідчі судді) у суді першої інстанції обирається зборами суддів зі складу суддів цього суду.

Негласні слідчі (розшукові) дії - це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим КПК України. Різновидами втручання в приватне спілкування є:

- 1) аудіо-, відеоконтроль особи;
- 2) арешт, огляд і виїмка кореспонденції;
- 3) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж;
- 4) зняття інформації з електронних інформаційних систем.

Слідчий має право обстежити публічно недоступні місця, житло чи інше володіння особи шляхом таємного проникнення в них, у тому числі з використанням технічних засобів, з метою:

- 1) виявлення і фіксації слідів вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, речей і документів, що мають значення для їх досудового розслідування;
- 2) виготовлення копій чи зразків зазначених речей і документів;
- 3) виявлення та вилучення зразків для дослідження під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину;
- 4) виявлення осіб, які розшукуються;
- 5) встановлення технічних засобів аудіо-, відеоконтролю особи. Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу.

Спостереження за особою, річчю або місцем. Моніторинг банківських рахунків. Аудіо-, відеоконтроль місця. Контроль за вчиненням злочину. Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження. Використання конфіденційного співробітництва.

Кримінальне провадження в суді першої інстанції здійснюється професійним суддею одноособово, крім випадків, встановлених законом. Зокрема, кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років, здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів.

Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів, а за клопотанням обвинуваченого - судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних. Кримінальне провадження стосовно кількох обвинувачених розглядається судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один з них заявив клопотання про такий розгляд.

Кримінальне провадження в апеляційному порядку здійснюється колегіально судом у складі не менше трьох професійних суддів, крім випадків, передбачених частиною дев'ятою цієї статті, при цьому кількість суддів має бути непарною.

Кримінальне провадження в касаційному порядку здійснюється колегіально судом у складі не менше трьох професійних суддів, крім випадків, передбачених частиною дев'ятою цієї статті, при цьому кількість суддів має бути непарною.

Кримінальне провадження у Верховному Суді України здійснюється колегіально. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами здійснює суд у такому самому кількісному складі, в якому вони були ухвалені (одноособово або колегіально).

Кримінальне провадження стосовно Президента України, повноваження якого припинено, Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України, перших заступників та заступників міністрів, народних депутатів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Директора Національного антикорупційного бюро України, членів Національного агентства з питань запобігання корупції, Генерального прокурора України, його першого заступника чи заступника, Голови Конституційного Суду України, його заступника чи судді Конституційного Суду України, Голови Верховного Суду України, його першого заступника, заступника чи судді Верховного Суду України, голів вищих спеціалізованих судів, їх заступників чи суддів вищих спеціалізованих судів, Голови Національного банку України, його першого заступника чи заступника, осіб, посади яких віднесено до першої категорії посад державних службовців, а також щодо обвинувачення у вчиненні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України, здійснюється:

1) в суді першої інстанції - колегіально судом у складі трьох професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років, а у разі здійснення кримінального провадження щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, за клопотанням обвинуваченого - судом присяжних у складі двох професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років, та трьох присяжних;

2) в апеляційному порядку - колегіально судом у складі п'яти професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше семи років;

3) в касаційному порядку - колегіально судом у складі семи професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше десяти років.

У разі якщо в суді, який згідно з правилами підсудності має здійснювати кримінальне провадження, неможливо утворити склад суду, передбачений цією частиною, кримінальне провадження здійснює найбільш територіально наближений суд, в якому можливо утворити такий склад суду.

Кримінальне провадження щодо розгляду стосовно неповнолітньої особи обвинувального акта, клопотань про звільнення від кримінальної відповідальності, застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, їх продовження, зміну чи припинення, а також кримінальне провадження в апеляційному чи касаційному порядку щодо перегляду прийнятих із зазначених питань судових рішень здійснюються суддею, уповноваженим згідно із Законом України "Про судоустрій і статус суддів" на здійснення кримінального провадження стосовно неповнолітніх.

Тема № 6. Дисциплінарна відповідальність суддів: поняття, підстави, правові наслідки.

Суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності в порядку дисциплінарного провадження з таких підстав: 1) умисне або внаслідок недбалості: а) незаконна відмова в доступі до правосуддя (у тому числі незаконна відмова в розгляді по

суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги тощо) або інше істотне порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що унеможливило учасниками судового процесу реалізацію наданих їм процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків або призвело до порушення правил підсудності чи підвідомчості; б) незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору; в) порушення засад гласності і відкритості судового процесу; г) порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; ґ) незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу; д) порушення правил щодо відводу (самовідводу); 2) безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень; 3) систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя, у тому числі прояв неповаги під час здійснення судочинства до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу; 4) умисне або у зв'язку з очевидною недбалістю допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод; 5) розголошення суддею таємниці, що охороняється законом, у тому числі таємниці нарадчої кімнати, або інформації, що стала відомою судді під час розгляду справи у закритому судовому засіданні; 6) неповідомлення суддею органів судового самоврядування та правоохоронних органів про випадок втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, у тому числі про звернення до нього учасників судового процесу чи інших осіб, включаючи осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з приводу конкретних справ, що перебувають у провадженні судді, якщо таке звернення відбулося в інший, ніж передбачено процесуальним законодавством, спосіб упродовж п'яти днів після того, як йому стало відомо про такий випадок; 7) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Ради суддів України про реальний чи потенційний конфлікт інтересів судді (крім випадків, коли конфлікт інтересів врегульовується в порядку, визначеному процесуальним законом); 8) втручання у процес здійснення судочинства іншими судьями; 9) неподання або несвоєчасне подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому законодавством у сфері запобігання корупції; 10) зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне незазначення відомостей, передбачених законодавством; 11) використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди, якщо таке правопорушення не містить складу злочину або кримінального проступку; 12) допущення суддею недоброчесної поведінки, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим доходам; 13) ненадання інформації або надання завідомо недостовірної інформації на законну вимогу члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та/або члена Вищої ради юстиції; 14) визнання судді винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, у випадках, установлених законом.

Скасування або зміна судового рішення не тягне за собою дисциплінарної відповідальності судді, який брав участь у його ухваленні, крім випадків, коли порушення допущено внаслідок умисного порушення норм права чи неналежного ставлення до службових обов'язків.

Дисциплінарне провадження - це процедура розгляду звернення з метою встановлення обставин, що можуть бути підставою дисциплінарної відповідальності судді. Право на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, має будь-яка особа. Громадяни здійснюють зазначене право особисто або через адвоката, юридичні особи - через адвоката, органи державної влади та органи місцевого самоврядування - через своїх представників. Адвокат зобов'язаний перевірити факти, які можуть тягнути дисциплінарну відповідальність судді, до подання відповідної скарги (заяви). Адвокат, прокурор зобов'язаний відмовити у зверненні зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді за наявності конфлікту інтересів, а також у разі, якщо такий адвокат є учасником судового процесу, в якому бере участь суддя, щодо поведінки якого подається відповідне звернення.

Скарга (заява) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, подається у письмовій формі та повинна містити такі відомості:

1) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) заявника, його місце проживання (перебування) або місцезнаходження, поштовий індекс, номери засобів зв'язку; 2) прізвище, ім'я, по батькові та посада судді (суддів), на дії якого (яких) скаржиться заявник; 3) конкретні відомості про наявність у поведінці судді ознак дисциплінарного правопорушення, що відповідно до частини першої статті 92 може бути підставою дисциплінарної відповідальності судді; 4) посилання на фактичні дані (свідчення, докази), що підтверджують зазначені заявником відомості.

Скарга (заява) підписується заявником із зазначенням дати її підписання.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України і Вища рада юстиції затверджують та розміщують на офіційному веб-порталі судової влади зразок скарги (заяви) щодо поведінки судді.

Не допускається зловживання правом звернення до органу, уповноваженого здійснювати дисциплінарне провадження, у тому числі ініціювання питання відповідальності судді без достатніх підстав, використання такого права як засобу тиску на суддю у зв'язку зі здійсненням ним правосуддя. За подання завідомо безпідставної скарги про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності адвокатом, такий адвокат може бути притягнений до дисциплінарної відповідальності згідно із законом.

Дисциплінарну справу щодо судді не може бути порушено за заявою чи повідомленням, що не містять відомостей про наявність ознак дисциплінарного проступку судді, а також за анонімними заявами та повідомленнями.

Секретаріат відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, реєструє скаргу (заяву) в день її надходження і проводить автоматизований розподіл між членами цього органу. Перевірка скарги (заяви) на прийнятність до розгляду здійснюється визначеним таким чином членом відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, або, за дорученням такого члена органу, інспектором органу, що здійснює дисциплінарне провадження.

Дисциплінарне провадження щодо судді здійснюють: 1) Вища кваліфікаційна комісія суддів України - щодо суддів місцевих та апеляційних судів; 2) Вища рада юстиції - щодо суддів вищих спеціалізованих судів та суддів Верховного Суду України.

Дисциплінарне провадження щодо судді передбачає здійснення перевірки даних про наявність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, вирішення питання про відкриття дисциплінарної справи чи відмову в її відкритті, розгляд дисциплінарної справи і прийняття рішення.

За зверненням, яке відповідає встановленим цим Законом вимогам та не підлягає поверненню, членом органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, проводиться перевірка даних про наявність підстав для відкриття дисциплінарного провадження. Під час здійснення перевірки член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, має право знайомитися з матеріалами судових справ, робити з них копії, опитувати суддів та інших осіб, яким відомі обставини вчинення діяння, що має ознаки дисциплінарного правопорушення, отримувати за письмовим запитом від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадян та їх об'єднань необхідну для проведення перевірки інформацію. Орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, керівники підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань, особи, яким направлено запит члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, зобов'язані протягом десяти днів з дня його отримання надати відповідну інформацію. У разі необхідності зазначений строк може бути продовжено до тридцяти днів, про що член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, повідомляє безпосередньо у запиті. Ненадання члену органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, інформації, а також надання завідомо недостовірних відомостей тягнуть за собою притягнення винних осіб до відповідальності, встановленої законом. Член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, за результатами перевірки складає висновок з викладенням фактів та обставин, виявлених у ході перевірки, та пропозицією про відкриття чи відмову у відкритті дисциплінарної справи. Висновок члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та зібрані у процесі перевірки матеріали передаються на розгляд органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів.

Питання про відкриття дисциплінарної справи чи відмову в її відкритті вирішує орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів. Член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, який проводив перевірку, не бере участі у прийнятті рішення про відкриття або про відмову у відкритті дисциплінарної справи. Рішення про відкриття або про відмову у відкритті дисциплінарної справи оскарженню не підлягає. Копія рішення органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, про відкриття дисциплінарної справи не пізніше як через три дні з дня його прийняття надсилається судді, щодо якого відкрито дисциплінарну справу. До рішення додається копія висновку члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів.

У разі відсутності підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, закінчення строку давності притягнення або виявлення обставин, передбачених частиною п'ятою статті 93 цього Закону, орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, приймає рішення про відмову у відкритті дисциплінарної справи стосовно судді. Розгляд дисциплінарної справи відбувається у відкритому засіданні, на яке запрошуються особа, за скаргою (заявою) якої відкрито справу, або її представник та суддя, стосовно якого відкрито справу. Будь-які заінтересовані особи мають право бути присутніми на засіданні. У разі неможливості з поважних причин взяти участь у засіданні органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, суддя, справа стосовно якого розглядається, може надати по суті порушених питань письмові пояснення, які додаються до матеріалів справи. Письмові пояснення судді оголошуються на засіданні в обов'язковому порядку. Повторна неявка цього судді на засідання є підставою для розгляду дисциплінарної справи за його відсутності.

Неприсуття особи, за зверненням якої відкрито дисциплінарну справу, не перешкоджає її розгляду.

Розгляд дисциплінарної справи стосовно судді відбувається на засадах змагальності. На засіданні органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, заслуховуються повідомлення члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, який здійснював перевірку, про результати перевірки, пояснення судді, стосовно якого розглядається справа, та/або його представника, свідків, а також інших заінтересованих осіб.

Суддя, стосовно якого розглядається питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності, та/або його представник мають право надавати пояснення, заявляти клопотання про виклик свідків, ставити запитання учасникам провадження, висловлювати заперечення, заявляти клопотання і відводи.

Перебіг розгляду дисциплінарної справи стосовно судді та оголошення результатів її розгляду фіксуються технічними засобами. Орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, обговорює результати розгляду дисциплінарної справи за відсутності судді, стосовно якого розглядалася справа, і запрошених осіб. За результатами розгляду орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, приймає рішення про накладення дисциплінарного стягнення або відмову в накладенні дисциплінарного стягнення. Рішення у дисциплінарній справі приймається більшістю від загального складу органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів. Член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, який проводив перевірку, не бере участі в голосуванні під час прийняття рішення. Під час обрання виду дисциплінарного стягнення стосовно судді враховуються характер проступку, його наслідки, особа судді, ступінь його вини, обставини, що впливають на можливість притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Якщо органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, прийнято рішення про відсутність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, дисциплінарне провадження припиняється з одночасним повідомленням про це заінтересованих осіб. Рішення про припинення дисциплінарного провадження оскарженню не підлягає.

Дисциплінарне стягнення до судді застосовується не пізніше трьох років із дня вчинення проступку без урахування часу тимчасової непрацездатності або перебування судді у відпустці.

У разі якщо рішенням Європейського суду з прав людини встановлені факти, які можуть бути підставою для застосування дисциплінарного стягнення до судді, зазначений строк обраховується з дня набуття таким рішенням Європейського суду з прав людини статусу остаточного.

За наслідками дисциплінарного провадження Вища кваліфікаційна комісія суддів України може прийняти рішення про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади за наявності для цього підстав.

За наслідками дисциплінарного провадження щодо суддів вищих спеціалізованих судів або суддів Верховного Суду України Вища рада юстиції може прийняти таке рішення за власною ініціативою.

Рішення органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, викладається у письмовій формі, підписується головою і членами цього органу, які брали участь у прийнятті рішення, і оголошується на засіданні.

До суддів може застосовуватися дисциплінарне стягнення у виді:

- 1) попередження; 2) догани - з позбавленням права на отримання доплат до

посадового окладу судді протягом одного місяця; 3) суворої догани - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців; 4) тимчасового (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді та обов'язковим направленням судді до Національної школи суддів України для проходження курсу підвищення кваліфікації, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та подальшим кваліфікаційним оцінюванням для підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді; 5) переведення судді до суду нижчого рівня; 6) висновку про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади з підстав порушення присяги.

Під час обрання виду дисциплінарного стягнення стосовно судді враховуються характер правопорушення, його наслідки, особа судді, ступінь його вини, наявність непогашених дисциплінарних стягнень та інші обставини, що стосуються вчиненого суддею дисциплінарного правопорушення.

Висновок про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади з підстав порушення присяги може бути прийнятий у разі, якщо:

1) суддя вчинив дії, що порочать звання судді або підривають авторитет правосуддя; 2) суддя вчинив дисциплінарне правопорушення, маючи непогашене дисциплінарне стягнення (крім попередження та догани), або має два непогашених дисциплінарних стягнення; 3) встановлено факт недоброчесної поведінки судді, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим ним та членами його сім'ї майну і доходам; використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди; 4) суддю визнано судом винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією.

Погашення дисциплінарного стягнення. Суддя вважається таким, що не має дисциплінарного стягнення, якщо: 1) протягом шести місяців з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді попередження його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню; 2) протягом одного року з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді догани його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню; 3) протягом вісімнадцяти місяців із дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді суворої догани його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню; 4) протягом двох років із дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню та за умови успішного проходження курсу підвищення кваліфікації, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та подальшого підтвердження здатності здійснювати правосуддя у відповідному суді за результатами кваліфікаційного оцінювання; 5) протягом трьох років з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді переведення судді до суду нижчого рівня суддю не буде піддано новому дисциплінарному стягненню, однак суддя не може бути повернутий на посаду до попереднього суду тільки внаслідок такого погашення.

Оскарження рішення у дисциплінарній справі стосовно судді. Суддя місцевого чи апеляційного суду може оскаржити рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення його до дисциплінарної відповідальності до Вищої ради юстиції або до суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України, не

пізніше одного місяця з дня вручення йому чи отримання ним поштою копії рішення. Скарга до Вищої ради юстиції подається суддею через Вищу кваліфікаційну комісію суддів України. Вища кваліфікаційна комісія суддів України не пізніш як у триденний строк після отримання скарги надсилає її разом із матеріалами дисциплінарної справи до Вищої ради юстиції. Розгляд скарг Вищою радою юстиції здійснюється в порядку, визначеному Законом України «Про Вищу раду юстиції».

Розгляд адміністративного позову щодо оскарження рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності здійснюється в порядку, передбаченому процесуальним законом.

Подання скарги до Вищої ради юстиції чи адміністративного позову до суду на рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності зупиняє застосування дисциплінарного стягнення.

Тема № 7. Умисна або внаслідок недбалості незаконна відмова в доступі до правосуддя (у тому числі незаконна відмова в розгляді по суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги тощо) або інше істотне порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що унеможливило учасниками судового процесу реалізацію наданих їм процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків або призвело до порушення правил підсудності чи підвідомчості

Видатний юрист І. Я. Фойницький, один із ідеологів судової реформи другої половини ХІХ ст., вважав, що важливим завданням державної влади є обов'язок «доставити» правосуддя населенню. Значущість цієї державної функції він обґрунтував тим, що саме вона зумовлює життєздатність судочинства в його взаємодії з іншими видами державної діяльності. Учений окремо наголошував, що кожен громадянин повинен легко і швидко знаходити суд, до якого він бажає звернутися.

Доступність і справедливість — це стандарти, що втілюють напрацьований людством ідеальний образ судової влади. Прагнення до цього ідеалу має стати концептуальною основою організації та діяльності, а також подальшого реформування судової влади. Доступність правосуддя необхідно віднести до інституційних принципів, які стосуються організації та діяльності судової влади в цілому. Вони відіграють роль системоутворюючих чинників, що виражають сутність і призначення останньої, служать фундаментом, на якому ґрунтується устрій судової системи і процес вирішення юридично значущих справ, що належать до юрисдикції суду раво, є Загальна декларація прав людини, що встановлює: «Кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом» (ст. 8). За ст. 10 цього документа, кожна людина для визначення її прав та обов'язків і для встановлення обґрунтованості пред'явленого їй кримінального обвинувачення має право на основі повної рівності на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом.

У подальшому ця конструкція була розвинена у ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські й політичні права 1966 р., згідно з якою кожен має право при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого йому, або при визначенні його прав та обов'язків у будь-якому цивільному процесі на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону.

Для забезпечення реалізації права на судовий захист Пакт передбачає низку гарантій: а) рівність усіх перед судами і трибуналами (п. 1 ст. 14); б) обов'язок кожної

держави-учасниці забезпечити будь-якій особі, права і свободи якої порушено, ефективний засіб правового захисту, навіть якщо порушення було допущено особами, що діяли в офіційному статусі (п. 3а ст. 2); в) обов'язок кожної особи-учасниці забезпечити застосування компетентними органами влади відповідних засобів правового захисту (п. 3с ст. 2).

Наступною групою міжнародних норм універсального характеру, які забезпечують право на справедливий судовий розгляд із дотриманням процесуальних гарантій такого суду, є норми Женевських конвенцій про захист жертв війни і Додаткових протоколів до них (статті 71–73 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни; статті 84, 86, 99, 103, 105, 106 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими; ст. 49 Женевської конвенції про покращення становища поранених і хворих у діючих арміях; п. 4 ст. 75 Додаткового протоколу, який стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів; пп. 2 і 3 ст. 6 Додаткового протоколу II, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру).

Низку положень щодо права на справедливий судовий розгляд містять Конвенція про права дитини 1989 р. (статті 12, 37,40) ; Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила), прийняті Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 40/33; Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (статті 5, 6) [146]; Конвенція про статус біженців (ст. 16). Ці міжнародні правові акти визначають спеціальне право на судовий захист щодо суб'єкта, який звертається за ним (дитина, неповнолітній, особа, стосовно якої вчинено акт расової дискримінації, біженець). Суд у цих документах постає незалежним, неупередженим, створеним на підставі закону, професійним. При цьому мають бути дотримані мінімальні процесуальні гарантії. Особливості стосуються правосуддя у справах неповнолітніх, яке має обмеження щодо публічності й обов'язкової участі у процесі спеціалістів (педагогів, психологів), а також законних представників неповнолітніх. Відповідно до прецедентної практики Суду «судами» вважаються органи, що здійснюють юрисдикційні повноваження, тобто які уповноважені виносити шляхом застосування норм права згідно з певною процедурою обов'язкові для виконання юридичні рішення за спорами між носіями прав та обов'язків.

Прецедентами встановлено, що «суд» (у значенні ст. 6 Конвенції) повинен задовольняти таким вимогам, як-от: 1) його створення й формування складу відповідно до закону; 2) достатня тривалість строку повноважень суддів, їх незмінюваність протягом цього строку; 3) його незалежність і неупередженість; 4) публічний характер функціонування суду; 5) контроль за судовою владою з боку суспільства; 6) визнання юридичної обов'язковості рішень суду, заборона їх зміни позасудовими способами; 7) обґрунтованість і вмотивованість судових рішень; 8) наявність судової процедури, яка забезпечувала б достатню гарантію справедливого рішення в кожному конкретному випадку Існує дві групи справ, за якими Європейський суд з прав людини розглядає питання доступу до суду згідно з п. 1 ст. 6 Конвенції. Перша охоплює ті з них, що пов'язані з оскарженням відмови на звернення до суду в процесі розгляду деяких видів цивільних справ національними судами або органами адміністративної юрисдикції. До другої групи належать претензії, які висуваються у зв'язку з тим, що надмірні витрати або складні процедури унеможливають звернення до суду за умови формальної доступності останнього. У справах про порушення права на доступ до суду йдеться про ще один важливий принцип: держава не вправі обмежувати або скасовувати судову юрисдикцію в окремих сферах або щодо певних категорій справ . У справі «Філіс проти Греції» позивач (інженер за фахом) стверджував, що внаслідок дій Грецького королівського наказу про надання одній із професійних асоціацій виключної компетенції звертатися з питанням про судовий розгляд із метою стягнення заробітної плати, яка має виплачуватися інженерам,

він був позбавлений можливості порушити позов самостійно, чим було порушено його право на доступ до суду. Суд погодився з цими аргументами .

А в справі «Святі монастирі проти Греції» декілька монастирів не підписали угоди, укладеної іншими монастирями й церквами з Грецькою державою про передачу їй прав власності на нерухомість, що їм належить, і про дозвіл оскаржувати подальші обмеження на користування власністю, яка залишилася після передачі права на неї, тільки тим церковним органам, що є сторонами угоди. Цим вони поставили під сумнів законність неможливості оскарження такої передачі прав власності або подальших рішень про користування нею. Одночасно монастирі, які не стали сторонами угоди, у питаннях захисту своїх прав щодо власності, що не може бути передана державі, були повністю залежні від грецької православної церкви. Визнавши це порушенням прав монастирів, Суд зробив зауваження, що передбачене грецьким законодавством позбавлення останніх будь-якої подальшої можливості подати скаргу до компетентного суду на Грецьку державу, на третіх осіб чи грецьку церкву щодо їх прав власності або взяти участь у такому судовому розгляді порушує саму сутність права на доступ до суду.

На думку Європейського суду з прав людини, виконання судового рішення має бути захищене як складова частина доступу до суду у світлі вимог ст. 6 Конвенції. Суд надав змістовне обґрунтування цієї позиції у справі «Хорнсбі проти Греції», зазначивши, що «згідно зі сталою практикою п. 1 ст. 6 гарантує кожній особі розгляд судом спорів щодо її цивільних прав та обов'язків; таким чином реалізується «право на суд», важливим аспектом якого є право на доступ до суду. Але це право стало б ілюзорним, якщо б правова система держави дозволяла, щоб кінцеве, обов'язкове судове рішення залишалось недієвим щодо збитків однієї зі сторін. Важко уявити, щоб ст. 6, детально описуючи процесуальні гарантії, що надаються сторонам, — справедливий, публічний і швидкий розгляд, — залишила б реалізацію судових рішень без захисту. Якщо вважати, що у ст. 6 йдеться лише про доступ до суду і судового процесу, то це призвело б до ситуації, несумісної з принципом верховенства права, якого Договірні держави зобов'язуються дотримуватися в разі ратифікації Конвенції. Виконання рішення, постановленого будь-яким судом, таким чином, є невід'ємною частиною «суду» в контексті ст. 6 Конвенції» (п. 40).

Пункт 1 статті 6 Конвенції у відповідних частинах передбачає таке:

«1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. ...».

Доступність правосуддя є однією з передумов становлення цієї гілки влади як повноцінного та самодостатнього механізму захисту прав і свобод людини. Проблема доступності правосуддя не обмежується окремою державою, а привертає увагу міжнародної спільноти, тому можна вести мову про інтернаціоналізацію стандартів у галузі судоустрою. Міжнародно-правові акти передбачають право на справедливий суд і доступ до суду як неодмінний його елемент, підкреслюючи поряд із цим такі властивості суду, як незалежність, безсторонність і законність (ст. 6 Європейської конвенції про захист прав та основоположних свобод людини 1950 р.). Посилання на обов'язок держави забезпечити особі реальний, а не формальний доступ до суду містяться в низці рішень Європейського суду з прав людини, а також рекомендаціях і резолюціях Комітету міністрів Ради Європи.

Тема № 8. Умисне або внаслідок недбалості незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору

Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів.

Належними є докази, які прямо чи непрямо підтверджують існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів.

Доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому Кримінальним процесуальним кодексом України. Недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення. Недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини. Суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини і основоположних свобод, зокрема, такі діяння: 1) здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов; 2) отримання доказів внаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження або погрози застосування такого поводження; 3) порушення права особи на захист; 4) отримання показань чи пояснень від особи, яка не була повідомлена про своє право відмовитися від давання показань та не відповідати на запитання, або їх отримання з порушенням цього права; 5) порушення права на перехресний допит. Недопустимими є також докази, що були отримані: 1) з показань свідка, який надалі був визнаний підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні; 2) після початку кримінального провадження шляхом реалізації органами досудового розслідування чи прокуратури своїх повноважень, не передбачених цим Кодексом, для забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Докази, передбачені цією статтею, повинні визнаватися судом недопустимими під час будь-якого судового розгляду, крім розгляду, якщо вирішується питання про відповідальність за вчинення зазначеного істотного порушення прав та свобод людини, внаслідок якого такі відомості були отримані.

Суд вирішує питання допустимості доказів під час їх оцінки в нарадчій кімнаті під час ухвалення судового рішення. У разі встановлення очевидної недопустимості доказу під час судового розгляду суд визнає цей доказ недопустимим, що тягне за собою неможливість дослідження такого доказу або припинення його дослідження в судовому засіданні, якщо таке дослідження було розпочате. Сторони кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, мають право під час судового розгляду подавати клопотання про визнання доказів недопустимими, а також наводити заперечення проти визнання доказів недопустимими.

Відповідно до Глави 5 Цивільного процесуального кодексу України, доказами є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інших обставин, які мають

значення для вирішення справи. Ці дані встановлюються на підставі пояснень сторін, третіх осіб, їхніх представників, допитаних як свідків, показань свідків, письмових доказів, речових доказів, зокрема звуко- і відеозаписів, висновків експертів. Належними є докази, які містять інформацію щодо предмета доказування. Сторони мають право обґрунтовувати належність конкретного доказу для підтвердження їхніх вимог або заперечень. Суд не бере до розгляду докази, які не стосуються предмета доказування. Суд не бере до уваги докази, які одержані з порушенням порядку, встановленого законом. Обставини справи, які за законом мають бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватись іншими засобами доказування. Кожна сторона зобов'язана довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень, крім випадків, встановлених статтею 61 ЦПК України. У справах про дискримінацію позивач зобов'язаний навести фактичні дані, які підтверджують, що дискримінація мала місце. У разі наведення таких даних доказування їх відсутності покладається на відповідача.

У справах щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) у зв'язку з повідомленням ним або членом його сім'ї про порушення вимог Закону України "Про запобігання корупції" іншою особою обов'язок доказування правомірності прийнятих при цьому рішень, вчинених дій покладається на відповідача. Докази подаються сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі.

Доказуванню підлягають обставини, які мають значення для ухвалення рішення у справі і щодо яких у сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, виникає спір. Доказування не може ґрунтуватися на припущеннях.

Відповідно до Розділу V Господарського процесуального кодексу України, Доказами у справі є будь-які фактичні дані, на підставі яких господарський суд у визначеному законом порядку встановлює наявність чи відсутність обставин, на яких ґрунтуються вимоги і заперечення сторін, а також інші обставини, які мають значення для правильного вирішення господарського спору.

Ці дані встановлюються такими засобами:

письмовими і речовими доказами, висновками судових експертів;

поясненнями представників сторін та інших осіб, які беруть участь в судовому процесі. В необхідних випадках на вимогу судді пояснення представників сторін та інших осіб, які беруть участь в судовому процесі, мають бути викладені письмово.

Кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень. Докази подаються сторонами та іншими учасниками судового процесу.

Господарський суд приймає тільки ті докази, які мають значення для справи.

Обставини справи, які відповідно до законодавства повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватись іншими засобами доказування.

Обставини, які визнаються сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі, можуть не доказуватись перед судом, якщо в суду не виникає сумніву щодо достовірності цих обставин та добровільності їх визнання.

Обставини, визнані судом загальновідомими, не потребують доказування.

Обставини, встановлені рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, крім встановлених рішенням третейського суду, не доказуються при розгляді інших справ, у яких беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини.

Вирок суду в кримінальному провадженні або постанова суду у справі про адміністративне правопорушення, які набрали законної сили, є обов'язковими для господарського суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, щодо якої ухвалений вирок або постанова суду, лише в питаннях, чи мало місце діяння та чи вчинене воно цією особою.

Згідно з Кодексом адміністративного судочинства України, (Глава 6), доказами в адміністративному судочинстві є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги і заперечення осіб, які беруть участь у справі, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються судом на підставі пояснень сторін, третіх осіб та їхніх представників, показань свідків, письмових і речових доказів, висновків експертів.

Докази суду надають особи, які беруть участь у справі. Суд може запропонувати надати додаткові докази або витребувати додаткові докази за клопотанням осіб, які беруть участь у справі, або з власної ініціативи.

Належними є докази, які містять інформацію щодо предмету доказування. Суд не бере до розгляду докази, які не стосуються предмету доказування. Сторони мають право обґрунтовувати належність конкретного доказу для підтвердження їхніх вимог або заперечень.

Докази, одержані з порушенням закону, судом при вирішенні справи не беруться до уваги.

Обставини, які за законом повинні бути підтверджені певними засобами доказування, не можуть підтверджуватися ніякими іншими засобами доказування, крім випадків, коли щодо таких обставин не виникає спору.

Обов'язок доказування

Кожна сторона повинна довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення.

В адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача, якщо він заперечує проти адміністративного позову.

Якщо особа, яка бере участь у справі, не може самостійно надати докази, то вона повинна зазначити причини, через які ці докази не можуть бути надані, та повідомити, де вони знаходяться чи можуть знаходитися. Суд сприяє в реалізації цього обов'язку і витребує необхідні докази. Про витребування доказів або про відмову у витребуванні доказів суд постановляє ухвалу. Ухвала суду про відмову у витребуванні доказів окремо не оскаржується. Заперечення проти неї може бути включене до апеляційної чи касаційної скарги на рішення суду, прийняте за наслідками розгляду справи.

Суб'єкт владних повноважень повинен подати суду всі наявні у нього документи та матеріали, які можуть бути використані як докази у справі. У разі невиконання цього обов'язку суд витребує названі документи та матеріали.

Суд може збирати докази з власної ініціативи.

Якщо особа, яка бере участь у справі, без поважних причин не надасть докази на пропозицію суду для підтвердження обставин, на які вона посилається, суд вирішує справу на основі наявних доказів.

Обставини, встановлені судовим рішенням в адміністративній, цивільній або господарській справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді інших справ, у яких беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини.

Обставини, визнані судом загальновідомими, не потрібно доказувати.

Обставини, які визнаються сторонами, можуть не доказуватися перед судом, якщо проти цього не заперечують сторони і в суду не виникає сумніву щодо достовірності цих обставин та добровільності їх визнання.

Вирок суду у кримінальному провадженні або постанова суду у справі про адміністративний проступок, які набрали законної сили, є обов'язковими для адміністративного суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, щодо якої ухвалений вирок або постанова суду, лише в питаннях, чи мало місце діяння та чи вчинене воно цією особою.

Забезпечення доказів

Особи, які беруть участь у справі та обґрунтовано вважають, що надання потрібних доказів стане згодом неможливим або ускладненим, мають право просити суд забезпечити ці докази. Забезпечення доказів може здійснюватися також за заявою заінтересованої особи до відкриття провадження у справі.

Суд забезпечує докази допитом свідків, призначенням експертизи, витребуванням та оглядом письмових або речових доказів, у тому числі за місцем їх знаходження.

Заява про забезпечення доказів та порядок її розгляду

У заяві про забезпечення доказів повинні бути зазначені докази, які необхідно забезпечити; обставини, що можуть бути підтверджені цими доказами; обставини, які свідчать про те, що надання потрібних доказів може стати неможливим або ускладненим, а також справа, для якої потрібні ці докази, або з якою метою потрібно їх забезпечити. До заяви про забезпечення доказів додається документ про сплату судового збору.

Заява про забезпечення доказів подається до суду, який розглядає справу, а якщо провадження у справі ще не відкрито - до місцевого адміністративного суду, на території якого можуть бути вчинені процесуальні дії щодо забезпечення доказів.

Заява про забезпечення доказів розглядається протягом п'яти днів після її надходження з повідомленням сторін та інших осіб, які беруть участь у справі. Неприбуття у судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає розгляду заяви. У разі обґрунтованої вимоги особи, яка подала заяву про забезпечення доказів, а також якщо не можна встановити, до кого може бути згодом висунуто вимоги, заява про забезпечення доказів розглядається судом невідкладно лише за участю особи, яка подала заяву.

Питання про забезпечення доказів вирішується ухвалою, яку може бути оскаржено. Оскарження ухвали про забезпечення доказів не зупиняє її виконання, а також не перешкоджає розгляду справи. Про забезпечення доказів або про відмову в забезпеченні доказів суд постановляє ухвалу. В ухвалі про забезпечення доказів визначаються порядок і спосіб її виконання.

Ухвала про відмову в забезпеченні доказів може бути оскаржена особою, яка звернулася із заявою про забезпечення доказів.

Тема № 9. Умисне або внаслідок недбалості порушення засад гласності і відкритості судового процесу.

Відповідно до частини третьої статті 129 Конституції України гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами належать до основних засад судочинства.

Частина перша статті 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права і пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод гарантують кожному право на відкритий (публічний) судовий розгляд і прилюдне проголошення судових рішень. Відкритий характер судочинства, про який йдеться у пункті 1 статті 6 Конвенції, захищає сторін від таємного здійснення правосуддя поза контролем з боку громадськості; він служить одним зі способів забезпечення довіри до судів. Забезпечуючи прозорість правосуддя, він сприяє досягненню цілей пункту 1 статті 6 Конвенції, а саме, справедливості судового розгляду.

З одного боку, судочинство має бути швидким, справедливим, вільним від стороннього впливу. На необхідність цього є пряма вказівка в ст.6 Конвенції. З іншого боку, правосуддя має здійснюватись публічно, оскільки існує необхідність громадського контролю над діяльністю судів. Ця вимога також безпосередньо закріплена в ст. 6 Конвенції.

Європейський Суд у своїх рішеннях неодноразово вказував на те, що забезпечення відкритості судового розгляду становить основоположний принцип, закріплений у п. 1 ст. 6 Конвенції. Публічний характер судового розгляду, на думку Суду, захищає його учасників від небезпеки відправлення правосуддя в умовах секретності, без будь-якого громадського спостереження; публічний характер судового розгляду є одним із засобів утвердження довіри до судів серед населення; здійснення правосуддя і, зокрема, судовий процес набувають легітимності завдяки гласності. Забезпечуючи прозорість здійснення правосуддя, гласність, таким чином, сприяє реалізації мети п. 1ст. 6 Конвенції, а саме – справедливому судовому розгляду, забезпечення якого є одним з основоположних принципів демократичного суспільства.

Звичайно, публічність судового процесу може стримувати темп розгляду справи, за певних обставин створювати загрозу незалежності та неупередженості суду, торкатися інтересів учасників судочинства і, в кінцевому рахунку, призвести до зниження якості правосуддя. Однак, без публічності судового процесу обійтися неможливо, оскільки при відсутності прозорості судових процедур говорити про якість правосуддя взагалі не доводиться. Саме тому, у якості одного з основних завдань як національних законодавчих органів, так і суддів національних судових органів із забезпечення справедливого судового розгляду Європейський Суд у своїх рішеннях визначає встановлення розумного балансу між озвученими вище принципами, досягнення того, щоб публічність судового процесу не була втілена ціною порушень інших принципів судочинства. При цьому, як зазначається у рішенні по справі «Претто та інші проти Італії», всі держави – члени Ради Європи визнають принцип публічності, але їх законодавчі системи та судова практика виявляють певні відмінності стосовно обсягу та способів його реалізації як щодо проведення слухань, так і оголошення судових рішень. Однак, формальний аспект питання має другорядне значення у порівнянні із метою, яка лежить в основі вимоги публічності, передбаченої п. 1. ст. 6 Конвенції.

У прецедентній практиці Європейського Суду одним з «базових» в плані визначення стандартів реалізації засади судочинства є рішення у справі «Ріпан проти Австрії». У вказаному рішенні наводяться досить конкретні вимоги щодо організаційного забезпечення відкритості судового розгляду.

На думку Суду, судовий розгляд задовольняє вимогу щодо публічності лише у тому разі, якщо громадськість може отримати інформацію про день і місце його проведення і якщо публіка може цього місця легко дістатися. У багатьох випадках цим умовам задовольнятиме той простий факт, що слухання проводяться в звичайній залі судових засідань, до того ж достатньо великій для розміщення глядачів. В той же час, Європейський Суд зауважив, що проведення судового процесу за межами звичайної зали суду, а надто десь у такому місці, як тюрма, куди широкий загал взагалі не має доступу, серйозно перешкоджатиме його публічності. У такому випадку держава зобов'язана вживати компенсаційних заходів з тією метою, щоб громадськість та засоби масової інформації були належно поінформовані про місце проведення слухань і мали ефективний доступ. Визнаючи можливість легітимного обмеження гласності судового процесу, Європейський Суд при вирішенні спорів щодо дотримання ст. 6 Конвенції все ж вкрай скрупульозно ставиться до застосування «тесту пропорційності» при оцінці обґрунтованості доводів національних судів, які прийняли рішення про проведення закритих слухань, особливо якщо мова йде про кримінальне судочинство. Із великої кількості рішень Європейського Суду з даного питання звернемо увагу на два, «типові» для України та держав пострадянського простору. У рішенні по справі «Шагін проти України» Європейський Суд вказав, що міркування безпеки можуть, хоча й рідко, виправдовувати недопущення громадськості на судові засідання. Однак такі міркування безпеки повинні бути достатньо переконливими і повністю поясненими. Єдиною конкретною підставою, наведеною судом першої інстанції на виправдання недопущення громадськості, було посилення на присутність якогось громадянина, який здійснював аудіо запис процесу і був озброєний. Але для Європейського Суду залишилось незрозумілим, чому через цю одну особу виникла потреба недопущення громадськості, адже для вирішення будь-яких питань безпеки, які виникли через присутність цієї особи, можна було вжити менш масштабних заходів – наприклад, вивести її із залу судових засідань. Інші аргументи суду першої інстанції – посилення на необхідність не допустити розголошення показань свідків і потерпілих та загальне посилення на безпеку учасників процесу – не були пояснені національними судами і урядом у відповідному контексті чи іншим чином під час провадження в Європейському Суді. Таким чином Європейський Суд визнав, що не було наведено підстав, які могли б виправдовувати позбавлення громадськості можливості бути присутньою протягом усього процесу в суді першої інстанції.

Тема № 10. Умисне або внаслідок недбалості порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Міжнародні стандарти рівності осіб перед судами і трибуналами.

Статті 14 та 26 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. Всі особи є рівними перед судами і трибуналами. Кожен має право при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого йому, або при визначенні його права та обов'язків у будь-якому цивільному процесі на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону. Преса і публіка можуть не допускатися на весь судовий розгляд або частину його з міркувань моралі, громадського порядку чи державної безпеки в демократичному суспільстві, або коли того вимагають інтереси приватного життя сторін, або - в тій мірі, в якій це, на думку суду, є строго необхідним, - при особливих обставинах, коли публічність порушувала б інтереси правосуддя; однак будь-яка судова постанова в кримінальній або цивільній справі повинна бути публічною, за винятком тих випадків, коли інтереси неповнолітніх

вимагають іншого чи коли справа стосується матримоніальних спорів або опіки над дітьми.

Кожен обвинувачений в кримінальному злочині має право вважатися невинним, поки винність його не буде доведена згідно з законом. Кожен має право при розгляді будь-якого пред'явленого йому кримінального обвинувачення як мінімум на такі гарантії на основі цілковитої рівності: а) бути терміново і докладно повідомленим мовою, яку він розуміє, про характер і підставу пред'явленого йому обвинувачення; б) мати достатній час і можливості для підготовки свого захисту і спілкуватися з обраним самим ним захисником; с) бути судженим без невинуваченої затримки; d) бути судженим в його присутності і захищати себе особисто або за посередництвом обраного ним захисника; якщо він не має захисника, бути повідомленим про це право і мати призначеного йому захисника в будь-якому разі, коли інтереси правосуддя того вимагають, безплатно для нього в усякому такому випадку, коли у нього немає достатньо коштів для оплати цього захисника; е) допитувати свідків, які дають проти нього показання, або мати право на те, щоб цих свідків було допитано, і мати право на виклик і допит його свідків на тих самих умовах, які існують для свідків, що дають показання проти нього; f) користуватися безплатною допомогою перекладача, якщо він не розуміє мови, використовуваної в суді, або не говорить цією мовою; g) не бути приневоленим до давання свідчень проти самого себе чи до визнання себе винним.

Щодо неповнолітніх процес повинен бути таким, щоб враховувались їх вік і бажаність сприяння їх перевихованню. Кожен, кого засуджено за будь-який злочин, має право на те, щоб його засудження і вирок були переглянуті вищестоящою судовою інстанцією згідно з законом. Коли будь-яку особу остаточним рішенням було засуджено за кримінальний злочин і коли винесений їй вирок був потім скасований або їй було даровано помилування на тій підставі, що якась нова чи нововиявлена обставина незаперечно доводить наявність судової помилки, то ця особа, котра зазнала покарання в результаті такого засудження, одержує компенсацію згідно з законом, коли не буде доведено, що зазначена невідома обставина не була свого часу виявлена виключно або частково з її вини.

Ніхто не повинен бути вдруге засуджений чи покараний за злочин, за який він уже був остаточно засуджений або виправданий відповідно до закону і кримінально-процесуального права кожної країни. Всі люди є рівними перед законом і мають право без будь-якої дискримінації на рівний захист закону. В цьому відношенні всякого роду дискримінація повинна бути заборонена законом, і закон повинен гарантувати всім особам рівний і ефективний захист проти дискримінації за будь-якою ознакою, як-от: раса, колір шкіри, стать, мова, релігія, політичні чи інші переконання, національне чи соціальне походження, майновий стан, народження чи інші обставини.

Стаття 14 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод («Заборона дискримінації»). Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою - статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою.

Стаття 1 протоколу № 12 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод («Загальна заборона дискримінації»). Здійснення будь-якого передбаченого законом права забезпечується без дискримінації за будь-якою ознакою, наприклад за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження або за іншою ознакою.

Ніхто не може бути дискримінований будь-яким органом державної влади за будь-якою ознакою, наприклад за тими, які зазначено в пункті 1.

Бангалорські принципи поведінки судді. Забезпечення рівного ставлення до всіх сторін судового засідання має першочергове значення для належного виконання суддею своїх обов'язків.

Суддя має усвідомлювати і уявляти собі різноманітність суспільства та різницю, що впливає з багатьох джерел, включаючи, поміж інших, расову належність, колір шкіри, стать, релігію, національне походження, касту, непрацевдатність, вік, сімейний стан, сексуальну орієнтацію, соціально-економічний стан та інші подібні причини («підстави, що не стосуються справи»).

При виконанні своїх судових обов'язків суддя не повинен словами чи поведінкою демонструвати прихильність чи упередженість до будь-якої особи чи групи осіб, керуючись причинами, що не стосуються справи.

Суддя виконує судові функції, належним чином враховуючи інтереси всіх осіб, а саме сторін у справі, свідків, адвокатів, співробітників суду та колег по суду, не розрізняючи осіб на підставах, що не є суттєвими для належного відправлення таких функцій.

Суддя не повинен свідомо допускати, щоб співробітники суду чи інші особи, що знаходяться під впливом судді, йому підпорядковуються чи знаходяться під його наглядом, диференційовано ставилися до зазначених осіб у справі, що розглядається судом, на будь-яких підставах, які не стосуються справи.

Суддя вимагає від юристів, що беруть участь у судовому засіданні, утримуватися від демонстрації (на словах чи у поведінці) упередженості чи прихильності на підставах, що не стосуються справи, за винятком тих випадків, що мають значення для предмета судового розгляду та можуть бути законним чином виправдані.

Тема № 11. Умисне або внаслідок недбалості незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу.

Право на захист належить до загальновизнаних принципів міжнародного права й розглядається як необхідна умова забезпечення права на справедливий судовий розгляд.

Право підозрюваного (обвинуваченого), виправданого, засудженого на захист - це сукупність наданих йому законом повноважень для спростування підозри або обвинувачення, пом'якшення покарання, а також захисту своїх особистих інтересів.

Забезпечення підозрюваному, обвинуваченому, засудженому, виправданому права на захист є однією з основних засад судочинства в Україні (ст. 59, ч.2 ст. 63, п. 6 ч. 3 ст. 129 Конституції України, ст. 20 КПК України).

Право на захист включає в себе як право захищатися від підозри та обвинувачення, так і право захищати свої особисті і майнові інтереси.

Воно забезпечується тим, що закон:

а) наділяє обвинуваченого цілим комплексом процесуальних прав, використання яких дозволяє йому особисто захищатися від підозри й обвинувачення у вчиненні злочину;

б) надає йому право скористатися допомогою захисника, а в окремих випадках визнає участь захисника в справі обов'язковою;

в) покладає на слідчі органи, прокурора і суд обов'язок роз'яснити обвинуваченому його процесуальні права (статті 53, 277, 345 КПК) і забезпечити

можливість здійснення цих прав і захисту від підозри й обвинувачення.

Порушення права на захист завжди означає істотне порушення вимог кримінального процесуального закону і є однією з беззаперечних підстав для скасування вироку та інших рішень у провадженні.

Гарантіями права підозрюваного (обвинуваченого) на захист є, зокрема: презумпція невинуватості, включаючи покладання тягаря доказування на обвинувача і тлумачення сумнівів на користь підозрюваного (обвинуваченого); правило про недопустимість доказів; правило про недопустимість погіршення правового становища виправданого, засудженого; норми, що забезпечують свободу оскарження в апеляційному й касаційному порядку вироку та інших судових рішень.

Право на захист мають як підозрюваний, обвинувачений, засуджений, виправданий, так і деякі інші учасники кримінального провадження, до яких належать особи, які вчинили суспільно небезпечне діяння, передбачене законом України про кримінальну відповідальність, у стані неосудності (ст. 507 КПК). Важливою складовою права особи на захист є забезпечення права на кваліфіковану юридичну допомогу. Воно є невід'ємним правом кожної людини і виступає органічною частиною правового положення особи в державі.

Право на юридичну допомогу знайшло своє закріплення у нормах міжнародного законодавства, що є частиною національного законодавства України: ст. 11 Загальної декларації прав людини і громадянина, ч. 3 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, п.п. «с» п. 3 ст. 6 Європейської Конвенції про захист прав людини і основних свобод, п. 93 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями.

Право на правову допомогу – це закріплене в Конституції України та в інших законодавчих актах відповідно до міжнародно-правових стандартів право кожного на одержання послуг юридичного характеру з метою забезпечення реалізації особистих (громадянських), політичних, економічних, соціальних і культурних інтересів, а також захисту прав і свобод особи.

Європейський Суд з прав людини сформулював ряд положень, згідно з якими відмова затриманому в доступі до адвоката впродовж першого часу допитів поліцією у ситуації, коли праву на захист могло бути завдано непоправної шкоди (якою б не була підстава такої відмови), є несумісним із правами обвинуваченого, передбаченими п.п. «с» ч. 3 ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод (рішення у справах «Мюррей проти Об'єднаного Королівства» від 8 лютого 1996 року, «Балицький проти України» від 3 листопада 2011 року, «Григор'єв проти України» від 15 травня 2012 року).

При цьому під обвинуваченням у сенсі ст. 6 Конвенції Європейський Суд з прав людини розуміє не лише офіційне повідомлення про обвинувачення, а й інші заходи, пов'язані з підозрою у вчиненні злочину, які спричиняють серйозні наслідки або істотним чином позначаються на становищі підозрюваного, тобто вважає необхідним виходити зі змістовного, а не формального розуміння обвинувачення (рішення у справі «Девеєр проти Бельгії» від 27 лютого 1980 року; «Екле проти ФРН» від 15 липня 1982 року, «Фоті та інші проти Італії» від 10 грудня 1982 року). Саме такі підходи Європейського Суду з прав людини мають для вітчизняного правозастосовника важливе значення, оскільки за новим КПК з'явився інститут підозри, а притягнення до кримінальної відповідальності починається саме з повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення.

Тема № 12. Умисне або внаслідок недбалості порушення правил щодо відводу (самовідводу).

Здійснення права кожного на судовий захист на основі принципу верховенства права, здійснення правосуддя від імені держави Україна виключно на підставі Конституції та законів України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, висувають високі вимоги до моральних якостей кожного судді.

Усвідомлюючи значимість своєї місії, з метою зміцнення та підтримки довіри суспільства до судової влади судді України вважають, що зобов'язані демонструвати і пропагувати високі стандарти поведінки, у зв'язку з чим добровільно беруть на себе більш істотні обмеження, пов'язані з дотриманням етичних норм як у поведінці під час здійснення правосуддя, так і в позасудовій поведінці.

Керуючись Конституцією України, Законом України «Про судоустрій і статус суддів», враховуючи статтю 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, за якою кожен має право на незалежний і справедливий суд, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Основні принципи щодо незалежності судових органів, схвалені резолюціями Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року, Рекомендації щодо ефективного впровадження Основних принципів незалежності судових органів, схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 15 грудня 1989 року, Бангалорські принципи поведінки суддів, схвалені резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року, Європейську хартію про закон щодо статусу суддів, Рекомендацію CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам – членам відносно суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, з'їзд суддів України затверджує цей Кодекс суддівської етики, положення якого спрямовані на встановлення етичних стандартів, пов'язаних зі статусом судді.

Відповідно до ст. 15 Кодексу суддівської етики, неупереджений розгляд справ є основним обов'язком судді. Суддя має правозаявити самовідвід у випадках, передбачених процесуальним законодавством, у разі наявності упередженості щодо одного з учасників процесу, а також у випадку, якщо суддіз його власних джерел стали відомі докази чи факти, які можуть вплинути на результат розгляду справи. Суддя не повинен зловживати правом на самовідвід. Суддя заявляє самовідвід від участі в розгляді справи у разі неможливостіухвалення ним об'єктивного рішення у справі.

Стаття 75 КПК України «Обставини, що виключають участь слідчого судді, судді або присяжного в кримінальному провадженні»

1. Слідчий суддя, суддя або присяжний не може брати участь у кримінальному провадженні:

1) якщо він є заявником, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, близьким родичем чи членом сім'ї слідчого, прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, заявника, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача;

2) якщо він брав участь у цьому провадженні як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, слідчий, прокурор, захисник або представник;

3) якщо він особисто, його близькі родичі чи члени його сім'ї заінтересовані в результатах провадження;

4) за наявності інших обставин, які викликають сумнів у його неупередженості;

5) у випадку порушення встановленого частиною третьою статті 35 цього Кодексу порядку визначення слідчого судді, судді для розгляду справи.

2. У складі суду, що здійснює судове провадження, не можуть бути особи, які є родичами між собою.

Відповідно до ст. 76 КПК України, суддя, який брав участь у кримінальному провадженні під час досудового розслідування, не має права брати участі у цьому ж провадженні в суді першої, апеляційної і касаційної інстанцій, при перегляді судових рішень Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами.

Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні в суді першої інстанції, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах апеляційної і касаційної інстанцій, при перегляді судових рішень Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами, а також у новому провадженні після скасування вироку або ухвали суду першої інстанції.

Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні в суді апеляційної інстанції, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах першої і касаційної інстанцій, при перегляді судових рішень Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами, а також у новому провадженні після скасування вироку або ухвали суду апеляційної інстанції.

Суддя, який брав участь у кримінальному провадженні в суді касаційної інстанції, не має права брати участі у цьому ж провадженні в судах першої і апеляційної інстанцій, при перегляді судових рішень Верховним Судом України або за нововиявленими обставинами, а також у новому провадженні після скасування вироку або ухвали суду касаційної інстанції.

За наявності підстав, передбачених статтями 75-79 КПК України, слідчий суддя, суддя, присяжний, прокурор, слідчий, захисник, представник, експерт, спеціаліст, перекладач, секретар судового засідання зобов'язані заявити самовідвід.

2. За цими ж підставами їм може бути заявлено відвід особами, які беруть участь у кримінальному провадженні.

3. Заяви про відвід можуть бути заявлені як під час досудового розслідування, так і під час судового провадження.

4. Заяви про відвід під час досудового розслідування подаються одразу після встановлення підстав для такого відводу. Заяви про відвід під час судового провадження подаються до початку судового розгляду. Подання заяви про відвід після початку судового розгляду допускається лише у випадках, якщо підстава для відводу стала відома після початку судового розгляду.

5. Відвід повинен бути вмотивованим.

Стаття 81. Порядок вирішення питання про відвід

1. У разі заявлення відводу слідчому судді або судді, який здійснює судове провадження одноособово, його розглядає інший суддя цього ж суду, визначений у порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу. У разі заявлення відводу одному, кільком або всім суддям, які здійснюють судове провадження колегіально, його розглядає цей же склад суду. 2. Усі інші відводи під час досудового розслідування розглядає слідчий суддя, а під час судового провадження - суд, який його здійснює.

3. При розгляді відводу має бути вислухана особа, якій заявлено відвід, якщо вона бажає дати пояснення, а також думка осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Питання про відвід вирішується в нарадчій кімнаті вмотивованою ухвалою слідчого судді, судді (суду). Заява про відвід, що розглядається судом колегіально,

вирішується простою більшістю голосів.

4. Якщо повторно заявлений відвід має ознаки зловживання правом на відвід з метою затягування кримінального провадження, суд, який здійснює провадження, має право залишити таку заяву без розгляду.

Стаття 82. Наслідки відводу слідчого судді, судді

1. У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) слідчого судді кримінальне провадження передається на розгляд іншому слідчому судді.

2. У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) судді, який здійснює судове провадження одноособово, справа розглядається в тому самому суді іншим суддею.

3. У разі задоволення заяви про відвід (самовідвід) одного чи кількох суддів із складу суду або всього складу суду, якщо справа розглядається колегією суддів, справа розглядається в тому самому суді тим самим кількісним складом колегії суддів без участі відведених суддів із заміною останніх іншими судьями або іншим складом суддів.

4. Слідчий суддя, суддя (судді), на розгляд яких передається кримінальне провадження або справа, визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу.

5. Якщо після задоволення відводів (самовідводів) неможливо утворити новий склад суду, то вирішується питання про передання кримінального провадження до іншого суду в порядку, передбаченому КПК України.

Тема № 13. Безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (РИМ, 4.XI.1950), яка згідно з частиною першою статті 9 Конституції України є частиною національного законодавства України, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Недотримання строків розгляду цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення порушує конституційне право на судовий захист, гарантований статтею 55 Конституції України, і негативно впливає на ефективність правосуддя та на авторитет судової влади.

Матеріали судової практики свідчать про те, що основними причинами порушення процесуальних строків є недоліки в діяльності судів, пов'язані насамперед із незадовільною організацією судового процесу. Є випадки, коли всупереч вимогам процесуальних законів і без будь-яких підстав для цього цивільні справи та кримінальні провадження призначаються до судового розгляду з порушенням передбачених законодавством строків, у тому числі й тоді, коли підсудні знаходяться під вартою.

Внаслідок недоліків, допущених при підготовці цивільних справ до судового розгляду, недостатнього вивчення матеріалів досудового розслідування при підготовчому провадженні, несвоєчасного повідомлення учасників судового процесу та інших суб'єктивних причин розгляд справ неодноразово відкладається. При цьому в судових

рішеннях не завжди наводяться мотиви відкладення, зазначається дата нового розгляду.

В окремих випадках суди безпідставно відмовляють заінтересованим особам у праві на судовий захист у цивільних справах, наприклад, шляхом відмови у відкритті провадження у справі та повернення заяви.

Нерідко поверховий розгляд цивільних справ і матеріалів кримінального провадження, ігнорування норм матеріального та процесуального права призводить не лише до скасування судових рішень в апеляційному чи касаційному порядку, але і до істотного порушення строків прийняття рішення по суті провадження, а при провадженні справ про адміністративні правопорушення - до закриття провадження внаслідок закінчення строків притягнення до адміністративної відповідальності. Суди апеляційної інстанції та суд касаційної інстанції не завжди звертають уваги та не реагують на порушення судами встановлених законом строків розгляду справ.

Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 № 11 «Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення» зазначає, що порушення строків розгляду справ зумовлюють і такі негативні фактори, як значне навантаження, перш за все на суддів першої інстанції, незадовільне матеріально-технічне забезпечення судів, недоліки в роботі підрозділів органів внутрішніх справ, несвоєчасне виконання ухвал суду про привід осіб у кримінальному провадженні і у справах про адміністративні правопорушення, неможливість забезпечити участь адвокатів у судових процесах, тривалість часу, необхідного для доставки судових повісток про дату судового засідання, тощо.

Відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (РИМ, 4.XI.1950), яка згідно з частиною першою статті 9 Конституції України є частиною національного законодавства України, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Недотримання строків розгляду цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення порушує конституційне право на судовий захист, гарантований статтею 55 Конституції України, і негативно впливає на ефективність правосуддя та на авторитет судової влади.

Матеріали судової практики свідчать про те, що основними причинами порушення процесуальних строків є недоліки в діяльності судів, пов'язані насамперед із незадовільною організацією судового процесу. Є випадки, коли всупереч вимогам процесуальних законів і без будь-яких підстав для цього цивільні справи та кримінальні провадження призначаються до судового розгляду з порушенням передбачених законодавством строків, у тому числі й тоді, коли підсудні знаходяться під вартою.

Внаслідок недоліків, допущених при підготовці цивільних справ до судового розгляду, недостатнього вивчення матеріалів досудового розслідування при підготовчому провадженні, несвоєчасного повідомлення учасників судового процесу та інших суб'єктивних причин розгляд справ неодноразово відкладається. При цьому в судових рішеннях не завжди наводяться мотиви відкладення, зазначається дата нового розгляду.

В окремих випадках суди безпідставно відмовляють заінтересованим особам у праві на судовий захист у цивільних справах, наприклад, шляхом відмови у відкритті провадження у справі та повернення заяви.

Нерідко поверховий розгляд цивільних справ і матеріалів кримінального провадження, ігнорування норм матеріального та процесуального права призводить не лише до скасування судових рішень в апеляційному чи касаційному порядку, але і до істотного порушення строків прийняття рішення по суті провадження, а при провадженні справ про адміністративні правопорушення - до закриття провадження внаслідок закінчення строків притягнення до адміністративної відповідальності.

Суди апеляційної інстанції та суд касаційної інстанції не завжди звертають уваги та не реагують на порушення судами встановлених законом строків розгляду справ.

Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ зазначає, що порушення строків розгляду справ зумовлюють і такі негативні фактори, як значне навантаження, перш за все на суддів першої інстанції, незадовільне матеріально-технічне забезпечення судів, недоліки в роботі підрозділів органів внутрішніх справ, несвоєчасне виконання ухвал суду про привід осіб у кримінальному провадженні і у справах про адміністративні правопорушення, неможливість забезпечити участь адвокатів у судових процесах, тривалість часу, необхідного для доставки судових повісток про дату судового засідання, тощо.

При здійсненні правосуддя судам слід брати до уваги те, що відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (РИМ, 4.XI.1950) кожен має право на судовий розгляд своєї справи упродовж розумного строку.

Відповідно до практики Європейського суду з прав людини, визначаючи межі перебігу таких строків, слід виходити з такого.

У кримінальному провадженні враховується як період досудового розслідування, так і період судового розгляду і апеляційного провадження. При цьому перебіг строків у кримінальному провадженні починається з часу, коли особі повідомлено про підозру, або з моменту затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, а закінчується у момент, коли вирок набрав законної сили або кримінальне провадження закрито в цілому чи щодо конкретної особи.

Перебіг строків судового розгляду у цивільних справах починається з часу надходження позовної заяви до суду, а закінчується ухваленням остаточного рішення у справі, якщо воно не на користь особі (справа «Скопелліті проти Італії» від 23 листопада 1993 року), або виконанням рішення, ухваленого на користь особи (справа «Папахелас проти Греції» від 25 березня 1999 року).

Таким чином, згідно зі статтею 6 Конвенції виконання судового рішення є складовою частиною судового розгляду, завершальною стадією судового провадження. У зв'язку із цим під час розгляду питань про відстрочку, розстрочку, зміну чи встановлення способу і порядку виконання рішення, а також під час розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби судам необхідно дотримуватися вимог Конвенції щодо виконання судового рішення упродовж розумного строку (справи «Горнсбі проти Греції» від 19 березня 1997 року, «Ромашов проти України» від 27 липня 2004 року, «Дубенко проти України» від 11 січня 2005 року, «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21 квітня 2011 року та інші).

Строки, встановлені Цивільним процесуальним кодексом України, Кримінальним процесуальним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, є обов'язковими для судів та учасників судових процесів, оскільки визначають тривалість кожної стадії процесу або час, протягом якого має бути вчинено процесуальну дію (наприклад, строк оскарження судового рішення, строк подачі зауважень щодо журналу судового засідання). Зазначене є завданням цивільного судочинства та кримінального провадження (стаття 1 ЦПК, стаття 2 КПК).

Строки, що встановлюються судом (наприклад, строк для усунення недоліків позовної заяви чи апеляційної скарги), повинні відповідати принципу розумності. Визначаючи (на власний розсуд) тривалість цих строків, суду необхідно враховувати принципи диспозитивності та змагальності, граничні строки, встановлені законом, для розгляду справи при визначенні строків здійснення конкретних процесуальних дій, складність справи, кількість учасників процесу, можливі труднощі у витребуванні та дослідженні доказів тощо.

Розумним, зокрема, вважається строк, що є об'єктивно необхідним для виконання процесуальних дій, прийняття процесуальних рішень та розгляду і вирішення справи з метою забезпечення своєчасного (без невиправданих зволікань) судового захисту.

З урахуванням практики Європейського суду з прав людини критеріями розумних строків у цивільних справах є: правова та фактична складність справи; поведінка заявника, а також інших осіб, які беруть участь у справі, інших учасників процесу; поведінка органів державної влади (насамперед суду); характер процесу та його значення для заявника (справи «Федіна проти України» від 02 вересня 2010 року, «Смірнова проти України» від 08 листопада 2005 року, «Матіка проти Румунії» від 02 листопада 2006 року, «Літоселітіс проти Греції» від 05 лютого 2004 року та інші).

Оцінюючи правову та фактичну складність справи, слід враховувати, зокрема, наявність обставин, що утруднюють розгляд справи; кількість співпозивачів, співвідповідачів та інших учасників процесу; необхідність проведення експертиз та їх складність; необхідність допиту значної кількості свідків; участь у справі іноземного елемента та необхідність з'ясування і застосування норм іноземного права.

При цьому судам слід виходити з того, що така обставина, як розгляд цивільної справи судами різних інстанцій, не може сама по собі свідчити про її складність.

Оцінюючи поведінку заявника, а також осіб, які беруть участь у справі, інших учасників процесу, слід звернути увагу на те, що не можна покладати відповідальність за тривалий розгляд справи використання ними процесуальних засобів, передбачених законодавством, для здійснення свого захисту, зокрема, у зв'язку зі зміною позовних вимог, вивченням матеріалів справи, заявленням клопотань, оскарженням ухвалених судових рішень. Разом із тим слід взяти до уваги факти невиконання ними процесуальних обов'язків, наприклад, ненадання чи надання з порушенням строку, передбаченого ЦПК, доказів у справі; неодноразові неявки в судові засідання без поважних причин, якщо це призвело до порушення розумного строку судового розгляду.

Оцінюючи поведінку органів державної влади (насамперед суду), слід враховувати своєчасність призначення справи до судового розгляду; проведення судових засідань у призначений час; строки виготовлення суддею мотивованого судового рішення та направлення його особам, які брали участь у справі; повноту здійснення суддею контролю за виконанням працівниками апарату суду своїх службових обов'язків, у тому числі щодо повідомлення осіб, які беруть участь у справі, про дату та місце судового засідання; своєчасне виготовлення журналу судового засідання та протоколу про окремі процесуальні дії; повноту і своєчасність прийняття суддею заходів щодо учасників процесу та інших осіб у сфері здійснення правосуддя, направлених на недопущення їх процесуальної недобросовісності і процесуальної тяганини у справі, зокрема, щодо контролю за строками проведення експертизи; своєчасну видачу виконавчого документа та направлення його до органу, уповноваженого виконати судові рішення.

Оцінюючи характер процесу та його значення для заявника, слід враховувати важливість предмета розгляду та ступінь ризику для заявника, наприклад, якщо йдеться про справи, що потребують оперативного прийняття рішення; трудові справи; справи, що

пов'язані зі станом здоров'я заявника; справи щодо опіки над дітьми тощо.

Критеріями для визначення розумності строків під час кримінального провадження є складність кримінального провадження; поведінка учасників кримінального провадження; спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень (частина третя статті 28 КПК).

З урахуванням практики Європейського суду з прав людини складність кримінального провадження визначається з урахуванням кількості підозрюваних, обвинувачуваних та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження; кількості учасників провадження (потерпілих, свідків тощо); правової кваліфікації кримінального правопорушення; наявності на момент початку досудового розслідування відомостей щодо конкретної особи, яка ймовірно вчинила кримінальне правопорушення; характеру обставин, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні; меж доказування; обсягу матеріалів досудових розслідувань, що об'єднані в одному провадженні; необхідності призначення експертиз, їх складності; обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для всебічного та повного дослідження обставин кримінального правопорушення; необхідності отримання міжнародної допомоги в рамках кримінального провадження тощо.

Оцінюючи поведінку учасників кримінального провадження, слід враховувати належне виконання ними своїх процесуальних обов'язків (зокрема, щодо явки за викликом слідчого, прокурора, судовим викликом; дотримання умов обраного запобіжного заходу; надання у передбачених законом випадках доказів тощо); існування випадків зловживання процесуальними правами тощо. При цьому слід враховувати, що використання процесуальних прав, зокрема, заявлення клопотань, скарг, не може розцінюватися як перешкодження здійсненню провадження, за винятком випадків, коли йдеться про зловживання правом.

Оцінюючи спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень, слід враховувати послідовність та своєчасність здійснення процесуальних дій; наявність періодів бездіяльності (неактивності), причини якої мають з'ясовуватись у кожному конкретному провадженні; своєчасність повідомлення особи про підозру; обґрунтованість відкладення та зупинення кримінального провадження; своєчасність призначення кримінального провадження (кримінальної справи) до судового розгляду; встановлення випадків призначення судових засідань із великими інтервалами чи зволікання з переданням кримінального провадження з одного суду до іншого; проведення судових засідань у призначений час; дотримання строків постановлення суддею (або судом) мотивованої ухвали чи вироку і направлення копій процесуальних рішень учасникам судового провадження; повноту здійснення суддею контролю за виконанням працівниками суду своїх службових обов'язків, у тому числі щодо повідомлення учасників кримінального провадження про час та місце судового засідання; повноту та своєчасність вжиття слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом (суддею) заходів забезпечення кримінального провадження та інших заходів, спрямованих на недопущення недобросовісної поведінки учасників кримінального провадження; характер та ефективність дій, спрямованих на прискорення кримінального провадження тощо (справи «Смірнова проти Росії» від 24 липня 2003 року, «Вітрук проти України» від 16 вересня 2010 року, «Юртаєв проти України» від 31 січня 2006 року та інші).

При цьому кримінальне провадження щодо особи, яка тримається під вартою, неповнолітньої особи має бути здійснено невідкладно і розглянуто в суді першочергово (частина четверта статті 28 КПК, справа «Годоров проти України» від 12 січня 2012 року).

Враховуючи положення частини другої статті 157 ЦПК, суд може подовжити строк розгляду справи, але не більш як на п'ятнадцять днів, за наявності таких умов: а) у виняткових випадках, що визначаються обставинами, які утруднюють або роблять неможливим розгляд справи у встановлений строк (наприклад, хвороба сторони або судді; велика кількість доказів, які слід дослідити; необхідність призначення експертиз і їх складність; велика кількість осіб, які беруть участь у справі тощо); б) за клопотанням сторони, а не інших осіб, які беруть участь у справі, зазначене не означає, що суд, виконуючи вимоги частини четвертої статті 10 ЦПК, не вправі поставити таке питання на обговорення; в) з урахуванням особливостей розгляду справи, які у кожному конкретному випадку визначаються правовою та фактичною складністю справи, обсягом та специфікою процесуальних дій, необхідних для всебічного та повного дослідження обставин справи, необхідністю отримання міжнародної допомоги тощо.

У разі подовження строку розгляду справи чи відмови суд постановляє мотивовану ухвалу, яка оскарженню не підлягає.

Повторне подовження строку розгляду справи законом не передбачено.

За результатами розгляду клопотання підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого про необхідність здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені КПК (частина шоста статті 28 КПК), прокурор вносить мотивовану постанову, а слідчий суддя, суд постановляє мотивовану ухвалу, в якій при встановленні підстав для прискорення кримінального провадження може бути вказано, у межах якого строку має бути здійснено кримінальне провадження або окрема процесуальна дія. При цьому слід виходити із недопустимості порушення процесуальної самостійності слідчого, незалежності та безсторонності суддів. Тому при розгляді такого клопотання прокурор, слідчий суддя або суд не вправі вирішувати питання щодо достовірності та достатності доказів, надання переваги будь-якому з них; визначати, які саме процесуальні рішення мають бути прийняті при здійсненні кримінального провадження; або вчиняти інші будь-які дії, спрямовані на втручання до законної діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді або суду щодо здійснення кримінального провадження.

За відсутності підстав для прискорення у такий спосіб кримінального провадження прокурор за результатами розгляду клопотання вносить мотивовану постанову про відмову в задоволенні клопотання, а слідчий суддя та суд - мотивовану ухвалу.

Копія постанови або ухвали направляється особі, яка звернулася із клопотанням. Постанова прокурора та ухвала слідчого судді, суду оскарженню не підлягає.

Судді повинні усвідомлювати особисту відповідальність за розгляд справ у встановлені законом строки, за якість розгляду справ, не допускати фактів зволікання, вживати всіх необхідних заходів з метою неухильного дотримання процесуальних строків.

Строки розгляду справи не можуть вважатися розумними, якщо їх порушено через зайнятість судді в іншому процесі, призначення судових засідань із великими інтервалами, затягування з передачею справи з одного суду до іншого у встановлених законом випадках, безпідставне задоволення необґрунтованих клопотань учасників процесу, що спричинило відкладення розгляду справи на тривалий час, відкладення справи через її неналежну підготовку до судового розгляду, невжиття заходів щодо недопущення недоброчесної поведінки учасників справи тощо, оскільки наведені причини свідчать про низький рівень організації судочинства та безвідповідальне ставлення до виконання своїх обов'язків.

Відповідно до пункту 2 частини першої статті 83 Закону України від 07 липня 2010 року № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» за невжиття заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності.

Відповідно до статей 55, 124 Конституції України кожному гарантується право на судовий захист; юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. У зв'язку із цим суди не повинні допускати випадків безпідставної відмови у відкритті провадження у справі або необґрунтованого закриття провадження у справі на підставі того, що справа не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства, а також фактів незаконного залишення заяв без руху, без розгляду, повернення їх позивачам або необґрунтованого зупинення провадження у справах, оскільки це призводить до порушення конституційних прав сторін, зволікання і затягування строків розгляду справ.

З метою правильного і своєчасного розгляду цивільних справ, а також з урахуванням завдань попереднього судового засідання, зазначених у частині першій статті 130 ЦПК, що по суті є завданнями з підготовки справи до судового розгляду, судам необхідно дотримуватися строків проведення попереднього судового засідання та виконувати у повному обсязі необхідні для кожної конкретної справи дії, передбачені частиною шостою статті 130 ЦПК, якщо спір не врегульовано до судового розгляду.

Судді повинні проводити ретельну підготовку справ до судового розгляду, оскільки недоліки і недбалість, допущені на цій стадії, можуть призвести до порушення не лише строків розгляду справ, а й прав учасників судового процесу та ухвалення незаконних і необґрунтованих рішень.

У разі зупинення провадження у цивільній справі з підстав, передбачених статтями 201, 202 ЦПК, суду необхідно здійснювати контроль за припиненням таких обставин із метою недопущення фактів невиправданого збільшення строку знаходження справи у провадженні суду та з'ясування можливості відновлення провадження у справі (стаття 204 ЦПК).

Судам слід дотримуватись вимог статей 277, 277-2, 278 КУпАП під час розгляду справ про адміністративні правопорушення.

При цьому необхідно звернути увагу на те, що статтею 277 КУпАП встановлено строки розгляду справи про адміністративні правопорушення і справа має бути розглянута навіть у разі порушення такого строку, а строки накладення адміністративного стягнення, передбачені статтею 38 КУпАП, не можуть бути продовжені. У зв'язку із цим підготовку до розгляду справи про адміністративне правопорушення необхідно починати у найкоротші терміни після надходження до судді протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи.

Суди не повинні ігнорувати факти недотримання встановлених КУпАП вимог, що призвели до порушення строків накладення адміністративного стягнення. Ураховуючи, що КУпАП не передбачено можливості винесення будь-якого процесуального документа за такі дії, судам слід реагувати, надсилаючи листи відповідним організаціям і посадовим особам, які можуть звернути увагу на зазначені факти.

У випадку порушення строків накладення адміністративного стягнення суди повинні реагувати листами або відповідними ухвалами, надсилаючи їх прокурору, який наглядає за додержанням законів при провадженні у справах про адміністративні правопорушення (частина перша статті 250 КУпАП, стаття 23 Закону України від 05 листопада 1991 року № 1789-XII «Про прокуратуру»).

Перебіг строку розгляду справи про адміністративні правопорушення здійснюється за загальними положеннями КУпАП. Норми КУпАП не забороняють повернення протоколу про адміністративне правопорушення, складеного не уповноваженою на те посадовою особою або без додержання вимог статті 256 цього Кодексу вмотивованою постановою суду для належного оформлення.

У випадку відкладення розгляду справи про адміністративні правопорушення за клопотанням учасників судового розгляду строк накладення адміністративного стягнення, передбачений статтею 38 КУпАП, обчислюється починаючи з дня вчинення адміністративного правопорушення, а при триваючому правопорушенні - починаючи з дня його виявлення. Можливість зупинення цього строку у зв'язку з перенесенням розгляду справи не передбачено, крім випадку, визначеного частиною четвертою статті 277 КУпАП.

Звернути увагу судів на те, що стаття 268 КУпАП передбачає можливість розгляду справи про адміністративне правопорушення за відсутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, лише за наявності у справі відомостей про належне повідомлення цієї особи про час і місце розгляду цієї справи та за відсутності її клопотання про відкладення розгляду справи. У випадках, передбачених частиною другою статті 268 КУпАП, та інших випадках, передбачених законом, явка особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, до органу (посадової особи), яка вирішує справу, є обов'язковою.

Судам необхідно дотримуватись положень статей 314, 316 КПК, якими встановлено строк призначення підготовчого судового засідання та строк призначення судового розгляду, а також положення статті 318 КПК про те, що судовий розгляд має бути проведений і завершений протягом розумного строку. Крім того, судам слід дотримуватись вимог статті 382 КПК, відповідно до якої у разі спрощеного провадження вирок ухвалюється у п'ятиденний строк із дня отримання обвинувального акта з клопотанням про його розгляд у спрощеному провадженні.

Звернути увагу суддів на необхідність неухильного дотримання положень статті 320 КПК щодо обов'язкового призначення запасного судді у кримінальному провадженні, для якого потрібний значний час для вивчення матеріалів справи. Питання про тривалість судового провадження та необхідність призначення запасного судді вирішується судом, що буде здійснювати провадження, одночасно з призначенням підготовчого судового засідання.

Судам апеляційної та касаційної інстанцій слід чітко дотримуватись положень статей 297, 301, 303-1, 328, 331 ЦПК, статей 398, 401, 428, 430 КПК, якими встановлено строки відкриття апеляційного та касаційного провадження, підготовки до апеляційного та касаційного розгляду. Усі ці процесуальні дії необхідно здійснювати з таким розрахунком, щоб цивільна справа чи матеріали кримінального провадження було розглянуто по суті у розумні строки.

З урахуванням того, що на дотримання розумних строків розгляду цивільних справ і кримінальних проваджень суттєво впливає тривалість часу знаходження справ у судах апеляційної та касаційної інстанцій, а щодо справ про адміністративні правопорушення - тривалість часу знаходження справ у судах, які здійснюють перегляд прийнятих постанов, судам слід забезпечити дотримання процесуальних строків, установлених процесуальним законодавством, для перегляду судових рішень в апеляційному та касаційному порядках, а також для перегляду постанов у справах про адміністративні правопорушення.

У разі виявлення під час апеляційного чи касаційного розгляду справи фактів невинуватого порушення суддями процесуальних строків здійснення цивільного судочинства судам апеляційної та касаційної інстанцій необхідно застосовувати право на постановлення окремих ухвал (статті 320, 350 ЦПК)

Судам у разі відкладення судового розгляду справ через неявку прокурорів, адвокатів у судові засідання без поважних причин, несвоєчасну доставку до суду обвинувачених (підсудних), які утримуються під вартою, невиконання ухвал суду про привід осіб необхідно звертати увагу керівників органів прокуратури, кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, територіальних органів внутрішніх справ, кримінально-виконавчої системи на такі факти, зокрема, шляхом постановлення відповідних ухвал чи надсилання відповідних листів.

Оскільки відповідно до пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України однією з основних засад судочинства є гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами, головуючий у справі має згідно з вимогами статей 197 - 200 ЦПК та статей 107, 108 КПК перевірити правильність і своєчасність оформлення журналу судового засідання та забезпечити своєчасний розгляд зауважень щодо нього і щодо технічного запису судового засідання.

Судам необхідно суворо дотримуватися вимог процесуальних законів про направлення справ до суду апеляційної чи касаційної інстанції на наступний день (статті 296 ЦПК), через три дні (стаття 397 КПК) після закінчення строку, встановленого для апеляційного оскарження, чи негайно (на наступний день) у разі витребування справи судом касаційної інстанції (стаття 328 ЦПК, стаття 430 КПК).

Судам апеляційної інстанції слід постійно аналізувати якість та своєчасність розгляду цивільних справ, кримінальних проваджень і справ про адміністративні правопорушення; вживати передбачених законом заходів щодо суддів, які допускають факти зволікання, що порушують права суб'єктів права на судовий захист та дискредитують авторитет судової влади; регулярно узагальнювати практику дотримання судами процесуальних строків розгляду справ; аналізувати та усувати причини порушень строків розгляду справ.

Вищому спеціалізованому суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» необхідно постійно контролювати дотримання строків розгляду цивільних справ, кримінальних проваджень і справ про адміністративні правопорушення судами цивільної та кримінальної юрисдикції.

Під час надання методичної, практичної допомоги та вивчення практики застосування судами чинного законодавства суддям касаційної інстанції слід звертати увагу на дотримання процесуальних строків розгляду справ, виявляти й аналізувати порушення, сприяти їх усуненню.

Стаття 28 КПК України « Розумні строки »

1. Під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені цим Кодексом строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень.

2. Проведення досудового розслідування у розумні строки забезпечує прокурор, слідчий суддя (в частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції), а судового провадження - суд.

3. Критеріями для визначення розумності строків кримінального провадження є:

1) складність кримінального провадження, яка визначається з урахуванням кількості підозрюваних, обвинувачуваних та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження, обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для здійснення досудового розслідування тощо;

2) поведінка учасників кримінального провадження;

3) спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень.

4. Кримінальне провадження щодо особи, яка тримається під вартою, неповнолітньої особи має бути здійснено невідкладно і розглянуто в суді першочергово.

5. Кожен має право, щоб обвинувачення щодо нього в найкоротший строк або стало предметом судового розгляду, або щоб відповідне кримінальне провадження щодо нього було закрито.

6. Підозрюваний, обвинувачений, потерпілий мають право на звернення до прокурора, слідчого судді або суду з клопотанням, в якому викладаються обставини, що обумовлюють необхідність здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені цим Кодексом.

Тема № 14. Систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя, у тому числі прояв неповаги під час здійснення судочинства до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу.

Кодекс суддівської етики

Стаття 1. Суддя повинен бути прикладом неухильного додержання вимог закону і принципу верховенства права, присяги судді, а також дотримання високих стандартів поведінки з метою зміцнення довіри громадян у чесність, незалежність, неупередженість та справедливість суду.

Стаття 2. Суддя має уникати будь-якого незаконного впливу на його діяльність, пов'язану зі здійсненням правосуддя, та бути незалежним від своїх колег у процесі прийняття рішень. Він не має права використовувати своє посадове становище в особистих інтересах чи в інтересах інших осіб та не повинен дозволяти цього іншим.

Стаття 3. Суддя має докладати всіх зусиль до того, щоб на думку розсудливої, законослухняної та поінформованої людини його поведінка була бездоганною.

Стаття 4. Порушення правил етичної поведінки, встановлених цим Кодексом, не можуть самі по собі застосовуватися як підстави для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності та визначати ступінь їх вини.

РОЗДІЛ II. ПОВЕДІНКА СУДДІ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Стаття 5. Незалежність судді під час здійснення правосуддя є передумовою дії принципу верховенства права та невід'ємною складовою справедливого суду.

Стаття 6. Суддя повинен виконувати свої професійні обов'язки незалежно, виходячи виключно з фактів, установлених на підставі власної оцінки доказів, розуміння закону, верховенства права, що є гарантією справедливого розгляду справи в суді, не зважаючи на будь-які зовнішні впливи, стимули, загрози, втручання або публічну критику.

Стаття 7. Суддя повинен старанно й неупереджено виконувати покладені на нього обов'язки та вживати заходів для поглиблення своїх знань та вдосконалення практичних навичок.

Стаття 8. Суддя повинен здійснювати судочинство в межах та порядку, визначених процесуальним законом, і виявляти при цьому тактовність, ввічливість, витримку й повагу до учасників судового процесу та інших осіб.

Стаття 9. Суддя під час здійснення правосуддя не повинен допускати проявів неповаги до людини за ознаками раси, статі, національності, релігії, політичних поглядів, соціально- економічного становища, фізичних вад тощо та дозволяти цього іншим.

Стаття 10. Суддя повинен виконувати обов'язки судді безсторонньо і неупереджено та утримуватися від поведінки, будь-яких дій або висловлювань, що можуть призвести до виникнення сумнівів у рівності професійних суддів, народних засідателів та присяжних при здійсненні правосуддя.

Стаття 11. Суддя повинен проявляти повагу до права на інформацію про судовий розгляд та не допускати порушення принципу гласності процесу. Суддя у визначеному законом порядку надає засобам масової інформації можливість отримувати інформацію, не допускаючи при цьому порушення прав і свобод громадян, приниження їх честі й гідності, а також авторитету правосуддя.

Стаття 12. Суддя не може робити публічних заяв, коментувати в засобах масової інформації справи, які перебувають у провадженні суду, та піддавати сумніву судові рішення, що набрали законної сили. Суддя не має права розголошувати інформацію, що стала йому відома у зв'язку з розглядом справи.

Стаття 13. Суддя, що перебуває на адміністративній посаді в суді, повинен утримуватися від поведінки, дій або висловлювань, які можуть призвести до виникнення сумнівів у єдиному статусі суддів і в те, що професійні судді здійснюють колективне вирішення питань організації роботи суду.

Стаття 14. Суддя повинен уникати позапроцесуальних взаємовідносин з одним із учасників процесу або його представником у справі за відсутності інших учасників процесу.

Стаття 15. Неупереджений розгляд справ є основним обов'язком судді. Суддя має право заявити самовідвід у випадках, передбачених процесуальним законодавством, у разі наявності упередженості щодо одного з учасників процесу, а також у випадку, якщо судді з його власних джерел стали відомі докази чи факти, які можуть вплинути на результат розгляду справи. Суддя не повинен зловживати правом на самовідвід. Суддя заявляє самовідвід від участі в розгляді справи у разі неможливості ухвалення ним об'єктивного рішення у справі.

РОЗДІЛ ІІІ. ПОЗАСУДОВА ПОВЕДІНКА СУДДІ

Стаття 16. Суддя не може належати до політичних партій і професійних спілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої. Суддя повинен надавати пріоритет здійсненню правосуддя над усіма іншими видами діяльності.

Стаття 17. Суддя має право брати участь у громадській діяльності, публічних заходах, якщо вони не завдають шкоди його статусу, авторитету суду і не можуть вплинути на здійснення правосуддя, проте повинен уникати взаємовідносин, які можуть

вплинути на незалежність та неупередженість судді.

Стаття 18. Суддя повинен бути обізнаним про свої майнові інтереси та вживати розумних заходів для того, щоб бути обізнаним про майнові інтереси членів своєї сім'ї.

Стаття 19. Суддя повинен враховувати, що сімейні, соціальні взаємовідносини чи будь-які інші стосунки та втручання з боку органів державної влади не мають впливати на поведінку судді чи ухвалення судових рішень.

Стаття 20. Участь судді у соціальних мережах, Інтернет-форумах та застосування ним інших форм спілкування в мережі Інтернет є допустимими, проте суддя може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету судді та судової влади.

Тема № 15. Умисне або у зв'язку з очевидною недбалістю допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод.

Пріоритет прав і свобод людини на початку ХХІ ст. є доктринальною аксіомою та системоутворюючим принципом, що конструює основи правопорядків демократичних правових держав сучасності. Більшість держав об'єднали зусилля для вироблення критеріїв визначення обсягу і змісту прав людини, засобів їх забезпечення та захисту, створивши потужну наднаціональну систему відповідних механізмів в рамках ООН, РС, ЄС тощо. Разом з тим, події (політичні, економічні) останніх десятиліть ставлять перед юридичною наукою низку гострих питань. Мова йде про дієвість контрольно-наглядової функції міжнародних установ, індикативність та справедливість їх рішень стосовно дотримання державами взятих на себе зобов'язань, юридичну силу цих рішень та характер внутрішньої юрисдикції щодо них, співвідношення принципу пріоритетності прав людини із принципом суверенітету, компенсаторну функцію наддержавних структур у випадках невиконання національними державами функцій гаранта прав і свобод людини на своїх територіях. Розв'язання вказаних проблем спрямоване на вдосконалення механізмів втілення людиноцентристської концепції права в сучасних політико-правових та економічних реаліях.

У зв'язку з тим, що саме рівень забезпечення та захисту прав людини є основним критерієм оцінки демократичності сучасної держави, країни, які повертаються до правової сім'ї, де сповідуються загальнолюдські цінності, мають виконати низку заходів з приведення у відповідність внутрішньодержавної практики забезпечення прав і свобод людини із загальноцивілізаційними стандартами.

Україна пов'язала розбудову своєї державності з поверненням до континентальної правової сім'ї. Цей процес відбувається на фоні поширення посткласичної правосвідомості, зміцнення позицій критиків правової глобалізації, інтеграції та євроцентристських цінностей. Це, безумовно, ускладнило і без того болісний процес переходу від радянського та пострадянського позитивізму, а також державного етатизму до сучасних моделей праворозуміння, що проявляється як у недоліках законодавчого регулювання, так і у діяльності правоохоронних органів, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Цим обґрунтовується необхідність виявлення універсальних правових цінностей, найбільш ефективних засобів взаємодії правових систем та з'ясування реалістичних сценаріїв подолання

Право кожного на життя охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання.

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод

Позбавлення життя не розглядається як таке, що вчинене на порушення цієї статті, якщо воно є наслідком виключно необхідного застосування сили: а) для захисту будь-якої особи від незаконного насильства; б) для здійснення законного арешту або для запобігання втечі особи, яку законно тримають під вартою; с) при вчиненні правомірних дій для придушення заворушення або повстання.

Стаття 3. Заборона катування.

Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.

Стаття 4. Заборона рабства і примусової праці.

Нікого не можна тримати в рабстві або в підневільному стані.² Ніхто не може бути присилуваний виконувати примусову чи обов'язкову працю.³ Для цілей цієї статті значення терміна "примусова чи обов'язкова праця" не поширюється:

а) на будь-яку роботу, виконання якої зазвичай вимагається під час призначеного згідно з положеннями статті 5 цієї Конвенції тримання в умовах позбавлення свободи або під час умовного звільнення;

б) на будь-яку службу військового характеру або - у випадку, коли особа відмовляється від неї з мотивів особистих переконань у країнах, де така відмова визнається, - службу, яка вимагається замість обов'язкової військової служби;

с) на будь-яку службу, що вимагається у випадку надзвичайної ситуації або стихійного лиха, яке загрожує життю чи благополуччю суспільства;

д) на будь-яку роботу чи службу, яка є частиною звичайних громадянських обов'язків.

Стаття 5. Право на свободу та особисту недоторканність.

1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом: а) законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом; б) законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом; с) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення; д) затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу; е) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг; ф) законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції.

Кожен, кого заарештовано, має бути негайно поінформований зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке обвинувачення, висунуте проти нього.

Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту "с" пункту 1 цієї статті, має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення

може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судове засідання.

Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним.

Кожен, хто є потерпілим від арешту або затримання, здійсненого всупереч положенням цієї статті, має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування.

Стаття 6. Право на справедливий суд.

1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або - тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, - коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя.

Кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку.

Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права:

а) бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього;

б) мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту;

в) захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або - за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника - одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя;

г) допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення;

е) якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, - одержувати безоплатну допомогу перекладача.

Стаття 7. Ніякого покарання без закону.

1. Нікого не може бути визнано винним у вчиненні будь-якого кримінального правопорушення на підставі будь-якої дії чи бездіяльності, яка на час її вчинення не становила кримінального правопорушення згідно з національним законом або міжнародним правом. Також не може бути призначене суворіше покарання ніж те, що підлягало застосуванню на час вчинення кримінального правопорушення.

Стаття 8. Право на повагу до приватного і сімейного життя.

1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у

демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Стаття 9. Свобода думки, совісті і релігії.

1. Кожен має право на свободу думки, совісті та релігії; це право включає свободу змінювати свою релігію або переконання, а також свободу сповідувати свою релігію або переконання під час богослужіння, навчання, виконання та дотримання релігійної практики і ритуальних обрядів як одноособово, так і спільно з іншими, як прилюдно, так і приватно.

2. Свобода сповідувати свою релігію або переконання підлягає лише таким обмеженням, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах громадської безпеки, для охорони публічного порядку, здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Стаття 10. Свобода вираження поглядів.

1. Кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Ця стаття не перешкоджає державам вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств.

Стаття 11. Свобода зібрань та об'єднання.

1. Кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів.

2. Здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави.

Стаття 12. Право на шлюб.

Чоловік і жінка, що досягли шлюбного віку, мають право на шлюб і створення сім'ї згідно з національними законами, які регулюють здійснення цього права.

Стаття 13. Право на ефективний засіб юридичного захисту.

Кожен, чиї права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.

Стаття 14. Заборона дискримінації.

Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою - статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою.

Тема № 16. Розголошення суддею таємниці, що охороняється законом, у тому числі таємниці нарадчої кімнати, або інформації, що стала відомою судді під час розгляду справи у закритому судовому засіданні.

Відповідно до Кдексу суддівської етики (ст. 12), суддя не може робити публічних заяв, коментувати в засобах масової інформації справи, які перебувають у провадженні суду, та піддавати сумніву судові рішення, що набрали законної сили. Суддя не має права розголошувати інформацію, що стала йому відома у зв'язку з розглядом справи.

Згідно зі ст. 27 КПК України, Кримінальне провадження в судах усіх інстанцій здійснюється відкрито. Слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини лише у випадках: 1) якщо обвинуваченим є неповнолітній; 2) розгляду справи про злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; 3) необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи; 4) якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом; 5) необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

Особисті записи, листи, зміст особистих телефонних розмов, телеграфних та інших повідомлень можуть бути оголошені у відкритому судовому засіданні, якщо слідчий суддя, суд не прийме рішення про їх дослідження у закритому судовому засіданні на підставі пункту 3 частини другої цієї статті. Кримінальне провадження у закритому судовому засіданні суд здійснює з додержанням правил судочинства, передбачених цим Кодексом. На судовому розгляді в закритому судовому засіданні можуть бути присутні лише сторони та інші учасники кримінального провадження.

Кожен, хто присутній в залі судового засідання, може вести стенограму, робити нотатки, використовувати портативні аудіозаписуючі пристрої. Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, транслявання судового засідання по радіо і телебаченню, а також проведення звукозапису із застосуванням стаціонарної апаратури допускаються на підставі ухвали суду, що приймається з урахуванням думки сторін та можливості проведення таких дій без шкоди для судового розгляду.

Судове рішення, ухвалене у відкритому судовому засіданні, проголошується прилюдно. Якщо судовий розгляд відбувався у закритому судовому засіданні, судове рішення проголошується прилюдно з пропуском інформації, для дослідження якої проводилося закрите судове засідання та яка на момент проголошення судового рішення підлягає подальшому захисту від розголошення.

Відповідно до ст.367КПК України, під час ухвалення вироку ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який здійснює судовий розгляд. Суд вправі перервати нараду лише для відпочинку з настанням нічного часу. Під час перерви судді не можуть спілкуватися з особами, які брали участь у кримінальному провадженні. Судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення вироку в нарадчій кімнаті.

Законом України «Про доступ до судових рішень» регулюються відносини щодо забезпечення доступу до судових рішень (рішень, судових наказів, постанов, вироків, ухвал), ухвалених судами загальної юрисдикції, та ведення Єдиного державного реєстру судових рішень. Рішення суду проголошується прилюдно, крім випадків, коли розгляд справи проводився у закритому судовому засіданні. Кожен має право на доступ до судових рішень у порядку, визначеному Законом.

Усі судові рішення є відкритими та підлягають оприлюдненню в електронній формі не пізніше наступного дня після їх виготовлення і підписання. Судові рішення також можуть публікуватися в друкованих виданнях із додержанням вимог Закону.

Якщо судовий розгляд відбувався у закритому судовому засіданні, судові рішення оприлюднюються з виключенням інформації, яка за рішенням суду щодо розгляду справи у закритому судовому засіданні підлягає захисту від розголошення.

Для доступу до судових рішень судів загальної юрисдикції Державна судова адміністрація України забезпечує ведення Єдиного державного реєстру судових рішень.

Суд загальної юрисдикції вносить до Реєстру всі судові рішення і окремі думки суддів, викладені у письмовій формі, не пізніше наступного дня після їх ухвалення або виготовлення повного тексту.

Доступ до окремих думок суддів через Реєстр забезпечується у тому самому порядку, що й до судового рішення, стосовно якого викладено окрему думку.

Доступ до Реєстру

Судові рішення, внесені до Реєстру, є відкритими для безоплатного цілодобового доступу на офіційному веб-порталі судової влади України. Відомості, що не можуть бути розголошені в текстах судових рішень, відкритих для загального доступу.

У текстах судових рішень, що відкриті для загального доступу через оприлюднення на офіційному веб-порталі судової влади або офіційне опублікування, не можуть бути розголошені відомості, що дають можливість ідентифікувати фізичну особу. Такі відомості замінюються літерними або цифровими позначеннями.

До відомостей, зазначених у частині першій цієї статті, які не підлягають розголошенню, належать:

1) імена (ім'я, по батькові, прізвище) фізичних осіб; 2) місце проживання або перебування фізичних осіб із зазначенням адреси, номери телефонів чи інших засобів зв'язку, адреси електронної пошти, ідентифікаційні номери (коди); 3) реєстраційні номери транспортних засобів, реєстраційні відомості реєстрів нерухомого майна; 4) номери банківських рахунків, номери платіжних карток; 5) інша інформація, що дає можливість ідентифікувати фізичну особу.

До відомостей, зазначених у частинах першій та другій цієї статті, не належать, (підлягають розголошенню)

1) прізвища та ініціали суддів, які ухвалили судові рішення;

2) імена (ім'я, по батькові, прізвище) учасників судового процесу та посадових чи службових осіб, які, виконуючи свої повноваження, беруть участь у цивільній, господарській, адміністративній чи кримінальній справах, справах про адміністративні правопорушення (проступки);

3) імена (ім'я, по батькові, прізвище) фізичних осіб - сторін у справі, що розглядалася міжнародною судовою чи іншою міжнародною установою, на рішення якої міститься посилання в тексті судового рішення.

4) У текстах судових рішень, відкритих для загального доступу відповідно до цього Закону, не можуть бути розголошені відомості, для забезпечення нерозголошення яких було прийнято рішення про розгляд справи в закритому судовому засіданні.

Тема № 17. Неповідомлення суддею органам суддівського самоврядування та правоохоронним органам про випадок втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, у тому числі про звернення до нього учасників судового процесу чи інших осіб, включаючи осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з приводу конкретних справ, що перебувають у провадженні судді, якщо таке звернення відбулося в інший, ніж передбачено процесуальним законодавством, спосіб упродовж п'яти днів після того, як йому стало відомо про такий випадок.

Відповідно до Постанови Пленуму Вебрховного Суду україни від 13.06. 2007 № 8 «Про незалежність судової влади», судді при здійсненні правосуддя незалежні й підкоряються лише закону, а вплив на них у будь-який спосіб забороняється. Незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією та законами України. Гарантії незалежності і недоторканності суддів як носіїв судової влади та самостійності судів як судових органів визначено Конституцією та законами України: здійснення правосуддя виключно судами; особливий порядок призначення, обрання, притягнення до відповідальності та звільнення суддів; здійснення правосуддя відповідно до встановленої законом процедури; таємниця прийняття судового рішення і заборона її розголошення; обов'язковість судового рішення; недопустимість втручання у здійснення правосуддя, впливу на суд або суддів у будь-який спосіб, неповаги до суду та встановлення відповідальності за такі діяння; особливий порядок фінансування та організаційного забезпечення судів; належне матеріальне та соціальне забезпечення суддів, а також визначені законом засоби забезпечення особистої безпеки суддів, їх сімей, майна та інші засоби їх правового захисту; функціонування органів суддівського самоврядування.

Незалежність судової влади, її рівність із законодавчою та виконавчою владою є невід'ємними ознаками правової держави, в якій кожен має право на судовий захист своїх прав і свобод.

Незалежність судів встановлена в Україні як конституційний принцип організації та функціонування судів з метою забезпечення права осіб на такий захист. Недоторканність суддів не є особистим привілеєм, а як один з елементів статусу суддів має публічно-правове призначення - забезпечити здійснення правосуддя незалежним, неупередженим і справедливим судом.

Таким чином, реалізація зазначених правових гарантій здійснення правосуддя є необхідною передумовою належного виконання судом своїх конституційних функцій із забезпечення дії принципу верховенства права, захисту прав і свобод людини та громадянина, утвердження і забезпечення яких є головним обов'язком держави (статті 3, 8, 55 Конституції України). Разом з тим, гарантії самостійності судів та незалежності суддів в Україні належним чином не забезпечені. На практиці законодавчим органом, органами виконавчої влади, їх посадовими особами ігнорується конституційний принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову. Мають місце спроби втручання в організацію діяльності судів, вирішення конкретних судових справ, перешкоджання здійсненню судами правосуддя на визначених законом засадах, тиск на суддів шляхом погроз, шантажу та іншого протиправного впливу, в тому числі у формі прийняття незаконних нормативно-правових актів та правових актів індивідуальної дії, неправомірного використання суб'єктами влади наданих їм повноважень, а також незаконного наділення деяких державних органів відповідними повноваженнями, що посилює залежність від них судів та суддів.

Останнім часом факти тиску на суддів і втручання в діяльність судів набули системного та відвертого характеру, зокрема при розгляді судами справ, формуванні суддівського корпусу, призначенні суддів на адміністративні посади, вирішенні питань про відповідальність суддів. Грубо порушується визначений законом порядок притягнення суддів до відповідальності в частині встановлення її підстав, строків притягнення до неї, забезпечення суддям, стосовно яких вирішується питання про відповідальність, можливості вжити передбачених законом заходів щодо свого захисту.

У діяльності суб'єктів, до компетенції яких належить вирішення питань про відповідальність суддів, у деяких випадках вбачається упереджений підхід та намагання вчинити розправу над суддями за їх професійну діяльність. Проведення такими суб'єктами перевірок супроводжується виходом за межі компетенції та перешкоджанням виконанню суддями професійних обов'язків (це виявляється, зокрема, у незаконному вилученні судових справ, пред'явленні вимоги надати відомості, які становлять таємницю нарадчої кімнати).

Вказані негативні явища набули значного поширення і становлять загрозу утвердженню в державі принципу верховенства права, здійсненню правосуддя на засадах, визначених Конституцією та законами України. У свою чергу суди та судді у своїй діяльності не завжди керуються виключно Конституцією та законами України, піддаються протиправному впливу посадових осіб органів державної влади, суб'єктів політичної діяльності, допускають безкарне втручання у вирішення судових справ, що завдає істотної шкоди демократичному конституційному ладу, правам і свободам громадян, інтересам суспільства та держави. Не здійснюючи належного правового реагування на протиправні тиск та втручання, судді тим самим сприяють поширенню суспільно небезпечних посягань на правосуддя, не забезпечують в межах своїх повноважень дотримання принципів самостійності судів і незалежності суддів, конституційних засад судочинства. Крім того, суди не завжди враховують у своїй діяльності положення постанови Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя», в якій надано рекомендації щодо правильного застосування норм Конституції України при здійсненні правосуддя.

Держава зобов'язана гарантувати, забезпечувати та оберігати незалежність судової влади. Її зміцненню має сприяти правильне застосування закону самими суддями.

З метою забезпечення однакового та правильного застосування судами законодавства, що встановлює гарантії незалежності судової влади, Пленум Верховного Суду України постановляє дати судам такі роз'яснення:

1. Професійні судді та залучені у визначених законом випадках для здійснення правосуддя представники народу є носіями судової влади в Україні, які здійснюють правосуддя незалежно від законодавчої та виконавчої влади. Судді є посадовими особами судової влади, які відповідно до Конституції та законів України наділені повноваженнями здійснювати правосуддя і виконувати свої обов'язки на професійній основі в Конституційному Суді України та судах загальної юрисдикції.

При здійсненні правосуддя судді повинні утверджувати гарантовану Конституцією та законами України незалежність та самостійність судів, підвищувати авторитет судової влади, забезпечувати обов'язковість судових рішень шляхом справедливого, неупередженого і своєчасного розгляду та вирішення судових справ, дотримання присяги судді, належного правового реагування на факти тиску на них, втручання в судову діяльність та інші протиправні посягання на правосуддя.

За наявності підстав вважати, що відбувається посягання на незалежність судді щодо неупередженого вирішення судових справ, він повинен вжити заходів для

припинення такого посягання та притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності.

Виходячи з того, що незалежність суддів є основною передумовою їх об'єктивності та неупередженості, суддя при здійсненні правосуддя підкоряється лише закону і нікому не підзвітний. Суддям забезпечується свобода неупередженого вирішення судових справ відповідно до їх внутрішнього переконання, що ґрунтується на вимогах закону. Рішення в судовій справі має ґрунтуватися на всебічному, повному й об'єктивному дослідженні всіх обставин справи, під час якого не може надаватися перевага правовій позиції будь-якого учасника судового процесу, в тому числі прокурорів, захисників, представників юридичних чи фізичних осіб.

Незалежність суддів при розгляді конкретних судових справ має забезпечуватись і в самому суді. У зв'язку з цим неприпустимими є: непроцесуальний вплив на суддю з боку інших суддів, у тому числі тих, що обіймають адміністративні посади в судах; встановлення контролю за здійсненням судочинства суддею, виклик його до вищестоящих судів та вимагання звітів чи пояснень про розгляд конкретних справ; витребування від судді будь-якої інформації чи довідок про хід та перспективи розгляду справи, іншої інформації, яка може надаватися лише сторонам у справі та іншим особам, визначеним процесуальним законодавством, а також відомостей, які становлять таємницю нарадчої кімнати; прийняття суддею від будь-яких осіб та розгляд ним заяв, скарг, інших документів поза встановленим законом процесуальним порядком.

Положення частини другої статті 126 Конституції України про те, що вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється, означає заборону будь-яких дій стосовно суддів незалежно від форми їх прояву з боку державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, установ, організацій, громадян та їх об'єднань, юридичних осіб з метою перешкодити виконанню суддями професійних обов'язків чи схилити їх до винесення неправосудного рішення. Заборона впливу на суддів у будь-який спосіб поширюється на весь час обіймання ними посади судді.

Виходячи з того, що вплив на суддів тягне юридичну відповідальність, суди у всіх випадках втручання в їх діяльність і прояву неповаги до суду або судді повинні виносити окремі ухвали чи постанови, а якщо в таких діях вбачаються ознаки відповідного злочину - реагувати згідно з вимогами кримінально-процесуального законодавства України.

Суди повинні належним чином реагувати на порушення учасниками процесу та іншими присутніми в залі судового засідання особами встановленого законом і судом порядку розгляду справ та за наявності підстав вирішувати питання про притягнення винних у вчиненні таких порушень до відповідальності.

Суддя не зобов'язаний давати будь-які пояснення щодо розглянутих справ або справ, які знаходяться в його провадженні, а також надавати їх будь-кому для ознайомлення, крім випадків і порядку, передбачених законом. Порушенням принципів самостійності судів та незалежності суддів слід визнавати, зокрема, витребування від судді пояснень з питань, які підлягають чи були предметом обговорення у нарадчій кімнаті або спроби розкриття таємниці постановлення рішення в інший спосіб, витребування чи вилучення судових справ, розгляд яких не завершено, а також отримання матеріалів судових справ (копій документів, які містяться у справі, виписок з неї тощо) з порушенням встановленого законом порядку (неповноважним суб'єктом, без належного документального оформлення тощо).

Суди повинні дотримуватись встановлених процесуальними законами правил підсудності та підвідомчості спорів, враховувати, що тільки права, свободи та законні інтереси учасників правовідносин, які виникають із визначених законом підстав та інших

юридичних фактів, підлягають судовому захисту в передбачений законом та/або договором спосіб.

Не допускається постановлення рішень, що передбачають: неправомірне обмеження прав, свобод та законних інтересів інших осіб, у тому числі обмеження публічної компетенції державних органів, їх посадових чи службових осіб; задоволення вимог осіб, які не є суб'єктами відповідних правовідносин. Не допускається також постановлення рішень, які спрямовані на завдання шкоди іншим особам, довкіллю, культурній спадщині; надають можливості для зловживання правом; порушують моральні засади суспільства; зобов'язують до вчинення дій, які не є обов'язковими за законом.

Звернення до суду здійснюється у формі, порядку, випадках та особами, передбаченими процесуальним законом. Звернення у справах інших осіб у всіх випадках, а учасників процесу - поза випадками, передбаченими процесуальним законом, розгляду судами не підлягають.

Суди не повинні встановлювати особливого порядку (контролю) щодо розгляду звернень, які надійшли від представників влади.

Встановлене статтею 86 Конституції України право народного депутата України на запит є обмеженим і не поширюється на питання, пов'язані зі здійсненням правосуддя у конкретних справах. Звернення народного депутата України з вимогою чи пропозицією до судів, голів судів або безпосередньо до суддів з питань здійснення правосуддя у конкретній справі є неприпустимим і не підлягає розгляду. Залежно від характеру і змісту таких запитів та звернень їх слід розцінювати як втручання в судову діяльність.

Вмотивовування таких запитів і звернень посиленнями на законодавство, що визначає порядок розгляду звернень громадян, статус народних депутатів України чи депутатів місцевих рад тощо не повинні братися до уваги в силу положень частини другої статті 126 Конституції України .

Згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 19 травня 1999 року № 4-рп/99 (справа про запити народних депутатів України) народний депутат України не має права звертатися з вимогами чи пропозиціями до судів, голів судів та до суддів стосовно конкретних судових справ. Ненадання суддею відповіді на такі запити чи звернення народних депутатів України через незаконність вимог, які вони містять, не утворює складу правопорушення, пов'язаного із порушенням строків і порядку розгляду депутатських запитів та звернень.

Відповідно до частини п'ятої статті 124 Конституції України судові рішення є обов'язковими до виконання на всій території України і тому вважаються законними, доки вони не скасовані в апеляційному чи касаційному порядку або не переглянуті компетентним судом в іншому порядку, визначеному процесуальним законом, в межах провадження справи, в якій вони ухвалені.

Виключне право перевірки законності та обґрунтованості судових рішень має відповідний суд згідно з процесуальним законодавством. Оскарження у будь-який спосіб судових рішень, діяльності судів і суддів щодо розгляду та вирішення справи поза передбаченим процесуальним законом порядком у справі не допускається, і суди повинні відмовляти у прийнятті позовів та заяв з таким предметом.

Органи, які вирішують питання про дисциплінарну відповідальність та відповідальність за порушення присяги судді, не наділені законом повноваженнями оцінювати законність судового рішення.

Голови судів та інші судді, які обіймають адміністративні посади в судах, органи суддівського самоврядування, кваліфікаційні комісії, Вища рада юстиції, органи та

посадові особи законодавчої та виконавчої влади не мають повноважень перевіряти правовий зміст судових рішень.

У випадку якщо такі дії спричинили притягнення судді до відповідальності, суд, який розглядає скаргу потерпілого судді, одночасно з її задоволенням повинен ініціювати питання про притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності за втручання у діяльність суду.

Втручанням у діяльність судових органів слід розуміти вплив на суддю у будь-якій формі (прохання, вимога, вказівка, погроза, підкуп, насильство, критика судді в засобах масової інформації до вирішення справи у зв'язку з її розглядом тощо) з боку будь-якої особи з метою схилити його до вчинення чи невчинення певних процесуальних дій або ухвалення певного судового рішення. При цьому не має значення, за допомогою яких засобів, на якій стадії процесу та в діяльність суду якої інстанції здійснюється втручання.

Важливими гарантіями незалежності суддів є забезпечення їх особистої безпеки та їх державний захист. У разі коли під час здійснення правосуддя чи у зв'язку з цим виникають обставини, що свідчать про наявність небезпеки для життя, здоров'я, житла чи майна судді або його близьких родичів, відповідно до Закону України від 23 грудня 1993 року № 3781-ХІІ «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» головам судів необхідно вживати заходів для безперешкодного здійснення правосуддя, контролювати виконання органами внутрішніх справ таких заходів безпеки, як здійснення особистої охорони цих осіб, їх житла, майна, видача зброї чи засобів індивідуального захисту тощо.

Згідно із Законом України від 23 грудня 1993 р. «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» безпека учасників кримінального судочинства є важливим засобом запобігання втручанням у здійснення правосуддя. У зв'язку з цим суди в кожному конкретному випадку виявлення спроб вплинути на цих осіб повинні вживати заходів до захисту їх життя, здоров'я, житла та майна. Якщо будуть встановлені дані, які свідчать про перешкоджання явці свідка, потерпілого, експерта до суду або примушування їх до відмови від дачі показань чи висновку, до дачі завідомо неправдивих показань чи висновку шляхом погрози вбивством, насильством, знищенням їхнього майна чи майна їх близьких родичів або розголошення відомостей, що їх ганьблять, про підкуп з тією ж метою свідка, потерпілого чи експерта, а також про погрозу вчинити зазначені дії з помсти за раніше дані показання чи висновок, суд повинен вжити заходів щодо притягнення винних у цьому осіб до кримінальної відповідальності.

Тема № 18. Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Ради суддів України про реальний чи потенційний конфлікт інтересів судді (крім випадків, коли конфлікт інтересів врегульовується в порядку, визначеному процесуальним законом).

Реальний конфлікт інтересів - суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

Потенційний конфлікт інтересів - наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень; Поняття та форми конфлікту інтересів. Поняття потенційного та реального конфлікту інтересів.

Відповідно до статті 28 «Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» Закону України «Про запобігання корупції»;

1. Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, зобов'язані:

1) вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів;

2) повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів безпосереднього керівника, а у випадку перебування особи на посаді, яка не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника, або в колегіальному органі - Національне агентство чи інший визначений законом орган або колегіальний орган, під час виконання повноважень у якому виник конфлікт інтересів, відповідно;

3) не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів;

4) вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів.

2. Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не можуть прямо чи опосередковано спонукати у будь-який спосіб підлеглих до прийняття рішень, вчинення дій або бездіяльності всупереч закону на користь своїх приватних інтересів або приватних інтересів третіх осіб.

3. Безпосередній керівник особи або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади протягом двох робочих днів після отримання повідомлення про наявність у підлеглої йому особи реального чи потенційного конфлікту інтересів приймає рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів, про що повідомляє відповідну особу.

Національне агентство у випадку одержання від особи повідомлення про наявність у неї реального, потенційного конфлікту інтересів упродовж семи робочих днів роз'яснює такій особі порядок її дій щодо врегулювання конфлікту інтересів.

4. Безпосередній керівник або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади, якому стало відомо про конфлікт інтересів підлеглої йому особи, зобов'язаний вжити передбачені цим Законом заходи для запобігання та врегулювання конфлікту інтересів такої особи.

5. У разі існування в особи сумнівів щодо наявності в неї конфлікту інтересів вона зобов'язана звернутися за роз'ясненнями до територіального органу Національного агентства. У разі якщо особа не отримала підтвердження про відсутність конфлікту інтересів, вона діє відповідно до вимог, передбачених у цьому розділі Закону.

6. Якщо особа отримала підтвердження про відсутність конфлікту інтересів, вона звільняється від відповідальності, якщо у діях, щодо яких вона зверталася за роз'ясненням пізніше було виявлено конфлікт інтересів.

7. Закони та інші нормативно-правові акти, що визначають повноваження державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, порядок надання окремих видів державних послуг та провадження інших видів діяльності, пов'язаних із виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, мають передбачати порядок та шляхи врегулювання конфлікту інтересів службових осіб, діяльність яких вони регулюють.

Правила врегулювання конфлікту інтересів в діяльності Президента України, народних депутатів України, членів Кабінету Міністрів України, керівників центральних

органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, суддів Конституційного Суду України та суддів судів загальної юрисдикції, голів, заступників голів обласних та районних рад, міських, сільських, селищних голів, секретарів міських, сільських, селищних рад, депутатів місцевих рад визначаються законами, які регулюють статус відповідних осіб та засади організації відповідних органів.

2. У разі виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів у особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, яка входить до складу колегіального органу (комітету, комісії, колегії тощо), вона не має права брати участь у прийнятті рішення цим органом.

Про конфлікт інтересів такої особи може заявити будь-який інший член відповідного колегіального органу або учасник засідання, якого безпосередньо стосується питання, що розглядається. Заява про конфлікт інтересів члена колегіального органу заноситься в протокол засідання колегіального органу.

У разі якщо неучасть особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, яка входить до складу колегіального органу, у прийнятті рішень цим органом призведе до втрати правомочності цього органу, участь такої особи у прийнятті рішень має здійснюватися під зовнішнім контролем. Рішення про здійснення зовнішнього контролю приймається відповідним колегіальним органом.

Відповідно до ст. 131 Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд», Рада суддів України, зокрема, здійснює контроль за додержанням вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів у діяльності суддів судів загальної юрисдикції, голови та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голови Державної судової адміністрації України та його заступників; приймає рішення про врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів у діяльності зазначених осіб (у разі, якщо такий конфлікт не може бути врегульований у порядку, визначеному процесуальним законом);

Стаття 29. Заходи зовнішнього та самостійного врегулювання конфлікту інтересів.

1. Зовнішнє врегулювання конфлікту інтересів здійснюється шляхом: 1) усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів; 2) застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень; 3) обмеження доступу особи до певної інформації; 4) перегляду обсягу службових повноважень особи; 5) переведення особи на іншу посаду; 6) звільнення особи.

2. Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, у яких наявний реальний чи потенційний конфлікт інтересів, можуть самостійно вжити заходів щодо його врегулювання шляхом позбавлення відповідного приватного інтересу з наданням підтверджуючих це документів безпосередньому керівнику або керівнику органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади.

Позбавлення приватного інтересу має виключати будь-яку можливість його приховування.

Стаття 30. Усунення від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті

1. Усунення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи від виконання завдання, вчинення дій,

прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів здійснюється за рішенням керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, у випадках, якщо конфлікт інтересів не має постійного характеру та за умови можливості залучення до прийняття такого рішення або вчинення відповідних дій інших працівників відповідного органу, підприємства, установи, організації.

2. Усунення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів, а також залучення до прийняття такого рішення або вчинення відповідних дій інших працівників відповідного органу, підприємства, установи, організації здійснюється за рішенням керівника органу або відповідного структурного підрозділу, в якому працює особа.

Стаття 31. Обмеження доступу до інформації.

1. Обмеження доступу особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи до певної інформації здійснюється за рішенням керівника органу або відповідного структурного підрозділу, в якому працює особа, у випадку, якщо конфлікт інтересів пов'язаний з таким доступом та має постійний характер, а також за можливості продовження належного виконання особою повноважень на посаді за умови такого обмеження і можливості доручення роботи з відповідною інформацією іншому працівнику органу, підприємства, установи, організації.

Стаття 32. Перегляд обсягу службових повноважень

1. Перегляд обсягу службових повноважень особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи здійснюється за рішенням керівника органу, підприємства, установи, організації або відповідного структурного підрозділу, в якому працює особа, у разі, якщо конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер, пов'язаний з конкретним повноваженням особи, а також за можливості продовження належного виконання нею службових завдань у разі такого перегляду і можливості наділення відповідними повноваженнями іншого працівника.

Стаття 33. Здійснення повноважень під зовнішнім контролем

1. Службові повноваження здійснюються особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняною до неї особи під зовнішнім контролем у разі, якщо усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів, обмеження її доступу до інформації чи перегляд її повноважень є неможливим та відсутні підстави для її переведення на іншу посаду або звільнення.

2. Зовнішній контроль здійснюється в таких формах:

1) перевірка працівником, визначеним керівником органу, підприємства, установи, організації, стану та результатів виконання особою завдання, вчинення нею дій, змісту рішень чи проектів рішень, що приймаються або розробляються особою або відповідним колегіальним органом з питань, пов'язаних із предметом конфлікту інтересів;

2) виконання особою завдання, вчинення нею дій, розгляд справ, підготовка та прийняття нею рішень у присутності визначеного керівником органу працівника;

3) участь уповноваженої особи Національного агентства в роботі колегіального органу в статусі спостерігача без права голосу.

3. У рішенні про здійснення зовнішнього контролю визначаються форма контролю, уповноважений на проведення контролю працівник, а також обов'язки особи у зв'язку із застосуванням зовнішнього контролю за виконанням нею відповідного завдання, вчиненням нею дій чи прийняття рішень.

Переведення, звільнення особи у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів.

1. Переведення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи на іншу посаду у зв'язку з наявністю реального чи потенційного конфлікту інтересів здійснюється за рішенням керівника органу, підприємства, установи, організації у разі, якщо конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер і не може бути врегульований шляхом усунення такої особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті, обмеження її доступу до інформації, перегляду її повноважень та функцій, позбавлення приватного інтересу та за наявності вакантної посади, яка за своїми характеристиками відповідає особистим та професійним якостям особи.

Переведення на іншу посаду може здійснюватися лише за згодою особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи.

2. Звільнення особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи з займаної посади у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів здійснюється у разі, якщо реальний чи потенційний конфлікт інтересів у її діяльності має постійний характер і не може бути врегульований в інший спосіб, в тому числі через відсутність її згоди на переведення або на позбавлення приватного інтересу.

Особливості врегулювання конфлікту інтересів, що виник у діяльності окремих категорій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. 1. Правила врегулювання конфлікту інтересів в діяльності Президента України, народних депутатів України, членів Кабінету Міністрів України, керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, суддів Конституційного Суду України та суддів судів загальної юрисдикції, голів, заступників голів обласних та районних рад, міських, сільських, селищних голів, секретарів міських, сільських, селищних рад, депутатів місцевих рад визначаються законами, які регулюють статус відповідних осіб та засади організації відповідних органів.

2. У разі виникнення реального чи потенційного конфлікту інтересів у особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, яка входить до складу колегіального органу (комітету, комісії, колегії тощо), вона не має права брати участь у прийнятті рішення цим органом.

Про конфлікт інтересів такої особи може заявити будь-який інший член відповідного колегіального органу або учасник засідання, якого безпосередньо стосується питання, що розглядається. Заява про конфлікт інтересів члена колегіального органу заноситься в протокол засідання колегіального органу.

У разі якщо неучасть особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняної до неї особи, яка входить до складу колегіального органу, у прийнятті рішень цим органом призведе до втрати правомочності цього органу, участь такої особи у прийнятті рішень має здійснюватися під зовнішнім контролем. Рішення про здійснення зовнішнього контролю приймається відповідним колегіальним органом.

Запобігання конфлікту інтересів у зв'язку з наявністю в особи підприємств чи корпоративних прав

1. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, зобов'язані протягом 30 днів після призначення (обрання) на посаду передати в управління іншій особі належні їм підприємства та корпоративні права у порядку, встановленому законом.

У такому випадку особам, зазначеним у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, забороняється передавати в управління належні їм підприємства та корпоративні права на користь членів своєї сім'ї.

2. Передача особами, зазначеними у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, належних їм підприємств, які за способом утворення (заснування) та формування статутного капіталу є унітарним, здійснюється шляхом укладення договору управління майном із суб'єктом підприємницької діяльності.

3. Передача особами, зазначеними у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, належних їм корпоративних прав здійснюється в один із таких способів:

1) укладення договору управління майном із суб'єктом підприємницької діяльності (крім договору управління цінними паперами та іншими фінансовими інструментами);

2) укладення договору про управління цінними паперами, іншими фінансовими інструментами і грошовими коштами, призначеними для інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти, з торговцем цінними паперами, який має ліцензію Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на провадження діяльності з управління цінними паперами;

3) укладення договору про створення венчурного пайового інвестиційного фонду для управління переданими корпоративними правами з компанією з управління активами, яка має ліцензію Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на провадження діяльності з управління активами.

Передача корпоративних прав як оплата вартості цінних паперів венчурного пайового інвестиційного фонду здійснюється після реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку випуску цінних паперів такого інституту спільного інвестування.

4. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, не можуть укладати договори, зазначені у частинах другій та третій цієї статті, із суб'єктами підприємницької діяльності, торговцями цінними паперами та компаніями з управління активами, в яких працюють члени сім'ї таких осіб.

5. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, призначені (обрані) на посаду, в одноденний термін після передачі в управління належних їм підприємств та корпоративних прав обов'язані письмово повідомити про це Національне агентство із наданням нотаріально засвідченої копії укладеного договору.

Адміністративна відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст.172-7 КУАП). Неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів - тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, - тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьохсот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Тема № 19. Втручання у процес здійснення судочинства іншими судьями. Суддя має уникати будь-якого незаконного впливу на його діяльність, пов'язану здійсненням правосуддя, та бути незалежним від своїх колег у процесі прийняття рішень.

Він не має права використовувати своє посадове становище в особистих інтересах чи в інтересах інших осіб та не повинен дозволяти цього іншим.

Суддя повинен виконувати обов'язки судді безсторонньо і неупереджено та утримуватися від поведінки, будь-яких дій або висловлювань, що можуть призвести до виникнення сумнівів у рівності професійних суддів, народних засідателів та присяжних при здійсненні правосуддя (ст. 10 Кодексу суддівської етики). Суддя, що перебуває на адміністративній посаді в суді, повинен утримуватися від поведінки, дій або висловлювань, які можуть призвести до виникнення сумнівів у єдиному статусі суддів і в те, що професійні судді здійснюють колективне вирішення питань організації роботи суду.

Кримінальна відповідальність. Стаття 376. Втручання в діяльність судових органів. 1. Втручання в будь-якій формі в діяльність судді з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися винесення неправосудного рішення -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців.

2. Ті самі дії, якщо вони перешкодили запобіганню злочину чи затриманню особи, яка його вчинила, або вчинені особою з використанням свого службового становища, -

караються позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років або арештом на строк до шести місяців, або позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 376-1. Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду

1. Умисне внесення неправдивих відомостей чи несвоєчасне внесення відомостей до автоматизованої системи документообігу суду, несанкціоновані дії з інформацією, що міститься в автоматизованій системі документообігу суду, чи інше втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду, вчинене службовою особою, яка має право доступу до цієї системи, або іншою особою шляхом несанкціонованого доступу до автоматизованої системи документообігу суду, - караються штрафом від шестисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від двох до трьох років.

Стаття 377. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного

1. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо судді, народного засідателя чи присяжного, а також щодо їх близьких родичів у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, - карається виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Умисне заподіяння судді, народному засідателю чи присяжному або їх близьким родичам побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, - карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до шести років.

3. Умисне заподіяння судді, народному засідателю чи присяжному або їх близьким родичам тяжкого тілесного ушкодження у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, - карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

Стаття 378. Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного

1. Умисне знищення або пошкодження майна, що належить судді, народному засідателю чи присяжному або їх близьким родичам, у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, - караються арештом на строк до шести місяців або позбавленням волі на строк до п'яти років.

2. Ті самі дії, вчинені шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, або такі, що спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, - караються позбавленням волі на строк від шести до п'ятнадцяти років.

Стаття 379. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя

Вбивство або замах на вбивство судді, народного засідателя чи присяжного або їх близьких родичів у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, - караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Стаття 380. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист

Неприйняття рішення, несвоєчасне прийняття або прийняття недостатньо обґрунтованих рішень, а також невиконання, несвоєчасне виконання достатніх заходів для безпеки працівників суду, правоохоронних органів або осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їхніх сімей та їхніх близьких родичів службовою особою органу, на який покладено функції забезпечення безпеки зазначених осіб, якщо ці дії спричинили тяжкі наслідки, - караються позбавленням волі на строк до п'яти років.

Тема № 20. Неподання або несвоєчасне подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому законодавством у сфері запобігання корупції.

Суддя зобов'язаний подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування п.6 ч.5 ст. 55 Закону «Про забезпечення права на справедливий суд»). Відповідно до ч. 2 ст. 57 Закону, з метою встановлення відповідності рівня життя судді наявному у нього та членів його сім'ї майну і одержаним ними доходам стосовно судді проводиться моніторинг способу життя відповідно до закону. Інформація, отримана за результатами моніторингу, включається до суддівського досьє.

У декларації зазначаються відомості про:

1) прізвище, ім'я, по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків (серія та номер паспорта громадянина України, якщо особа через свої релігійні переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомила про це відповідний орган центрального органу виконавчої влади, відповідальний за формування державної податкової політики, і має про це відмітку у паспорті громадянина України) суб'єкта декларування та членів його сім'ї, місце реєстрації та фактичного проживання, місце роботи (проходження служби) або місце майбутньої роботи (проходження служби), займану посаду, або посаду, на яку претендує, та категорію посади (якщо така є) суб'єкта декларування;

2) об'єкти нерухомості, що належать суб'єкту декларування та членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або знаходяться у них в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення правочину, внаслідок якого набуто таке право. Такі відомості включають:

а) дані щодо виду, характеристики майна, місцезнаходження, дату набуття майна у власність, оренду або інше право користування, вартість майна на дату набуття його у власність, володіння або користування;

б) у разі якщо нерухоме майно перебуває у спільній власності, про усіх співвласників такого майна вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. У разі якщо нерухоме майно перебуває в оренді або на іншому праві користування, про власника такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

2-1) об'єкти незавершеного будівництва, об'єкти, не прийняті в експлуатацію або право власності на які не зареєстроване в установленому законом порядку, які:

а) належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві власності відповідно до Цивільного кодексу України;

б) розташовані на земельних ділянках, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або передані їм в оренду чи на іншому праві користування, незалежно від правових підстав набуття такого права;

в) повністю або частково побудовані з матеріалів чи за кошти суб'єкта декларування або членів його сім'ї.

Такі відомості включають:

а) інформацію про місцезнаходження об'єкта;

б) інформацію про власника або користувача земельної ділянки, на якій здійснюється будівництво об'єкта;

в) якщо об'єкт перебуває у спільній власності - про всіх його співвласників зазначаються відомості, передбачені пунктом 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

3) цінне рухоме майно, вартість якого перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року, що належить суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві приватної власності, у тому числі спільної власності, або перебуває в її володінні або користуванні незалежно від форми правочину, внаслідок якого набуто таке право. Такі відомості включають:

а) дані щодо виду майна, характеристики майна, дату набуття його у власність, володіння або користування, вартість майна на дату його набуття у власність, володіння або користування;

б) дані щодо транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, а також щодо їх марки та моделі, року випуску, ідентифікаційного номера (за наявності). Відомості про транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми зазначаються незалежно від їх вартості;

в) у разі якщо рухоме майно перебуває у спільній власності, про усіх співвласників такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. У разі якщо рухоме майно перебуває у володінні або користуванні, про власників такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

4) цінні папери, у тому числі акції, облігації, чеки, сертифікати, векселі, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, із відображенням відомостей стосовно виду цінного папера, його емітента, дати набуття цінних паперів у власність, кількості та номінальної вартості цінних паперів. У разі якщо цінні папери передані в управління іншій особі, щодо цієї особи також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

5) інші корпоративні права, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, із зазначенням найменування кожного суб'єкта господарювання, його організаційно-правової форми, коду Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України, частки у статутному (складеному) капіталі товариства, підприємства, організації у грошовому та відсотковому вираженні;

5-1) юридичні особи, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї".

б) нематеріальні активи, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, у тому числі об'єкти інтелектуальної власності, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті. До відомостей щодо нематеріальних активів включаються дані про вид та характеристики таких активів, вартість активів на момент виникнення права власності, а також про дату виникнення права на них;

7) отримані (нараховані) доходи, у тому числі доходи у вигляді заробітної плати (грошового забезпечення), отримані як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом, гонорари, дивіденди, проценти, роялті, страхові виплати, благодійна допомога, пенсія, доходи від відчуження цінних паперів та корпоративних прав, подарунки та інші доходи.

Такі відомості включають дані про вид доходу, джерело доходу та його розмір. Відомості щодо подарунка зазначаються лише у разі, якщо його вартість перевищує п'ять мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року, а для подарунків у вигляді грошових коштів - якщо розмір таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, перевищує п'ять мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року;

8) наявні грошові активи, у тому числі готівкові кошти, кошти, розміщені на банківських рахунках, внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, кошти, позичені третім особам, а також активи у дорогоцінних (банківських) металах. Відомості щодо грошових активів включають дані про вид, розмір та валюту активу, а також найменування та код Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України установи, в якій відкриті відповідні рахунки або до якої зроблені відповідні внески. Не підлягають декларуванню наявні грошові активи (у тому числі готівкові кошти, кошти, розміщені на банківських рахунках, внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, кошти, позичені третім особам) та активи у дорогоцінних (банківських) металах, сукупна вартість яких не перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року;

9) фінансові зобов'язання, у тому числі отримані кредити, позики, зобов'язання за договорами лізингу, розмір сплачених коштів в рахунок основної суми позики (кредиту) та процентів за позикою (кредиту), зобов'язання за договорами страхування та недержавного пенсійного забезпечення, позичені іншим особам кошти. Відомості щодо фінансових зобов'язань включають дані про вид зобов'язання, його розмір, валюту зобов'язання, інформацію про особу, стосовно якої виникли такі зобов'язання, відповідно до пункту 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, та дату виникнення зобов'язання. Такі відомості зазначаються лише у разі, якщо розмір зобов'язання перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року. У разі якщо розмір зобов'язання не перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року, зазначається лише загальний розмір такого фінансового зобов'язання.

У разі якщо предметом правочину щодо забезпечення виконання зобов'язання є нерухоме або рухоме майно, в декларації зазначаються вид майна, його місцезнаходження, вартість та інформація про власника майна відповідно до пункту 1 частини першої цієї статті або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. У разі якщо засобом забезпечення отриманого зобов'язання є порука, в декларації має бути вказано інформацію про поручителя, зазначену у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

10) видатки та всі правочини, вчинені у звітному періоді, на підставі яких у суб'єкта декларування виникає або припиняється право власності, володіння чи користування, у тому числі спільної власності, на нерухоме або рухоме майно, нематеріальні та інші активи.

Такі відомості зазначаються лише у разі, якщо розмір відповідного видатку перевищує 20 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року. Окрім

цього, до таких відомостей включаються дані про вид правочину, його предмет та інформація щодо найменування контрагента;

11) посаду чи роботу, що виконується або виконувалася за сумісництвом: дані про займану посаду чи роботу (оплачувану чи ні), що виконується за договором (контрактом), найменування юридичної чи фізичної особи, в якій (яких) особа працює або працювала за сумісництвом, із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи із зазначенням її реєстраційного номера облікової картки платника податків;

12) входження суб'єкта декларування до керівних, ревізійних чи наглядових органів громадських об'єднань, благодійних організацій, саморегулювальних чи самоврядних професійних об'єднань, членство в таких об'єднаннях (організаціях) із зазначенням назви відповідних об'єднань (організацій) та їх коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

2. Відомості, зазначені у частині першій цієї статті, подаються незалежно від того, знаходиться об'єкт декларування на території України чи за її межами.

3. У декларації зазначаються також відомості про об'єкти декларування, передбачені пунктами 2-8 частини першої цієї статті, що є об'єктами права власності третьої особи, якщо суб'єкт декларування або член його сім'ї отримує чи має право на отримання доходу від такого об'єкта або може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти щодо такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним.

Відомості, передбачені цією частиною, не зазначаються в декларації, якщо відповідні об'єкти належать на праві власності юридичній особі, зазначеній у пункті 5-1 частини першої цієї статті, та їх головним призначенням є використання у господарській діяльності такої юридичної особи (промислове обладнання, спеціальна техніка тощо).

Положення цієї частини застосовуються під час подання декларації службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єктами декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до статті 50 цього Закону.

4. Відомості, передбачені пунктом 10 частини першої цієї статті, не зазначаються у деклараціях осіб, які претендують на зайняття посади, зазначеної у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону.

5. Відображення доходів і видатків суб'єктів декларування здійснюється у грошовій одиниці України.

Вартість майна, майнових прав, активів, інших об'єктів декларування, передбачених частиною першою цієї статті, зазначається у грошовій одиниці України на момент їх набуття у власність або останньої грошової оцінки.

Вартість майна, майнових прав, активів, інших об'єктів декларування, що перебувають у володінні чи користуванні суб'єкта декларування, зазначається у випадку, якщо вона відома суб'єкту декларування або повинна була стати відомою внаслідок вчинення відповідного правочину.

6. Доходи/видатки, одержані/здійснені в іноземній валюті, з метою відображення у декларації перераховуються в грошовій одиниці України за валютним (обмінним) курсом Національного банку України, що діяв на дату одержання доходів/здійснення видатків. Щодо доходів/видатків, одержаних/здійснених за кордоном, зазначається держава, в якій їх було одержано/здійснено.

7. У разі відмови члена сім'ї суб'єкта декларування надати будь-які відомості чи їх частину для заповнення декларації суб'єкт декларування зобов'язаний зазначити про це в декларації, відобразивши всю відому йому інформацію про такого члена сім'ї, визначену пунктами 1-12 частини першої цієї статті.

Облік та оприлюднення декларацій

1. Подані декларації включаються до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що формується та ведеться Національним агентством.

Національне агентство забезпечує відкритий цілодобовий доступ до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на офіційному веб-сайті Національного агентства.

Доступ до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на офіційному веб-сайті Національного агентства надається шляхом можливості перегляду, копіювання та роздруковування інформації, а також у вигляді набору даних (електронного документа), організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання.

Зазначені у декларації відомості щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії та номера паспорта громадянина України, місця проживання, дати народження фізичних осіб, щодо яких зазначається інформація в декларації, місцезнаходження об'єктів, які наводяться в декларації (крім області, району, населеного пункту, де знаходиться об'єкт), є інформацією з обмеженим доступом та не підлягають відображенню у відкритому доступі.

2. Інформація про особу в Єдиному державному реєстрі декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зберігається упродовж всього часу виконання цією особою функцій держави або місцевого самоврядування, а також упродовж п'яти років після припинення виконання нею зазначених функцій, крім останньої декларації, поданої особою, яка зберігається безстроково.

Контроль та перевірка декларацій

1. Національне агентство проводить щодо декларацій, поданих суб'єктами декларування, такі види контролю:

- 1) щодо своєчасності подання;
- 2) щодо правильності та повноти заповнення;
- 3) логічний та арифметичний контроль.

3. Порядок проведення передбачених цієї статтею видів контролю, а також повної перевірки декларації визначається Національним агентством.

Стаття 49. Встановлення своєчасності подання декларацій

1. Контроль щодо своєчасності подання декларації здійснюється протягом п'ятнадцяти робочих днів з дня, у який така декларація повинна бути подана.

2. Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи публічного права зобов'язані упродовж семи робочих днів інформувати Національне агентство про припинення працюючими у них суб'єктами декларування діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування.

3. Якщо за результатами контролю встановлено, що суб'єкт декларування не подав декларацію, Національне агентство письмово повідомляє такого суб'єкта про факт неподання декларації, і суб'єкт декларування повинен протягом десяти днів з дня отримання такого повідомлення подати декларацію в порядку, визначеному частиною першою статті 45 цього Закону.

Одночасно Національне агентство письмово повідомляє про факт неподання декларації керівнику державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх апарату, юридичної особи публічного права, в якому працює відповідний суб'єкт декларування, та спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції.

Повна перевірка декларацій

Повна перевірка декларації здійснюється протягом дев'яности днів з дня подання декларації і полягає у з'ясуванні достовірності задекларованих відомостей, точності оцінки задекларованих активів, перевірки на наявність конфлікту інтересів та ознак незаконного збагачення.

Обов'язковій повній перевірці підлягають декларації службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, перелік яких затверджується Національним агентством.

Обов'язковій повній перевірці також підлягають декларації, подані іншими суб'єктами декларування, у разі виявлення у них невідповідностей за результатами логічного та арифметичного контролю.

Національне агентство проводить повну перевірку декларації, а також самостійно проводить повну перевірку інформації, яка підлягає відображенню в декларації, щодо членів сім'ї суб'єкта декларування у випадках, передбачених частиною шостою статті 46 цього Закону.

2. У разі встановлення за результатами повної перевірки декларації відображення у декларації недостовірних відомостей Національне агентство письмово повідомляє про це керівника відповідного державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їх апарату, юридичної особи публічного права, в якому працює відповідний суб'єкт декларування, та спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.

Стаття 51. Моніторинг способу життя суб'єктів декларування

1. Національне агентство здійснює вибірковий моніторинг способу життя суб'єктів декларування з метою встановлення відповідності їх рівня життя наявним у них та членів їх сім'ї майну і одержаним ними доходам згідно з декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що подається відповідно до цього Закону.

2. Моніторинг способу життя суб'єктів декларування здійснюється Національним агентством на підставі інформації, отриманої від фізичних та юридичних осіб, а також із засобів масової інформації та інших відкритих джерел інформації, яка містить відомості про невідповідність рівня життя суб'єктів декларування задекларованим ними майну і доходам.

3. Порядок здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування визначається Національним агентством.

Моніторинг способу життя здійснюється із додержанням законодавства про

захист персональних даних та не повинен передбачати надмірного втручання у право на недоторканність особистого і сімейного життя особи.

4. Встановлення невідповідності рівня життя суб'єкта декларування задекларованим ним майну і доходам є підставою для здійснення повної перевірки його декларації. У разі встановлення невідповідності рівня життя Національним агентством надається можливість суб'єкту декларування протягом десяти робочих днів надати письмове пояснення за таким фактом.

У разі виявлення за результатами моніторингу способу життя ознак корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, Національне агентство інформує про них спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції.

Стаття 52. Додаткові заходи здійснення фінансового контролю

1. У разі відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента відповідний суб'єкт декларування зобов'язаний у десятиденний строк письмово повідомити про це Національне агентство у встановленому ним порядку, із зазначенням номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента.

2. У разі суттєвої зміни у майновому стані суб'єкта декларування, а саме отримання ним доходу, придбання майна на суму, яка перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня відповідного року, зазначений суб'єкт у десятиденний строк з моменту отримання доходу або придбання майна зобов'язаний письмово повідомити про це Національне агентство. Зазначена інформація вноситься до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та оприлюднюється на офіційному веб-сайті Національного агентства.

3. Порядок інформування Національного агентства про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента, а також про суттєві зміни у майновому стані визначаються Національним агентством.

Тема № 21. Зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне незазначення відомостей, передбачених законодавством.

Відповідальність за неподання або несвоєчасне подання декларації.
Адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю (ст.172-6 КУАП).

Стаття 172-6. Порушення вимог фінансового контролю

Несвоєчасне подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані -

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних

мінімумів доходів громадян з конфіскацією доходу чи винагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Кримінальна відповідальність. Стаття 366-1. Декларування недостовірної інформації

Подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України "Про запобігання корупції", або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації -

карається позбавленням волі на строк до двох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. Суб'єктами декларування є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України "Про запобігання корупції" зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Стаття 368-2. Незаконне збагачення

1. Набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність активів у значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами, а так само передача нею таких активів будь-якій іншій особі -

караються позбавленням волі на строк до двох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

2. Ті самі діяння, вчинені службовою особою, яка займає відповідальне становище, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

3. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

Примітка. 1. Особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції".

2. Під активами у значному розмірі у цій статті розуміються грошові кошти або інше майно, а також доходи від них, якщо їх розмір (вартість) перевищує одну тисячу неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Під передачею активів у цій статті розуміється укладення будь-яких правочинів, на підставі яких виникає право власності або право користування на активи, а також надання іншій особі грошових коштів чи іншого майна для укладення таких правочинів.

Тема № 22. Використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди, якщо таке правопорушення не містить складу злочину або кримінального проступку. неправомірна вигода - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги,

нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав; приватний інтерес - будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях

Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища

1. Особам, зазначеним у частині першій статті 3 цього Закону, забороняється використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах.

Обмеження щодо одержання подарунків (ст. 23).

1. Особам, зазначеним у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:

1) у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

2) якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи.

2. Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, можуть приймати подарунки, які відповідають загальноновизнаним уявленням про гостинність, крім випадків, передбачених частиною першою цієї статті, якщо вартість таких подарунків не перевищує одну мінімальну заробітну плату, встановлену на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки.

Передбачене цією частиною обмеження щодо вартості подарунків не поширюється на подарунки, які:

1) даруються близькими особами;

2) одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси.

3. Подарунки, одержані особами, зазначеними у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним підприємствам, установам чи організаціям, є відповідно державною або комунальною власністю і передаються органу, підприємству, установі чи організації у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. Рішення, прийняте особою, зазначеною у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, на користь особи, від якої вона чи її близькі особи отримали подарунок, вважаються такими, що прийняті в умовах конфлікту інтересів, і на ці рішення розповсюджуються положення статті 67 цього Закону.

Стаття 24. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними

1. Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняні до них особи у разі надходження пропозиції щодо

неправомірної вигоди або подарунка, незважаючи на приватні інтереси, зобов'язані невідкладно вжити таких заходів:

- 1) відмовитися від пропозиції;
- 2) за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію;
- 3) залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа співробітників;
- 4) письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

2. Якщо особа, на яку поширюються обмеження щодо використання службового становища та щодо одержання подарунків, виявила у своєму службовому приміщенні чи отримала майно, що може бути неправомірною вигодою, або подарунок, вона зобов'язана невідкладно, але не пізніше одного робочого дня, письмово повідомити про цей факт свого безпосереднього керівника або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації.

Про виявлення майна, що може бути неправомірною вигодою, або подарунка складається акт, який підписується особою, яка виявила неправомірну вигоду або подарунок, та її безпосереднім керівником або керівником відповідного органу, підприємства, установи, організації.

У разі якщо майно, що може бути неправомірною вигодою, або подарунок виявляє особа, яка є керівником органу, підприємства, установи, організації, акт про виявлення майна, що може бути неправомірною вигодою, або подарунка підписує ця особа та особа, уповноважена на виконання обов'язків керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації у разі його відсутності.

3. Предмети неправомірної вигоди, а також одержані чи виявлені подарунки зберігаються в органі до їх передачі спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції.

4. Положення цієї статті не поширюються на випадки одержання подарунка за наявності обставин, передбачених частиною другою статті 23 цього Закону.

5. У випадку наявності в особи, зазначеної у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, сумнівів щодо можливості одержання нею подарунка, вона має право письмово звернутися для одержання консультації з цього питання до територіального органу Національного агентства, який надає відповідне роз'яснення.

Тема № 23. Допущення суддею недоброчесної поведінки, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим доходам.

Стаття 45. Подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування

1. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі - декларація), за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством.

2. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3

цього Закону, які припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями.

Особи, які припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, зобов'язані наступного року після припинення діяльності подавати в установленому частиною першою цієї статті порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.

3. Особа, яка претендує на зайняття посади, зазначеної у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, до призначення або обрання на відповідну посаду подає в установленому цим Законом порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.

4. У випадку виявлення суб'єктом декларування помилок у поданій ним декларації Національне агентство за його письмовим зверненням надає можливість їх виправити протягом десяти календарних днів.

Притягнення суб'єкта декларування до відповідальності за неподання, несвоєчасне подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або за подання у ній завідомо недостовірних відомостей не звільняє суб'єкта декларування від обов'язку подати відповідну декларацію з достовірними відомостями.

До повноважень Національного агентства належать: здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб; здійснення в порядку, визначеному цим Законом, контролю та перевірки декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зберігання та оприлюднення таких декларацій, проведення моніторингу способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; здійснення співпраці із особами, які добросовісно повідомляють про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону (викривачі), вжиття заходів щодо їх правового та іншого захисту, притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їх прав, у зв'язку з таким інформуванням; ініціювати проведення службового розслідування, вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, надсилати до інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції матеріали, що свідчать про факти таких правопорушень;

12-1) складати протоколи про адміністративні правопорушення, віднесені законом до компетенції Національного агентства, застосовувати передбачені законом заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Стаття 44. Утримання від виконання незаконних рішень чи доручень

Відповідно до ст. 44 Закону «Про запобігання корупції», особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, незважаючи на приватні інтереси, утримуються від виконання рішень чи доручень керівництва, якщо вони суперечать закону.

2. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, самостійно оцінюють правомірність наданих керівництвом рішень чи доручень та можливу шкоду, що буде завдана у разі виконання таких рішень чи доручень.

3. У разі отримання для виконання рішень чи доручень, які особа, зазначена у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, вважає незаконними або такими, що становлять загрозу охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, юридичних осіб, державним або суспільним інтересам, вона повинна негайно в письмовій формі повідомити про це керівника органу, підприємства, установи, організації, в якому вона працює, а виборні особи - Національне агентство.

Тема № 24. Ненадання інформації або надання завідомо недостовірної інформації на законну вимогу члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та/або члена Вищої ради юстиції.

Під час здійснення перевірки член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, має право знайомитися з матеріалами судових справ, робити з них копії, опитувати суддів та інших осіб, яким відомі обставини вчинення діяння, що має ознаки дисциплінарного правопорушення, отримувати за письмовим запитом від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадян та їх об'єднань необхідну для проведення перевірки інформацію.

Орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, керівники підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань, особи, яким направлено запит члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, зобов'язані протягом десяти днів з дня його отримання надати відповідну інформацію. У разі необхідності зазначений строк може бути продовжено до тридцяти днів, про що член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, повідомляє безпосередньо у запиті.

Ненадання члену органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, інформації, а також надання завідомо недостовірних відомостей тягнуть за собою притягнення винних осіб до відповідальності, встановленої законом. Вища кваліфікаційна комісія суддів України для здійснення своїх повноважень має право витребувати та одержувати необхідну інформацію від суддів, Державної судової адміністрації України, органів суддівського самоврядування та інших судових органів, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, об'єднань громадян та окремих фізичних осіб, ненадання якої тягне за собою відповідальність, установлену законом (ч. 2 ст. 101 Закону «Про забезпечення права на справедливий суд»).

Стаття 188-32. Невиконання законних вимог Вищої ради юстиції та створених при ній тимчасових колегіальних органів (комісій) щодо надання інформації

Невиконання законних вимог Вищої ради юстиції або члена Вищої ради юстиції, створених при Вищій раді юстиції тимчасових колегіальних органів (комісій) або їх членів щодо надання інформації, судової справи (її копії), розгляд якої закінчено, надання завідомо неправдивої інформації, а так само недодержання встановлених законом строків надання інформації, судової справи (її копії) Вищій раді юстиції або члену Вищої ради юстиції, створеним при Вищій раді юстиції тимчасовим колегіальним органам (комісіям) або їх членам -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного

стягнення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 188-34. Невиконання законних вимог посадових осіб суб'єктів державного фінансового моніторингу

Невиконання законних вимог посадових осіб суб'єктів державного фінансового моніторингу стосовно усунення порушень законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, або створення перешкод для виконання покладених на них обов'язків -

тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб суб'єктів первинного фінансового моніторингу, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 188-35. Невиконання законних вимог Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів або членів цих органів щодо надання інформації

Невиконання законних вимог Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, члена Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів щодо надання інформації, копій документів, а також порушення встановлених законодавством строків їх надання, надання завідомо недостовірної інформації -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Тема № 25. Визнання судді винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, у випадках, установлених законом.

Корупція - використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Корупційне правопорушення - діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Правопорушення, пов'язане з корупцією - діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

Право на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, має будь-яка особа. Громадяни здійснюють зазначене право особисто або через адвоката, юридичні особи - через адвоката, органи державної влади та органи місцевого самоврядування - через своїх представників.

Адвокат зобов'язаний перевірити факти, які можуть тягнути дисциплінарну відповідальність судді, до подання відповідної скарги (заяви). Адвокат, прокурор зобов'язаний відмовити у зверненні зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді за наявності конфлікту інтересів, а також у разі, якщо такий адвокат є учасником судового процесу, в якому бере участь суддя, щодо поведінки якого подається відповідне звернення.

Скарга (заява) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, подається у письмовій формі та повинна містити такі відомості:

1) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) заявника, його місце проживання (перебування) або місцезнаходження, поштовий індекс, номери засобів зв'язку;

2) прізвище, ім'я, по батькові та посада судді (суддів), на дії якого (яких) скаржиться заявник;

3) конкретні відомості про наявність у поведінці судді ознак дисциплінарного правопорушення, що відповідно до частини першої статті 92 цього Закону може бути підставою дисциплінарної відповідальності судді;

4) посилання на фактичні дані (свідчення, докази), що підтверджують зазначені заявником відомості.

Скарга (заява) підписується заявником із зазначенням дати її підписання.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України і Вища рада юстиції затверджують та розміщують на офіційному веб-порталі судової влади зразок скарги (заяви) щодо поведінки судді.

Тема № 26. Процедура дисциплінарного провадження щодо суддів.

Підстави дисциплінарної відповідальності судді (ст.92)

1. Суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності в порядку дисциплінарного провадження з таких підстав:

1) умисне або внаслідок недбалості:

а) незаконна відмова в доступі до правосуддя (у тому числі незаконна відмова в розгляді по суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги тощо) або інше істотне порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що унеможливило учасниками судового процесу реалізацію наданих їм процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків або призвело до порушення правил підсудності чи підвідомчості;

б) незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору;

в) порушення засад гласності і відкритості судового процесу;

г) порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні

перед судом їх переконливості;

г) незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу;

д) порушення правил щодо відводу (самовідводу);

2) безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень;

3) систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя, у тому числі прояв неповаги під час здійснення судочинства до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу;

4) умисне або у зв'язку з очевидною недбалістю допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод;

5) розголошення суддею таємниці, що охороняється законом, у тому числі таємниці нарадчої кімнати, або інформації, що стала відомою судді під час розгляду справи у закритому судовому засіданні;

6) неповідомлення суддею органів суддівського самоврядування та правоохоронних органів про випадок втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, у тому числі про звернення до нього учасників судового процесу чи інших осіб, включаючи осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з приводу конкретних справ, що перебувають у провадженні судді, якщо таке звернення відбулося в інший, ніж передбачено процесуальним законодавством, спосіб упродовж п'яти днів після того, як йому стало відомо про такий випадок;

7) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Ради суддів України про реальний чи потенційний конфлікт інтересів судді (крім випадків, коли конфлікт інтересів врегульовується в порядку, визначеному процесуальним законом);

8) втручання у процес здійснення судочинства іншими суддями;

9) неподання або несвоєчасне подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому законодавством у сфері запобігання корупції;

10) зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне незазначення відомостей, передбачених законодавством;

11) використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди, якщо таке правопорушення не містить складу злочину або кримінального проступку;

12) допущення суддею недоброчесної поведінки, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим доходам;

13) ненадання інформації або надання завідомо недостовірної інформації на законну вимогу члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та/або члена Вищої ради юстиції;

14) визнання судді винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, у випадках, установлених законом.

2. Скасування або зміна судового рішення не тягне за собою дисциплінарної відповідальності судді, який брав участь у його ухваленні, крім випадків, коли порушення допущено внаслідок умисного порушення норм права чи неналежного ставлення до службових обов'язків.

Стаття 93. Дисциплінарне провадження щодо судді

1. Дисциплінарне провадження - це процедура розгляду звернення з метою встановлення обставин, що можуть бути підставою дисциплінарної відповідальності судді.

2. Право на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, має будь-яка особа. Громадяни здійснюють зазначене право особисто або через адвоката, юридичні особи - через адвоката, органи державної влади та органи місцевого самоврядування - через своїх представників.

Адвокат зобов'язаний перевірити факти, які можуть тягнути дисциплінарну відповідальність судді, до подання відповідної скарги (заяви). Адвокат, прокурор зобов'язаний відмовити у зверненні зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді за наявності конфлікту інтересів, а також у разі, якщо такий адвокат є учасником судового процесу, в якому бере участь суддя, щодо поведінки якого подається відповідне звернення.

3. Скарга (заява) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, подається у письмовій формі та повинна містити такі відомості:

1) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) заявника, його місце проживання (перебування) або місцезнаходження, поштовий індекс, номери засобів зв'язку;

2) прізвище, ім'я, по батькові та посада судді (суддів), на дії якого (яких) скаржиться заявник;

3) конкретні відомості про наявність у поведінці судді ознак дисциплінарного правопорушення, що відповідно до частини першої статті 92 Закону може бути підставою дисциплінарної відповідальності судді;

4) посилання на фактичні дані (свідчення, докази), що підтверджують зазначені заявником відомості.

Скарга (заява) підписується заявником із зазначенням дати її підписання.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України і Вища рада юстиції затверджують та розміщують на офіційному веб-порталі судової влади зразок скарги (заяви) щодо поведінки судді.

4. Не допускається зловживання правом звернення до органу, уповноваженого здійснювати дисциплінарне провадження, у тому числі ініціювання питання відповідальності судді без достатніх підстав, використання такого права як засобу тиску на суддю у зв'язку зі здійсненням ним правосуддя. За подання завідомо безпідставної скарги про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності адвокатом, такий адвокат може бути притягнений до дисциплінарної відповідальності згідно із законом.

5. Дисциплінарну справу щодо судді не може бути порушено за заявою чи повідомленням, що не містять відомостей про наявність ознак дисциплінарного проступку судді, а також за анонімними заявами та повідомленнями.

6. Секретаріат відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, реєструє скаргу (заяву) в день її надходження і проводить автоматизований розподіл між

членами цього органу. Перевірка скарги (заяви) на прийнятність до розгляду здійснюється визначеним таким чином членом відповідного органу, що здійснює дисциплінарне провадження, або, за дорученням такого члена органу, інспектором органу, що здійснює дисциплінарне провадження.

Звернення повертається без розгляду, якщо:

- 1) звернення не відповідає визначеним цим Законом вимогам;
- 2) звернення містить виражені у непристойній формі висловлювання, що принижують честь і гідність будь-яких осіб;
- 3) наведені у зверненні відомості стосуються тільки поведінки учасників процесу, працівників апарату суду або інших осіб;
- 4) у зверненні порушується питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності осіб, звільнених з посади судді, суддів провадження щодо яких не підвідомче відповідному органу, що здійснює дисциплінарне провадження, а також суддів, повноваження яких припинено у зв'язку зі смертю;
- 5) звернення стосується оскарження судового рішення, ґрунтується на доводах, що можуть бути перевірені лише судом вищої інстанції в порядку, передбаченому процесуальним законодавством;
- 6) факти неналежної поведінки судді, що повідомляються, вже були предметом перевірки і щодо них у дисциплінарному провадженні прийнято рішення.

Стаття 94. Органи, що здійснюють дисциплінарне провадження щодо судді

1. Дисциплінарне провадження щодо судді здійснюють:

- 1) Вища кваліфікаційна комісія суддів України - щодо суддів місцевих та апеляційних судів;
- 2) Вища рада юстиції - щодо суддів вищих спеціалізованих судів та суддів Верховного Суду України.

Стаття 95. Порядок здійснення дисциплінарного провадження щодо судді

1. Дисциплінарне провадження щодо судді передбачає здійснення перевірки даних про наявність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, вирішення питання про відкриття дисциплінарної справи чи відмову в її відкритті, розгляд дисциплінарної справи і прийняття рішення.

2. За зверненням, яке відповідає встановленим цим Законом вимогам та не підлягає поверненню, членом органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, проводиться перевірка даних про наявність підстав для відкриття дисциплінарного провадження.

3. Під час здійснення перевірки член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, має право знайомитися з матеріалами судових справ, робити з них копії, опитувати суддів та інших осіб, яким відомі обставини вчинення діяння, що має ознаки дисциплінарного правопорушення, отримувати за письмовим запитом від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадян та їх об'єднань необхідну для проведення перевірки інформацію.

4. Орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, керівники підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань, особи, яким направлено запит члена органу, що

здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, зобов'язані протягом десяти днів з дня його отримання надати відповідну інформацію. У разі необхідності зазначений строк може бути продовжено до тридцяти днів, про що член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, повідомляє безпосередньо у запиті.

5. Ненадання члену органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, інформації, а також надання завідомо недостовірних відомостей тягнуть за собою притягнення винних осіб до відповідальності, встановленої законом.

6. Член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, за результатами перевірки складає висновок з викладенням фактів та обставин, виявлених у ході перевірки, та пропозицією про відкриття чи відмову у відкритті дисциплінарної справи. Висновок члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та зібрані у процесі перевірки матеріали передаються на розгляд органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів.

7. Питання про відкриття дисциплінарної справи чи відмову в її відкритті вирішує орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів. Член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, який проводив перевірку, не бере участі у прийнятті рішення про відкриття або про відмову у відкритті дисциплінарної справи.

Рішення про відкриття або про відмову у відкритті дисциплінарної справи оскарженню не підлягає.

8. Копія рішення органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, про відкриття дисциплінарної справи не пізніше як через три дні з дня його прийняття надсилається судді, щодо якого відкрито дисциплінарну справу. До рішення додається копія висновку члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів.

9. У разі відсутності підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, закінчення строку давності притягнення або виявлення обставин, передбачених частиною п'ятою статті 93 Закону, орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, приймає рішення про відмову у відкритті дисциплінарної справи стосовно судді.

10. Розгляд дисциплінарної справи відбувається у відкритому засіданні, на яке запрошуються особа, за скаргою (заявою) якої відкрито справу, або її представник та суддя, стосовно якого відкрито справу. Будь-які заінтересовані особи мають право бути присутніми на засіданні.

11. У разі неможливості з поважних причин взяти участь у засіданні органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, суддя, справа стосовно якого розглядається, може надати по суті порушених питань письмові пояснення, які додаються до матеріалів справи. Письмові пояснення судді оголошуються на засіданні в обов'язковому порядку. Повторна неявка цього судді на засідання є підставою для розгляду дисциплінарної справи за його відсутності.

Неприсуття особи, за зверненням якої відкрито дисциплінарну справу, не перешкоджає її розгляду.

12. Розгляд дисциплінарної справи стосовно судді відбувається на засадах змагальності. На засіданні органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, заслуховуються повідомлення члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, який здійснював перевірку, про результати перевірки, пояснення судді, стосовно якого розглядається справа, та/або його представника, свідків, а також інших заінтересованих осіб.

13. Суддя, стосовно якого розглядається питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності, та/або його представник мають право надавати пояснення, заявляти клопотання про виклик свідків, ставити запитання учасникам провадження, висловлювати заперечення, заявляти клопотання і відводи.

14. Перебіг розгляду дисциплінарної справи стосовно судді та оголошення результатів її розгляду фіксуються технічними засобами.

Стаття 96. Рішення у дисциплінарній справі стосовно судді

1. Орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, обговорює результати розгляду дисциплінарної справи за відсутності судді, стосовно якого розглядалася справа, і запрошених осіб. За результатами розгляду орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, приймає рішення про накладення дисциплінарного стягнення або відмову в накладенні дисциплінарного стягнення. Рішення у дисциплінарній справі приймається більшістю від загального складу органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів. Член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, який проводив перевірку, не бере участі в голосуванні під час прийняття рішення.

2. Під час обрання виду дисциплінарного стягнення стосовно судді враховуються характер проступку, його наслідки, особа судді, ступінь його вини, обставини, що впливають на можливість притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

3. Якщо органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, прийнято рішення про відсутність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, дисциплінарне провадження припиняється з одночасним повідомленням про це заінтересованих осіб.

Рішення про припинення дисциплінарного провадження оскарженню не підлягає.

4. Дисциплінарне стягнення до судді застосовується не пізніше трьох років із дня вчинення проступку без урахування часу тимчасової непрацездатності або перебування судді у відпустці.

У разі якщо рішенням Європейського суду з прав людини встановлені факти, які можуть бути підставою для застосування дисциплінарного стягнення до судді, зазначений строк обраховується з дня набуття таким рішенням Європейського суду з прав людини статусу остаточного.

5. За наслідками дисциплінарного провадження Вища кваліфікаційна комісія суддів України може прийняти рішення про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади за наявності для цього підстав.

За наслідками дисциплінарного провадження щодо суддів вищих спеціалізованих судів або суддів Верховного Суду України Вища рада юстиції може прийняти таке рішення за власною ініціативою.

6. Рішення органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, викладається у письмовій формі, підписується головуючим і членами цього органу, які брали участь у прийнятті рішення, і оголошується на засіданні. Рішення у дисциплінарній справі повинно містити:

1) прізвище, ім'я, по батькові і посаду судді, який притягається до дисциплінарної відповідальності;

2) встановлені обставини у справі з посиланням на докази;

3) мотиви, з яких ухвалено рішення;

4) суть рішення за результатами розгляду із зазначенням дисциплінарного стягнення в разі його застосування;

5) порядок і строк оскарження рішення.

7. За наявності окремої думки члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, така думка викладається у письмовій формі і додається до справи, про що головуєчий повідомляє на засіданні. Зміст окремої думки оголошенню на засіданні не підлягає.

8. Копія рішення органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, у семиденний строк вручається чи надсилається судді, стосовно якого розглядалася дисциплінарна справа, або його представнику.

9. Орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, може встановити у рішенні про застосування дисциплінарного стягнення порядок його виконання.

Дисциплінарне стягнення стосовно судді

До суддів може застосовуватися дисциплінарне стягнення у виді:

1) попередження;

2) догани - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця;

3) суворої догани - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців;

4) тимчасового (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді та обов'язковим направленням судді до Національної школи суддів України для проходження курсу підвищення кваліфікації, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та подальшим кваліфікаційним оцінюванням для підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді;

5) переведення судді до суду нижчого рівня;

6) висновку про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади з підстав порушення присяги.

Під час обрання виду дисциплінарного стягнення стосовно судді враховуються характер правопорушення, його наслідки, особа судді, ступінь його вини, наявність непогашених дисциплінарних стягнень та інші обставини, що стосуються вчиненого суддею дисциплінарного правопорушення. Дисциплінарне стягнення застосовується з урахуванням принципів пропорційності. Дисциплінарні стягнення, передбачені пунктами 1-3 частини першої цієї статті, не застосовуються у випадку вчинення суддею правопорушень, передбачених пунктами 10, 11, 12, 14 частини першої статті 92 цього Закону. У разі прийняття рішення про застосування до судді дисциплінарного стягнення, що не дозволяє судді здійснювати правосуддя в суді відповідного рівня, суддя відстороняється від здійснення правосуддя у цьому суді з моменту прийняття рішення про застосування до нього дисциплінарного стягнення.

За наявності непогашених дисциплінарних стягнень до судді має бути застосовано більш суворе дисциплінарне стягнення.

Суддя, який має непогашене дисциплінарне стягнення, не може брати участі у конкурсі на зайняття посади в іншому суді.

2. Висновок про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади з підстав порушення присяги може бути прийнятий у разі, якщо:

1) суддя вчинив дії, що порочать звання судді або підривають авторитет правосуддя;

2) суддя вчинив дисциплінарне правопорушення, маючи непогашене дисциплінарне стягнення (крім попередження та догани), або має два непогашених дисциплінарних стягнення;

3) встановлено факт недоброчесної поведінки судді, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим ним та членами його сім'ї майну і доходам; використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди;

4) суддю визнано судом винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією.

3. Інформація про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності оприлюднюється на офіційному веб-сайті органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та на веб-сайті суду, в якому працює суддя. Ця інформація повинна містити дані про суддю, якого притягнуто до дисциплінарної відповідальності, про накладене дисциплінарне стягнення та копію рішення органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, про накладення такого стягнення.

Погашення дисциплінарного стягнення

1. Суддя вважається таким, що не має дисциплінарного стягнення, якщо:

1) протягом шести місяців з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді попередження його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню;

2) протягом одного року з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді догани його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню;

3) протягом вісімнадцяти місяців із дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді суворої догани його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню;

4) протягом двох років із дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя його не буде піддано новому дисциплінарному стягненню та за умови успішного проходження курсу підвищення кваліфікації, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та подальшого підтвердження здатності здійснювати правосуддя у відповідному суді за результатами кваліфікаційного оцінювання;

5) протягом трьох років з дня прийняття рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді переведення судді до суду нижчого рівня суддю не буде піддано новому дисциплінарному стягненню, однак суддя не може бути повернутий на посаду до попереднього суду тільки внаслідок такого погашення.

Стаття 99. Оскарження рішення у дисциплінарній справі стосовно судді

1. Суддя місцевого чи апеляційного суду може оскаржити рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення його до дисциплінарної відповідальності до Вищої ради юстиції або до суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України, не пізніше одного місяця з дня вручення йому чи отримання ним поштою копії рішення.

2. Скарга до Вищої ради юстиції подається суддею через Вищу кваліфікаційну комісію суддів України.

3. Вища кваліфікаційна комісія суддів України не пізніш як у триденний строк після отримання скарги надсилає її разом із матеріалами дисциплінарної справи до Вищої ради юстиції.

4. Розгляд скарг Вищою радою юстиції здійснюється в порядку, визначеному Законом України «Про Вищу раду юстиції».

5. Розгляд адміністративного позову щодо оскарження рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності здійснюється в порядку, передбаченому процесуальним законом.

6. Подання скарги до Вищої ради юстиції чи адміністративного позову до суду на рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності зупиняє застосування дисциплінарного стягнення.

Забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

1. Організаційне забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України здійснює секретаріат, працівники якого є державними службовцями. Положення про секретаріат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України затверджується Вищою кваліфікаційною комісією суддів України. Для здійснення членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України своїх повноважень діє служба інспекторів у кількості сорока двох інспекторів. Працівники секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України призначаються на посади та звільняються з посад Головою Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у порядку, визначеному Законом України "Про державну службу".

Інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України призначаються на посади та звільняються з посад Головою Вищої кваліфікаційної комісії суддів України за пропозицією відповідного члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Тема № 27. Правові засади діяльності служби інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України при здійсненні дисциплінарного провадження щодо судді.

Служба інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ст. 110)

1. Служба інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України формується з числа осіб, які мають повну вищу юридичну освіту і досвід роботи в галузі права понад п'ять років. 2. Інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України діють виключно за дорученням члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. За дорученням члена Комісії інспектори:

1) попередньо аналізують заяви (скарги) щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, готують проекти висновків про наявність підстав для притягнення суддів місцевих та апеляційних судів до дисциплінарної відповідальності;

2) попередньо аналізують матеріали справ щодо кваліфікаційного оцінювання суддів та дисциплінарної практики щодо суддів;

3) виконують інші доручення члена Комісії під час кваліфікаційного оцінювання або дисциплінарного провадження відповідно до Закону.

Тема № 28. Актуальні питання організаційного забезпечення діяльності інспекторів.

Технічне забезпечення діяльності інспекторів: теорія та практика. Проблеми та пропозиції.

Методичне забезпечення діяльності інспекторів: теорія та практика. Проблеми та пропозиції.

Інформаційне забезпечення діяльності інспекторів: теорія та практика. Проблеми та пропозиції.

Фінансове забезпечення діяльності інспекторів.

Тема № 29. Попередній аналіз заяв та повідомлень про неправомірні дії суддів.

Поняття підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності та їх сутність. Підстави притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Відокремлення потенційно обґрунтованих скарг (заяв) та повідомлень від необґрунтованих.

Процес доказування в дисциплінарному провадженні: предмет доказування, засади доказування, презумпції та преюдиції в доказуванні, суб'єкти доказування, процес доказування.

Права члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України щодо перевірки заяв (скарг) на дії судді. Право ознайомлюватися з матеріалами судових справ, робити з них копії. Право опитувати суддів та інших осіб, яким відомі обставини вчинення діяння, що має ознаки дисциплінарного порушення. Право витребувати та отримувати за письмовим запитом від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадян та їх об'єднань необхідну для проведення перевірки інформацію. Обов'язок органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань, осіб, яким направлено запит члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, надавати відповідну інформацію. Строки надання відповіді на запит. Подовження строків надання інформації. Відповідальність за ненадання або надання завідомо недостовірної інформації члену Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Висновок за результатами перевірки.

Тема № 30. Практичні аспекти проведення перевірок

Вивчивши звернення, інспектор має визначити, з приводу чого відповідно до ст. 92 Закону подано скаргу, і скласти план перевірки фактів, викладених у зверненні.

План має містити такі елементи: що є підставою перевірки; які обставини, факти необхідно перевірити (виявити, спростувати); у який спосіб це здійснити; який термін виконання; які органи (установи, організації) мають бути задіяні (куди направлені запити).

Під час перевірки інспектор за необхідності та за дорученням ВККС України ознайомлюється з матеріалами справ, розглянутих суддею, робить копії судових справ/проваджень, або окремих матеріалів, отримує від судді пояснення, опитує інших осіб, яким відомі обставини вчинення діяння, що має ознаки дисциплінарного правопорушення.

Вимоги до спілкування: ввічливість, терплячість, ставлення до людей з належною повагою; утримуватися від коментарів, уникати коментарів, висловів, жестів, інтонацій голосу та поведінки, які можуть виявити брак поваги.

Інспектор має дотримуватися вимог ділового стилю й вдягатися так, щоб мати діловий вигляд. Слід носити годинник, із тим, щоб постійно стежити за часом.

За дорученням члена Комісії інспектори:

- 1) попередньо аналізують заяви (скарги) щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, готують проекти висновків про наявність підстав для притягнення суддів місцевих та апеляційних судів до дисциплінарної відповідальності;
- 2) попередньо аналізують матеріали справ щодо кваліфікаційного оцінювання суддів та дисциплінарної практики щодо суддів;
- 3) виконують інші доручення члена Комісії під час кваліфікаційного оцінювання або дисциплінарного провадження відповідно до цього Закону.

Підставами для призначення кваліфікаційного оцінювання судді є: 1) заява судді про проведення кваліфікаційного оцінювання для підтвердження його здатності здійснювати правосуддя у суді відповідного рівня; 2) заява про проведення кваліфікаційного оцінювання кандидата для обрання на посаду судді безстроково; рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про призначення кваліфікаційного оцінювання судді у зв'язку з накладенням дисциплінарного стягнення. Порядок та методологія кваліфікаційного оцінювання судді визначаються Вищою кваліфікаційною комісією суддів України за погодженням з Радою суддів України.

Планування, підготовка та організація перевірок здійснюється в залежності від її предмету. Перевірці підлягають конкретні відомості про наявність у поведінці судді ознак дисциплінарного правопорушення, що відповідно до частини першої статті 92 Закону «Про забезпечення права на справедливий суд» може бути підставою дисциплінарної відповідальності судді; зазначені заявником фактичні дані (свідчення, докази).

Під час здійснення перевірки член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, має право знайомитися з матеріалами судових справ, робити з них копії, опитувати суддів та інших осіб, яким відомі обставини вчинення діяння, що має ознаки дисциплінарного правопорушення, отримувати за письмовим запитом від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадян та їх об'єднань необхідну для проведення перевірки інформацію.

Спілкування з суддею, пропозиція надати пояснення щодо фактів, викладених у зверненні. Ознайомлення з матеріалами судових справ відповідно до викладених у зверненні фактів. Опитування свідків, протоколи опитувань, залучення перекладачів, документальні докази. Запит інформації. Ознайомлення з технічним записом судового засідання.

Тема № 31. Підготовка проектів висновків за результатами перевірки даних про наявність підстав для притягнення суддів місцевих та апеляційних судів до дисциплінарної відповідальності.

Структура проекту висновку.

Вступна частина. Зміст: дані щодо заявника, особи, що здійснювала перевірку, підстава, тривалість перевірки.

Основна (мотивувальна) частина. Викладення процедурних дій, виконаних під час перевірки. Аналіз матеріалів, наданих заявником. Аналіз матеріалів, одержаних у ході перевірки. Аналіз пояснень судді. Оцінка матеріалів щодо фактів, викладених у скарзі (заяві). Викладення фактів, встановлених за результатами перевірки. Наведення доказів, що підтверджують встановлені факти. Обґрунтування класифікації правопорушення за певною підставою притягнення до дисциплінарної відповідальності. Наведення відповідних законодавчих положень.

Заключна частина (висновок).

Методика складання висновку за результатами перевірки скарг на дії суддів. Член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, за результатами перевірки складає висновок з викладенням фактів та обставин, виявлених у ході перевірки, та пропозицією про відкриття чи відмову у відкритті дисциплінарної справи. Висновок члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та зібрані у процесі перевірки матеріали передаються на розгляд органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів.

Питання про відкриття дисциплінарної справи чи відмову в її відкритті вирішує орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів. Член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, який проводив перевірку, не бере участі у прийнятті рішення про відкриття або про відмову у відкритті дисциплінарної справи.

Рішення про відкриття або про відмову у відкритті дисциплінарної справи оскарженню не підлягає.

Тема № 32. Процедура оскарження

Суддя місцевого чи апеляційного суду може оскаржити рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення його до дисциплінарної відповідальності до Вищої ради юстиції або до суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України, не пізніше одного місяця з дня вручення йому чи отримання ним поштою копії рішення.

Скарга до Вищої ради юстиції подається суддею через Вищу кваліфікаційну комісію суддів України.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України не пізніш як у триденний строк після отримання скарги надсилає її разом із матеріалами дисциплінарної справи до Вищої ради юстиції. Розгляд скарг Вищою радою юстиції здійснюється в порядку, визначеному Законом України «Про Вищу раду юстиції».

Розгляд адміністративного позову щодо оскарження рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності здійснюється в порядку, передбаченому процесуальним законом.

Подання скарги до Вищої ради юстиції чи адміністративного позову до суду на рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення судді до

дисциплінарної відповідальності зупиняє застосування дисциплінарного стягнення.

Оскарження рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, прийнятих в процесі дисциплінарного провадження. Рішення, які не підлягають оскарженню. Строк та порядок оскарження рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Порядок розгляду скарг Вищою радою юстиції. Порядок розгляду адміністративного позову щодо оскарження рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Стаття 46. Розгляд скарг на рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів

Скаргу на рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у справі про притягнення до дисциплінарної відповідальності може бути подано до Вищої ради юстиції не пізніше одного місяця з наступного дня після вручення судді чи особі, що ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність судді, такого рішення.

Вища рада юстиції може продовжити строк для подачі скарги, якщо визнає, що місячний строк був порушений з поважних причин.

Вища рада юстиції розглядає скарги на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів не пізніше одного місяця з дня їх надходження, а при потребі додаткової перевірки обставин та матеріалів справи - не пізніше двох місяців з дня надходження скарги.

Вища рада юстиції розглядає скарги суддів чи осіб, що ініціювали питання про дисциплінарну відповідальність судді, на рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності і за наслідками розгляду приймає рішення за доповіддю члена дисциплінарної секції Вищої ради юстиції.

Після розгляду скарги судді чи особи, що ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність судді, Вища рада юстиції за наявності для цього підстав може:

- 1) задовольнити скаргу судді чи особи, що ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність судді, скасувати рішення про притягнення його до дисциплінарної відповідальності і закрити дисциплінарне провадження;
- 2) задовольнити скаргу повністю чи частково і змінити рішення відповідної Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- 3) залишити скаргу без задоволення, а рішення відповідної Вищої кваліфікаційної комісії суддів України - без зміни.

Вирішуючи питання про дисциплінарну відповідальність судді, Вища рада юстиції повинна вислухати його пояснення. У разі неможливості взяти участь у засіданні Вищої ради юстиції з поважних причин суддя може надати по суті порушених питань письмові пояснення, які долучаються до матеріалів справи. Письмові пояснення судді виголошуються на засіданні Вищої ради юстиції в обов'язковому порядку. Повторне неприбуття такого судді без поважних причин є підставою для розгляду справи за його відсутності. Адміністративна справа щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради юстиції, а також рішень, дій чи бездіяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів вирішується колегією суддів у складі не менше п'яти суддів протягом розумного строку, але не пізніше одного місяця після відкриття провадження у справі. У виняткових випадках з урахуванням особливостей розгляду справи суд ухвалою може продовжити строк розгляду справи, але не більш як на один місяць.

Для звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи встановлюється шестимісячний строк, який, якщо не встановлено інше, обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів.

Вищий адміністративний суд України за наслідками розгляду справи може: визнати дії чи бездіяльність Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів протиправними, зобов'язати Верховну Раду України, Президента України, Вищу раду юстиції, Вищу кваліфікаційну комісію суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію прокурорів вчинити певні дії;

3) застосувати інші наслідки протиправності таких рішень, дій чи бездіяльності, визначені статтею 162 цього Кодексу.

У разі визнання незаконним і нечинним нормативно-правового акта резолютивна частина постанови суду невідкладно публікується відповідачем у виданні, в якому його було офіційно оприлюднено, після набрання постановою законної сили.

Тема № 33. Психологічні та етичні засади діяльності інспекторів при здійсненні дисциплінарного провадження щодо судді.

Інспектор володіє знання у сфері права, має навички фіксування доказової інформації, проте тактика і прийоми, які використовуються під час опитування, спілкування під час перевірки, психологічні особливості когнітивного інтерв'ювання виходять за межі юридичної освіти. Вказані прогалини стають причиною конфліктів та невдач під час перевірки скарг(заяв).

Психологія спілкування передбачає врахування особи, з якою необхідно провести інтерв'ю. До таких даних відносяться соціальні ознаки (вік, стать, освіта, досвід роботи, посада, сімейний стан, наявність дітей тощо); фізичні (стан здоров'я на момент спілкування, наявність хронічних захворювань, інвалідності тощо); етико-психологічні (темперамент особи, конфліктність, морально-етичні цінності, релігійність, захоплення, стан тяжкої втрати тощо), ситуативні фактори: регіон (наближеність до зони проведення Антитерористичної операції), переведення судді з іншого суду Автономної Республіки Крим, тимчасово окупованої території Луганської та Донецької областей; побутові умови проживання тощо.

Під час перевірки ретельному опитуванню піддаються особи, які володіють інформацією щодо викладених фактів у заяві (скарзі). При цьому слід уникати складних та об'ємних запитань, уникати зайвих фраз «... Чи доводилося Вам...», «...Не могли б Ви нам розповісти». Замість цього почніть запитання просто «Ви бачили (чули)». Для ясності викладу потрібно чітко дотримуватися хронології часу і послідовності подій, що дає показанням особи стрункості і логічності.

Від правильно обраного темпу залежить рівень довіри як до інспектора, який намагається детально з'ясувати обставини події, що є предметом перевірки, так і до показань особи, що надає інформацію. Інколи процес опитування може тривати довше, аніж сама подія, що дає підстави вважати, що особа мала достатньо часу спостерігати за діями(бездіяльністю) конкретної особи та давати їм оцінку. Водночас це дає можливість виявити упередженість свідків, предмет глибокого конфлікту, або конфлікту «зі зміщеним центром тяжіння» (причина полягає в іншому).

Оцінюючи судові рішення інспектор може стикатися з проблемами оцінки автономної суб'єктивності судді, що базується на власному обмежено підготовленому інформаційному полі, без ознайомлення з рекомендаціями правового характеру вищих судових інстанцій, міжнародної судової практики, що тягнуть винесення неправосудного рішення.

Поява нових правових колізій не завжди супроводжується належним науково-методичним та освітнім забезпеченням. Психологічно суддя сприймає певні події в суспільстві або поведінку деяких осіб крізь призму усталених уявлень, а тому ситуацію він оцінює за усталеними критеріями моралі, поведінки, мотивів. Вказані фактори є визначальними при написанні проекту висновків перевірки.

ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК

**«Здійснення дисциплінарного
провадження щодо судді»**

Київ
Видавництво «Істина»
2015

УДК 347.9

ББК

67.9(Укр)7я7

3 П46

Практичний посібник «Здійснення дисциплінарного провадження щодо судді» / Проект USAID «Справедливе правосуддя». – К.: Істина, – 2015. – 52 с.

ISBN 978-966-138-018-8

Видання підготовлене Проектом Агентства США з міжнародного розвитку (USAID)

«Справедливе правосуддя». Посібник розроблений як практичне керівництво для проведення перевірок звернень громадян та юридичних осіб щодо поведінки судді з метою встановлення обставин, що можуть бути підставою його дисциплінарної відповідальності. Це видання розраховане на інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, а також інших органів, що здійснюють дисциплінарне провадження щодо судді.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ:

Василь ФІЛАТОВ, суддя Верховного Суду України у відставці

Олександра ЯНОВСЬКА, доктор юридичних наук, професор кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Наталія ПЕТРОВА, заступник керівника Проекту USAID «Справедливе правосуддя»

Анна СУХОВА, юридичний радник Проекту USAID «Справедливе правосуддя»

УДК 347.9

ББК 67.9(Укр)7я73

ПРОЕКТ «СПРАВЕДЛИВЕ ПРАВОСУДДЯ»

Ця публікація була здійснена за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Проекту «Справедливе правосуддя».

Погляди авторів, викладені у цьому виданні, не обов'язково відображають погляди Агентства США з міжнародного розвитку або уряду Сполучених Штатів Америки.

© Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), 2015

© Проект USAID

ISBN 978-966-138-018-8

«Справедливе правосуддя», 2015

ЗМІСТ

Вступ.....	243
Розділ I. Міжнародні та національні стандарти незалежностісуддів	
1.1. Поняття та система гарантій незалежності суддів	245
1.2. Дисциплінарна відповідальність як елемент правового статусу судді	259
Розділ II. Методика проведення перевірок у порядку дисциплінарного провадженнящодо суддів	
2.1. Загальні засади забезпечення належної процедури проведення перевірок.....	261
2.2. Перевірка повідомлень	264
2.3. Складення плану перевірки	265
2.4. Ознайомлення з матеріалами судових справ	267
2.5. Опитування	269
2.6. Запит інформації.....	274
2.7. Ознайомлення з технічним записом ходу судового засідання.....	275
2.8. Етико-психологічні аспекти проведення перевірки	275
2.9. Дрес-код	276
СПИСОК ДЖЕРЕЛ (міжнародні документи, нормативно-правові акти, судова практика)	277
ДОДАТКИ.....	286

ВСТУП

Діяльність служби інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ВККСУ) є важливим чинником утвердження в Україні незалежної, справедливої, відповідальної та професійної судової влади, що має повагу в суспільстві та відповідає європейським стандартам.

Законом України від 7 липня 2010 року «Про судоустрій і статус суддів»¹ визначено, що інспектори при здійсненні дисциплінарного провадження щодо судді за дорученням члена ВККСУ попередньо аналізують заяви (скарги) щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, готують проекти висновків про наявність підстав для притягнення суддів місцевих та апеляційних судів до дисциплінарної відповідальності, попередньо аналізують матеріали дисциплінарної практики щодо суддів, а також виконують інші доручення члена Комісії під час дисциплінарного провадження.

Виконуючи свої повноваження, інспектори зобов'язані керуватися Законом України «Про судоустрій і статус суддів» (надалі – «Закон»), Регламентом ВККСУ, а також внутрішніми нормативними документами Комісії.

Цей посібник є додатковим інструментом у роботі інспекторів при здійсненні дисциплінарного провадження щодо судді. У ньому наведено базові міжнародні та європейські стандарти незалежності суддів, а також коментарі/рекомендації й практичні поради стосовно дотримання процедури проведення перевірок звернень щодо неналежної поведінки судді. Посібник містить перелік міжнародних та національних джерел права, а також огляд судової практики, що допоможе в роботі інспектора при здійсненні дисциплінарного провадження щодо судді. До нього також включено зразки стандартних форм документів, які використовуються в процесі дисциплінарного провадження.

¹ В редакції Закону України від 12 лютого 2015 року «Про забезпечення права на справедливий суд».

При укладанні посібника використано результати проведеного на замовлення Проекту USAID «Справедливе правосуддя» незалежного моніторингу практики ВККСУ з ухвалення рішень про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності¹, матеріали практичного семінару для дисциплінарних інспекторів та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України «Розслідування фактів неналежної поведінки судді» (24–26 липня 2013 р., м. Алушта, АР Крим), а також круглого столу «Теоретичні та практичні питання дисциплінарного провадження щодо судді» (21–22 листопада 2013 р., м. Свалява, Закарпатська область). Крім того, враховано кращий міжнародний досвід² та рекомендації міжнародних експертів Проекту USAID «Справедливе правосуддя» щодо розгляду скарг на дії суддів та розслідування їхньої неналежної поведінки.

Посібник розробили експерти Проекту USAID «Справедливе правосуддя» Василь Філатов, суддя Верховного Суду України у відставці, та Олександра Яновська, доктор юридичних наук, професор кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Останню редакцію посібника доопрацювали заступник керівника Проекту USAID «Справедливе правосуддя» Наталія Петрова та юридичний радник Проекту Анна Сухова.

¹ Моніторинг проведено Інститутом прикладних гуманітарних досліджень (м. Харків, 2013 р.).

² Зокрема використано матеріали Регламенту та коментаря Відділу судової інспекції Департаменту юстиції Місії ООН у справах тимчасової адміністрації у Косові (станом на 18 липня 2005 р.).

РОЗДІЛ І

МІЖНАРОДНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ

1.1 Поняття та система гарантій незалежності суддів

Судову владу безумовно можна вважати основним інститутом становлення та розвитку правової держави. При цьому незалежність суддів при здійсненні правосуддя – це не примха самих суддів, а насамперед гарантія забезпечення принципу верховенства права, прав громадян, юридичних осіб, суспільства і держави в цілому.

На міжнародному рівні право людини на справедливий судовий розгляд незалежним і безстороннім судом було вперше задекларовано у Загальній декларації прав людини (1948 р.)¹. Згодом це право було закріплено та розвинуто в таких міжнародних документах, як Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.)², Міжнародний пакт про громадянські

¹ Загальна декларація прав людини. Стаття 10. *Кожна людина, для визначення її прав і обов'язків і для встановлення обґрунтованості пред'явленого їй кримінального обвинувачення, має право, на основі повної рівності, на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом.*

² Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Стаття 6. *Право на справедливий суд. 1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або – тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, – коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя [...].*

і політичні права (1966 р.)¹, інших загальних та регіональних міжнародних документах².

Відповідно до Конституції України державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову³. Судді при здійсненні правосуддя незалежні й підкоряються лише закону, а вплив на них у будь-який спосіб забороняється. Незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією та законами України. Такими гарантіями, зокрема, є: здійснення правосуддя виключно судами; особливий порядок призначення, обрання, притягнення до відповідальності та звільнення суддів; здійснення правосуддя відповідно до встановленої законом процедури; таємниця ухвалення судового рішення і заборона її розголошення; обов'язковість судового рішення; недопустимість втручання у здійснення правосуддя, впливу на суд або суддів у будь-який спосіб, неповаги до суду та встановлення відповідальності за такі діяння⁴;

¹ Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Стаття 14. 1. *Всі особи є рівними перед судами і трибуналами. Кожен має право при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого йому, або при визначенні його права та обов'язків у будь-якому цивільному процесі на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону. Преса і публіка можуть не допускатися на весь судовий розгляд або частину його з міркувань моралі, громадського порядку чи державної безпеки в демократичному суспільстві, або коли того вимагають інтереси приватного життя сторін, або – в тій мірі, в якій це, на думку суду, є строго необхідним, – при особливих обставинах, коли публічність порушувала б інтереси правосуддя; однак будь-яка судова постанова в кримінальній або цивільній справі повинна бути публічною, за винятком тих випадків, коли інтереси неповнолітніх вимагають іншого чи коли справа стосується матримоніальних спорів або опіки над дітьми [...].*

² Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Стаття 5. *Відповідно до основних зобов'язань, викладених у Статті 2 цієї Конвенції, Держави-учасниці зобов'язуються заборонити і ліквідувати расову дискримінацію в усіх її формах і забезпечити рівноправність кожної людини перед законом, без розрізнення раси, кольору шкіри, національного або етнічного походження, особливо щодо здійснення таких прав: а) права на рівність перед судом і всіма іншими органами, що здійснюють правосуддя [...];*

Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Стаття 15. 1. *Держави-сторони визнають за жінками рівність з чоловіками перед законом [...].*

³ Конституція України. Стаття 6. *Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову.*

Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.

Стаття 126. *Незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією і законами України.*

Вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється [...].

Стаття 129. *Судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону [...].*

⁴ Кодекс України про адміністративні правопорушення. Стаття 185-3. *Прояв неповаги до суду. Неповага до суду, що виразилась у злісному ухиленні від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в невідкоренні зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуючого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил, – тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.*

Злісне ухилення експерта, перекладача від явки в суд – тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

особливий порядок фінансування та організаційного забезпечення судів; належне матеріальне та соціальне забезпечення суддів, а також визначені законом засоби забезпечення особистої безпеки суддів, їх сімей, майна та інші засоби їх правового захисту; функціонування органів суддівського самоврядування.

Незалежність судової влади, її рівність із законодавчою та виконавчою владою є невід'ємними ознаками правової держави, в якій кожен має право на судовий захист своїх прав і свобод. Незалежність судів встановлена в Україні як конституційний принцип організації та функціонування судів з метою забезпечення права особи на такий захист. Недоторканність суддів не є особистим привілеєм, а як один з елементів статусу суддів має публічно-правове призначення – забезпечити здійснення правосуддя незалежним, неупередженим і справедливим судом.

Загальна декларація прав людини.

Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року

Стаття 10

Кожна людина, для визначення її прав і обов'язків і для встановлення обґрунтованості пред'явленого їй кримінального обвинувачення, має право, на основі повної рівності, на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом.

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права.

Прийнятий 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН

Стаття 14

Всі особи є рівними перед судами і трибуналами. Кожен має право при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого йому, або при визначенні його права та обов'язків у будь-якому цивільному процесі на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону [...].

Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації.

Прийнята Генеральною Асамблеєю 21 грудня 1965 року

Стаття 5

Відповідно до основних зобов'язань, викладених у Статті 2 цієї Конвенції, Держави-учасниці зобов'язуються заборонити і ліквідувати расову дискримінацію в усіх її формах і забезпечити рівноправність кожної людини перед законом, без розрізнення раси, кольору шкіри, національного або етнічного походження, особливо щодо здійснення таких прав:

а) права на рівність перед судом і всіма іншими органами, що здійснюють правосуддя [...].

Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Прийнята 34 сесією Генеральної Асамблеї ООН і відкрита для підписання 18 грудня 1979 року

Стаття 15

1. Держави-сторони визнають за жінками рівність з чоловіками перед законом [...].

Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя. (Перша світова конференція по незалежності правосуддя, Монреаль, 1983 р.)

2. Судді, як особи, є вільними та зобов'язані приймати неупереджені рішення згідно з власною оцінкою фактів і знанням права, без будь-яких обмежень, впливів, спонукання, примусів, загроз або втручання, прямих чи непрямих, з будь-якого боку і з будь-яких причин.

3. У процесі ухвалення рішень судді є незалежними від своїх колег по суду та вищих посадових осіб. Жодна ієрархічна структура суддівства і жодна різниця у ранзі чи класі суддів ніяким чином не можуть ставати на перешкоді праву судді на вільне ухвалення рішення.

4. Судді є незалежними від виконавчих і законодавчих органів держави.

28. При розгляді дисциплінарної справи повинно гарантуватися справедливе ставлення до судді та можливість висловитися в повній мірі.

29. За винятком слухань перед законодавчим органом, слухання з дисциплінарних питань та питань усунення суддів з посади здійснюються в закритому режимі, втім, суддя може вимагати публічного слухання таких справ.

Рішення по вищезгаданих справах мають бути опубліковані незалежно від того, чи проходили слухання за закритими дверима, чи були публічними.

Основні принципи незалежності судових органів. Схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року

2. Судові органи вирішують передані їм справи безсторонньо, на основі фактів і відповідно до закону, без будь-яких обмежень, неправомірного впливу, спонукання, тиску, погроз або втручання, прямого чи непрямого, з будь-якого боку і з будь-яких причин.

6. Принцип незалежності судових органів дає судовим органам право і вимагає від них забезпечення справедливого ведення судового розгляду і дотримання прав сторін.

17. Звинувачення або скарга, що надійшли на суддю в ході виконання ним своїх судових і професійних обов'язків, повинні бути невідкладно і безсторонньо розглянуті згідно з відповідною процедурою. Суддя має право на відповідь і справедливий розгляд. На початковому етапі розгляд скарги має проводитись конфіденційно, якщо суддя не звернеться з проханням про інше.

18. Судді можуть бути тимчасово усунуті від посади або звільнені тільки з причин їх нездатності виконувати свої обов'язки чи поведінки, невідповідної посаді, яку вони обіймають.

19. Усі процедури покарання, усунення від посади і звільнення мають здійснюватися відповідно до встановлених правил судової поведінки.

**Рекомендації щодо ефективного впровадження
Основних принципів незалежності судових органів.
Прийняті резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН 1989/60
та схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 44/162
від 15 грудня 1989 року**

Рекомендація 2. Жодний суддя не може бути призначений, обраний чи іншим чином залучений до виконання своїх обов'язків на умовах або з метою, що несумісні з Основними принципами незалежності судових органів. Жоден суддя не повинен розпочинати роботу в суді на умовах або з метою, що несумісні з Основними принципами незалежності судових органів.

**Загальна (Універсальна) хартія судді.
Ухвалена Центральною Радою Міжнародної Асоціації суддів 17
листопада 1999 року, Тайпей (Тайвань)**

Стаття 1

Незалежність

Судді в своїй роботі повинні забезпечувати право кожного на чесний та справедливий розгляд справи в суді. Вони повинні підтримувати право осіб, що хочуть встановити свої цивільні права та обов'язки, чи в разі висунення проти них будь-якого кримінального звинувачення, на чесне та відкрите слухання, яке має відбутися в розумний строк та повинно проводитися незалежним і неупередженим судом.

Незалежність судді є важливою умовою для неупередженого судочинства, що відповідає вимогам закону. Вона є невідчужуваною. Будь-які інституції чи органи влади, як на національному, так і на міжнародному рівні, повинні поважати, захищати та охороняти цю незалежність.

**Бангалорські принципи діяльності судді.
Схвалені Резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН
від 27 липня 2006 року**

...компетентність, незалежність і неупередженість судових органів особливо важливі для захисту прав людини з огляду те, що реалізація всіх інших прав урешті-решт залежить від належного здійснення судочинства...

...компетентність, незалежність і неупередженість судових органів також важливі для виконання судами їхньої ролі в підтриманні конституціоналізму і верховенства права...

Довіра суспільства до судової системи і впевненість у моральному авторитеті, чесності та неупередженості судових органів має першорядне значення в сучасному демократичному суспільстві...

Незалежність судових органів є передумовою верховенства права і засадничою гарантією справедливого розгляду справи в суді. Тож суддя повинен обстоювати і зразково реалізовувати принцип незалежності судових органів у його індивідуальному та інституційному аспектах.

Неупередженість є необхідною умовою належного виконання суддею своїх обов'язків. Вона знаходить вияв не лише у змісті рішення, а й у ході судового процесу, що передуює винесенню рішення.

Чесність і непідкупність є необхідними умовами належного виконання суддею своїх обов'язків.

Дотримання етичних норм і очевидність їх дотримання необхідні в будь-якій сфері діяльності судді.

Забезпечення рівності у ставленні до всіх осіб, чії справи розглядаються в суді, є необхідною умовою належного виконання суддею своїх обов'язків.

Компетентність і старанність є передумовами належного виконання суддею своїх обов'язків.

Пекінські тези щодо принципів незалежності суддів Юридичної асоціації країн Азійського та Тихоокеанського регіону (Пекін, 2001 р.)

3. Незалежність суддів передбачає, що:

а) судді повинні приймати безсторонні рішення згідно з власною оцінкою фактів і знанням права, без будь-якого втручання, прямого чи непрямого, з будь-якого боку і з будь-яких причин [...].

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Рим, 4 листопада 1950 р.)

Стаття 6

Право на справедливий суд

1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону [...].

Європейський статут судді. Прийнятий Європейською асоціацією суддів у 1993 році

1. Незалежність кожного судді є невідчужуваною. Всі національні та міжнародні органи влади мають гарантувати незалежність судді.

2. Суддя підпорядкований лише закону, він не звертає уваги на політичні партії чи інші групи тиску. Він виконує свої обов'язки незалежно від будь-якого зовнішнього впливу та безневиправданих затримок.

Рекомендація № (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам

«Незалежність, дієвість та роль суддів» від 13 жовтня 1994 року

Незалежність суддів має бути гарантована відповідно до положень Конвенції та конституційних принципів, наприклад, шляхом запровадження відповідних положень до конституцій чи інших законодавчих актів або шляхом включення положень цієї Рекомендації до системи внутрішнього права. Відповідно до правових традицій кожної із державці положення можуть передбачати, наприклад, таке:

i) рішення суддів не повинні переглядатись інакше, ніж через визначену законом процедуру апеляцій...

Судді повинні приймати свої рішення цілком незалежно і мати змогу діяти без обмежень, без незаконного впливу, підбурення, тиску, погроз, незаконного прямого чи непрямого втручання, неважливо, з чийого боку та з яких мотивів воно не здійснювалось би. У законі мають бути передбачені санкції проти осіб, які намагаються у такий спосіб впливати на суддів. Судді мають бути цілком вільними у винесенні неупередженого рішення у справі, яку вони розглядають, покладатись на своє внутрішнє переконання, власне тлумачення фактів та чинне законодавство. Судді не зобов'язані давати звіт щодо справ, які є в їхньому провадженні, жодній особі, яка не належить до системи судової влади.

Коли судді не виконують своїх обов'язків ефективно та неупереджено або коли мають місце дисциплінарні порушення, необхідно вжити всіх необхідних заходів, за умови, що вони не впливають на незалежність правосуддя.

Європейська хартія про статус суддів (Рада Європи, 8–10 липня 1998 р.)

5.1. У випадку невиконання суддею одного зі своїх обов'язків, чітко визначених законом, він може бути підданий санкції лише на підставі рішення за пропозицією, рекомендацією або згодою комітету чи органу, принаймні половиною складу якого є судді, обрані судьями. Справа такого судді повинна бути повністю розглянута цим органом, заслухані сторони, а суддя, справа якого розглядається, повинен мати право на представництво [...].

Висновок № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів для Комітету Міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів

10. Незалежність судової влади є головною умовою забезпечення верховенства права та основоположною гарантією справедливого судового розгляду... Незалежність суддів є прерогативою чи привілеєм, що надається не на користь власних інтересів суддів, а на користь забезпечення верховенства права та в інтересах тих осіб, що покладають надію на правосуддя.

11. Незалежність має бути як щодо суспільства в цілому, так і щодо конкретних сторін у будь-якій справі, в якій судді повинні ухвалити своє рішення... Незалежність використовується як гарантія неупередженості. Зрозуміло, що це впливає майже на всі аспекти кар'єри судді: від його підготовки до призначення, підвищення на посаді чивжиття дисциплінарних заходів.

12. Незалежність судової влади означає повну неупередженість і з боку суддів. При винесенні судових рішень щодо сторін у судовому розгляді судді повинні бути безсторонніми, вільними від будь-яких зв'язків, прихильності чи упередження, що впливає або може сприйматися як таке, що впливає, на здатність судді приймати незалежні рішення. У цьому випадку незалежність судової влади є втіленням загального принципу «Ніхто не може бути суддею у власній справі». Значення цього принципу виходить далеко за конкретні інтереси певної сторони у будь-якій суперечці.

Судова влада повинна користуватися довірою не тільки з боку сторін у конкретній справі, але й з боку суспільства в цілому. Суддя повинен не тільки бути дійсно вільним від будь-якого невідповідного упередження чи впливу, але він або вона повинні бути вільними від цього й в очах стороннього спостерігача. В іншому випадку довіра до незалежності судової влади буде підірвана.

69. Система судових інспекцій у тих країнах, де вона існує, не повинна займатися змістом судових справ або правильністю ухвалених рішень і не повинна змушувати суддів, з міркувань ефективності, гнатися за продуктивністю на шкоду належному виконанню своїх обов'язків, що полягають у прийнятті ретельно зваженого рішення в інтересах тих, хто звернувся до правосуддя.

Висновок № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів для Комітету Міністрів Ради Європи про принципи й правила, що регулюють професійну поведінку суддів, зокрема етичні норми, несумісну з посадою поведінку та неупередженість

16. Незалежність суддів – найважливіший принцип і право громадян кожної держави, включаючи суддів. Він має як інституційний, так і індивідуальний аспекти. Сучасна демократична держава повинна бути заснована на принципі поділу влади. Кожний суддя повинен робити все необхідне, щоб підтримувати незалежність судової влади як на інституційному, так і на індивідуальному рівні [...].

Висновок № 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів «Судова влада на службі суспільства»

9. Незалежність суддів у глобалізованому та взаємозалежному суспільстві повинна розглядатися кожним громадянином як гарантія правди, свободи, додержання прав людини та безстороннього правосуддя, вільного від зовнішнього впливу. Суддівська незалежність не є виключним правом чи привілеєм, що надається суддям в їхніх особистих інтересах. Вона надається в інтересах верховенства права та тих, хто шукає і сподівається на правосуддя. Незалежність як умова суддівської безсторонності, таким чином, є гарантією рівності громадян перед судом.

62. ...Якщо суддя може бути притягнений до юридичної та дисциплінарної відповідальності через його рішення, неможливо зберегти судову незалежність або демократичний баланс гілок влади.

63. Суддя, який нехтує розглядом справ через ледарство або який є абсолютно некомпетентний при їх вирішенні, повинен притягуватися до дисциплінарної відповідальності. Навіть у таких випадках, як зазначається у Висновку КРЄС № 3 (2002), важливо, щоб судді мали засоби захисту при дисциплінарному провадженні. Таке провадження має гарантувати додержання принципу судової незалежності та здійснюватися органом, вільним від будь-якого політичного впливу, на підставі чітко визначених дисциплінарних правопорушень [...].

Резолюція Європейської асоціації суддів (Тронхейм, 27 вересня 2007 р.)

2. ...Принцип незалежності суддів є основною передумовою дотримання верховенства права та фундаментальною вимогою процесу вільного розв'язання спорів. Усі правила щодо дисциплінарної відповідальності мають базуватися на припущенні, що судді є незалежними захисниками закону та можуть тлумачити його на власний розсуд. Для належного виконання своїх функцій суддя не може бути притягнений до дисциплінарної відповідальності за поданням держави чи незадоволеної сторони у справі, крім випадків, коли суддя визнаний винним за скоєння кримінального злочину або у разі, якщо його поведінка прямо суперечить встановленим професійним суддівським стандартам. Якщо це правило не дотримується, то суддя змушений виконувати свої обов'язки під постійною загрозою звинувачення, що може, принаймні підсвідомо, вплинути на його рішення.

3. Той факт, що рішення судді може бути переглянуто, змінено чи відмінено апеляційною інстанцією, не може бути підставою для відкриття дисциплінарної справи щодо судді. Однак будь-яка спроба представників законодавчої і виконавчої влади притягнути суддю до дисциплінарної відповідальності за винесення конкретного рішення (якщо відсутнє кримінальне діяння чи пряме нехтування професійними суддівськими стандартами) є невинуватим втручанням у судовий процес і становить пряму загрозу незалежності суддів.

5. Відповідна дисциплінарна справа щодо судді може бути відкрита тільки у випадках, коли мала місце не гідна звання судді поведінка і її наслідки є такими серйозними і жахливими, що потребують накладення дисциплінарних стягнень.

Резолюція ПАРЄ від 25 грудня 2008 року № 1165 (1998) «Право на приватність»

4. Право на приватність, гарантоване статтею 8 Європейської конвенції з прав людини, Асамблея вже розглядала у своїй декларації про ЗМІ та права людини; воно зазначено у Резолюції 428 (1970) як «право жити особистим життям із мінімальним стороннім втручанням».

6. ...Публічні особи повинні усвідомлювати, що особливий статус, який вони мають у суспільстві, у більшості випадків з власної ж волі, автоматично збільшує рівень тиску на їхню приватність.

Рекомендація СМ/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки від 17 листопада 2010 року

3. Як зазначено у ст. 6 Конвенції, метою забезпечення незалежності судової влади є гарантування кожній особі основоположного права на розгляд справи справедливим судом лише на законній підставі та без будь-якого стороннього впливу.

4. Незалежність суддів гарантується незалежністю судової влади загалом. Це є основним принципом верховенства права.

5. Судді повинні мати необмежену свободу щодо неупередженого розгляду справ відповідно до законодавства та власного розуміння фактів.

9. Ніхто не має права вилучати справу в судді без поважних причин. Рішення про це повинен приймати орган судової влади на основі об'єктивних, попередньо встановлених критеріїв та за прозорою процедурою.

11. Зовнішня незалежність не є прерогативою чи привілеєм, наданим для задоволення особистих інтересів суддів. Вона надається в інтересах верховенства права та осіб, які домагаються та очікують неупередженого правосуддя. Незалежність суддів слід розуміти як гарантію свободи, поваги до прав людини та неупередженого застосування права. Неупередженість та незалежність суддів є необхідними для гарантування рівності сторін перед судом.

16. Рішення суддів не можуть підлягати будь-якому перегляду поза межами апеляційних процедур, закладених законодавстві.

22. Принцип незалежності судової влади означає незалежність кожного судді при здійсненні ним функцій ухвалення судових рішень. У процесі ухвалення рішень судді мають бути незалежними та неупередженими, а також мати можливість діяти без будь-яких обмежень, впливу, тиску, погроз або прямого чи непрямого втручання будь-яких органів влади, зокрема внутрішніх органів судової влади. Ієрархічна організація судової влади не повинна підірвати незалежність суддів.

66. Тлумачення закону, оцінювання фактів та доказів, які здійснюють судді для вирішення справи, не повинні бути приводом для цивільної або дисциплінарної відповідальності, завинятком випадків злочинного наміру або грубої недбалості.

Конституція України від 28 червня 1996 року

Стаття 126

Незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією і законами України.

Вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється [...].

Стаття 129

Судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону [...].

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу) від 1 грудня 2004 року № 19–рп/2004, справа №1–1/2004

4.1. Незалежність суддів є невід’ємною складовою їхнього статусу, конституційним принципом організації та функціонування судів і професійної діяльності суддів. Незалежність суддів полягає передусім у їхній самостійності, непов’язаності при здійсненні правосуддя будь-якими обставинами та іншою, крім закону, волею [...].

**Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів.
Схвалена Указом Президента України від 10 травня 2006 року № 361/2006**

Завданням дальшого розвитку правосуддя є реальне утвердження верховенства права у суспільстві і забезпечення кожному права на справедливий судовий розгляд незалежного та неупередженого суду...

Організація судової системи і судочинства має запобігати будь-яким спробам чинити тиск на суддів та виникненню найменших сумнівів щодо неупередженості та професіоналізму суддів.

Механізм відповідальності суддів має гарантувати ефективне і своєчасне реагування на прояви їхнього свавілля чи некомпетентності...

Для досягнення справедливих результатів дисциплінарна процедура має наближатися до судової (квазісудова процедура). Розгляд дисциплінарної справи повинен відбуватися на змагальних засадах. Обов’язок доводити наявність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності необхідно покласти на судових інспекторів, які здійснювали перевірку. Особа, яка вважає себе потерпілою від професійно неналежної поведінки судді, а також суддя, щодо якого здійснюється дисциплінарне провадження, повинні мати право викласти свою позицію особисто під час розгляду дисциплінарної справи. За результатами розгляду дисциплінарної справи до порушників повинно бути вжито відповідних заходів (стягнення або ініціювання звільнення судді з посади). Такі заходи мають запобігти проявам суддівського свавілля, а також гарантувати відповідальне ставлення суддів до своїх обов’язків і усвідомлення свого високого статусу. Дисциплінарне покарання повинно мати для судді певні негативні правові наслідки, його може бути знято лише з підстав, які передбачатиме закон. Рішення у дисциплінарній справі судді може бути оскаржено в суді лише з мотивів порушення процедури його ухвалення.

**Про незалежність судової влади: постанова Пленуму
Верховного Суду України від 13 червня 2007 року № 8**

При здійсненні правосуддя судді повинні утверджувати гарантовану Конституцією та законами України незалежність та самостійність судів, підвищувати авторитет судової влади, забезпечувати обов’язковість судових рішень шляхом справедливого, неупередженого і своєчасного розгляду та

вирішення судових справ, дотримання присяги судді, належного правового реагування на факти тиску на них, втручання в судову діяльність та інші протиправні посягання на правосуддя.

За наявності підстав вважати, що відбувається посягання на незалежність судді щодо неупередженого вирішення судових справ, він повинен вжити заходів для припинення такого посягання та притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності.

2. Виходячи з того, що незалежність суддів є основною передумовою їх об'єктивності та неупередженості, суддя при здійсненні правосуддя підкоряється лише закону і нікому не підзвітний. Суддям забезпечується свобода неупередженого вирішення судових справ відповідно до їхнього внутрішнього переконання, що ґрунтується на вимогах закону.

Незалежність суддів при розгляді конкретних судових справ має забезпечуватись і в самому суді. У зв'язку з цим неприпустимими є:

- непроцесуальний вплив на суддю з боку інших суддів, у тому числі тих, що обіймають адміністративні посади в судах;
- встановлення контролю за здійсненням судочинства суддею, виклик його до вищестоящих судів та вимагання звітів чи пояснень про розгляд конкретних справ;
- витребування від судді будь-якої інформації чи довідок про хід та перспективи розгляду справи, іншої інформації, яка може надаватися лише сторонам у справі та іншим особам, визначеним процесуальним законодавством, а також відомостей, які становлять таємницю нарадчої кімнати;
- прийняття суддею від будь-яких осіб та розгляд ним заяв, скарг, інших документів поза встановленим законом процесуальним порядком.

Порушенням принципів самостійності судів та незалежності суддів слід визнавати, зокрема, витребування від судді пояснень з питань, які підлягають чи були предметом обговорення у нарадчій кімнаті або спроби розкриття таємниці постановлення рішення в інший спосіб, витребування чи вилучення судових справ, розгляд яких не завершено, а також отримання матеріалів судових справ (копій документів, які містяться у справі, виписок з неї тощо) з порушенням встановленого законом порядку (неповноважним суб'єктом, без належного документального оформлення тощо).

13. Важливими гарантіями незалежності суддів є забезпечення їх особистої безпеки та їх державний захист. У разі коли під час здійснення правосуддя чи у зв'язку з цим виникають обставини, що свідчать про наявність небезпеки для життя, здоров'я, житла чи майна судді або його близьких родичів, відповідно до Закону України від 23 грудня 1993 року № 3781-ХІІ «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» головам судів необхідно вживати заходів для безперешкодного здійснення правосуддя, контролювати виконання органами внутрішніх справ таких заходів безпеки, як здійснення особистої охорони цих осіб, їх житла, майна, видача зброї чи засобів індивідуального захисту тощо [...].

Правила поведінки працівника суду.

Затверджені рішенням Ради суддів України від 6 лютого 2009 року № 33

1.4. Працівник суду повинен дотримуватися високих стандартів поведінки з метою забезпечення незалежності судових органів.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року (в редакції Закону України від 12 лютого 2015 р. «Про забезпечення права на справедливий суд»)

Стаття 6

Незалежність судів

1. Здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу. Суди здійснюють правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права.

2. Звернення до суду громадян, організацій чи посадових осіб, які відповідно до закону не є учасниками судового процесу, з приводу розгляду конкретних справ судом не розглядаються, якщо інше не передбачено законом.

3. Втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, неповага до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою впливу на безсторонність суду забороняється і тягне за собою відповідальність, установлену законом.

4. Для вирішення питань внутрішньої діяльності судів відповідно до цього Закону діє суддівське самоврядування.

Стаття 48

Незалежність судді

1. Суддя у своїй діяльності щодо здійснення правосуддя є незалежним від будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання. Суддя здійснює правосуддя на основі Конституції і законів України, керуючись при цьому принципом верховенства права. Втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя забороняється і тягне за собою відповідальність, установлену законом.

2. Суддя не зобов'язаний давати жодних пояснень щодо суті справ, які перебувають у його провадженні, крім випадків, установлених законом.

3. Суддя зобов'язаний звернутися з повідомленням про втручання в його діяльність як судді щодо здійснення правосуддя до органів суддівського самоврядування та правоохоронних органів.

4. Незалежність судді забезпечується:

- 1) особливим порядком його призначення, обрання, притягнення до відповідальності та звільнення;
- 2) недоторканністю та імунітетом судді;
- 3) незмінюваністю судді;

- 4) порядком здійснення правосуддя, визначеним процесуальним законом, таємницею ухвалення судового рішення;
- 5) заборонаю втручання у здійснення правосуддя;
- 6) відповідальністю за неповагу до суду чи судді;
- 7) окремим порядком фінансування та організаційного забезпечення діяльності судів, установленим законом;
- 8) належним матеріальним та соціальним забезпеченням судді;
- 9) функціонуванням органів суддівського самоврядування;
- 10) визначеними законом засобами забезпечення особистої безпеки судді, членів його сім'ї, майна, а також іншими засобами їх правового захисту;
- 11) правом судді на відставку.

5. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, а також фізичні і юридичні особи та їх об'єднання зобов'язані поважати незалежність судді і не посягати на неї.

6. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу визначених Конституцією України гарантій незалежності судді.

Кодекс суддівської етики.

Затверджений XI черговим з'їздом суддів України 22 лютого 2013 року

Стаття 1

Суддя повинен бути прикладом неухильного додержання вимог закону і принципу верховенства права, присяги судді, а також дотримання високих стандартів поведінки з метою зміцнення довіри громадян у чесність, незалежність, неупередженість та справедливість суду.

Стаття 2

Суддя має уникати будь-якого незаконного впливу на його діяльність, пов'язану зі здійсненням правосуддя, та бути незалежним від своїх колег у процесі прийняття рішень. Він не має права використовувати своє посадове становище в особистих інтересах чи в інтересах інших осіб та не повинен дозволяти цього іншим.

Стаття 5

Незалежність судді під час здійснення правосуддя є передумовою дії принципу верховенства права та невід'ємною складовою справедливого суду.

Стаття 6

Суддя повинен виконувати свої професійні обов'язки незалежно, виходячи виключно з фактів, установлених на підставі власної оцінки доказів, розуміння закону, верховенства права, що є гарантією справедливого розгляду справи в суді, незважаючи на будь-які зовнішні впливи, стимули, загрози, втручання або публічну критику.

1. 2. Дисциплінарна відповідальність як елемент правового статусу судді

Суддя не є державним службовцем, тому положення Закону України від 16 грудня 1993 року «Про державну службу» щодо дисциплінарної відповідальності до нього не застосовуються. На суддю також не поширюються норми трудового законодавства. Суддя має особливий статус, визначений Законом. Підстави та порядок притягнення судді до дисциплінарної відповідальності законодавчо закріплені в цьому Законі та Законі України від 15 січня 1998 року «Про Вищу раду юстиції».

Дисципліна судді є спеціальною дисципліною з огляду на те, що її дотримання має забезпечити повноцінне здійснення правосуддя представниками судової влади. У вузькому розумінні суддівська дисципліна – це соціальні правила поведінки суддів, вимоги, що до них висуваються, і фактична їх реалізація.

Дисциплінарна відповідальність суддів є видом юридичної відповідальності, що має на меті забезпечення відповідності діяльності та поведінки суддів професійним стандартам і полягає в застосуванні до порушника суддівської дисципліни відповідних заходів морального або матеріального характеру.

Інститут дисциплінарної відповідальності суддів – це елемент підзвітності представників судового корпусу, він існує для загальносуспільних цілей, зокрема для захисту прав та свобод громадян, правопорядку та законності держави, а також відновлення та запобігання негативним наслідкам вчиненого суддею правопорушення, дотримання суддею вимог присяги, а також запобігання неналежній поведінці. Тобто дисциплінарна відповідальність суддів виконує такі важливі функції у сфері правосуддя: превентивну (запобігання порушенням у здійсненні правосуддя) та виховну (через формування негативного ставлення представників суддівського корпусу до вчинення дисциплінарних проступків).

Підстави дисциплінарної відповідальності судді чітко визначені законом. Дисциплінарним проступком визнається винне, протиправне порушення суддівських обов'язків. Загальним об'єктом дисциплінарних проступків є дисципліна – становище, за якого усі суб'єкти правовідносин влади і підпорядкування неухильно повинні додержуватись певних правил і встановленого порядку, які визначені законами, статутами та положеннями.

Аналіз даних дисциплінарної практики свідчить, що більшість дисциплінарних проступків, а саме: майже у 61% випадків вчиняється суддями з необережності, у той час як частка навмисних порушень становить 35% випадків. Приблизно у 4% випадків ВККСУ схильна вбачати у діях суддів помилку, обумовлену правовою позицією, і тому припиняє дисциплінарне провадження.

Природа суддівських помилок насамперед пов'язана з особистими переконаннями судді. Але, взявши на себе відповідальність розв'язувати суперечки між суб'єктами правовідносин, суддя не має права керуватися лише своїм внутрішнім переконанням. Суддя може сформулювати під час слухання справи свою суб'єктивну думку, однак рішення у ній він/вона має ухвалити з огляду на об'єктивно існуючі матеріали справи, наявні в ній докази, застосувавши відповідні правові норми, вивчивши практику вищих судів у подібних правовідносинах та врахувавши практику Європейського суду з прав людини у справах, щонайменше, проти України.

Поведінка судді повинна розглядатись у двох аспектах: під час здійснення правосуддя та позасудова поведінка¹.

Щодо поведінки судді під час здійснення правосуддя, то підставами для притягнення до дисциплінарної відповідальності можуть бути:

- порушення обов'язків безсторонності, об'єктивності (несамоусунення від слухання справи, коли виникає конфлікт інтересів);
- порушення обов'язку добропристойності в стосунках із сторонами, їх представниками, свідками, колегами (наприклад, втручання в роботу іншого судді);
- порушення закону в зв'язку з явною недбалістю або невисловлення своєї думки в письмовій формі, коли цього вимагає закон, або висловлення своєї думки без наведення фактів, на підставі яких було ухвалено рішення;
- неодноразові або необгрунтовані затримки у постановленні судового рішення чи провадженні інших дій, які стосуються виконання судових функцій; будь-яке інше нехтування своїми обов'язками;
- порушення таємниці нарадчої кімнати або будь-яке інше розголошення таємниці, що охороняється законом;
- участь у діяльності, несумісній з обов'язками судді;
- передоручення виконання своєї роботи іншій особі;
- позапроцесуальне внесення змін і доповнень у судові рішення;
- будь-яка інша поведінка, яка компрометує безсторонність або авторитет судової влади.

Що стосується поведінки суддів поза судом, то можна навести такі заборони:

- використання посади судді з метою одержання неправомірних переваг;
- дружні стосунки з підсудними (сторонами) у справі, яка перебуває у провадженні судді;
- участь у позасудовій діяльності, на яку не було отримано згоди з боку уповноваженого на те органу чи посадової особи;
- будь-яка інша діяльність чи поведінка, яка загрожує втратою довіри до судової влади.

¹ Див.: Незалежність суддів: Міжнародні стандарти та національна практика: Навч.-практ. посіб. / Л.А. Луць, М.Д. Савенко, В.В. Городовенко // Центр суддів. студій., Всеукр. незалеж. суддів. асоц. – К.: Поліграф-Експрес, 2008. – С. 69–70.

РОЗДІЛ II

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРОК У ПОРЯДКУ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО СУДДІВ

2.1. Загальні засади забезпечення належної процедури проведення перевірок

Принцип суддівської незалежності є сумісним з ефективною дисциплінарною відповідальністю, проте дисциплінарне провадження щодо судді має супроводжуватися певною виваженістю з огляду на межі перевірки обставин звернення щодо поведінки судді. Так, повноваження суб'єкта дисциплінарного провадження під час здійснення перевірки ініціативного матеріалу не обмежені предметом викладених в ініціативному матеріалі (зверненні) фактів.

Водночас викладені в ініціативному матеріалі відомості не повинні стосуватися оскарження або перегляду ухвалених певним суддею судових рішень у справі.

Як зауважила Венеціанська комісія: «Контроль над питаннями дисциплінарної відповідальності суддів включає дотримання професійних та особистих обов'язків суддів, однак не передбачає ні можливості перегляду змісту судових рішень, ні оцінки того, як суддя застосовує закон. Виправлення помилок щодо застосування закону під час вирішення справи має здійснюватися шляхом апеляційного перегляду, але не через дисциплінарне провадження... Вища рада юстиції не може переглядати здійснення правосуддя в окремих справах і не може притягувати до дисциплінарної відповідальності за помилки в застосуванні закону при прийнятті рішення»¹.

Задля прояву поваги до принципу незалежності суддів у здійсненні суддівської функції інспектори в жодному випадку не мають права порушувати його. Зокрема, вони не можуть висловлювати думку щодо суті рішення судді.

Вважаємо, що стадію відкриття дисциплінарного провадження умовно слід поділити на такі етапи: одержання ініціативного матеріалу та його перевірка на прийнятність; перевірка даних про наявність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності; прийняття рішення про відкриття дисциплінарної справи чи відмову в її відкритті; виконання прийнятого рішення, що включає ознайомлення з ним зацікавлених осіб; розміщення рішення Комісії на сайті.

¹ Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія) // Спільний висновок № 588/2010 щодо Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження», ухвалений Венеціанською комісією на 84-му пленарному засіданні (Венеція, 15–16 жовтня 2010 р.).

Інспектор не має права здійснювати попередній аналіз та перевірку скарг, якщо будуть установлені обставини, що викликають сумнів у його безсторонності, зокрема:

1) якщо він брав участь у справах, які розглядав суддя, щодо якого надійшла скарга, як сторона, захисник, представник, законний представник, секретар судового засідання, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач тощо;

2) якщо він прямо чи опосередковано зацікавлений у результаті розгляду скарги;

3) якщо він є членом сім'ї або близьким родичем (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, онук, онука, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, член сім'ї або близький родич цих осіб) судді, щодо якого надійшла скарга, або осіб, які подали таку скаргу;

4) якщо будуть установлені обставини, що можуть призвести до виникнення конфлікту інтересів, одержання неправомірної вигоди або свідчать про наявність приватного інтересу інспектора в розумінні Закону України від 14 жовтня 2014 року «Про запобігання корупції»;

5) інші обставини, що викликають сумнів у його безсторонності.

За наявності таких обставин інспектор повинен заявити самовідвід. З тих самих підстав відвід інспектору можуть заявити особи, щодо яких або за скаргою яких розглядається питання.

Відвід (самовідвід) має бути вмотивованим і поданим у формі письмової заяви.

Рішення про відвід приймає член ВККСУ, за дорученням якого діє інспектор. У разі задоволення заяви про відвід інспектора попередній аналіз та перевірку заяви (скарги) член ВККСУ доручає іншому інспектору. Робота над скаргою інспектора, якого відведено, не береться до уваги з моменту виникнення підстав для відводу (самовідводу).

Інспектор здійснює попередній аналіз скарг із дотриманням принципу законності, вимог конфіденційності та етики поведінки державного службовця, поваги до авторитету і незалежності судді. Під час дисциплінарного провадження членом Комісії та інспектором забезпечується нерозголошення відомостей про особисте життя громадян без їх згоди та конфіденційної інформації про особу судді, що міститься у дисциплінарній справі. Такі перевірки повинні здійснюватись із повагою до принципу незалежності суддівської діяльності, відповідно до якого член ВККСУ та інспектор не можуть давати жодних оцінок щодо рішень суддів. Єдиним способом оскарження рішень суддів є подання апеляційної та касаційної скарг, право на яке для сторін справи передбачено законом.

Метою проведення попереднього аналізу є з'ясування наявності у скарзі підстав для можливого притягнення судді до дисциплінарної відповідальності та відкриття дисциплінарної справи. При цьому для початку здійснення перевірки за скаргою (заявою) достатньо будь-яких підтверджень, які можуть свідчити про те, що викладені в зверненні факти є правдивими, а поведінка судді містить елементи дисциплінарного проступку.

Предметом попередньої перевірки (перевірки ініціативного матеріалу) є:

- вивчення скарги (заяви) на предмет її відповідності встановленим вимогам щодо оформлення (якщо повідомлення анонімне, то воно має залишатися без розгляду);
- з'ясування питання, чи не стосується звернення оскарження або перегляду ухваленого суддею судового рішення у справі;
- встановлення обставин, що виключають дисциплінарне провадження щодо судді взагалі або його здійснення цим суб'єктом;
- дослідження і встановлення вірогідності даних, викладених в ініціативному матеріалі;
- встановлення відповідності діяння (вчинку, поведінки) судді ознакам дисциплінарного правопорушення.

За письмовим дорученням члена Комісії про проведення перевірки скарги, що містить відомості про наявність ознак дисциплінарного проступку судді (суддів), інспектор здійснює перевірку, під час якої має встановити наявність або відсутність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Порядок перевірки скарги узгоджується інспектором з членом Комісії. Під час перевірки інспектор за необхідності:

- знайомиться з матеріалами судових справ;
- робить копії судових справ та інших матеріалів;
- готує проект листа від члена Комісії з пропозицією судді надати пояснення;
- готує проект листа від члена Комісії до голови суду, в якому працює суддя, з проханням сформувати характеристику на суддю та затвердити її на зборах суддів;
- планує свою роботу з проведення перевірки;
- у рамках перевірки фактів звернення проводить опитування інших осіб, яким відомі обставини подій, що оскаржуються;
- готує проект запиту для отримання від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності та підпорядкування, громадян та їх об'єднань інформацію, необхідну для проведення перевірки;
- виконує інші доручення члена Комісії.

Встановлення істини під час проведення перевірки передбачає незалежний збір усіх фактичних даних, які підтверджують чи спростовують факт допущення суддею неналежної поведінки. Інспектор повинен переглянути всі наявні докази, розглянути всі факти на користь або проти судді та визначити, чи підтверджують ці докази викладені в заяві (скарзі) дані про неналежну поведінку¹.

¹ За матеріалами Регламенту та коментаря Відділу судової інспекції Департаменту юстиції Місії ООН у справах тимчасової адміністрації у Косові (станом на 18 липня 2005 р.).

2.2. Перевірка повідомлень

Після надходження до ВККСУ скарги (заяви) про неправомірну поведінку судді та після її реєстрації уповноважені працівники Управління документального забезпечення повинні перевірити, чи підписав її суб'єкт звернення, чи відповідає ця скарга (заява) зразку, розміщеному на офіційному веб-порталі ВККСУ, чи не містить вона висловів, що ображають честь і гідність судді та інших осіб, чи не звертався раніше суб'єкт звернення з аналогічною скаргою (заявою).

Крім того, уповноважена особа повинна перевірити, чи працює суддя, щодо якого надійшла скарга (заява), у місцевому або апеляційному судді, і якщо працює, то в якому.

Закон висуває єдину вимогу щодо оформлення скарги (заяви), виконання якої є необхідним для проведення її попереднього аналізу, – повідомлення не може бути анонімним. У статтях 5, 8 Закону України від 2 жовтня 1996 року «Про звернення громадян» визначається, що письмове звернення без зазначення місця проживання, не підписане автором (авторами), а також таке, з якого неможливо встановити авторство, визнається анонімним і розгляду не підлягає. Звернення, оформлене без дотримання цих вимог, повертається заявникові з відповідними роз'ясненнями не пізніше, як через 10 днів від дня його надходження.

Відповідно до ч. 3 ст. 93 Закону ВККСУ та Вища рада юстиції затверджують та розміщують на офіційному веб-порталі судової влади зразок скарги (заяви) щодо поведінки судді. Відповідно до цього зразка у скарзі (заяві) мають міститися такі відомості:

- адресат заяви (ВККСУ) із зазначенням адреси розташування;
- відомості про заявника (скаржника): прізвище, ім'я, по батькові заявника або назва (найменування) юридичної особи та її представника;
- адреса його (її) фактичного місця проживання або місцезнаходження, адреса реєстрації;
- контактний номер телефону;
- інформація про суддю: прізвище, ім'я, по батькові;
- назва місцевого чи апеляційного суду, в якому працює суддя;
- номер судової справи, дата прийняття судового рішення, якщо у скарзі вказується, що неналежна поведінка судді мала місце під час розгляду судової справи;
- статус заявника у цій справі (сторона, засуджений, потерпілий, свідок, адвокат, інше);
- підстава притягнення до дисциплінарної відповідальності відповідно до ч. 1 ст. 92 Закону, обґрунтування зазначеної підстави;
- конкретні відомості про наявність у поведінці судді ознак дисциплінарного правопорушення, що може бути підставою дисциплінарної відповідальності судді, з посиланням на фактичні дані (свідчення, докази), що підтверджують зазначені відомості;
- прохання про притягнення до дисциплінарної відповідальності;
- дата подання заяви та особистий підпис.

Скарги на дії суддів вищих спеціалізованих судів та суддів Верховного Суду України направляються за належністю до Вищої ради юстиції відповідно до п. 2 ст. 94 Закону. Після автоматизованого розподілу член ВККСУ може доручити інспектору перевірити скаргу (заяву) на її прийнятність до розгляду, а також провести попередній аналіз скарги (заяви) щодо притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Дисциплінарні провадження щодо судді (суддів) за необхідності можуть об'єднуватися (роз'єднуватися) за рішенням ВККСУ. Повторні скарги (заяви) долучаються до первинних і розглядаються разом із ними, про що повідомляється скаржнику.

Якщо факти неналежної поведінки судді, що повідомляються у зверненні, вже були предметом перевірки і щодо них у дисциплінарному провадженні прийнято рішення, звернення повертається заявнику без розгляду. В разі наявності у повторній скарзі (заяві) нових фактів, за якими не проводилася перевірка і які не були предметом розгляду ВККСУ, така скарга (заява) реєструється як первинна.

Нерідко в засобах масової інформації з'являються матеріали з висвітленням неналежної поведінки суддів або фактів вчинення суддею/суддями сумнівних для їхнього статусу дій/висловів, що вже на перший погляд може свідчити про ознаки дисциплінарного проступку. Такі публікації або відеоматеріали мають бути ретельно вивчені інспекторами на предмет визначення, чи містять вони передбачені законом підстави для відкриття дисциплінарного провадження.

2.3. Складення плану перевірки

Вивчивши звернення, інспектор має визначити, з приводу чого відповідно до ст. 92 Закону подано скаргу (заяву), і скласти план перевірки фактів, викладених у зверненні.

Існує кілька цілей формування такого плану. Плануючи свою роботу завчасно, інспектор заощаджує час і енергію при проведенні перевірки. Зважаючи на те, що у провадженні інспектора, як правило, одночасно може перебувати кілька проваджень, письмовий план перевірки у конкретній справі допомагає йому відновити в пам'яті все необхідне, якщо минув деякий час у роботі над іншими справами. Окрім цього, план перевірки допомагає організувати свій час, визначити логічну послідовність збору документів та найбільш доцільний порядок опитування свідків¹.

У вказаному плані слід відобразити, яке законодавство чи підзаконні акти, положення, інструкції, інформаційні листи, судову практику потрібно додатково вивчити.

¹ За матеріалами Регламенту та коментаря Відділу судової інспекції Департаменту юстиції Місії ООН у справах тимчасової адміністрації у Косові (станом на 18 липня 2005 р.).

Інспектору перш за все необхідно визначитись із відповідною методикою перевірки повідомлених фактів через безпосереднє спілкуванням із заявником по телефону, а також із тим, яких осіб слід опитати, які матеріали витребувати, чи є необхідність поспілкуватися з учасниками процесу (підсудним, захисником, іншими учасниками судового розгляду залежно від категорії справи).

Якщо при попередньому аналізі звернення інспектор не знаходить підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, він складає проект висновку, який передає члену ВККСУ. В подальшому звернення і висновок про відсутність дисциплінарного проступку судді передаються на розгляд ВККСУ. В разі коли ВККСУ погоджується з таким висновком та приймає рішення про відмову у відкритті дисциплінарної справи, перевірка відомостей, викладених у зверненні про наявність ознак дисциплінарного проступку судді, не проводиться. Якщо при попередньому аналізі звернення вбачаються ознаки дисциплінарного проступку судді, інспектор за дорученням члена Комісії складає запит у суд, де працює суддя, витребує пояснення та необхідні матеріали. Інспектор працює з членом Комісії, допомагаючи отримати пояснення судді.

Усне спілкування з суддею, на дії якого надійшла скарга, має проводитися виключно членом Комісії, визначеним для роботи над справою.

Відповідно до міжнародно визнаних стандартів на перших етапах перевірки слід насамперед провести збір і вивчення відповідних документів. Переглядаючи такі документи, інспектор знайомиться зі справою, що допомагає йому підготувати перелік запитань для з'ясування деталей і може допомогти визначити інших свідків або джерела інформації¹.

У разі необхідності проведення виїзної перевірки складається план такої перевірки. Виїзна перевірка здійснюється у випадках, коли вичерпані всі можливості збирання інформації дистанційно (по телефону, поштою, та ін.). У плані виїзної перевірки необхідно зазначити осіб, з якими слід зустрітись, матеріали, які треба зібрати, а також перелік питань та інформації для з'ясування. План виїзної перевірки затверджується членом Комісії, який здійснює дисциплінарне провадження.

У випадку коли член ВККСУ, що здійснює дисциплінарне провадження, відсутній з поважних причин (через хворобу, відпустку, відрядження тощо), план перевірки затверджує Голова ВККСУ чи заступник Голови Комісії – голова дисциплінарної палати або особи, які їх замінюють.

Під час перевірки інспектор за необхідності та виключно за дорученням члена ВККСУ, який здійснює дисциплінарне провадження:

- знайомиться з матеріалами відповідних судових справ;
- робить копії судових справ або окремих матеріалів з них;
- отримує від судді пояснення;
- опитує інших осіб, яким відомі обставини вчинення діяння, що має ознаки дисциплінарного правопорушення;

¹ Там само.

- готує проекти запитів для отримання від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та підпорядкування, громадян та їх об'єднань інформацію, необхідну для проведення перевірки;
- виконує інші доручення члена ВККСУ.

Інспектор самостійно визначає послідовність дій відповідно до узгодженого із членом ВККСУ плану перевірки скарги (заяви).

2.4. Ознайомлення з матеріалами судових справ

Додаткової уваги потребує форма реалізації органами, що здійснюють дисциплінарне провадження, права знайомитися з матеріалами судових справ та робити копії з них. Положення ч. 2 ст. 48 Закону є гарантією суддівської незалежності й передбачає, що суддя не зобов'язаний давати жодних пояснень щодо суті справ, які перебувають у його провадженні, крім випадків, установлених законом.

Перевірка в порядку здійснення дисциплінарного провадження щодо судді є єдиним законодавчим дозволом отримати пояснення від судді й знайомитися з матеріалами судових справ. Проте дисциплінарне провадження щодо судді має здійснюватися без безпосереднього втручання в діяльність із здійснення правосуддя. Ця вимога гарантується ч. 1 ст. 48 Закону, відповідно до якої суддя у своїй діяльності щодо здійснення правосуддя є незалежним від будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання; втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя забороняється і має наслідком відповідальність, установлену законом.

Конституційний Суд України в п. 6 Рішення від 21 травня 2002 р. № 1–3/2002 (справа про Закон України «Про Вищу раду юстиції») зазначив, що ознайомлення з матеріалами справи (без права витребування), розгляд якої не закінчено, не означає перевірку судової справи по суті й не є втручанням у процес здійснення правосуддя. На цьому наголошується і у Висновку Венеціанської комісії: «Запит матеріалів судової справи може мати місце, наприклад, якщо існує невинуватена затримка при розгляді справи»¹, але в будь-якому випадку здійснення дисциплінарного провадження щодо судді не може вважатися законодавчо встановленою процедурою перегляду змісту судових рішень.

Водночас ознайомлення з матеріалами судових справ має відбуватися в останню чергу, у випадках, коли вичерпано весь ресурс джерел одержання інформації.

1 Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія) // Спільний висновок № 588/2010 щодо Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження», ухвалений Венеціанською комісією на 84-му пленарному засіданні (Венеція, 15–16 жовтня 2010 р.).

Проте коли йдеться про перевірку ініціативного матеріалу, то надана можливість ознайомлюватися з матеріалами судових справ та робити з них копії є доволі суттєвим правом особи, уповноваженої на проведення такої перевірки. Дії перевіряючих суб'єктів під час перевірки мають бути обмежені власне предметом такої перевірки та доводами скарги (заяви) щодо поведінки судді. При цьому для забезпечення повноти та всебічності перевірки скарги (заяви) член ВККСУ може вивчати матеріали інших справ, розглянутих суддею, щодо якого здійснюється така перевірка. Це, зокрема, стосується випадків, коли необхідно з'ясувати питання, чи мають допущені суддею порушення системний характер.

Отримавши технічний запис судового засідання, а також копії, в разі наявності, фотозйомки, відео-, аудіозапису, що проводились особами, присутніми на судовому засіданні, які можуть підтвердити чи спростувати вчинення суддею дисциплінарного проступку, член ВККСУ та/або інспектор ознайомлюються з ними і складають протокол.

За змістом ч. 3 ст. 95 Закону член ВККСУ, а за його дорученням – інспектор мають право безпосереднього і прямого доступу до будь-якого документа, запису або пояснення, які, на його думку, є важливими, без жодних затримок і перешкод або попереднього дозволу. Між тим, можливі випадки, коли працівники канцелярії суду відмовляються надати для ознайомлення матеріали судових справ або робити з них копії без дозволу голови суду. В такому разі член ВККСУ або інспектор можуть послатись на вказану норму Закону, а також нагадати працівникові суду про обов'язки державного службовця, передбачені ст. 10 Закону України «Про державну службу», зокрема про необхідність сумлінного виконання своїх службових обов'язків, своєчасного і точного виконання рішень державних органів чи посадових осіб. Доцільно також послатись на відповідні положення Загальних правил поведінки державного службовця¹ та Кодексу державного службовця².

Голови судів, у свою чергу, повинні також допомагати ВККСУ, повідомляючи своїм працівникам про повноваження Комісії проводити перевірки та робити копії з матеріалів судових справ³.

¹ Наказ Головного управління Державної служби України від 4 серпня 2010 року № 214 «Про затвердження Загальних правил поведінки державного службовця».

² Кодекс державного службовця, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 7 листопада 2000 року № 783/5004.

³ За матеріалами Регламенту та коментаря Відділу судової інспекції Департаменту юстиції Місії ООН у справах тимчасової адміністрації у Косові (станом на 18 липня 2005 р.).

2.5. Опитування

Метою опитування осіб, яким відомі обставини діяння, що мають ознаки дисциплінарного правопорушення судді, є отримання достовірної повної інформації про такі обставини.

Опитування осіб проводиться для з'ясування:

- особи заявника та його причетності до викладених фактів;
- зазначених у скарзі (заяві) обставин та чим це підтверджується;
- яким чином особам стало відомо про зазначені у скарзі (заяві) обставини (чи були вони очевидцями подій);
- особи, яка поінформувала про відповідні обставини опитувану особу; змісту інформації та дати/часу такого повідомлення, а також контактної інформації про цю особу;
- інших осіб, яким стали відомі зазначені у скарзі обставини;
- контактної інформації про цих осіб;
- наявності звукозапису (відеозапису) таких подій.

Перед проведенням наступного опитування інспектори повинні намагатися збирати та переглядати документи, зазначені під час попередніх опитувань, оскільки інформація, отримана під час кожного опитування, може впливати на порядок та запитання під час наступних опитувань. Пропонується такий порядок за пріоритетністю свідків:

- 1) заявник;
- 2) свідок/свідки, визначені заявником;
- 3) працівник апарату суду, який може мати відповідну інформацію, що стосується суті скарги;
- 4) свідок – представник державної установи, що не є працівником судової системи;
- 5) приватні особи;
- 6) означені суддею, щодо якого проводиться перевірка, особи, спілкування з якими може допомогти встановити дійсний перебіг подій та здобути інформацію про об'єктивну картину;
- 7) свідки, визначені суб'єктом розслідування (судді, щодо яких не проводиться перевірка, можуть допомогти в отриманні доказів, що стосуються перевірки фактів неналежної поведінки судді)¹.

Якщо виникне необхідність допитати кількох свідків, доцільно встановити послідовність опитування та спочатку опитати осіб, яким може бути відомо найбільше інформації про обставини, про які йдеться в скарзі (заяві).

¹ За матеріалами Регламенту та коментаря Відділу судової інспекції Департаменту юстиції Місії ООН у справах тимчасової адміністрації у Косові (станом на 18 липня 2005 р.).

За результатами опитування складається пояснення, яке підписується членом ВККСУ та/або інспектором, які проводили опитування, і особою, яку опитали. У поясненні зазначається:

- місце і дата його складання;
- посада і прізвище особи, яка проводить опитування;
- прізвищета відомості про місце проживання/перебування особи, яку опитали;
- факт роз'яснення особі змісту ст. 63 Конституції України та підстав проведення опитування;
- час початку і закінчення опитування;
- всі істотні обставини, виявлені під час опитування.

За згодою опитуваної особи під час надання нею пояснень може вестися аудіо- чи відеозапис, що долучається до пояснення.

Для опитування судді та осіб, яким відомі обставини дисциплінарного проступку судді, член ВККСУ та/або інспектор можуть використовувати телефонну конференцію або відеоконференцію. Застосування для опитування телефонної конференції чи відеоконференції проводиться у разі неможливості явки судді та зазначених осіб або з інших обґрунтованих причин. Телефонна конференція або відеоконференція проводиться за попередньою згодою осіб, яких заплановано опитати.

Під час телефонної конференції чи відеоконференції ведеться аудіо- або відеозапис, про що необхідно отримати згоду осіб, які беруть у них участь. До проведення і фіксації телефонної конференції або відеоконференції залучаються працівники управління інформаційних технологій секретаріату ВККСУ.

За результатами телефонної конференції або відеоконференції член ВККСУ та/або інспектор складає протокол, до якого обов'язково долучається відповідний звуко- або відеозапис. У протоколі зазначаються:

- місце і дата його складання;
- посада і прізвища осіб, які проводять опитування;
- прізвища осіб, які брали участь у проведенні опитування, відомості про їхнє місце проживання/перебування;
- зміст та підстави проведення опитування, час його початку і закінчення;
- всі істотні обставини, виявлені при виконанні зазначеної дії.

Протокол підписують член ВККСУ та/або інспектор, які проводили телефонну конференцію або відеоконференцію, інші особи, які були присутні або брали у цьому участь.

При опитуванні свідка необхідно встановити його анкетні дані, контактні телефони, з'ясувати, чи ця особа не має конфлікту інтересів і в яких стосунках він/вона перебуває із суддею, щодо якого проводиться перевірка, чи має і який стосунок до справи, яку той розглядає і з приводу якої проводиться перевірка, чи відомо і що саме про обставини, з приводу яких надійшла скарга (заява), а також особисту обізнаність свідка із фактами, викладеними у зверненні. Перш ніж почати опитування свідка, інспектор повинен дізнатись, що за свідок сидить перед ним, якою інформацією він може володіти.

Питання свідку слід ставити чітко, встановлюючи, з яких джерел він отримав інформацію, а також чи особисто він бачив те, про що говорить, або ж ці дані йому відомі від третіх осіб. Якщо свідок знає про факти від іншої особи, то потрібно встановити, від кого саме і за яких обставин він про них дізнався.

За необхідності опитування неповнолітніх свідків слід звернути увагу на особливості, передбачені процесуальним законом при спілкуванні з такими особами. При цьому опитування неповнолітніх в обов'язковому порядку має проводитись у присутності батьків, опікунів, а за необхідності – у присутності педагога чи дитячого психолога.

Після проведення опитування доцільно запропонувати свідку власноручно написати в поясненні наступне: «Я прочитав ці пояснення і підтверджую, що вони є точними та правдиво передають зміст моїх свідчень. Я підписав кожен із ___ (кількість сторінок документа) сторінок пояснення». Інспектор повинен попросити опитуваного перечитати документ, і якщо опитуваний погоджується, що все, що там написано, є правдою, він ставить підпис на кожній сторінці (зазвичай у нижньому куті сторінки праворуч) та під кожною відповіддю. Якщо опитуваний хоче змінити свідчення внесением правок або уточнень, це повинно фіксуватися, а після цього слід зазначити, що письмові свідчення тепер є точними і правдивими¹.

Інспектору варто пам'ятати, що судді, а також працівники суду, які є колегами суб'єкта перевірки, можуть не бажати надати докази, що підтверджують факт неналежної поведінки цього судді. Таким свідкам слід нагадати про положення ст. 188-35 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), що передбачає відповідальність за невиконання законних вимог ВККСУ, а також члена ВККСУ щодо надання інформації². Окрім цього, працівникам суду в таких випадках слід нагадати положення Закону України «Про державну службу», Загальних правил поведінки державного службовця та Кодексу державного службовця, про які йшлося вище, в розділі 2.4 «Ознайомлення з матеріалами судових справ». Інспектори повинні також брати до уваги те, чи можна заохотити приватну особу-свідка до співпраці, якщо поділитися з нею інформацією, отриманою під час попередніх опитувань. Інспектори повинні попросити свідків зустрітися в той час і в тому місці, які є найбільш зручними для останніх³.

¹ За матеріалами Регламенту та коментаря Відділу судової інспекції Департаменту юстиції Місії ООН у справах тимчасової адміністрації у Косові (станом на 18 липня 2005 р.).

² Стаття 188-35 КУпАП. *Невиконання законних вимог Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів або членів цих органів щодо надання інформації. Невиконання законних вимог Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, члена Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів щодо надання інформації, копій документів, а також порушення встановлених законодавством строків їх надання, надання завідомо недостовірної інформації – тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.*

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягнуть за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

³ За матеріалами Регламенту та коментаря Відділу судової інспекції Департаменту юстиції Місії ООН у справах тимчасової адміністрації у Косові (станом на 18 липня 2005 р.).

Судді, щодо якого проводиться перевірка, надсилається офіційний лист з інформацією про надходження скарги (заяви) і з пропозицією надати ВККСУ пояснення стосовно викладених у ній відомостей/фактів, а також копії документів й інших матеріалів на обґрунтування позиції, висловленої у поясненні. Варто зазначити, що цей метод доцільно використовувати лише тоді, коли інспектор упевнений, що отримав усі відповідні документи завчасно, а відтак, відпала можливість змінити зміст матеріалів справи, отримавши повідомлення про опитування¹. У разі потреби запит надсилається голові відповідного суду для отримання необхідної для проведення перевірки інформації.

Інспектор не повинен спілкуватись із суддею з приводу фактів, викладених у зверненні. Це виключна компетенція члена Комісії. Розмова зі свідками, які володіють відповідною інформацією, має бути націлена на отримання найбільш повної, достовірної та надійної інформації².

Крім викладених вище рекомендацій, при проведенні перевірки інспектор також має дотримуватись таких загальних правил³:

1) інспектор має поважати право особи обирати мову спілкування під час опитування. Якщо інспектор не володіє мовою, якою хоче спілкуватися опитувана особа, запрошується перекладач;

2) якщо з будь-яких підстав інспектор вважає, що свідок почуватиметься незручно в його присутності, він повідомляє про це члена Комісії, який приймає рішення про призначення іншого інспектора для проведення цього опитування. Наприклад, якщо свідок (скажімо, суддя) мав досвід співпраці з цим інспектором у своїй дисциплінарній справі, він/вона може почуватися некомфортно в присутності такого інспектора;

3) місце проведення опитування обирає опитувана особа. Опитування може проводитися або в офісі за місцем роботи свідка, або в приміщенні Комісії;

4) інспектор має роз'яснити всім опитуваним особам обов'язок говорити правду і повідомити, що у разі надання недостовірної інформації вони можуть бути притягнуті до відповідальності на підставі ст. 188-35 КУпАП;

5) інспектор повинен повідомляти всім свідкам про гіпотетичну можливість бути запрошеними на засідання ВККСУ з розгляду дисциплінарної справи;

6) під час роботи зі свідками інспектор повинен завжди поважати гідність і професійний статус опитуваного. Інспектори не повинні підвищувати голос, вживати образливі слова, проявляти нестриманість або агресію;

7) інспектори повинні вести розмову в офіційному стилі, звертатися до опитуваних на повне ім'я (наприклад, пан, пані або суддя Іваненко);

¹ За матеріалами Регламенту та коментаря Відділу судової інспекції Департаменту юстиції Місії ООН у справах тимчасової адміністрації у Косові (станом на 18 липня 2005 р.).

² Відповідно до міжнародно визнаних протоколів і стандартів слід провести опитування скажника та всіх свідків до проведення опитування суб'єкта розслідування для надання суб'єкту можливості дати пояснення щодо всіх обвинувачень (Регламент та коментар Відділу судової інспекції Департаменту юстиції Місії ООН у справах тимчасової адміністрації у Косові (станом на 18 липня 2005 р.)).

³ За матеріалами Регламенту та коментаря Відділу судової інспекції Департаменту юстиції Місії ООН у справах тимчасової адміністрації у Косові (станом на 18 липня 2005 р.).

8) опитуваному слід надати можливість висловитися та надати інформацію про відомі йому факти своїми словами, не перебиваючи його;

9) інспектори повинні володіти технікою активного слухання та демонструвати її під час спілкування, заохочуючи в такий спосіб вільне надання інформації співбесідником;

10) після того як опитуваний надасть з його точки зору повну інформацію про предмет перевірки, інспектор може ставити запитання для деталізації почутого.

Нижче наводимо деякі практичні рекомендації стосовно порядку проведення опитування¹.

I. До початку опитування:

- підтвердити присутність усіх учасників;
- інспектори мають вимкнути свої мобільні телефони та попросити зробити те саме опитуваного, а також стежити, щоб опитування не переривали;
- у разі групового спілкування з кількома свідками одночасно слід представити учасників опитування один одному. Очікується, що лише інспектор, перекладач (за потреби), юридичний радник Комісії та свідок будуть присутні під час опитування свідка. Однак суб'єкт перевірки має право взяти з собою на опитування представника/адвоката;
- визначити формат або структуру опитування;
- повідомити опитуваним особам, що перевірка є конфіденційною і що вони не повинні обговорювати будь-який зміст спілкування;
- повідомити опитуваному про проведення перевірки фактів, викладених у скаргі (заяві) на належну поведінку певного судді.

II. Під час опитування:

- відвести певну кількість часу (30–40 хвилин) на спілкування зі свідком і повідомити йому/їй про це. Це дисциплінує обох, свідчить про вміння інспектора добре організувати свою роботу і здатність поважати час інших;
- слідкувати за часом і намагатися вкластися у заплановане;
- дати опитуваному можливість описати все, що йому відомо про обставини, щодо яких проводиться перевірка. Бажано ставити запитання відкритого типу, наприклад: «Розкажіть, будь ласка, що Вам відомо про цю справу...»;
- дати опитуваному можливість свідчити, не перебиваючи його;
- фіксувати запитання і відповіді аудіо- або відеозасобами, або в письмовій формі;
- попросити детально описати поведінку, щодо якої було подано скаргу;
- ставити запитання «хто?», «що?», «де?», «коли?», «чому?»;
- ставити відкриті запитання та уникати власних попередніх оцінок (запитуйте «Яким був Ваш емоційний стан, коли Ви розмовляли з пані А?» замість «Ви були розлючені, коли розмовляли з пані А?»);

¹ За матеріалами Регламенту та коментаря Відділу судової інспекції Департаменту юстиції Місії ООН у справах тимчасової адміністрації у Косові (станом на 18 липня 2005 р.).

- визначити потенційних свідків під час опису подій опитуваним;
- дізнаватись у свідка про потенційні підтверджуючі докази (інших свідків, документи), але не ставити знову запитання, які можуть травмувати заявника;
- контролювати хід опитування (свідки можуть виявити бажання повторно обговорити питання, що не стосуються предмета перевірки. Варто ввічливо, але наполегливо перевести розмову на інше питання, що стосується предмета перевірки).

III. Під час завершення опитування:

- запитати опитуваного, чи бажає він внести зміни до наданої ним інформації;
- запитати опитуваного, чи є ще якась інформація, яку він хотів би повідомити Комісії для розгляду скарги (заяви);
- попросити згадати те, про що він ще не сказав і що міг забути;
- запитати опитуваного, чи є в нього питання до особи, яка проводила опитування, щодо будь-чого, про що говорили під час опитування;
- подякувати за час, який опитуваний виділив на зустріч;
- нагадати про конфіденційність спілкування;
- залишити контактні дані.

IV. Після опитування:

Незалежно від того, які способи фіксації даних використовувалися, в матеріалах опитування (поясненні) необхідно зазначити:

- дату й місце проведення опитування;
- імена всіх присутніх;
- опис будь-яких документів, які опитуваний надав під час опитування;
- всю інформацію, надану опитуваним;
- якщо із записів від руки потім складається друкований електронний документ, у ньому має бути вказана дата й час створення¹.

2.6. Запит інформації

При здійсненні перевірки повідомлених щодо судді фактів інспектор може підготувати проект запиту для отримання необхідної для проведення перевірки інформації від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності та підпорядкування, громадян та їх об'єднань. Право підписати такий запит належить лише членові ВККСУ.

¹ Цей пункт є важливим через те, що якщо під час розгляду дисциплінарної справи на засіданні ВККСУ особа відмовляється від повідомлених інспекторові усних свідчень, Комісія повинна оцінити характер і якість доказів, зібраних інспектором з огляду на відмову особи. Не маючи відео- або аудіозапису для перегляду, Комісія повинна буде оцінити повноту рукописних нотаток інспектора, що велися під час опитування, та якість створеного на основі них друкованого документа. Чим швидше було складено друкований варіант опитування з рукописних нотаток, тим надійнішим є такий запис (За матеріалами Регламенту та коментаря Відділу судової інспекції Департаменту юстиції Місії ООН у справах тимчасової адміністрації у Косові (станом на 18 липня 2005 р.)).

Якщо в ході проведення перевірки у інспектора виникла необхідність ознайомитися з матеріалами обвинувачення (наглядне провадження прокурора) чи захисту (досє адвоката у конкретній справі), інспектор повинен враховувати, що доступ до вказаних документів обмежений, а захисник зобов'язаний дотримуватись адвокатської таємниці.

У випадку коли в ході перевірки виникла необхідність отримати відомості, що характеризують суддю, член Комісії може запропонувати голові суду за місцем роботи судді сформулювати на нього характеристику та затвердити її на зборах суддів.

2.7. Ознайомлення з технічним записом ходу судового засідання

При ознайомленні з технічним записом на дисках фіксації судових засідань інспектор має співставити з журналом судових засідань технічні дані фіксування (зокрема інвентарний номер запису та комплекс, на якому він проводився), а також дату проведення запису. При виявленні розбіжностей є підстави зробити висновок про вірогідну фальсифікацію технічного запису, і в такому разі підлягають додатковому опитуванню суддя, секретар судового засідання та, за необхідності, працівники канцелярії суду.

2.8. Етико-психологічні аспекти проведення перевірки

Інспектор, здійснюючи попередній аналіз та перевірку фактів звернення, повинен дотримуватись базових принципів етики, проявляти коректність, розсудливість і неупередженість. Варто пам'ятати, що під час дисциплінарного провадження членом ВККСУ та інспектором забезпечується нерозголошення відомостей про особисте життя громадян без їх згоди та конфіденційної інформації про особу судді, яка міститься у дисциплінарній справі.

При опитуванні свідків дуже важливо встановити з ними психологічний контакт. Свідок повинен бути переконаний, що інспектор бажає об'єктивно відтворити обставини події і знайти докази на їх підтвердження, а не вигорудити чи покарати суддю.

При спілкуванні зі свідками інспектор повинен поводитися виважено, делікатно, не підкреслювати своєї значущості, бути нейтральним і обов'язково за потреби наголосити, що ним лише перевіряються факти звернення. Рішення ж у дисциплінарній справі щодо судді ухвалюється членами Комісії. Під час спілкування члена Комісії із суддею, що може за потреби бути проведене під час виїзної перевірки, слід з повагою ставитися до статусу судді, враховувати особливості його/її роботи і пам'ятати, що суддя має право не давати пояснень щодо вирішення справи. Дуже важливо, щоб суддя мав можливість пояснити обставини, які спонукали його до тієї чи іншої моделі поведінки, умови праці, рівень навантаження тощо, а також дати своє тлумачення власної поведінки за межами судового процесу, якщо про це йдеться у зверненні.

Щоб поставитися з довірою до Комісії та ухваленого нею потенційного рішення, суддя має відчутти справедливість процесу через об'єктивність та повноту проведення перевірки фактів повідомлення.

Загалом можна виділити такі вимоги до спілкування під час дисциплінарного провадження:

- вимоги, що існують щодо будь-яких судових проваджень;
- об'єктивність, неупередженість і чесність;
- ввічливість;
- терплячість;
- ставлення до людей з належною повагою та гідністю, без дискримінації;
- утримуватися від зайвих та грубих коментарів;
- здійснювати всі процесуальні дії або працювати з людьми таким чином, щоб забезпечити рівне ставлення до всіх;
- уникати коментарів, висловів, жестів, інтонацій голосу або поведінки, які можуть виявити брак поваги або співчуття до іншої людини;
- мислити логічно;
- ретельно аналізувати;
- декларувати своєчасно конфлікт інтересів та неупереджено ухвалювати рішення;
- поважати свій та інших людей час.

2.9. Дрес-код

Інспектори повинні дотримуватися вимог ділового стилю й вдягатися так, щоб мати професійний вигляд. Під час проведення опитувань слід одягатися офіційно. Під час опитувань інспектори чоловіки повинні бути вдягнені в діловий костюм або піджак, сорочку з краваткою та туфлі, а інспектори жінки – в діловий костюм (сукня, спідниця, блузка) та туфлі. Можна одягатися менш офіційно, якщо не заплановано зустрічей і з урахуванням погодних умов¹.

Чоловікам і жінкам рекомендується дбати про діловий стиль зачісок, своєчасні стрижки, догляд за руками, акуратно прибране довге волосся.

Слід носити годинник, із тим, щоб постійно стежити за часом. Слід уникати надміру дорогих прикрас або дешевої біжутерії.

¹ За матеріалами Регламенту та коментаря Відділу судової інспекції Департаменту юстиції Місії ООН у справах тимчасової адміністрації у Косові (станом на 18 липня 2005 р.).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

(МІЖНАРОДНІ ДОКУМЕНТИ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, СУДОВА ПРАКТИКА)

1. Бангалорські принципи діяльності судді: Резолюція 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fair.org.ua/content/library_doc/Bangalore_principles_ukr.pdf
2. Висновок № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів для Комітету Міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів // Міжнародні стандарти незалежності суддів: Зб. док. / Центр суддів. студій, Всеукр. незалеж. суддів. асоц. – К.: Поліграф–Експрес, 2008. – С. 107–125.
3. Висновок № 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів «Судова влада на службі суспільства» // Міжнародні стандарти незалежності суддів: Зб. док. / Центр суддів. студій, Всеукр. незалеж. суддів. асоц. – К.: Поліграф–Експрес, 2008. – С. 148–167.
4. Висновок № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів для Комітету Міністрів Ради Європи про принципи й правила, що регулюють професійну поведінку суддів, зокрема етичні норми, несумісну з посадою поведінку та неупередженість // Міжнародні стандарти незалежності суддів: Зб. док. / Центр суддів. студій, Всеукр. незалеж. суддів. асоц. – К.: Поліграф–Експрес, 2008. – С. 130–147.
5. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 року (з наступними змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.
6. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 31. – Ст. 429.
7. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини (Рим) від 04.11.1950 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – С. 268–302.
8. Європейська хартія про закон «Про статус суддів» // Міжнародні стандарти незалежності суддів: Зб. док. / Центр суддів. студій, Всеукр. незалеж. суддів. асоц. – К.: Поліграф–Експрес, 2008. – С. 91–95.
9. Європейський статут судді // Міжнародні стандарти незалежності суддів: Зб. док. / Центр суддів. студій, Всеукр. незалеж. суддів. асоц. – К.: Поліграф–Експрес, 2008. – С. 180–181.
10. Загальна (Універсальна) хартія судді // Міжнародні стандарти незалежності суддів: Зб. док. / Центр суддів. студій, Всеукр. незалеж. суддів. асоц. – К.: Поліграф–Експрес, 2008. – С. 35–38.
11. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015

12. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Прийнятий 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю ООН (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 р.): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_043

13. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Прийнята Генеральною Асамблеєю 21 грудня 1965 року (Конвенція ратифікована Президією Верховної Ради Української РСР 21 січня 1969 року із застереженням до статті 22): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_207

14. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Прийнята 34 сесією Генеральної Асамблеї ООН і відкрита для підписання 18 грудня 1979 року (Конвенція ратифікована Президією Верховної Ради СРСР 19 грудня 1980 року): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_207

15. Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя // Міжнародні стандарти незалежності суддів: 36. док. / Центр суддів. студій, Всеукр. незалеж. суддів. асоц. – К.: Поліграф–Експрес, 2008. – С. 22–27.

16. Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій. – 3-є вид., доп. і пер. – К.: Сфера, 2002. – С. 35–38.

17. Резолюція Європейської асоціації суддів (Тронхейм, 27 вересня 2007 р.) // Інформ. вісн. Вищої кваліфікац. комісії суддів України. – 2008. – Вип. 1 (5). – С. 25.

18. Резолюція ПАРЄ від 25 грудня 2008 року № 1165 (1998) «Право на приватність»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.medialaw.kiev.ua/laws/laws_international/52/

19. Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, від 17 листопада 2010 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a38

20. Рекомендація № (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам «Незалежність, дієвість та роль суддів» від 13 жовтня 1994 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_323

21. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96–ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

22. Концепція судово-правової реформи в Україні: затверджена Постановою Верховної Ради України від 28 квітня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 30. – Ст. 426.

23. Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів: Указ Президента України від 10 травня 2006 року № 361/2006 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 19. – Ст. 1376.

24. Національна антикорупційна стратегія на 2011–2015 роки: Указ Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1001/2011 // Офіційний вісник України. – 2011 р. – № 83. – Ст. 3020.
25. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 435-IV. – Ст. 356.
26. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року (з наступними змінами) // Офіційний вісник України. – 2004. – № 16. – Ст. 1088.
27. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року (з наступними змінами) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
28. Кримінальний кодекс України: станом на 20 вересня 2009 року // Офіц. вид. – К.: Паливода А.В., 2009. – 185 с.
29. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9–10, № 11–12, № 13. – Ст. 88.
30. Кодекс суддівської етики, затверджений XI черговим з'їздом суддів України 22 лютого 2013 року // Вісник Верховного Суду України. – 2013. – № 3 (151). – С. 27–29.
31. Стратегічний план розвитку судової влади України на 2013–2015 роки: рішення Ради суддів України від 21 грудня 2012 року № 83: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/userfiles/83stratplan.pdf>
32. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року (в редакції Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд») // Офіційний вісник України. – 2010. – № 55/1. – Ст. 1900.
33. Про Вищу раду юстиції: Закон України від 15 січня 1998 року (з наступними змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 25. – Ст. 146.
34. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076–VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – Ст. 17.
35. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2 червня 2010 року // Офіційний вісник України. – 2011. – № 51. – Ст. 2009.
36. Про відновлення довіри до судової влади в Україні: Закон України від 8 квітня 2014 року // Офіційний вісник України. – 2014 р. – № 31. – С. 57. – Ст. 841.
37. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій незалежності суддів: Закон України від 5 червня 2012 р. // Голос України від 4 липня 2012 року. – № 119.
38. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2013 року № 4572–VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 1. – Ст. 1.
39. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.
40. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 року № 3723–XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.

41. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан правосуддя в Україні»: Постанова Верховної Ради України від 27 червня 2007 року // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 47. – Ст. 526.

42. Про деякі питання, що виникають у судовій практиці при прийнятті до провадження адміністративних судів та розгляді ними адміністративних позовів до судів і суддів: постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/073257863E8DBC16C22575DE004E9681?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=073257863E8DBC16C22575DE004E9681&Content=500&>

43. Про доступ до судових рішень: Закон України від 22 грудня 2005 року // Офіційний вісник України. – 2006. – № 3. – Ст. 1197.

44. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

45. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

46. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 року (з наступними змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.

47. Про порядок відшкодування шкоди, заподіяної громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду: Закон України від 4 березня 1996 року № 6/5/3/41: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0106-96>

48. Про концептуальні засади подальшого здійснення судової реформи в Україні: рішення VIII (позачергового) з'їзду судів України від 7 грудня 2007 року // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – № 12.

49. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень: постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2006 року (з наступними змінами) // Офіційний вісник України. – 2006. – № 22. – Ст. 1623.

50. Про віднесення посад керівних працівників та спеціалістів секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України до відповідних категорій посад державних службовців: розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 року № 2065-р // Офіційний вісник України. – 2010. – № 85. – Ст. 2996.

51. Про незалежність судової влади: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 року // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – № 6.

52. Про деякі питання, що виникають у судовій практиці щодо позовів до органів суддівського самоврядування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 19 грудня 2008 року // Вісник Верховного Суду України. – 2009. – № 1.

53. Про посилення судового захисту прав і свобод людини і громадянина: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 1997 року № 7: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-97>

54. Про практику застосування судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяв про забезпечення позову: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 року № 9 // Бізнес: законодавство та практика. Сер. Суд. практика та економіка. – К., 2007. – Вип. 7. – № 1 (29). – 71 с.

55. Регламент Вищої кваліфікаційної комісії суддів України [Електронний ресурс]: рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 8 червня 2011 року № 1802/зп–11 // Вища кваліфікаційна комісія суддів України: Офіц. веб-сайт. – Дисциплінарне провадження: сторінка–рубрика. – URL: <http://vkksu.gov.ua>. – Режим доступу: <http://vkksu.gov.ua/ua/about/reglament-vkks-ukraini/>

56. Регламент Вищої ради юстиції [Електронний ресурс]: Рішення Вищої ради юстиції від 4 жовтня 2010 року № 791/0/15–10 // Вища рада юстиції України: Офіц. веб-сайт. – Законодавство: сторінка–рубрика. – URL : www.vru.gov.ua. – Режим доступу: http://www.vru.gov.ua/legislative_acts/19

57. Правила поведінки працівника суду: рішення Ради суддів України від 6 лютого 2009 року № 33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rszs.court.gov.ua/rszs/>

58. Положення про автоматизовану систему документообігу суду: Рішення Ради суддів України від 26 листопада 2010 року № 30: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/969076/polozhenniapasds/>

59. Інструкція про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання): наказ Державної судової адміністрації України від 20 вересня 2012 року № 108: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dsa.court.gov.ua/dsa/14/N1082012/>

60. Рішення Конституційного Суду України від 6 жовтня 2010 року № 21-рп/2010 (справа про корупційні правопорушення та введення в дію антикорупційних законів) // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. – № 6. – С. 7.

61. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «Пріма-Сервіс» ЛТД щодо офіційного тлумачення положення пункту 7 частини третьої статті 129 Конституції України та за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини шостої статті 12, частини першої статті 41 Кодексу адміністративного судочинства України, частини другої статті 197 Цивільного процесуального кодексу України, а також частини восьмої статті 81-1 Господарського процесуального кодексу України (справа про фіксування судового процесу технічними засобами) від 8 грудня 2011 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2012. – № 1.

62. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Трояна Антона Павловича щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України (справа про рівність сторін судового процесу) від 12 квітня 2012 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2012. – № 3.

63. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Шаповалова Олексія Леонідовича щодо офіційного тлумачення положень пункту 20 частини першої статті 106, частини першої статті 111-13 Господарського процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України від 25 квітня 2012 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2012. – № 3.

64. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України від 20 січня 2012 року № 2-рп/2012 // Вісник Конституційного Суду України. – 2012. – № 2. – С. 14.

65. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 3 частини другої статті 18, статей 32, 33, 34, 35, 36, 37, підпункту 5 пункту 3 розділу VII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій України» (справа про Касаційний суд України) від 11 грудня 2003 року // Урядовий кур'єр. – 2003. – № 241.

66. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Вищої ради юстиції про офіційне тлумачення положення частини п'ятої статті 20 Закону України «Про судоустрій України» (справа про звільнення судді з адміністративної посади) від 16 травня 2007 року // Офіційний вісник України. – 2007. – № 48. – Ст. 1992.

67. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців сьомого, одинадцятого статті 2, статті 3, пункту 9 статті 4 та розділу VIII «Третейське самоврядування» Закону України «Про третейські суди» (справа про завдання третейського суду) від 10 січня 2008 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 28. – Ст. 903.

68. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 52 народних депутатів України та за конституційним поданням Верховної Ради Автономної Республіки Крим щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 15 Кодексу адміністративного судочинства України, статті 7 Цивільного процесуального кодексу України (справа про мову судочинства) від 22 квітня 2008 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 33. – Ст. 1102.

69. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення термінів «найвищий судовий орган», «вищий судовий орган», «касаційне оскарження», які містяться у статтях 125, 129 Конституції України від 11 березня 2010 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. – № 3.

70. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради України «Про тимчасовий порядок призначення суддів на адміністративні посади та звільнення з цих посад» від 25 березня 2010 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. – № 3.

71. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Вищого адміністративного суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 143 Конституції України, пунктів «а», «б», «в», «г» статті 12 Земельного кодексу України, пункту 1 частини першої статті 17 Кодексу адміністративного судочинства України від 1 квітня 2010 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. – № 3.

72. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвідомчості справ, пов'язаних із соціальними виплатами» від 9 вересня 2010 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. – № 5.

73. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про Вищу раду юстиції» від 11 березня 2011 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2011. – № 2.

74. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини четвертої статті 26, частини третьої статті 31, частини другої статті 39 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (справа про стаж для зайняття посади судді в апеляційних, вищих спеціалізованих судах та Верховному Суді України) від 5 квітня 2011 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2011. – № 3.

75. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Кодексу адміністративного судочинства України, законів України «Про Вищу раду юстиції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження» від 16 червня 2011 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2011. – № 6.

76. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України «Про судоустрій і статус суддів», «Про Вищу раду юстиції» (справа про повноваження державних органів у сфері судоустрою) від 21 червня 2011 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2011. – № 6.

77. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 12 липня 2011 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2011. – № 6.

78. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України від 20 жовтня 2011 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2011. – № 6.

79. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 54 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України від 13 грудня 2011 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2012. – № 1.

80. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням правління Пенсійного фонду України щодо офіційного тлумачення положень статті 1, частин першої, другої, третьої статті 95, частини другої статті 96, пунктів 2, 3, 6 статті 116, частини другої статті 124, частини першої статті 129 Конституції України, пункту 5 частини першої статті 4 Бюджетного кодексу України, пункту 2 частини першої статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України в системному зв'язку з окремими положеннями Конституції України від 25 січня 2012 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2012. – № 2.

81. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу) від 1 грудня 2004 року № 19–рп/2004, справа №1–1/2004 // Вісник Конституційного Суду України. – 2004. – № 6. – С. 16–22.

82. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин другої і четвертої статті 1, абзацу другого пункту 8 частини першої статті 18, частини першої статті 25, пунктів 1, 2, 4 частини першої статті 30, частини першої статті 31, частини першої статті 32, пункту 2 частини третьої статті 37, статей 38 і 48 Закону України «Про Вищу раду юстиції» (про Закон України «Про Вищу раду юстиції») від 21 травня 2002 року № 9–рп/2002, справа № 1–3/2002 // Вісник Конституційного Суду України. – 2002. – № 3. – С. 4–15.

83. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Вищого господарського суду України щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 130 Конституції України (справа про фінансове забезпечення діяльності судів) від 11 березня 2010 року // Вісник Конституційного Суду України. – 2010. – № 3.

84. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 54 народних депутатів України та Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України (щодо принципу інстанційності в системі судів загальної юрисдикції) від 12 липня 2011 року // Вісник Конституційного суду України. – 2011. – № 6.

85. Справа «Білуха проти України»: Рішення Європейського суду з прав людини від 9 листопада 2006 року: заява № 33949/02 // Вибрані рішення Європейського суду з прав людини – 2006 / Харківська правозахисна група – Харків: Права людини, 2008. – С. 132–139.

86. Справа «Олександр Волков проти України»: рішення Європейського суду з прав людини від 9 січня 2013 року: заява № 21722/11 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://khpg.org/index.php?id=1359450183>

87. Справа «Паскал проти України»: рішення Європейського суду з прав людини від 15 вересня 2011 року: заява № 24652/04 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://ua-info.biz/legal/basedt/ua-qmpvct.htm>

88. Case of HARABIN v. SLOVAKIA: European Court of Human Rights, 20 November 2012: Application no. 58688/11

89. Case of KUDESHKINA v. RUSSIA: European Court of Human Rights, 26 February 2009: Application no. 29492/05 // <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-91501>

90. Case of OLUJIĆ v. CROATIA: European Court of Human Rights, 5 February 2009: Application no. 22330/05 // <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-91144>

ДОДАТКИ

Додаток 1

ВИЩА КВАЛІФІКАЦІЙНА КОМІСІЯ СУДДІВ УКРАЇНИ

вул. Механізаторів, 9, м. Київ, 03109, тел. 044 233-6376

_____ 20 _____ року № _____

ДОРУЧЕННЯ

Відповідно до вимог статей 95, 101, 106, 110 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» доручаю інспектору служби інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України _____

_____ провести перевірку обставин, викладених у скарзі, що надійшла на адресу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. З цією метою уповноважую його (її) ознайомлюватися з матеріалами судових справ, що стосуються змісту скарги, робити з них копії, опитувати суддів та інших осіб, яким відомі обставини вчинення діяння, що має ознаки дисциплінарного правопорушення, отримувати за письмовим запитом від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадян та їх об'єднань необхідну для проведення перевірки інформацію.

Доручення дійсне протягом повноважень члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Член Вищої кваліфікаційної
комісії суддів України _____

Додаток 2

ПРОТОКОЛ

прослуховування (перегляду) технічного запису судового
засідання (фотозйомки, звуко-, відеозапису)

_____20_____року м. Київ

Інспектор служби інспекторів секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України _____,
на виконання доручення члена Комісії _____ під час проведення перевірки за
скаргою _____ щодо неправомірної поведінки судді _____
_____ (дисциплінарна справа № _____), в період з _____ год. _____ хв. по
_____ год. _____ хв. у приміщенні _____
за участю _____,
керуючись вимогами статей 95, 110 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»,
провів прослуховування (перегляд) технічного запису судового засідання
(фотозйомки, звуко-, відеозапису) у судовій справі № _____.

Прослуховуванням (переглядом) встановлено:

До протоколу додаються: диск (CD-R 700MB/80min, _____) технічної фіксації судового
засідання у справі № _____.

Протокол прочитаний усіма присутніми особами, записано вірно.
Заперечень, зауважень, скарг чи клопотань не надійшло.

Учасники: _____ (_____), _____ (_____)

Протокол склав:
Інспектор _____

ПРОТОКОЛ

проведення телефонної (відео-) конференції

_____20____року м. Київ

Інспектор служби інспекторів секретаріату Вищої кваліфікаційної комісії суддів України _____, на виконання доручення члена Комісії _____ під час проведення перевірки за скаргою _____ щодо неправомірної поведінки судді _____ (дисциплінарна справа № _____), в період з _____ год. _____ хв. по _____ год. _____ хв. в приміщенні _____ за участю _____, керуючись вимогами статей 95, 110 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», провів опитування з використанням телефонної (відео-) конференції _____, якому відомі обставини дисциплінарного проступку судді _____ і який попередньо надав на це згоду.

Відповідно до статті 63 Конституції України _____ роз'яснено, що особа не несе відповідальності за відмову давати пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

Учасників опитування попереджено, що при його проведенні застосовуватиметься відеозапис (звукзапис) за допомогою таких технічних засобів:

(вказати назву, характеристику, а також умови застосування технічного засобу, тип відеокасети, плівки тощо)

Відеозапис (звукзапис) проводитиме: _____. Під час опитування встановлено, що: _____. Після закінчення опитування та виготовлення відеозапису (звукзапису) його було повністю продемонстровано учасникам цієї дії. Переглянувши відеозапис (прослухавши звукзапис), учасники опитування заявили:

До протоколу додаються: диск (CD-R 700MB/80min, _____). Протокол прочитаний усіма присутніми особами, записано вірно.

Заперечень, зауважень, скарг чи клопотань не надійшло.

Учасники: _____(_____), _____(_____)

Інспектор: _____

Додаток 4

ПОЯСНЕННЯ

«_____» _____ 20____
року м. Київ

Інспектор служби _____ інспекторів секретаріату Вищоїкваліфікаційної комісії суддів України _____, на виконання доручення члена Комісії _____ під час проведення перевірки за скаргую _____ щодо неправомірної поведінки судді _____ (дисциплінарна справа №), за участі _____, у присутності _____ в приміщенні _____ отримав пояснення від _____, який (яка) повідомив(ла) про себе таке:

1. Прізвище, ім'я, по батькові
2. Рік, дата й місце народження
3. Громадянство
4. Освіта
5. Сімейний стан
6. Місце роботи (служби), рід занять, посада, номер телефону службовий
7. Місце проживання/ перебування, номер телефону домашній (мобільний)
8. Судимість
9. Чи є народним депутатом України або депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, сільським, селищним, міським головою
10. Документ, що посвідчує особу

Розпочато: __ год. __ хв. Закінчено: __ год. __ хв.

_____ заявив(ла): українською та російською мовами володіє вільно, пояснення бажає давати українською мовою, якою краще спілкуватись, послуг перекладача не потребує.
(підпис)

Відповідно до статті 63 Конституції України _____ роз'яснено, що особа не несе відповідальності за відмову давати пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом.

_____ заявив(ла), що положення статті 63 Конституції України йому (їй) роз'яснені і зрозумілі, пояснення давати буде добровільно.

(підпис)

Пояснення прочитано усіма присутніми особами, записано вірно, доповнень та поправок немає.

Учасники: _____(_____), _____(_____) Інспектор: _____

Додаток 5

ВИЩА КВАЛІФІКАЦІЙНА КОМІСІЯ СУДДІВ УКРАЇНИ

вул. Механізаторів, 9, м. Київ, 03109, тел. 044 233-6376

№ _____ На № _____ від

Судді _____

Вищою кваліфікаційною комісією суддів України відповідно до вимог статті 95 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» проводиться перевірка даних, викладених у скарзі _____, щодо можливих порушень норм процесуального права суддею _____ при розгляді справи _____

_____. Враховуючи, що зазначені у скарзі обставини можуть мати ознаки дисциплінарного проступку судді, прошу Вас надати пояснення щодо фактів, викладених у скарзі _____, довідку про рух справи із зазначенням причин відкладення судових засідань; копію технічного запису судового засідання, витяг із журналів судових засідань щодо відомостей про розгляд Вами справ за період з ____ по ____, витяг із контрольного журналу судових справ і матеріалів, переданих Вам для розгляду, щодо зазначеної у скарзі справи, копію наказу про надання Вам щорічної відпустки за період з ____ по ____, копію наказу про надання відпустки з догляду за дитиною (у разі догляду за дитиною), копії листків тимчасової непрацездатності у разі тимчасової непрацездатності за період з ____ по ____, копії судових рішень, прийнятих у зазначеній справі, а також інші документи та матеріали на обґрунтування Вашої позиції. Пояснення та вказані документи прошу направити на адресу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у терміни, передбачені частиною 4 статті 95 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Додаток: копія скарги на _____ арк.

Член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

ВИЩА КВАЛІФІКАЦІЙНА КОМІСІЯ СУДДІВ УКРАЇНИ

вул. Механізаторів, 9, м. Київ, 03109, тел. 044 233-6376

№ _____ На № _____ від _____

Голові

Шановний _____!

Вищою кваліфікаційною комісією суддів України відповідно до вимог статті 95 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» проводиться перевірка даних, викладених у скарзі_____, щодо наявності підстав для притягнення до дисциплінарної відповідальності судді _____.

Враховуючи викладене, прошу Вас подати до Комісії таку інформацію: відомості, що характеризують суддю (за формою, що додається), довідку про показники роботи судді (кількість розглянутих справ із постановленням рішення за період з ___ по ____), показник середньомісячного навантаження суддів за період з ___ по ___, кількість справ, що є у провадженні судді, та нерозглянутих справ станом на _____, відомості про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності. Указану інформацію прошу направити на адресу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у терміни, передбачені частиною четвертою статті 95 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

З повагою
член Вищої кваліфікаційної комісії
суддів України _____

ВИСНОВОК

за результатами перевірки
звернення щодо дисциплінарної відповідальності судді

«_____» _____ 20 року

м.

Київ

Заявник: _____ (справа № 8вк- _____)

Суддя, щодо якого розглядається питання про притягнення
до дисциплінарної відповідальності:

Обставини, викладені у зверненні:

Заявник _____ звернувся до Вищої кваліфікаційної комісії
суддів України та просить притягнути суддю _____ до дисциплінарної
відповідальності за порушення __. Перевіркою викладених у зверненні фактів встановлено, що

Таким чином, під час перевірки встановлено підстави, передбачені пунктами
_____ частини 1 статті 92 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» для відкриття
дисциплінарної справи.

Пропозиції:

Відкрити дисциплінарну справу за скаргою _____
про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді.

Член Вищої кваліфікаційної
комісії суддів України _____

ЧАСТИНА 7

СЛАЙДИ

СЛАЙД 1

**НАВЧАННЯ ІНСПЕКТОРІВ
ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ
КОМІСІЇ СУДДІВ УКРАЇНИ**

м. Київ 2016

СЛАЙД 2

**РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ НАБУЛО НОВОГО ІМПУЛЬСУ З ПРИЙНЯТТЯМ
ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД»,
ЯКИМ, ЗОКРЕМА, В Ч. 2, СТ. 109 ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ДІЯЛЬНІСТЬ СЛУЖБИ
ІНСПЕКТОРІВ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЧЛЕНАМИ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
СУДДІВ УКРАЇНИ СВОЇХ ПОВНОВАЖЕНЬ.**

ЗАКОНОДАВЕЦЬ ПОКЛАДАЄ НА ІНСПЕКТОРІВ ВІДПОВІДАЛЬНІ ФУНКЦІЇ
ПОПЕРЕДНЬОГО АНАЛІЗУ ЗАЯВИ (СКАРГИ) ЩОДО ПРИТЯГНЕННЯ СУДДІВ ДО
ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ, ГОТУВАННЯ ПРОЕКТІВ ВИСНОВКІВ
ПРО НАЯВНІСТЬ ПІДСТАВ ДЛЯ ПРИТЯГНЕННЯ СУДДІВ МІСЦЕВИХ ТА
АПЕЛЯЦІЙНИХ СУДДІВ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ;
ПОПЕРЕДНЬОГО АНАЛІЗУ МАТЕРІАЛІВ СПРАВ ЩОДО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО
ОЦІНЮВАННЯ СУДДІВ ТА ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ПРАКТИКИ ЩОДО СУДДІВ ТА
ВИКОНАННЯ ІНШИХ ДОРУЧЕНЬ ЧЛЕНА КОМІСІЇ ПІД ЧАС КВАЛІФІКАЦІЙНОГО
ОЦІНЮВАННЯ АБО ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ (СТ. 110)

СЛАЙД 3

ФАКТОРИ, ЩО ОБУМОВЛЮЮТЬ ПОТРЕБУ НАВЧАННЯ:

інспектор зобов'язаний мати глибокі знання щодо міжнародних стандартів здійснення правосуддя, знати міжнародні правові акти, якими вони регламентовані, вміти вести аргументовану, полеміку з питань принципів судочинства та їх ролі в механізмі забезпечення прав людини, ілюструвати свої твердження посиланнями на практику Європейського суду з прав людини.

Оскільки інспектор покликаний сприяти реалізації політики щодо прозорості судової влади, він має ретельно вивчити законодавство, яким регламентується діяльність судової влади, органів суддівського самоврядування, він має бути обізнаний щодо обов'язків і зобов'язань України в аспекті реформування судової влади відповідно до європейських стандартів, знати державну стратегію поетапного їх виконання.

З урахуванням того, що діяльність інспекторів здійснюється щодо суддів усіх видів юрисдикції, а предметом перевірки стає дотримання прав людини в конкретному процесі, інспектор повинен знати чинне цивільне, адміністративне, господарське та кримінальне законодавство. В законодавстві України з'явилися певні правові категорії, у яких часом важко розібратися навіть судді з досвідом роботи, а тому початкова підготовка інспектора створить передумову для кваліфікованого виконання обов'язків, і в жодному разі, не є проявом недовіри до його професійного рівня.

СЛАЙД 4

- на підставі вивчення матеріалів справ, іншої інформації інспектор має складати проект висновку, для чого він повинен володіти навичками складання процесуальних документів, методичними прийомами письмової аргументації, логічного та хронологічного викладення встановлених на підставі перевірки фактів, чому має сприяти запровадження курсу з мистецтва правового письма.
- Психологічні та етичні прийоми ділового спілкування формують довіру як до інспектора, так і до діяльності Вищої кваліфікаційної комісії судів України. Набуття навичок використання психологічних прийомів, правил етики поведінки сприятиме уникненню конфліктних ситуацій.
- відповідальна діяльність інспектора передбачає досконале знання антикорупційного законодавства для мінімізації ризиків виникнення конфлікту інтересів та вчинення інших корупційних правопорушень.

СЛАЙД 5

ТЕМА №1. Засади здійснення судочинства в Україні

Загальноправові засади закріплені в Конституції України та відображені в галузевому законодавстві:

- 1) верховенство права;
- 2) законність;
- 3) повага до людської гідності;
- 4) забезпечення права на свободу та особисту недоторканність;
- 5) недоторканність житла чи іншого володіння особи;
- 6) таємниця спілкування;
- 7) невтручання у приватне життя;
- 8) недоторканність права власності; 9) доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень.

СЛАЙД 6

ЗАГАЛЬНО ПРОЦЕСУАЛЬНІ АБО МІЖГАЛУЗЕВІ ЗАСАДИ:

- 1) рівність перед законом і судом;
- 2) змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
- 3) безосередність дослідження показань, речей і документів;
- 4) забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності;
- 5) диспозитивність;
- 6) гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами;
- 7) розумність строків;
- 8) мова, якою здійснюється судочинство.

Слайд 7

Галузеві принципи

- презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини;
- свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї;
- заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення;
- забезпечення права на захист;
- публічність

Слайд 8

Незалежність судді забезпечується:

- 1) особливим порядком його призначення, обрання, притягнення до відповідальності та звільнення;
- 2) недоторканністю та імунітетом судді;
- 3) незмінюваністю судді;
- 4) порядком здійснення правосуддя, визначеним процесуальним законом, таємницею ухвалення судового рішення;
- 5) заборонаю втручання у здійснення правосуддя;
- 6) відповідальністю за неповагу до суду чи судді;
- 7) окремим порядком фінансування та організаційного забезпечення діяльності судів, установленим законом;
- 8) належним матеріальним та соціальним забезпеченням судді;
- 9) функціонуванням органів суддівського самоврядування;
- 10) визначеними законом засобами забезпечення особистої безпеки судді, членів його сім'ї, майна, а також іншими засобами їх правового захисту;
- 11) правом судді на відставку.

Слайд 9

Народ бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних

- Список народних засідателів формує за зверненням голови відповідного місцевого суду комісія, склад якої затверджує відповідна місцева рада, та затверджується рішенням відповідної місцевої ради (за місцем розташування суду).
- Для міжрайонних судів склад комісії та список народних засідателів затверджується рішенням обласних рад.
- Для затвердження списку присяжних територіальне управління Державної судової адміністрації України звертається з поданням до відповідної місцевої ради, що формує і затверджує у кількості, зазначеній у поданні, список громадян, які постійно проживають на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного суду, і дали згоду бути присяжними. (Список затверджується на два роки)

Слайд 10

Завдання суддівського самоврядування :

- 1) забезпечення організаційної єдності функціонування органів судової влади;
- 2) зміцнення незалежності судів, суддів, захист від втручання в їхню діяльність;
- 3) участі у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів та контроль за додержанням установлених нормативів такого забезпечення;
- 4) обрання суддів на адміністративні посади в судах;
- 5) призначення суддів Конституційного Суду України;
- 6) призначення суддів до складу Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України в порядку, встановленому законом.

Слайд 11

Суддівське самоврядування в Україні здійснюється через:

- 1) збори суддів місцевого суду, апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду, Верховного Суду України;
- 2) Раду суддів України;
- 3) з'їзд суддів України.

Слайд 12

Забезпечення функціонування судової влади передбачає:

- 1) окреме визначення у Державному бюджеті України видатків на фінансування судів не нижче рівня, що забезпечує можливість повного і незалежного здійснення правосуддя відповідно до закону;
- 2) законодавче гарантування повного і своєчасного фінансування судів;
- 3) гарантування достатнього рівня соціального забезпечення суддів.

Міжнародні правові акти:

- Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 29 листопада та 13 грудня 1985 року, якими передбачено, що кожна держава-член повинна надавати відповідні засоби, які давали б змогу судовим органам належним чином виконувати свої функції;
- Резолюція 1989/60 15-го пленарного засідання Економічної і Соціальної Ради Організації Об'єднаних Націй "Процедури ефективного здійснення Основних принципів незалежності судових органів" від 24 травня 1989 року, згідно з якою при реалізації принципів 8 і 12 Основних принципів незалежності судових органів держави приділяють особливу увагу необхідності виділення відповідних ресурсів для функціонування судової системи ;

- Віденська декларація та Програма дій, прийняті на Всесвітній конференції з прав людини 25 червня 1993 року, за якою кожній державі необхідно належним чином фінансувати установи, зайняті відправленням правосуддя
- Рекомендації № (94)12 Комітету Міністрів Ради Європи «Незалежність, дієвість та роль суддів» від 13 жовтня 1994 року, згідно з якою для створення відповідних умов праці, які дозволять суддям ефективно працювати, необхідно укомплектувати штати достатньою кількістю суддів, а також надати в розпорядження суддів допоміжний персонал та відповідне обладнання, зокрема засоби для діловодства та зв'язку, з тим, щоб вони могли діяти ефективно та без невиправданих затримок

Слайд 15

Чинники недосконалості правосуддя

- низький рівень правової культури та правової свідомості суспільства;
- розповсюдженість корупційних явищ у сфері правосуддя;
- недосконалість кадрового планування в системі судової влади;
- збереження факторів залежності суддів від виконавчої та законодавчої гілок влади, зокрема, наявність конституційних положень, які стримують посилення незалежності суддів;
- абсолютизація принципу про поширення юрисдикції судів на всі правовідносини;
- недосконалість процесуальних інструментів для захисту прав та інтересів осіб, у тому числі нерозвинена система альтернативних методів вирішення спорів;
- недосконалість методик визначення оптимального кількісного складу суддів та чисельності працівників апаратів судів відповідно до навантаження;
- непропорційне робоче навантаження на суддів і працівників апарату судів та відсутність механізмів оперативного вирівнювання навантаження на суддів, що знижує якість правосуддя тощо.

Слайд 16

Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015 – 2020 роки, затверджена Указом Президента України від 20.05.2015 р. визначила мету та завдання реформи задля практичної реалізації принципу верховенства права та забезпечення функціонування судової влади, що відповідає суспільним очікуванням щодо незалежного та справедливого суду, а також європейським цінностям та стандартам захисту прав людини

СЛАЙД 17

Угода про асоціацію України з Європейським Союзом

- Відповідно до ч. 3 ст. 24 Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом, стосовно судового співробітництва в кримінальних справах Сторони намагатимуться посилити взаємодію щодо взаємної правової допомоги та екстрадиції. Це включатиме, у разі необхідності, приєднання до відповідних міжнародних документів ООН та Ради Європи, зокрема Римського Статуту Міжнародного кримінального суду 1998 року, та їх виконання, а також більш тісне співробітництво з Євроюстом.
- В статті 8 Угоди прямо передбачено, що сторони співпрацюватимуть з метою зміцнення миру та міжнародного правосуддя шляхом ратифікації і імплементації Римського статуту міжнародного кримінального суду 1998 року та його відповідних інструментів

СЛАЙД 18

Тема № 2. Правові засади функціонування судової влади в Україні. Гарантії суддівської незалежності при притягненні суддів до юридичної відповідальності.

- Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається.
- Суддя є недоторканим.
- Затримання судді або обрання стосовно нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту до ухвалення обвинувального вироку судом не може бути здійснено без згоди Верховної Ради України. Суддя, затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримінальна чи адміністративна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи.
- Суддя не може бути підданий приводу чи примусово доставлений до будь-якого органу чи установи, крім суду.
- Судді може бути повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення лише Генеральним прокурором України або його заступником.

СЛАЙД 19

Призначення на посаду судді вперше здійснюється виключно в порядку, визначеному цим Законом, та включає такі стадії:

- 1) прийняття Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рішення про оголошення добору кандидатів на посаду судді з урахуванням прогнозованої кількості вакантних посад суддів;
- 2) розміщення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на своєму офіційному веб-сайті оголошення про проведення добору кандидатів на посаду судді.
- 3) подання особами, які виявили намір стати суддею, до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідної заяви та документів, визначених статтею 67 цього Закону;
- 4) здійснення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України перевірки відповідності осіб, які звернулися із заявою для участі в доборі, установленим цим Законом вимогам до кандидата на посаду судді на основі поданих документів;

СЛАЙД 20

СТАДІЇ

- 5) допуск Вищою кваліфікаційною комісією суддів України осіб, які за результатами перевірки на час звернення відповідають установленим цим Законом вимогам до кандидата на посаду судді, до участі у доборі та складенні відбіркового іспиту;
- 6) складення особою, допущеною до участі у доборі, відбіркового іспиту;
- 7) встановлення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України результатів відбіркового іспиту та їх оприлюднення на офіційному веб-сайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- 8) проведення стосовно осіб, які успішно склали відбірковий іспит, спеціальної перевірки в порядку, визначеному законодавством про запобігання корупції, з урахуванням особливостей, визначених статтею 70 цього Закону;
- 9) проходження кандидатами, які успішно склали відбірковий іспит та пройшли спеціальну перевірку, спеціальної підготовки; отримання свідоцтва про проходження спеціальної підготовки;

Слайд 21

СТАДІЇ

- 10) складення кандидатами, які пройшли спеціальну підготовку, кваліфікаційного іспиту та встановлення його результатів;
- 11) зарахування Вищою кваліфікаційною комісією суддів України кандидатів на посаду судді за результатами кваліфікаційного іспиту до резерву на заміщення вакантних посад судді, визначення їх рейтингу, оприлюднення списку кандидатів на посаду судді, включених до резерву та рейтингового списку, на офіційному веб-сайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- 12) оголошення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України відповідно до кількості наявних вакантних посад судді у місцевих судах загальної юрисдикції конкурсу на заміщення таких посад;
- 13) проведення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України конкурсу на заміщення вакантної посади судді на основі рейтингу кандидатів, які взяли участь у такому конкурсі, та внесення рекомендації Вищій раді юстиції щодо призначення кандидата на посаду судді;
- 14) розгляд Вищою радою юстиції питання про дотримання визначеної цим Законом процедури на стадіях, передбачених пунктами 1-13 цієї частини, та внесення подання Президентів України про призначення кандидата на посаду судді;
- 15) прийняття Президентом України рішення про призначення кандидата на посаду судді.

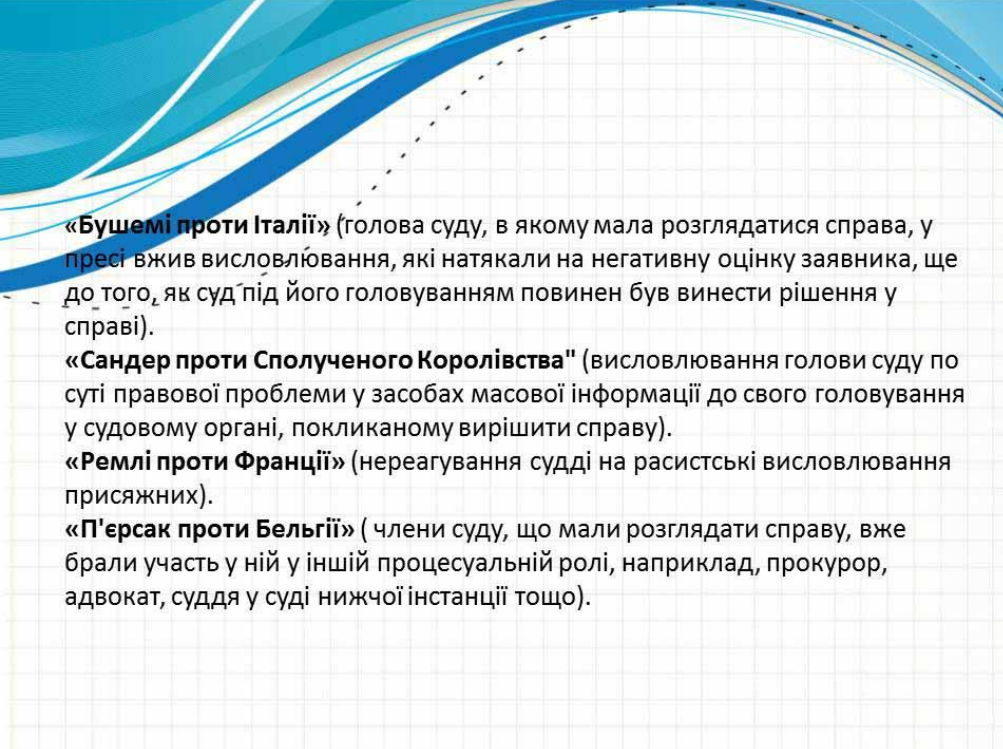
Слайд 22

ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО ПІДЗВІТНОСТІ, НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА НЕУПЕРЕДЖЕНОСТІ СУДДІВ

«Совтрансавто-Холдинг» проти України», «Лавенц проти Латвії», «Олександр Волков проти України», «Кудешкіна проти Росії», «Білуха проти України», «Хаушильд проти Данії» (зазначається, що ЄСПЛ потрібні докази фактичної наявності упередженості судді для відсторонення його від справи. Причому суддя вважається безстороннім, якщо тільки не з'являються докази протилежного. Таким чином, існує презумпція неупередженості судді, а якщо з'являються сумніви щодо цього, то для його відводу в ході об'єктивної перевірки має бути встановлена наявність певної особистої заінтересованості судді, певних його прихильностей, уподобань стосовно однієї зі сторін у справі.

При цьому враховується думка сторін, однак вирішальними є результати об'єктивної перевірки).

Слайд 23

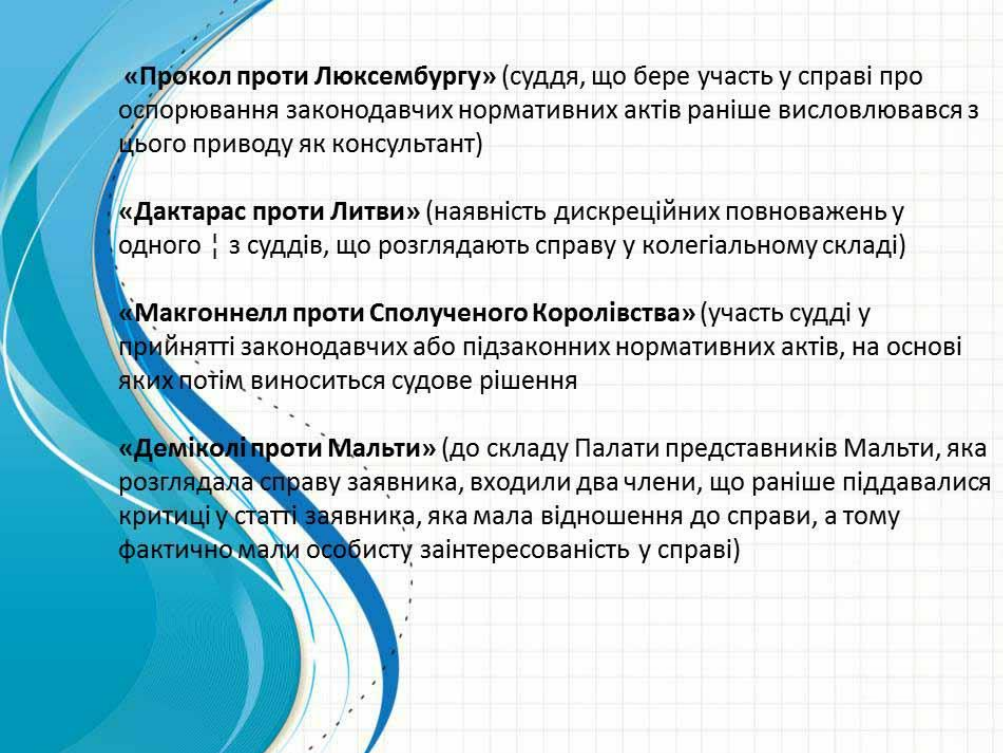
«Бушемі проти Італії» (голова суду, в якому мала розглядатися справа, у пресі вжив висловлювання, які натякали на негативну оцінку заявника, ще до того, як суд під його головуванням повинен був винести рішення у справі).

«Сандер проти Сполученого Королівства» (висловлювання голови суду по суті правової проблеми у засобах масової інформації до свого головування у судовому органі, покликаному вирішити справу).

«Ремлі проти Франції» (нерагування судді на расистські висловлювання присяжних).

«П'єрсак проти Бельгії» (члени суду, що мали розглядати справу, вже брали участь у ній у іншій процесуальній ролі, наприклад, прокурор, адвокат, суддя у суді нижчої інстанції тощо).

Слайд 24

«Прокол проти Люксембургу» (суддя, що бере участь у справі про оспорування законодавчих нормативних актів раніше висловлювався з цього приводу як консультант)

«Дактарас проти Литви» (наявність дискреційних повноважень у одного з суддів, що розглядають справу у колегіальному складі)

«Макгоннелл проти Сполученого Королівства» (участь судді у прийнятті законодавчих або підзаконних нормативних актів, на основі яких потім виноситься судове рішення)

«Деміколі проти Мальти» (до складу Палати представників Мальти, яка розглядала справу заявника, входили два члени, що раніше піддавалися критиці у статті заявника, яка мала відношення до справи, а тому фактично мали особисту заінтересованість у справі)

**ТЕМА № 3. СТРУКТУРА, ПОВНОВАЖЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВИЩОЇ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ СУДДІВ УКРАЇНИ ТА ВИЩОЇ РАДИ ЮСТИЦІЇ:**

- 1) веде облік даних про кількість посад суддів у судах загальної юрисдикції, у тому числі вакантних;
- 2) проводить добір кандидатів для призначення на посаду судді вперше, у тому числі організовує проведення щодо них спеціальної перевірки відповідно до закону та приймає кваліфікаційний іспит; 3) вносить до Вищої ради юстиції рекомендацію про призначення кандидата на посаду судді для подальшого внесення відповідного подання Президентів України;
- 4) надає рекомендацію про обрання на посаду судді безстроково або відмовляє у наданні такої рекомендації;
- 5) вносить подання про переведення судді відповідно до цього Закону;
- 6) визначає потреби у державному замовленні на професійну підготовку кандидатів на посаду судді у Національній школі суддів України;

До складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України обираються (призначаються) чотирнадцять членів, які є громадянами України, мають повну вищу юридичну освіту і стаж роботи у галузі права не менше п'ятнадцяти років

- Кваліфікаційна палата
- Дисциплінарна палата

Вища кваліфікаційна комісія суддів України виконує функції та здійснює повноваження:

- 1) з питань призначення суддів на посади та кваліфікаційного оцінювання суддів - у складі кваліфікаційної палати;
- 2) з питань дисциплінарної відповідальності суддів - у складі дисциплінарної палати;
- 3) з питань організації діяльності Комісії та інших питань, що стосуються діяльності обох палат Комісії, - у спільному складі обох палат.

Слайд 27

Організаційне забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України здійснює секретаріат, працівники якого є державними службовцями.

Положення про секретаріат Вищої кваліфікаційної комісії суддів України затверджується Вищою кваліфікаційною комісією суддів України.

Для здійснення членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України своїх повноважень діє служба інспекторів у кількості сорока двох інспекторів.

Слайд 28

Служба інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

Служба інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України формується з числа осіб, які мають повну вищу юридичну освіту і досвід роботи в галузі права понад п'ять років

- За дорученням члена Комісії інспектори:
 - 1) попередньо аналізують заяви (скарги) щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, готують проекти висновків про наявність підстав для притягнення суддів місцевих та апеляційних судів до дисциплінарної відповідальності;
 - 2) попередньо аналізують матеріали справ щодо кваліфікаційного оцінювання суддів та дисциплінарної практики щодо суддів;
 - 3) виконують інші доручення члена Комісії під час кваліфікаційного оцінювання або дисциплінарного провадження

Повноваження Вищої ради юстиції

- 1) вносить подання Президенту України про призначення суддів на посади або про звільнення їх з посад;
- 2) розглядає справи і приймає рішення стосовно порушення суддями і прокурорами вимог щодо несумісності;
- 3) здійснює дисциплінарне провадження стосовно суддів Верховного Суду України і суддів вищих спеціалізованих судів;
- 4) розглядає скарги на рішення про притягнення (та про відмову у притягненні) до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів, а також прокурорів.

Склад Вищої ради юстиції

- Відповідно до Конституції України Вища рада юстиції складається з двадцяти членів.
- Верховна Рада України, Президент України, з'їзд суддів України, з'їзд адвокатів України, з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ призначають до Вищої ради юстиції по три члени, всеукраїнська конференція працівників прокуратури - двох членів Вищої ради юстиції.
- До складу Вищої ради юстиції входять за посадою Голова Верховного Суду України, Міністр юстиції України, Генеральний прокурор України

Слайд 31

Вища рада юстиції приймає такі акти:

- 1) подання про призначення суддів;
- 2) подання про звільнення суддів з посади;
- 3) рішення про порушення вимог щодо несумісності;
- 4) рішення про дисциплінарну відповідальність;
- 5) рішення по скарзі на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів;
- 6) рішення по скарзі на рішення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, прийняте за результатами дисциплінарного провадження;
- 7) рішення про припинення повноважень члена Вищої ради юстиції у випадках, передбачених у статті 18 цього Закону;
- 8) інші акти в межах повноважень Вищої ради юстиції.

Слайд 32

Тема №4. Права людини та основоположні свободи.

Доктрина верховенства права виконує різні функції як всередині судової системи, так і за її межами. Йдеться про правоідеологічну, правоінтерпретаційну, праворегулятивну, правозахисну та інші функції цієї доктрини.

В Україні верховенство права закріплено в Основному Законі держави (ст. 8), а її засади конкретизовані у правових позиціях Конституційного Суду України. Конституційний Суд України дав його тлумачення в Рішенні № 15-рп/2004 від 2 листопада 2004 року, в якому вказав, що «*верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України.*»

СЛАЙД 33

У преамбулі до Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 року, відповідно до якої створений і функціонує Європейський Суд з прав людини, згадується про **«...уряди європейських держав, що є єдиними і мають спільну спадщину політичних традицій, ідеалів, свободи і верховенства права».**

Уся діяльність Європейського Суду з прав людини спрямована на забезпечення доктрини верховенства права, позаяк фундаментальні права і свободи громадян є неодмінною її складовою.

СЛАЙД 34

У п. 1 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 р. № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» поняття принципу верховенства права пов'язується з тим, що **конституційні права і свободи людини й громадянина діють безпосередньо, визначаючи цілі та зміст інших нормативно-правових актів, зміст і спрямування діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, й забезпечуються захистом правосуддя.**

Слайд 35

Основним та головним завданням Конституційного Суду України є гарантування верховенства Конституції України як Основного Закону України на всій території України, спираючись, перш за все, на доктрину верховенства права (статті 2, 4 Закону України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 р.).

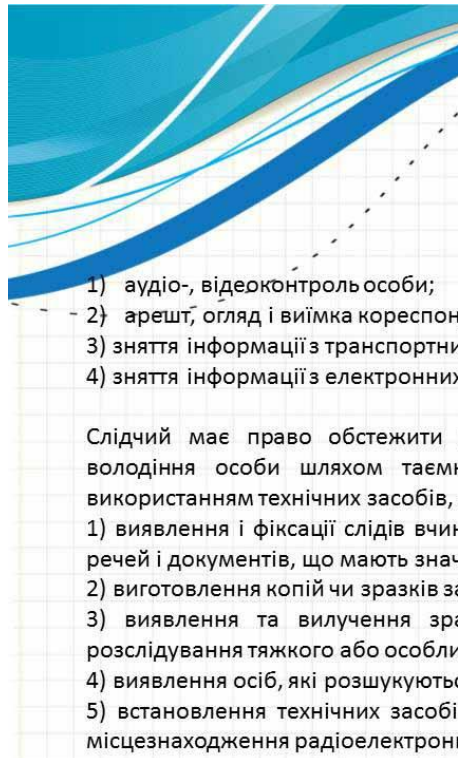
Відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав громадян та основоположних свобод та практику Європейського Суду як джерело права (ст. 17).

Слайд 36

ТЕМА № 5. РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА ВІДПОВІДНО ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ: НОВЕЛИ ТА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ

Прийнятий 13.04.2013р. Кримінальний процесуальний кодекс України суттєво модернізував порядок здійснення кримінального провадження, запровадив низку нових інститутів, до яких слід віднести інститут слідчого судді, заходів забезпечення кримінального провадження, негласних слідчих(розшукових) дій, укладення угод тощо.

Слідчий суддя - суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому статтею 247 КПК України (розгляд клопотань щодо негласних слідчих (розшукових) дій), - голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя. Слідчий суддя (слідчі судді) у суді першої інстанції обирається зборами суддів зі складу суддів цього суду

Негласні слідчі (розшукові) дії - це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим КПК України. Різновидами втручання в приватне спілкування є:

- 1) аудіо-, відеоконтроль особи;
- 2) арешт, огляд і виїмка кореспонденції;
- 3) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж;
- 4) зняття інформації з електронних інформаційних систем.

Слідчий має право обстежити публічно недоступні місця, житло чи інше володіння особи шляхом таємного проникнення в них, у тому числі з використанням технічних засобів, з метою:

- 1) виявлення і фіксації слідів вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, речей і документів, що мають значення для їх досудового розслідування;
- 2) виготовлення копій чи зразків зазначених речей і документів;
- 3) виявлення та вилучення зразків для дослідження під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину;
- 4) виявлення осіб, які розшукуються;
- 5) встановлення технічних засобів аудіо-, відеоконтролю особи. Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу.

Слідчий має право проводити

- Спостереження за особою, річчю або місцем.
- Моніторинг банківських рахунків.
- Аудіо-, відеоконтроль місця.
- Контроль за вчиненням злочину.
- Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.
- Негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження.
- Використання конфіденційного співробітництва.

Слайд 39

Кримінальне провадження в суді першої інстанції здійснюється професійним суддею одноособово, крім випадків, встановлених законом

кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років, здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів.

- Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, здійснюється колегіально судом у складі трьох професійних суддів, а за клопотанням обвинуваченого - судом присяжних у складі двох професійних суддів та трьох присяжних.

- Кримінальне провадження стосовно кількох обвинувачених розглядається судом присяжних стосовно всіх обвинувачених, якщо хоча б один з них заявив клопотання про такий розгляд.

Слайд 40

Кримінальне провадження в апеляційному порядку здійснюється колегіально судом у складі не менше трьох професійних суддів, при цьому кількість суддів має бути непарною.

Кримінальне провадження в касаційному порядку здійснюється колегіально судом у складі не менше трьох професійних суддів, при цьому кількість суддів має бути непарною.

- Кримінальне провадження у Верховному Суді України здійснюється колегіально.

- Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами здійснює суд у такому самому кількісному складі, в якому вони були ухвалені (одноособово або колегіально).

Слайд 41

Кримінальне провадження стосовно Президента України, повноваження якого припинено, Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України, перших заступників та заступників міністрів, народних депутатів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Директора Національного антикорупційного бюро України, членів Національного агентства з питань запобігання корупції, Генерального прокурора України, його першого заступника чи заступника, Голови Конституційного Суду України, його заступника чи судді Конституційного Суду України, Голови Верховного Суду України, його першого заступника, заступника чи судді Верховного Суду України, голів вищих спеціалізованих судів, їх заступників чи суддів вищих спеціалізованих судів, Голови Національного банку України, його першого заступника чи заступника, осіб, посади яких віднесено до першої категорії посад державних службовців, а також щодо обвинувачення у вчиненні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України, здійснюється:

- **в суді першої інстанції**
- *колегіально судом у складі трьох професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років, а у разі здійснення кримінального провадження щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі, за клопотанням обвинуваченого - судом присяжних у складі двох професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років, та трьох присяжних;*

Слайд 42

- **в апеляційному порядку**

- **колегіально судом у складі п'яти професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше семи років;**

- **в касаційному порядку**

- **колегіально судом у складі семи професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше десяти років.**

Слайд 43

Дисциплінарне провадження - це процедура розгляду звернення з метою встановлення обставин, що можуть бути підставою дисциплінарної відповідальності судді

Право на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, має будь-яка особа. Громадяни здійснюють зазначене право особисто або через адвоката, юридичні особи - через адвоката, органи державної влади та органи місцевого самоврядування - через своїх представників.

Слайд 44

- 7) затверджує порядок проходження спеціальної підготовки кандидатів на посаду судді;
- 8) проводить кваліфікаційне оцінювання суддів;
- 9) на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора України приймає рішення про відсторонення судді від посади у зв'язку із притягненням до кримінальної відповідальності;
- 10) розглядає в порядку дисциплінарного провадження звернення стосовно суддів місцевих та апеляційних судів з підстав, визначених статтею 92 Закону;
- 11) приймає рішення за результатами дисциплінарного провадження і за наявності підстав застосовує дисциплінарне стягнення до суддів місцевих та апеляційних судів;
- 12) забезпечує ведення суддівського дос'є;
- 13) бере у межах компетенції участь у міжнародному співробітництві, у тому числі встановлює зв'язки з іноземними закладами, установами та організаціями, проектами міжнародної технічної допомоги, є бенефіціаром міжнародної технічної допомоги, головним розпорядником міжнародної допомоги від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій;
- 14) здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Слайд 45

Скарга (заява) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, подається у письмовій формі та повинна містити такі відомості:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) заявника, його місце проживання (перебування) або місцезнаходження, поштовий індекс, номери засобів зв'язку;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові та посада судді (суддів), на дії якого (яких) скаржиться заявник;
- 3) конкретні відомості про наявність у поведінці судді ознак дисциплінарного правопорушення, що відповідно до частини першої статті 92 може бути підставою дисциплінарної відповідальності судді;
- 4) посилання на фактичні дані (свідчення, докази), що підтверджують зазначені заявником відомості.

Скарга (заява) підписується заявником із зазначенням дати її підписання.

Дисциплінарну справу щодо судді не може бути порушено за заявою чи повідомленням, що не містять відомостей про наявність ознак дисциплінарного проступку судді, а також за анонімними заявами та повідомленнями.

Слайд 46

Дисциплінарне провадження щодо судді здійснюють:

- Вища кваліфікаційна комісія суддів України
 - Вища рада юстиції
-
- - щодо суддів місцевих та апеляційних судів
 - - щодо суддів вищих спеціалізованих судів та суддів Верховного Суду України

Слайд 47

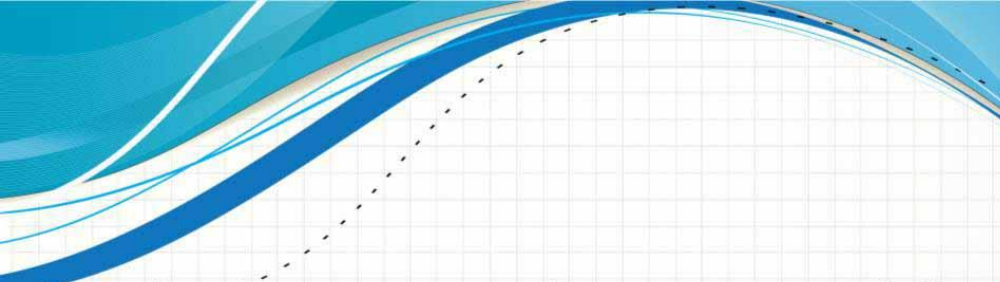

Під час здійснення перевірки член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, має право:

- знайомитися з матеріалами судових справ,
- робити з них копії,
- опитувати суддів та інших осіб, яким відомі обставини вчинення діяння, що має ознаки дисциплінарного правопорушення,
- отримувати за письмовим запитом від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадян та їх об'єднань необхідну для проведення перевірки інформацію

Строк надання інформації на запит - протягом десяти днів з дня його отримання

Слайд 48

Дисциплінарне стягнення до судді застосовується **не пізніше трьох років** із дня вчинення проступку без урахування часу тимчасової непрацездатності або перебування судді у відпустці.

У разі якщо рішенням Європейського суду з прав людини встановлені факти, які можуть бути підставою для застосування дисциплінарного стягнення до судді, зазначений строк обраховується з дня набуття таким рішенням Європейського суду з прав людини статусу остаточного.

До суддів може застосовуватися дисциплінарне стягнення у виді:

- 1) попередження;
- 2) догани - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця;
- 3) суворої догани - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців;
- 4) тимчасового (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді та обов'язковим направленням судді до Національної школи суддів України для проходження курсу підвищення кваліфікації, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та подальшим кваліфікаційним оцінюванням для підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді;
- 5) переведення судді до суду нижчого рівня;
- 6) висновку про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади з підстав порушення присяги

Оскарження

- Суддя місцевого чи апеляційного суду може оскаржити рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення його до дисциплінарної відповідальності до Вищої ради юстиції або до суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України, **не пізніше одного місяця з дня вручення йому чи отримання ним поштою копії рішення.**
- Скарга до Вищої ради юстиції подається суддею через Вищу кваліфікаційну комісію суддів України.
- Вища кваліфікаційна комісія суддів України **не пізніш як у триденний строк після отримання скарги** надсилає її разом із матеріалами дисциплінарної справи до Вищої ради юстиції. Розгляд скарг Вищою радою юстиції здійснюється в порядку, визначеному Законом України «Про Вищу раду юстиції».

Слайд 51

Тема № 7. Умисна або внаслідок недбалості незаконна відмова в доступі до правосуддя (у тому числі незаконна відмова в розгляді по суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги тощо) або інше істотне порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що унеможливило учасниками судового процесу реалізацію наданих їм процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків або призвело до порушення правил підсудності чи підвідомчості

Видатний юрист І. Я. Фойницький, один із ідеологів судової реформи другої половини ХІХ ст., вважав, що важливим завданням державної влади є обов'язок «доставити» правосуддя населенню. Значущість цієї державної функції він обґрунтовував тим, що саме вона зумовлює життєздатність судочинства в його взаємодії з іншими видами державної діяльності. Учений окремо наголошував, що кожен громадянин повинен легко і швидко знаходити суд, до якого він бажає звернутися.

Слайд 52

Загальна декларація прав людини, що встановлює: «Кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом» (ст. 8). За ст. 10 цього документа, кожна людина для визначення її прав та обов'язків і для встановлення обґрунтованості пред'явленого їй кримінального обвинувачення має право на основі повної рівності на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом

Слайд 53

Ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські й політичні права 1966 р., згідно з якою кожен має право при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого йому, або при визначенні його прав та обов'язків у будь-якому цивільному процесі на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону.

Для забезпечення реалізації права на судовий захист Пакт передбачає низку гарантій: а) рівність усіх перед судами і трибуналами (п. 1 ст. 14);

б) обов'язок кожної держави-учасниці забезпечити будь-якій особі, права і свободи якої порушено, ефективний засіб правового захисту, навіть якщо порушення було допущено особами, що діяли в офіційному статусі (п. 3 ст. 2);

в) обов'язок кожної особи-учасниці забезпечити застосування компетентними органами влади відповідних засобів правового захисту (п. 3 ст. 2)

Слайд 54

Наступною групою міжнародних норм універсального характеру, які забезпечують право на справедливий судовий розгляд із дотриманням процесуальних гарантій такого суду, є норми Женевських конвенцій про захист жертв війни і Додаткових протоколів до них (статті 71–73 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни; статті 84, 86, 99, 103, 105, 106 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими; ст. 49 Женевської конвенції про покращення становища поранених і хворих у діючих арміях; п. 4 ст. 75 Додаткового протоколу, який стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів; пп. 2 і 3 ст. 6 Додаткового протоколу, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру)

Слайд 55

Відповідно до прецедентної практики Європейського Суду з прав людини «судами» вважаються органи, що здійснюють юрисдикційні повноваження, тобто які уповноважені виносити шляхом застосування норм права згідно з певною процедурою обов'язкові для виконання юридичні рішення за спорами між носіями прав та обов'язків.

Прецедентами встановлено, що «суд» (у значенні ст. 6 Конвенції) повинен задовольняти таким вимогам:

- 1) його створення й формування складу відповідно до закону;
- 2) достатня тривалість строку повноважень суддів, їх незмінюваність протягом цього строку;
- 3) його незалежність і неупередженість;
- 4) публічний характер функціонування суду;
- 5) контроль за судовою владою з боку суспільства;
- 6) визнання юридичної обов'язковості рішень суду, заборона їх зміни позасудовими способами;
- 7) обґрунтованість і вмотивованість судових рішень;
- 8) наявність судової процедури, яка забезпечувала б достатню гарантію справедливого рішення в кожному конкретному випадку

Слайд 56

У справі «Філіс проти Греції» позивач (інженер за фахом) стверджував, що внаслідок дій Грецького королівського наказу про надання одній із професійних асоціацій виключної компетенції звертатися з питанням про судовий розгляд із метою стягнення заробітної плати, яка має виплачуватися інженерам, він був позбавлений можливості порушити позов самостійно, чим було порушено його право на доступ до суду. Суд погодився з цими аргументами

Слайд 57

У справі «Святі монастирі проти Греції» декілька монастирів не підписали угоди, укладеної іншими монастирями й церквами з Грецькою державою про передачу їй прав власності на нерухомість, що їм належить, і про дозвіл оскаржувати подальші обмеження на користування власністю, яка залишилася після передачі права на неї, тільки тим церковним органам, що є сторонами угоди. Цим вони поставили під сумнів законність неможливості оскарження такої передачі прав власності або подальших рішень про користування нею. Одночасно монастирі, які не стали сторонами угоди, у питаннях захисту своїх прав щодо власності, що не може бути передана державі, були повністю залежні від грецької православної церкви. Визнавши це порушенням прав монастирів, Суд зробив зауваження, що перед бачене грецьким законодавством позбавлення останніх будь-якої подальшої можливості подати скаргу до компетентного суду на Грецьку державу, на третіх осіб чи грецьку церкву щодо їх прав власності або взяти участь у такому судовому розгляді порушує саму сутність права на доступ до суду

Слайд 58

На думку Європейського суду з прав людини, виконання судового рішення має бути захищене як складова частина доступу до суду у світлі вимог ст. 6 Конвенції. Суд надав змістовне обґрунтування цієї позиції у справі **«Хорнсбі проти Греції»**, зазначивши, що «згідно зі сталою практикою п. 1 ст. 6 гарантує кожній особі розгляд судом спорів щодо її цивільних прав та обов'язків; таким чином реалізується «право на суд», важливим аспектом якого є право на доступ до суду. Але це право стало б ілюзорним, якщо б правова система держави дозволяла, щоб кінцеве, обов'язкове судове рішення залишалось надієвим щодо збитків однієї зі сторін.

Слайд 59

Тема № 8. Умисне або внаслідок недбалості незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору

Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів. Належними є докази, які прямо чи непрямо підтверджують існування чи відсутності обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів

Слайд 60

Суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини і основоположних свобод, зокрема, такі діяння:

- 1) здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов;
- 2) отримання доказів внаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження або погрози застосування такого поводження;
- 3) порушення права особи на захист;
- 4) отримання показань чи пояснень від особи, яка не була повідомлена про своє право відмовитися від давання показань та не відповідати на запитання, або їх отримання з порушенням цього права;
- 5) порушення права на перекресний допит.

Слайд 61

Суд вирішує питання допустимості доказів під час їх оцінки в нарадчій кімнаті під час ухвалення судового рішення.

У разі встановлення очевидної недопустимості доказу під час судового розгляду суд визнає цей доказ недопустимим, що тягне за собою неможливість дослідження такого доказу або припинення його дослідження в судовому засіданні, якщо таке дослідження було розпочате.

Сторони кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, мають право під час судового розгляду подавати клопотання про визнання доказів недопустимими, а також наводити заперечення проти визнання доказів недопустимими.

Слайд 62

Тема № 9. Умисне або внаслідок недбалості порушення засад гласності і відкритості судового процесу

- Відповідно до частини третьої статті 129 Конституції України гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами належать до основних засад судочинства.
- Частина перша статті 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права і пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод гарантують кожному право на відкритий (публічний) судовий розгляд і прилюдне проголошення судових рішень. Відкритий характер судочинства, про який йдеться у пункті 1 статті 6 Конвенції, захищає сторін від таємного здійснення правосуддя поза контролем з боку громадськості; він служить одним зі способів забезпечення довіри до судів. Забезпечуючи прозорість правосуддя, він сприяє досягненню цілей пункту 1 статті 6 Конвенції, а саме, справедливості судового розгляду.

Слайд 63

З одного боку, судочинство має бути швидким, справедливим, вільним від стороннього впливу. На необхідність цього є пряма вказівка в ст.6 Конвенції.

З іншого боку, правосуддя має здійснюватись публічно, оскільки існує необхідність громадського контролю над діяльністю судів. Ця вимога також безпосередньо закріплена в ст. 6 Конвенції.

Європейський Суд у своїх рішеннях неодноразово вказував на те, що забезпечення відкритості судового розгляду становить основоположний принцип, закріплений у п. 1 ст. 6 Конвенції. Публічний характер судового розгляду, на думку Суду, захищає його учасників від небезпеки відправлення правосуддя в умовах секретності, без будь-якого громадського спостереження; публічний характер судового розгляду є одним із засобів утвердження довіри до судів серед населення; здійснення правосуддя і, зокрема, судовий процес набувають легітимності завдяки гласності

Слайд 64

У прецедентній практиці Європейського Суду одним з «базових» в плані визначення стандартів реалізації засади судочинства є рішення у справі «Ріпан проти Австрії». У вказаному рішенні наводяться досить конкретні вимоги щодо організаційного забезпечення відкритості судового розгляду.

На думку Суду, *судовий розгляд задовольняє вимогу щодо публічності лише у тому разі, якщо громадськість може отримати інформацію про день і місце його проведення і якщо публіка може цього місця легко дістатися.*

У багатьох випадках цим умовам задовольнятиме той простий факт, що слухання проводяться в звичайній залі судових засідань, до того ж достатньо великій для розміщення глядачів. В той же час, Європейський Суд зауважив, що проведення судового процесу за межами звичайної зали суду, а надто десь у такому місці, як тюрма, куди широкий загал взагалі не має доступу, серйозно перешкоджатиме його публічності.

Тема № 10. Умисне або внаслідок недбалості порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості

Статті 14 та 26 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права.

Всі особи є рівними перед судами і трибуналами. Кожен має право при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого йому, або при визначенні його права та обов'язків у будь-якому цивільному процесі на справедливий і публічний розгляд

справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону. Преса і публіка можуть не допускатися на весь судовий розгляд або частину його з міркувань моралі, громадського порядку чи державної безпеки в демократичному суспільстві, або коли того вимагають інтереси приватного життя сторін, або - в тій мірі, в якій це, на думку суду, є строго необхідним, - при

особливих обставинах, коли публічність порушувала б інтереси правосуддя

Стаття 14 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод («Заборона дискримінації»). *Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою - статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою.*

Стаття 1 протоколу № 12 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод («Загальна заборона дискримінації»). *Здійснення будь-якого передбаченого законом права забезпечується без дискримінації за будь-якою ознакою, наприклад за ознакою статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національної меншини, майнового стану, народження або за іншою ознакою.*

Слайд 67

Суддя має усвідомлювати і уявляти собі різноманітність суспільства та різницю, що випливає з багатьох джерел, включаючи, поміж інших, расову належність, колір шкіри, стать, релігію, національне походження, касту, непрацездатність, вік, сімейний стан, сексуальну орієнтацію, соціально-економічний стан та інші подібні причини ("підстави, що не стосуються справи").

При виконанні своїх судових обов'язків суддя не повинен словами чи поведінкою демонструвати прихильність чи упередженість до будь-якої особи чи групи осіб, керуючись причинами, що не стосуються справи.

Суддя виконує судові функції, належним чином враховуючи інтереси всіх осіб, а саме сторін у справі, свідків, адвокатів, співробітників суду та колег по суду, не розрізняючи осіб на підставах, що не є суттєвими для належного відправлення таких функцій.

Слайд 68

Тема № 11. Умисне або внаслідок недбалості незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу.

Право на захист належить до загальновизнаних принципів міжнародного права й розглядається як необхідна умова забезпечення права на справедливий судовий розгляд. Право підозрюваного (обвинуваченого), виправданого, засудженого на захист - це сукупність наданих йому законом повноважень для спростування підозри або обвинувачення, пом'якшення покарання, а також захисту своїх особистих інтересів. Забезпечення підозрюваному, обвинуваченому, засудженому, виправданому права на захист є однією з основних засад судочинства в Україні (ст. 59, ч.2 ст. 63, п. 6 ч. 3 ст. 129 Конституції України, ст. 20 КПК України).

Слайд 69

Право на захист включає в себе як право захищатися від підозри та обвинувачення, так і право захищати свої особисті і майнові інтереси.

Воно забезпечується тим, що закон:

- а) наділяє обвинуваченого цілим комплексом процесуальних прав, використання яких дозволяє йому особисто захищатися від підозри й обвинувачення у вчиненні злочину;
- б) надає йому право скористатися допомогою захисника, а в окремих випадках визнає участь захисника в справі обов'язковою;
- в) покладає на слідчі органи, прокурора і суд обов'язок роз'яснити обвинуваченому його процесуальні права (статті 53, 277, 345 КПК) і забезпечити можливість здійснення цих прав і захисту від підозри й обвинувачення.

Слайд 70

Гарантіями права підозрюваного (обвинуваченого) на захист є, зокрема:

- презумпція невинуватості, включаючи покладання тягаря доказування на обвинувача і тлумачення сумнівів на користь підозрюваного (обвинуваченого);
- правило про недопустимість доказів;
- правило про недопустимість погіршення правового становища виправданого, засудженого;
- норми, що забезпечують свободу оскарження в апеляційному й касаційному порядку вироку та інших судових рішень.

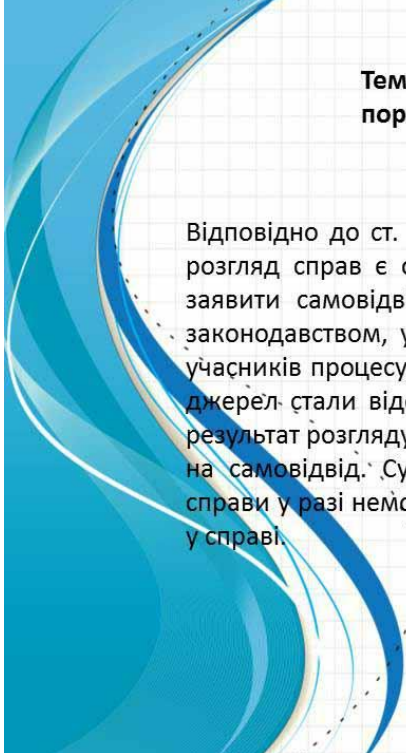
Слайд 71

Європейський Суд з прав людини сформулював ряд положень, згідно з якими відмова затриманому в доступі до адвоката впродовж першого часу допитів поліцією у ситуації, коли праву на захист могло бути завдано непоправної шкоди (якою б не була підстава такої відмови), є несумісним із правами обвинуваченого, передбаченими п.п. «с» ч. 3 ст. 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод (рішення у справах **«Мюррей проти Об'єднаного Королівства» від 8 лютого 1996 року, «Балицький проти України» від 3 листопада 2011 року, «Григор'єв проти України» від 15 травня 2012 року**).

Слайд 72

При цьому під обвинуваченням у сенсі ст. 6 Конвенції Європейський Суд з прав людини розуміє не лише офіційне повідомлення про обвинувачення, а й інші заходи, пов'язані з підозрою у вчиненні злочину, які спричиняють серйозні наслідки або істотним чином позначаються на становищі підозрюваного, тобто вважає необхідним виходити зі змістовного, а не формального розуміння обвинувачення (рішення у справі **«Девеєр проти Бельгії» від 27 лютого 1980 року; «Екле проти ФРН» від 15 липня 1982 року, «Фоті та інші проти Італії» від 10 грудня 1982 року**).

Слайд 73

Тема № 12. Умисне або внаслідок недбалості порушення правил щодо відводу (самовідводу).

Відповідно до ст. 15 Кодексу суддівської етики, неупереджений розгляд справ є основним обов'язком судді. Суддя має право заявити самовідвід у випадках, передбачених процесуальним законодавством, у разі наявності упередженості щодо одного з учасників процесу, а також у випадку, якщо судді з його власних джерел стали відомі докази чи факти, які можуть вплинути на результат розгляду справи. Суддя не повинен зловживати правом на самовідвід. Суддя заявляє самовідвід від участі в розгляді справи у разі неможливості ухвалення ним об'єктивного рішення у справі.

Слайд 74

Обставини, що виключають участь слідчого судді, судді або присяжного в кримінальному провадженні (ст. 75 КПК України)

- 1) Слідчий суддя, суддя або присяжний не може брати участь у кримінальному провадженні:
 - 1) якщо він є заявником, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем, близьким родичем чи членом сім'ї слідчого, прокурора, підозрюваного, обвинуваченого, заявника, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача;
 - 2) якщо він брав участь у цьому провадженні як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, слідчий, прокурор, захисник або представник;
 - 3) якщо він особисто, його близькі родичі чи члени його сім'ї заінтересовані в результатах провадження;
 - 4) за наявності інших обставин, які викликають сумнів у його неупередженості;
 - 5) у випадку порушення встановленого частиною третьою статті 35 цього Кодексу порядку визначення слідчого судді, судді для розгляду справи

Слайд 75

Порядок вирішення питання про відвід

1. У разі заявлення відводу слідчому судді або судді, який здійснює судове провадження одноособово, його розглядає інший суддя цього ж суду, визначений у порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу. У разі заявлення відводу одному, кільком або всім суддям, які здійснюють судове провадження колегіально, його розглядає цей же склад суду.
2. Усі інші відводи під час досудового розслідування розглядає слідчий суддя, а під час судового провадження - суд, який його здійснює.
3. При розгляді відводу має бути вислухана особа, якій заявлено відвід, якщо вона бажає дати пояснення, а також думка осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Питання про відвід вирішується в нарадчій кімнаті вмотивованою ухвалою слідчого судді, судді (суду). Заява про відвід, що розглядається судом колегіально, вирішується простою більшістю голосів.

Слайд 76

Тема № 13. Безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень

Відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (РІМ, 4.ХІ.1950), яка згідно з частиною першою статті 9 Конституції України є частиною національного законодавства України, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Слайд 77

Матеріали судової практики свідчать про те, що основними причинами порушення процесуальних строків є недоліки в діяльності судів, пов'язані насамперед із незадовільною організацією судового процесу. Є випадки, коли всупереч вимогам процесуальних законів і без будь-яких підстав для цього цивільні справи та кримінальні провадження призначаються до судового розгляду з порушенням передбачених законодавством строків.

Внаслідок недоліків, допущених при підготовці цивільних справ до судового розгляду, недостатнього вивчення матеріалів досудового розслідування при підготовчому провадженні, несвоєчасного повідомлення учасників судового процесу та інших суб'єктивних причин розгляд справ неодноразово відкладається. При цьому в судових рішеннях не завжди наводяться мотиви відкладення, зазначається дата нового розгляду.

Нерідко поверховий розгляд цивільних справ і матеріалів кримінального провадження, ігнорування норм матеріального та процесуального права призводить не лише до скасування судових рішень в апеляційному чи касаційному порядку, але і до істотного порушення строків прийняття рішення по суті провадження, а при провадженні справ про адміністративні правопорушення - до закриття провадження внаслідок закінчення строків притягнення до адміністративної відповідальності.

Слайд 78

Пленум Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 14.10.2014р. зазначає, що *порушення строків розгляду справ зумовлюють і такі негативні фактори, як значне навантаження, перш за все на суддів першої інстанції, незадовільне матеріально-технічне забезпечення судів, недоліки в роботі підрозділів органів внутрішніх справ, несвоєчасне виконання ухвал суду про привід осіб у кримінальному провадженні і у справах про адміністративні правопорушення, неможливість забезпечити участь адвокатів у судових процесах, тривалість часу, необхідного для доставки судових повісток про дату судового засідання, тощо.*

Слайд 79

У кримінальному провадженні враховується як період досудового розслідування, так і період судового розгляду і апеляційного провадження.

При цьому перебіг строків у кримінальному провадженні починається з часу, коли особі повідомлено про підозру, або з моменту затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, а закінчується у момент, коли вирок набрав законної сили або кримінальне провадження закрито в цілому чи щодо конкретної особи.

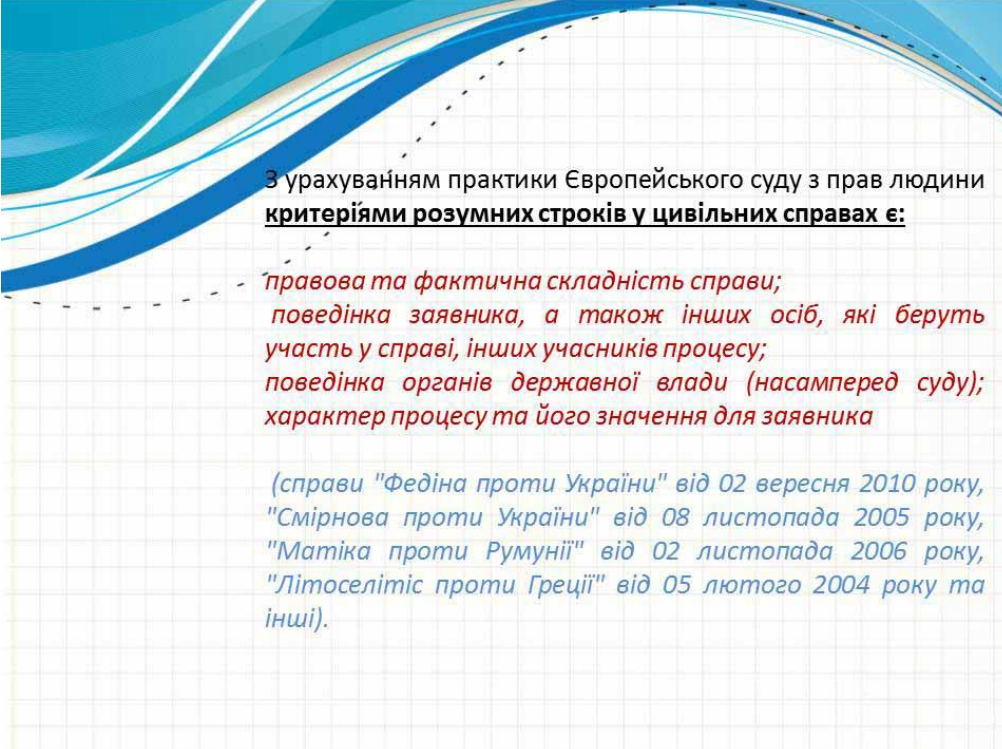
Перебіг строків судового розгляду у цивільних справах починається з часу надходження позовної заяви до суду, а закінчується ухваленням остаточного рішення у справі, якщо воно не на користь особі (справа "Скопелліті проти Італії" від 23 листопада 1993 року), або виконанням рішення, ухваленого на користь особи (справа "Папахелас проти Греції" від 25 березня 1999 року).

Слайд 80

Згідно зі статтею 6 Конвенції виконання судового рішення є складовою частиною судового розгляду, завершальною стадією судового провадження.

У зв'язку із цим під час розгляду питань про відстрочку, розстрочку, зміну чи встановлення способу і порядку виконання рішення, а також під час розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби судам необхідно дотримуватися вимог Конвенції щодо виконання судового рішення упродовж розумного строку (справи "Горнсбі проти Греції" від 19 березня 1997 року, "Ромашов проти України" від 27 липня 2004 року, "Дубенко проти України" від 11 січня 2005 року, "Нечипорук і Йонкало проти України" від 21 квітня 2011 року та інші).

Слайд 81

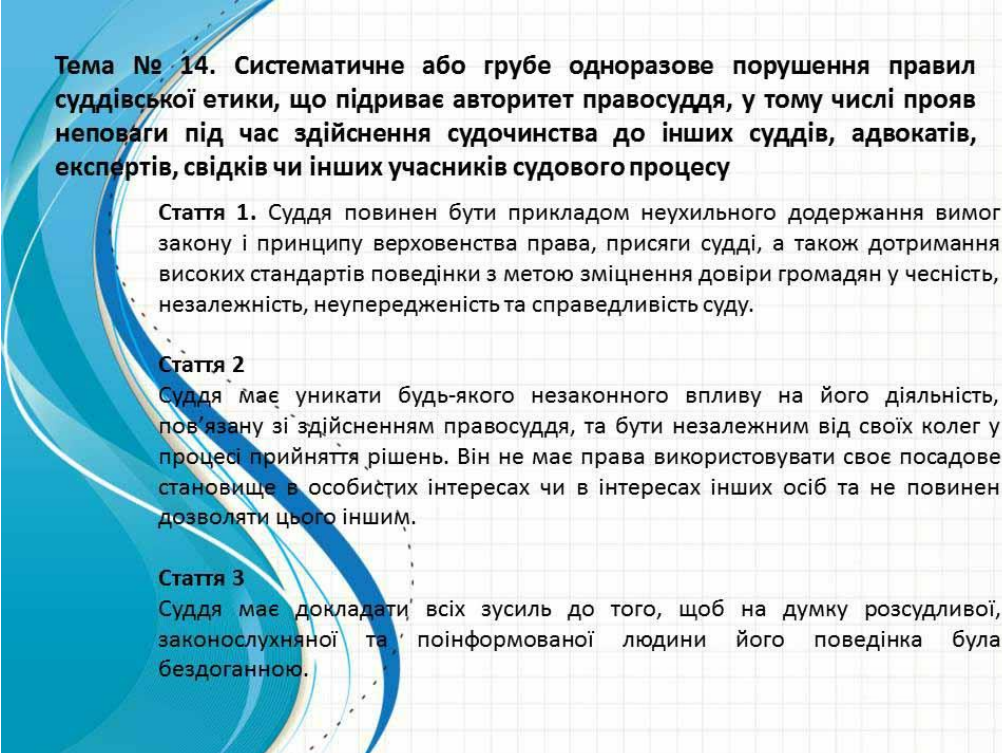

З урахуванням практики Європейського суду з прав людини **критеріями розумних строків у цивільних справах є:**

- правова та фактична складність справи;*
- поведінка заявника, а також інших осіб, які беруть участь у справі, інших учасників процесу;*
- поведінка органів державної влади (насамперед суду);*
- характер процесу та його значення для заявника*

(справи "Федіна проти України" від 02 вересня 2010 року, "Смірнова проти України" від 08 листопада 2005 року, "Матіка проти Румунії" від 02 листопада 2006 року, "Літоселітіс проти Греції" від 05 лютого 2004 року та інші).

Слайд 82

Тема № 14. Систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя, у тому числі прояв неповаги під час здійснення судочинства до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу

Стаття 1. Суддя повинен бути прикладом неухильного додержання вимог закону і принципу верховенства права, присяги судді, а також дотримання високих стандартів поведінки з метою зміцнення довіри громадян у чесність, незалежність, неупередженість та справедливість суду.

Стаття 2
Суддя має уникати будь-якого незаконного впливу на його діяльність, пов'язану зі здійсненням правосуддя, та бути незалежним від своїх колег у процесі прийняття рішень. Він не має права використовувати своє посадове становище в особистих інтересах чи в інтересах інших осіб та не повинен дозволяти цього іншим.

Стаття 3
Суддя має докладати всіх зусиль до того, щоб на думку розсудливої, законослухняної та поінформованої людини його поведінка була бездоганною.

Слайд 83

Стаття 4

Порушення правил етичної поведінки, встановлених цим Кодексом, не можуть самі по собі застосовуватися як підстави для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності та визначати ступінь їх вини.

Стаття 5

Незалежність судді під час здійснення правосуддя є передумовою дії принципу верховенства права та невід'ємною складовою справедливого суду.

Стаття 6

Суддя повинен виконувати свої професійні обов'язки незалежно, виходячи виключно з фактів, установлених на підставі власної оцінки доказів, розуміння закону, верховенства права, що є гарантією справедливого розгляду справи в суді, не зважаючи на будь-які зовнішні впливи, стимули, загрози, втручання або публічну критику.

Стаття 7

Суддя повинен старанно й неупереджено виконувати покладені на нього обов'язки та вживати заходів для поглиблення своїх знань та вдосконалення практичних навичок.

Слайд 84

Стаття 8

Суддя повинен здійснювати судочинство в межах та порядку, визначених процесуальним законом, і виявляти при цьому тактовність, ввічливість, витримку й повагу до учасників судового процесу та інших осіб.

Стаття 9

Суддя під час здійснення правосуддя не повинен допускати проявів неповаги до людини за ознаками раси, статі, національності, релігії, політичних поглядів, соціально- економічного становища, фізичних вад тощо та дозволяти цього іншим.

Стаття 10

Суддя повинен виконувати обов'язки судді безсторонньо і неупереджено та утримуватися від поведінки, будь-яких дій або висловлювань, що можуть призвести до виникнення сумнівів у рівності професійних суддів, народних засідателів та присяжних при здійсненні правосуддя.

Стаття 11

Суддя повинен проявляти повагу до права на інформацію про судовий розгляд та не допускати порушення принципу гласності процесу. Суддя у визначеному законом порядку надає засобам масової інформації можливість отримувати інформацію, не допускаючи при цьому порушення прав і свобод громадян, приниження їх честі й гідності, а також авторитету правосуддя.

Стаття 12

Суддя не може робити публічних заяв, коментувати в засобах масової інформації справи, які перебувають у провадженні суду, та піддавати сумніву судові рішення, що набрали законної сили. Суддя не має права розголошувати інформацію, що стала йому відома у зв'язку з розглядом справи.

Стаття 13

Суддя, що перебуває на адміністративній посаді в суді, повинен утримуватися від поведінки, дій або висловлювань, які можуть призвести до виникнення сумнівів у єдиному статусі суддів і в те, що професійні судді здійснюють колективне вирішення питань організації роботи суду.

Стаття 14

Суддя повинен уникати позапроцесуальних взаємовідносин з одним із учасників процесу або його представником у справі за відсутності інших учасників процесу.

Стаття 15

Неупереджений розгляд справ є основним обов'язком судді. Суддя має право заявити самовідвід у випадках, передбачених процесуальним законодавством, у разі наявності упередженості щодо одного з учасників процесу, а також у випадку, якщо судді з його власних джерел стали відомі докази чи факти, які можуть вплинути на результат розгляду справи. Суддя не повинен зловживати правом на самовідвід. Суддя заявляє самовідвід від участі в розгляді справи у разі неможливості ухвалення ним об'єктивного рішення у справі.

ПОЗАСУДОВА ПОВЕДІНКА СУДДІ

- **Стаття 16**
- Суддя не може належати до політичних партій і професійних спілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої. Суддя повинен надавати пріоритет здійсненню правосуддя над усіма іншими видами діяльності.
- **Стаття 17**
- Суддя має право брати участь у громадській діяльності, публічних заходах, якщо вони не завдають шкоди його статусу, авторитету суду і не можуть вплинути на здійснення правосуддя, проте повинен уникати взаємовідносин, які можуть вплинути на незалежність та неупередженість судді.
- **Стаття 18**
- Суддя повинен бути обізнаним про свої майнові інтереси та вживати розумних заходів для того, щоб бути обізнаним про майнові інтереси членів своєї сім'ї.
- **Стаття 19**
- Суддя повинен враховувати, що сімейні, соціальні взаємовідносини чи будь-які інші стосунки та втручання з боку органів державної влади не мають впливати на поведінку судді чи ухвалення судових рішень.
- **Стаття 20**
- Участь судді у соціальних мережах, Інтернет-форумах та застосування ним інших форм спілкування в мережі Інтернет є допустимими, проте суддя може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету судді та судової влади.

Слайд 87

Тема № 15. Умисне або у зв'язку з очевидною недбалістю допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод

Пріоритет прав і свобод людини на початку ХХІ ст. є доктринальною аксіомою та системо утворюючим принципом, що конструює основи правопорядків демократичних правових держав сучасності. Більшість держав об'єднали зусилля для вироблення критеріїв визначення обсягу і змісту прав людини, засобів їх забезпечення та захисту, створивши потужну наднаціональну систему відповідних механізмів в рамках ООН, РЄ, ЄС тощо.

Рівень забезпечення та захисту прав людини є основним критерієм оцінки демократичності сучасної держави, країни, які повертаються до правової сім'ї, де сповідаються загальнолюдські цінності, мають виконати низку заходів з приведення у відповідність внутрішньодержавної практики забезпечення прав і свобод людини із загально цивілізаційними стандартами.

Слайд 88

Право кожного на життя охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання.

Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність.

Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним.

Кожен, хто є потерпілим від арешту або затримання, здійсненого всупереч положенням цієї статті, має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування.

Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Тема № 16. Розголошення суддею таємниці, що охороняється законом, у тому числі таємниці нарадчої кімнати, або інформації, що стала відомою судді під час розгляду справи у закритому судовому засіданні

- Відповідно до Кдексу суддівської етики (ст. 12), суддя не може робити публічних заяв, коментувати в засобах масової інформації справи, які перебувають у провадженні суду, та піддавати сумніву судові рішення, що набрали законної сили. Суддя не має права розголошувати інформацію, що стала йому відома у зв'язку з розглядом справи.
- Згідно зі ст. 27 КПК України, Кримінальне провадження в судах усіх інстанцій здійснюється відкрито.
- Слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини лише у випадках: 1) якщо обвинуваченим є неповнолітній; 2) розгляду справи про злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; 3) необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи; 4) якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом; 5) необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

Особисті записи, листи, зміст особистих телефонних розмов, телеграфних та інших повідомлень можуть бути оголошені у відкритому судовому засіданні, якщо слідчий суддя, суд не прийме рішення про їх дослідження у закритому судовому засіданні на підставі пункту 3 частини другої цієї статті. Кримінальне провадження у закритому судовому засіданні суд здійснює з дотриманням правил судочинства, передбачених цим Кодексом. На судовому розгляді в закритому судовому засіданні можуть бути присутні лише сторони та інші учасники кримінального провадження.

Судове рішення, ухвалене у відкритому судовому засіданні, проголошується прилюдно. Якщо судовий розгляд відбувся у закритому судовому засіданні, судове рішення проголошується прилюдно з пропуском інформації, для дослідження якої проводилося закрите судове засідання та яка на момент проголошення судового рішення підлягає подальшому захисту від розголошення.

Відповідно до ст.367КПК України, під час ухвалення вироку ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який здійснює судовий розгляд. Суд вправі перервати нараду лише для відпочинку з настанням нічного часу. Під час перерви судді не можуть спілкуватися з особами, які брали участь у кримінальному провадженні. Судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення вироку в нарадчій кімнаті.

Слайд 91

Законом України «Про доступ до судових рішень» регулюються відносини щодо забезпечення доступу до судових рішень (рішень, судових наказів, постанов, вироків, ухвал), ухвалених судами загальної юрисдикції, та ведення Єдиного державного реєстру судових рішень. Рішення суду проголошується прилюдно, крім випадків, коли розгляд справи проводився у закритому судовому засіданні. Кожен має право на доступ до судових рішень у порядку, визначеному цим Законом.

Усі судові рішення є відкритими та підлягають оприлюдненню в електронній формі не пізніше наступного дня після їх виготовлення і підписання. Судові рішення також можуть публікуватися в друкованих виданнях із додержанням вимог цього Закону.

Якщо судовий розгляд відбувався у закритому судовому засіданні, судові рішення оприлюднюються з виключенням інформації, яка за рішенням суду щодо розгляду справи у закритому судовому засіданні підлягає захисту від розголошення.

Слайд 92

Доступ до Реєстру

Судові рішення, внесені до Реєстру, є відкритими для безоплатного цілодобового доступу на офіційному веб-порталі судової влади України. Відомості, що не можуть бути розголошені в текстах судових рішень, відкритих для загального доступу

У текстах судових рішень, що відкриті для загального доступу через оприлюднення на офіційному веб-порталі судової влади або офіційне опублікування, не можуть бути розголошені відомості, що дають можливість ідентифікувати фізичну особу. Такі відомості замінюються літерними або цифровими позначеннями.

До відомостей, які не підлягають розголошенню, належать:

- 1) імена (ім'я, по батькові, прізвище) фізичних осіб;
- 2) місце проживання або перебування фізичних осіб із зазначенням адреси, номери телефонів чи інших засобів зв'язку, адреси електронної пошти, ідентифікаційні номери (коди);
- 3) реєстраційні номери транспортних засобів, реєстраційні відомості реєстрів нерухомого майна;
- 4) номери банківських рахунків, номери платіжних карток;
- 5) інша інформація, що дає можливість ідентифікувати фізичну особу.

Слайд 93

Тема № 17. Неповідомлення суддею органам суддівського самоврядування та правоохоронним органам про випадок втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, у тому числі про звернення до нього учасників судового процесу чи інших осіб, включаючи осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з приводу конкретних справ, що перебувають у провадженні судді, якщо таке звернення відбулося в інший, ніж передбачено процесуальним законодавством, спосіб упродовж п'яти днів після того, як йому стало відомо про такий випадок

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13.06.2007 N 8 «Про незалежність судової влади» Незалежність судової влади, її рівність із законодавчою та виконавчою владою є невід'ємними ознаками правової держави, в якій кожен має право на судовий захист своїх прав і свобод.

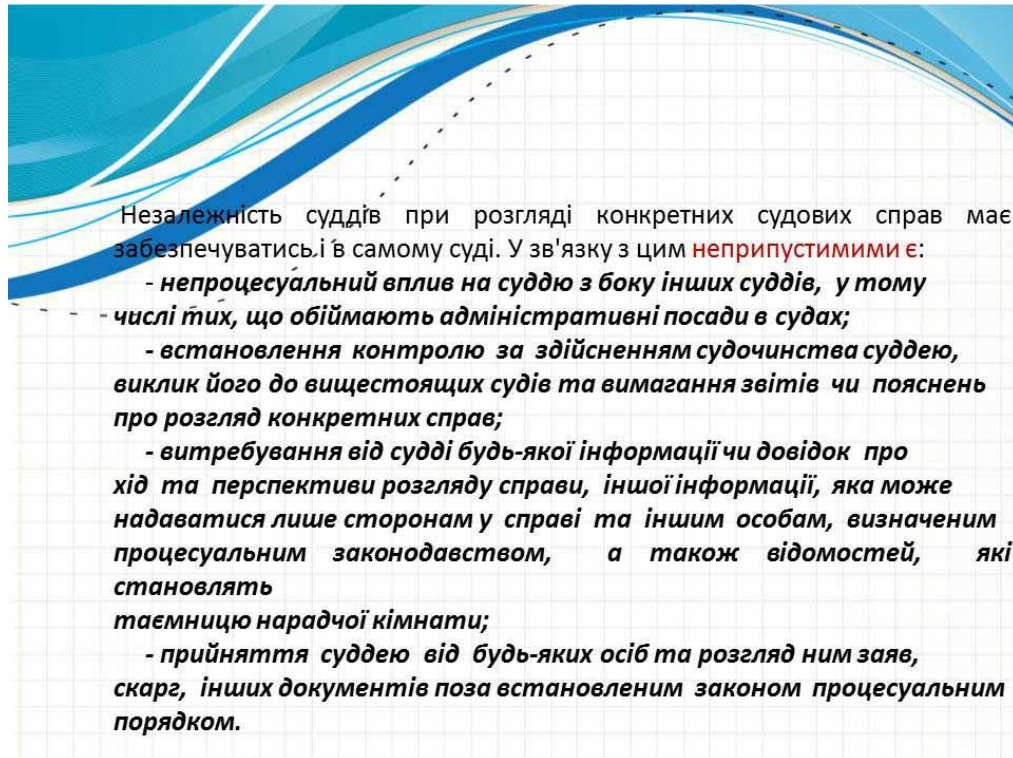
Незалежність судів встановлена в Україні як конституційний принцип організації та функціонування судів з метою забезпечення права осіб на такий захист. Недоторканність суддів не є особистим привілеєм, а як один з елементів статусу суддів має публічно-правове призначення - забезпечити здійснення правосуддя незалежним, неупередженим і справедливим судом.

Слайд 94

На практиці законодавчим органом, органами виконавчої влади, їх посадовими особами ігнорується конституційний принцип поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову. Мають місце спроби втручання в організацію діяльності судів, вирішення конкретних судових справ, перешкоджання здійсненню судами правосуддя на визначених законом засадах, тиск на суддів шляхом погроз, шантажу та іншого протиправного впливу, в тому числі у формі прийняття незаконних нормативно-правових актів та правових актів індивідуальної дії, неправомірного використання суб'єктами влади наданих їм повноважень, а також незаконного аділення деяких державних органів відповідними повноваженнями, що посилює залежність від них судів та суддів.

За наявності підстав вважати, що відбувається посягання на незалежність судді щодо неупередженого вирішення судових справ, він повинен вжити заходів для припинення такого посягання та притягнення винних осіб до встановленої законом відповідальності.

Слайд 95

Незалежність суддів при розгляді конкретних судових справ має забезпечуватись і в самому суді. У зв'язку з цим **неприпустимими є:**

- **непроцесуальний вплив на суддю з боку інших суддів, у тому числі тих, що обіймають адміністративні посади в судах;**
- **встановлення контролю за здійсненням судочинства суддею, виклик його до вищестоящих судів та вимагання звітів чи пояснень про розгляд конкретних справ;**
- **витребування від судді будь-якої інформації чи довідок про хід та перспективи розгляду справи, іншої інформації, яка може надаватися лише сторонам у справі та іншим особам, визначеним процесуальним законодавством, а також відомостей, які становлять таємницю нарадчої кімнати;**
- **прийняття суддею від будь-яких осіб та розгляд ним заяв, скарг, інших документів поза встановленим законом процесуальним порядком.**

Слайд 96

Не допускається постановлення рішень, що передбачають:

- неправомірне обмеження прав, свобод та законних інтересів інших осіб, у тому числі обмеження публічної компетенції державних органів, їх посадових чи службових осіб;
- задоволення вимог осіб, які не є суб'єктами відповідних правовідносин.

Не допускається також постановлення рішень, які спрямовані на завдання шкоди іншим особам, довкіллю, культурній спадщині;

- надають можливості для зловживання правом; порушують моральні засади суспільства;
- зобов'язують до вчинення дій, які не є обов'язковими за законом.

Слайд 97

Якщо будуть встановлені дані, які свідчать про перешкоджання явці свідка, потерпілого, експерта до суду або примушування їх до відмови від дачі показань чи висновку, до дачі завідомо неправдивих показань чи висновку шляхом погрози вбивством, насильством, знищенням їхнього майна чи майна їх близьких родичів або розголошення відомостей, що їх ганьблять, про підкуп з тією ж метою свідка, потерпілого чи експерта, а також про погрозу вчинити зазначені дії з помсти за раніше дані показання чи висновок, **суд повинен взяти заходів щодо притягнення винних у цьому осіб до кримінальної відповідальності.**

Слайд 98

Тема № 18. Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Ради суддів України про реальний чи потенційний конфлікт інтересів судді (крім випадків, коли конфлікт інтересів врегульовується в порядку, визначеному процесуальним законом)

Реальний конфлікт інтересів - суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

Потенційний конфлікт інтересів - наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень; Поняття та форми конфлікту інтересів. Поняття потенційного та реального конфлікту інтересів.

Слайд 99

**Відповідно до ст. 28 Закону України «Про запобігання корупції»
(«Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів»)**

1. Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, зобов'язані:

1) вживати заходів щодо недопущення виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів;

2) повідомляти не пізніше наступного робочого дня з моменту, коли особа дізналася чи повинна була дізнатися про наявність у неї реального чи потенційного конфлікту інтересів безпосереднього керівника, а у випадку перебування особи на посаді, яка не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника, або в колегіальному органі - Національне агентство чи інший визначений законом орган або колегіальний орган, під час виконання повноважень у якому виник конфлікт інтересів, відповідно;

3) не вчиняти дій та не приймати рішень в умовах реального конфлікту інтересів;

4) вжити заходів щодо врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів.

Слайд 100

Безпосередній керівник особи або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади протягом двох робочих днів після отримання повідомлення про наявність у підлеглої йому особи реального чи потенційного конфлікту інтересів приймає рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів, про що повідомляє відповідну особу.

Національне агентство у випадку одержання від особи повідомлення про наявність у неї реального, потенційного конфлікту інтересів упродовж семи робочих днів роз'яснює такій особі порядок її дій щодо врегулювання конфлікту інтересів.

У разі існування в особи сумнівів щодо наявності в неї конфлікту інтересів вона зобов'язана звернутися за роз'ясненнями до територіального органу Національного агентства. У разі якщо особа не отримала підтвердження про відсутність конфлікту інтересів, вона діє відповідно до вимог, передбачених у цьому розділі Закону.

6. Якщо особа отримала підтвердження про відсутність конфлікту інтересів, вона звільняється від відповідальності, якщо у діях, щодо яких вона зверталася за роз'ясненням пізніше було виявлено конфлікт інтересів.

Слайд 101

Відповідно до ст.131 Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд», Рада суддів України, зокрема, здійснює контроль за додержанням вимог законодавства щодо врегулювання конфлікту інтересів у діяльності суддів судів загальної юрисдикції, голови та членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голови Державної судової адміністрації України та його заступників; приймає рішення про врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів у діяльності зазначених осіб (у разі, якщо такий конфлікт не може бути врегульований у порядку, визначеному процесуальним законом).

Слайд 102

Зовнішнє врегулювання конфлікту інтересів здійснюється ШЛЯХОМ:

- 1) усунення особи від виконання завдання, вчинення дій, прийняття рішення чи участі в його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів;
- 2) застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, вчиненням нею певних дій чи прийняття рішень;
- 3) обмеження доступу особи до певної інформації;
- 4) перегляду обсягу службових повноважень особи;
- 5) переведення особи на іншу посаду;
- 6) звільнення особи.

Слайд 103

Адміністративна відповідальність за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст.172-7 КУАП)

Неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів –
тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів –

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьохсот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Слайд 104

Тема № 19. Втручання у процес здійснення судочинства іншими суддями.

Суддя має уникати будь-якого незаконного впливу на його діяльність, пов'язану зі здійсненням правосуддя, та бути незалежним від своїх колег у процесі прийняття рішень.

Він не має права використовувати своє посадове становище в особистих інтересах чи в інтересах інших осіб та не повинен дозволяти цього іншим.

Суддя повинен виконувати обов'язки судді безсторонньо і неупереджено та

утримуватися від поведінки, будь-яких дій або висловлювань, що можуть призвести до виникнення сумнівів у рівності професійних суддів, народних засідателів та присяжних при здійсненні правосуддя (ст. 10 Кодексу суддівської етики).

Слайд 105

Суддя, що перебуває на адміністративній посаді в суді, повинен утримуватися від поведінки, дій або висловлювань, які можуть призвести до виникнення сумнівів у єдиному статусі суддів і в те, що професійні судді здійснюють колективне вирішення питань організації роботи суду Ст. 13 Кодексу суддівської етики)

Стаття 376. Кримінального кодексу «Втручання в діяльність судових органів»

1. Втручання в будь-якій формі в діяльність судді з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися винесення неправосудного рішення -

карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців.

2. Ті самі дії, якщо вони перешкодили запобіганню злочину чи затриманню особи, яка його вчинила, або вчинені особою з використанням свого службового становища, -

караються позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років або арештом на строк до шести місяців, або позбавленням волі на строк до трьох років.

Слайд 106

Стаття 376-1. Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду

1. Умисне внесення неправдивих відомостей чи несвоєчасне внесення відомостей до автоматизованої системи документообігу суду, несанкціоновані дії з інформацією, що міститься в автоматизованій системі документообігу суду, чи інше втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду, вчинене службовою особою, яка має право доступу до цієї системи, або іншою особою шляхом несанкціонованого доступу до автоматизованої системи документообігу суду, -

караються штрафом від шестисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від одного до трьох років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені за попередньою змовою групою осіб, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від двох до трьох років.

Слайд 107

Стаття 377. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного

1. Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо судді, народного засідателя чи присяжного, а також щодо їх близьких родичів у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, -

карається виправними роботами на строк до двох років або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк.

2. Умисне заподіяння судді, народному засідателю чи присяжному або їх близьким родичам побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, -

карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до шести років.

3. Умисне заподіяння судді, народному засідателю чи присяжному або їх близьким родичам тяжкого тілесного ушкодження у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

Слайд 108

Тема № 20. Неподання або несвоєчасне подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому законодавством у сфері запобігання корупції

Суддя зобов'язаний подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування п.6 ч.5 ст. 55 Закону «Про забезпечення права на справедливий суд»). Відповідно до ч. 2 ст. 57 Закону, з метою встановлення відповідності рівня життя судді наявному у нього та членів його сім'ї майну і одержаним ними доходам стосовно судді проводиться моніторинг способу життя відповідно до закону.

Інформація, отримана за результатами моніторингу, включається до суддівського дос'є.

У декларації зазначаються відомості про:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові, реєстраційний номер облікової картки платника податків (серія та номер паспорта громадянина України, якщо особа через свої релігійні переконання відмовилася від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомила про це відповідний орган центрального органу виконавчої влади, відповідальний за формування державної податкової політики, і має про це відмітку у паспорті громадянина України) суб'єкта декларування та членів його сім'ї, місце реєстрації та фактичного проживання, місце роботи (проходження служби) або місце майбутньої роботи (проходження служби), займану посаду, або посаду, на яку претендує, та категорію посади (якщо така є) суб'єкта декларування;
- 2) об'єкти нерухомості, що належать суб'єкту декларування та членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або знаходяться у них в оренді чи на іншому праві користування, незалежно від форми укладення правочину, внаслідок якого набуто таке право. Такі відомості включають:
 - а) дані щодо виду, характеристики майна, місцезнаходження, дату набуття майна у власність, оренду або інше право користування, вартість майна на дату набуття його у власність, володіння або користування;
 - б) у разі якщо нерухоме майно перебуває у спільній власності, про усіх співвласників такого майна вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. У разі якщо нерухоме майно перебуває в оренді або на іншому праві користування, про власника такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

2-1) об'єкти незавершеного будівництва, об'єкти, не прийняті в експлуатацію або право власності на які не зареєстроване в установленому законом порядку, які:

- а) належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві власності відповідно до Цивільного кодексу України;
- б) розташовані на земельних ділянках, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві приватної власності, включаючи спільну власність, або передані їм в оренду чи на іншому праві користування, незалежно від правових підстав набуття такого права;
- в) повністю або частково побудовані з матеріалів чи за кошти суб'єкта декларування або членів його сім'ї.

Такі відомості включають:

- а) інформацію про місцезнаходження об'єкта;
- б) інформацію про власника або користувача земельної ділянки, на якій здійснюється будівництво об'єкта;
- в) якщо об'єкт перебуває у спільній власності - про всіх його співвласників зазначаються відомості, передбачені пунктом 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

Слайд 111

3) цінне рухоме майно, вартість якого перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року, що належить суб'єкту декларування або членам його сім'ї на праві приватної власності, у тому числі спільної власності, або перебуває в її володінні або користуванні незалежно від форми правочину, внаслідок якого набуто таке право. Такі відомості включають:

- а) дані щодо виду майна, характеристики майна, дату набуття його у власність, володіння або користування, вартість майна на дату його набуття у власність, володіння або користування;
- б) дані щодо транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, а також щодо їх марки та моделі, року випуску, ідентифікаційного номера (за наявності). Відомості про транспортні засоби та інші самохідні машини і механізми зазначаються незалежно від їх вартості;
- в) у разі якщо рухоме майно перебуває у спільній власності, про усіх співвласників такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців. У разі якщо рухоме майно перебуває у володінні або користуванні, про власників такого майна також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

Слайд 112

4) цінні папери, у тому числі акції, облігації, чеки, сертифікати, векселі, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, із відображенням відомостей стосовно виду цінного папера, його емітента, дати набуття цінних паперів у власність, кількості та номінальної вартості цінних паперів. У разі якщо цінні папери передані в управління іншій особі, щодо цієї особи також вказуються відомості, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, або найменування відповідної юридичної особи із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;

5) інші корпоративні права, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, із зазначенням найменування кожного суб'єкта господарювання, його організаційно-правової форми, коду Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України, частки у статутному (складеному) капіталі товариства, підприємства, організації у грошовому та відсотковому вираженні;

5-1) юридичні особи, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї".

Слайд 113

6) нематеріальні активи, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, у тому числі об'єкти інтелектуальної власності, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті. До відомостей щодо нематеріальних активів включаються дані про вид та характеристики таких активів, вартість активів на момент виникнення права власності, а також про дату виникнення права на них;

7) отримані (нараховані) доходи, у тому числі доходи у вигляді заробітної плати (грошового забезпечення), отримані як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом, гонорари, дивіденди, проценти, роялті, страхові виплати, благодійна допомога, пенсія, доходи від відчуження цінних паперів та корпоративних прав, подарунки та інші доходи.

8) наявні грошові активи, у тому числі готівкові кошти, кошти, розміщені на банківських рахунках, внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, кошти, позичені третім особам, а також активи у дорогоцінних (банківських) металах. Відомості щодо грошових активів включають дані про вид, розмір та валюту активу, а також найменування та код Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України установи, в якій відкриті відповідні рахунки або до якої зроблені відповідні внески. Не підлягають декларуванню наявні грошові активи (у тому числі готівкові кошти, кошти, розміщені на банківських рахунках, внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, кошти, позичені третім особам) та активи у дорогоцінних (банківських) металах, сукупна вартість яких не перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року;

Слайд 114

6) нематеріальні активи, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, у тому числі об'єкти інтелектуальної власності, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті. До відомостей щодо нематеріальних активів включаються дані про вид та характеристики таких активів, вартість активів на момент виникнення права власності, а також про дату виникнення права на них;

7) отримані (нараховані) доходи, у тому числі доходи у вигляді заробітної плати (грошового забезпечення), отримані як за основним місцем роботи, так і за сумісництвом, гонорари, дивіденди, проценти, роялті, страхові виплати, благодійна допомога, пенсія, доходи від відчуження цінних паперів та корпоративних прав, подарунки та інші доходи.

8) наявні грошові активи, у тому числі готівкові кошти, кошти, розміщені на банківських рахунках, внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, кошти, позичені третім особам, а також активи у дорогоцінних (банківських) металах. Відомості щодо грошових активів включають дані про вид, розмір та валюту активу, а також найменування та код Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України установи, в якій відкриті відповідні рахунки або до якої зроблені відповідні внески. Не підлягають декларуванню наявні грошові активи (у тому числі готівкові кошти, кошти, розміщені на банківських рахунках, внески до кредитних спілок та інших небанківських фінансових установ, кошти, позичені третім особам) та активи у дорогоцінних (банківських) металах, сукупна вартість яких не перевищує 50 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року;

Слайд 115

10) видатки та всі правочини, вчинені у звітному періоді, на підставі яких у суб'єкта декларування виникає або припиняється право власності, володіння чи користування, у тому числі спільної власності, на нерухоме або рухоме майно, нематеріальні та інші активи, а також виникають фінансові зобов'язання, які зазначені у пунктах 2-9 частини першої цієї статті.

Такі відомості зазначаються лише у разі, якщо розмір відповідного видатку перевищує 20 мінімальних заробітних плат, встановлених на 1 січня звітного року. Окрім цього, до таких відомостей включаються дані про вид правочину, його предмет та інформація щодо найменування контрагента;

11) посаду чи роботу, що виконується або виконувалася за сумісництвом: дані про займану посаду чи роботу (оплачувану чи ні), що виконується за договором (контрактом), найменування юридичної чи фізичної особи, в якій (яких) особа працює або працювала за сумісництвом, із зазначенням коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців, або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи із зазначенням її реєстраційного номера облікової картки платника податків;

12) входження суб'єкта декларування до керівних, ревізійних чи наглядових органів громадських об'єднань, благодійних організацій, саморегульованих чи самоврядних професійних об'єднань, членство в таких об'єднаннях (організаціях) із зазначенням назви відповідних об'єднань (організацій) та їх коду Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців.

Слайд 116

Адміністративна відповідальність за порушення вимог фінансового контролю (ст.172-6 КУАП)

Стаття 172-6. Порушення вимог фінансового контролю

Несвоєчасне подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані -

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією доходу чи винагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Слайд 117

Кримінальна відповідальність

Стаття 366-1.КК України « Декларування недостовірної інформації»

Подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України "Про запобігання корупції", або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації -

карається позбавленням волі на строк до двох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. Суб'єктами декларування є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України "Про запобігання корупції" зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Слайд 118

Стаття 368-2.КК України «Незаконне збагачення»

1. Набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність активів у значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами, а так само передача нею таких активів будь-якій іншій особі -

караються позбавленням волі на строк до двох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

2. Ті самі діяння, вчинені службовою особою, яка займає відповідальне становище, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

3. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.

Слайд 119

Примітка. 1. Особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції".

2. Під активами у значному розмірі у цій статті розуміються грошові кошти або інше майно, а також доходи від них, якщо їх розмір (вартість) **перевищує одну тисячу неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.**

3. Під передачею активів у цій статті розуміється укладення будь-яких правочинів, на підставі яких виникає право власності або право користування на активи, а також надання іншій особі грошових коштів чи іншого майна для укладення таких правочинів.

Слайд 120

Тема № 21. Зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне незазначення відомостей, передбачених законодавством

Національне агентство проводить щодо декларацій, поданих суб'єктами декларування, такі види контролю:

- 1) щодо своєчасності подання;
- 2) щодо правильності та повноти заповнення;
- 3) логічний та арифметичний контроль.

Порядок проведення передбачених цієї статтею видів контролю, а також повної перевірки декларації визначається Національним агентством.

Слайд 121

Контроль щодо своєчасності подання декларації здійснюється протягом п'ятнадцяти робочих днів з дня, у який така декларація повинна бути подана.

Державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, а також юридичні особи публічного права зобов'язані упродовж семи робочих днів інформувати Національне агентство про припинення працюючими у них суб'єктами декларування діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування.

Слайд 122

Повна перевірка декларації здійснюється протягом дев'яноста днів з дня подання декларації і полягає у з'ясуванні достовірності задекларованих відомостей, точності оцінки задекларованих активів, перевірці на наявність конфлікту інтересів та ознак незаконного збагачення.

Обов'язковій повній перевірці підлягають декларації службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, перелік яких затверджується Національним агентством.

Обов'язковій повній перевірці також підлягають декларації, подані іншими суб'єктами декларування, у разі виявлення у них невідповідностей за результатами логічного та арифметичного контролю.

Слайд 123

Національне агентство здійснює вибірковий моніторинг способу життя суб'єктів декларування з метою встановлення відповідності їх рівня життя наявним у них та членів їх сім'ї майну і одержаним ними доходам згідно з декларацією особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що подається відповідно до цього Закону.

2. Моніторинг способу життя суб'єктів декларування здійснюється Національним агентством на підставі інформації, отриманої від фізичних та юридичних осіб, а також із засобів масової інформації та інших відкритих джерел інформації, яка містить відомості про невідповідність рівня життя суб'єктів декларування задекларованим ними майну і доходам.
3. Порядок здійснення моніторингу способу життя суб'єктів декларування визначається Національним агентством.

Слайд 124

Тема № 22. Використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди, якщо таке правопорушення не містить складу злочину або кримінального проступку. неправомірна вигода - грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав; приватний інтерес - будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях

Стаття 22. Обмеження щодо використання службових повноважень чи свого становища

1. Особам, зазначеним у частині першій статті 3 цього Закону, забороняється використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах.

Стаття 23. Обмеження щодо одержання подарунків

1. Особам, зазначеним у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:

1) у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

2) якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи.

2. Особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, можуть приймати подарунки, які відповідають загально визначеним уявленням про гостинність, крім випадків, передбачених частиною першою цієї статті, якщо вартість таких подарунків не перевищує одну мінімальну заробітну плату, встановлену на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки.

Стаття 24. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та пов'одження з ними

1. Особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, прирівняні до них особи у разі надходження пропозиції щодо неправомірної вигоди або подарунка, незважаючи на приватні інтереси, зобов'язані невідкладно вжити таких заходів:

1) відмовитися від пропозиції;

2) за можливості ідентифікувати особу, яка зробила пропозицію;

3) залучити свідків, якщо це можливо, у тому числі з числа співробітників;

4) письмово повідомити про пропозицію безпосереднього керівника (за наявності) або керівника відповідного органу, підприємства, установи, організації, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції.

Слайд 127

Тема № 23. Допущення суддею недоброчесної поведінки, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим доходам

Закон України «Про запобігання корупції»

Подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування

1. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі - декларація), за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством.

2. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, які припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за період, не охоплений раніше поданими деклараціями (Стаття 45).

Слайд 128

До повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції належать: здійснення моніторингу та контролю за виконанням актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та порівняних до них осіб; здійснення контролю та перевірки декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зберігання та оприлюднення таких декларацій, проведення моніторингу способу життя осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; здійснення співпраці із особами, які добросовісно повідомляють про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону (викривачі), вжиття заходів щодо їх правового та іншого захисту, притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їх прав, у зв'язку з таким інформуванням; ініціювати проведення службового розслідування, вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, надсилати до інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції матеріали, що свідчать про факти таких правопорушень.

Стаття 44. Утримання від виконання незаконних рішень чи доручень

Відповідно до ст. 44 Закону «Про запобігання корупції», особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, незважаючи на приватні інтереси, утримуються від виконання рішень чи доручень керівництва, якщо вони суперечать закону.

2. Особи, зазначені у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, самостійно оцінюють правомірність наданих керівництвом рішень чи доручень та можливу шкоду, що буде завдана у разі виконання таких рішень чи доручень.

3. У разі отримання для виконання рішень чи доручень, які особа, зазначена у пункті 1, підпункті "а" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, вважає незаконними або такими, що становлять загрозу охоронюваним законом правам, свободам чи інтересам окремих громадян, юридичних осіб, державним або суспільним інтересам, вона повинна негайно в письмовій формі повідомити про це керівника органу, підприємства, установи, організації, в якому вона працює, а виборні особи - Національне агентство.

ТЕМА № 24. НЕНАДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ АБО НАДАННЯ ЗАВІДОМО НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ЗАКОННУ ВИМОГУ ЧЛЕНА ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ СУДДІВ УКРАЇНИ ТА/АБО ЧЛЕНА ВИЩОЇ РАДИ ЮСТИЦІЇ

Під час здійснення перевірки член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, має право знайомитися з матеріалами судових справ, робити з них копії, опитувати суддів та інших осіб, яким відомі обставини вчинення діяння, що має ознаки дисциплінарного правопорушення, *отримувати за письмовим запитом від органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадян та їх об'єднань необхідну для проведення перевірки інформацію.*

Орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові особи, керівники підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань, особи, яким направлено запит члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, зобов'язані протягом десяти днів з дня його отримання надати відповідну інформацію. У разі необхідності зазначений строк може бути продовжено до тридцяти днів, про що член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, повідомляє безпосередньо у запиті.

Слайд 131

Ненадання члену органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, інформації, а також надання завідомо недостовірних відомостей тягнуть за собою притягнення винних осіб до відповідальності, встановленої законом.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України для здійснення своїх повноважень має право витребувати та одержувати необхідну інформацію від суддів, Державної судової адміністрації України, органів суддівського самоврядування та інших судових органів, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, об'єднань громадян та окремих фізичних осіб, ненадання якої тягне за собою відповідальність, встановлену законом (ч. 2 ст. 101 Закону «Про забезпечення права на справедливий суд»).

Слайд 132

Стаття 188-32. Невиконання законних вимог Вищої ради юстиції та створених при ній тимчасових колегіальних органів (комісій) щодо надання інформації

Невиконання законних вимог Вищої ради юстиції або члена Вищої ради юстиції, створених при Вищій раді юстиції тимчасових колегіальних органів (комісій) або їх членів щодо надання інформації, судової справи (її копії), розгляд якої закінчено, надання завідомо неправдивої інформації, а так само недодержання встановлених законом строків надання інформації, судової справи (її копії) Вищій раді юстиції або члену Вищої ради юстиції, створеним при Вищій раді юстиції тимчасовим колегіальним органам (комісіям) або їх членам –

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Слайд 133

Стаття 188-34. Невиконання законних вимог посадових осіб суб'єктів державного фінансового моніторингу

Невиконання законних вимог посадових осіб суб'єктів державного фінансового моніторингу стосовно усунення порушень законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, або створення перешкод для виконання покладених на них обов'язків –

тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб суб'єктів первинного фінансового моніторингу, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Слайд 134

Стаття 188-35. Невиконання законних вимог Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів або членів цих органів щодо надання інформації

Невиконання законних вимог Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, члена Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів щодо надання інформації, копій документів, а також порушення встановлених законодавством строків їх надання, надання завідомо недостовірної інформації -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Слайд 135

Тема № 25. Визнання судді винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, у випадках, установлених законом

Корупція - використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей

Слайд 136

корупційне правопорушення - діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

правопорушення, пов'язане з корупцією - діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність;

Слайд 137

Право на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, має будь-яка особа. Громадяни здійснюють зазначене право особисто або через адвоката, юридичні особи - через адвоката, органи державної влади та органи місцевого самоврядування - через своїх представників.

Адвокат зобов'язаний перевірити факти, які можуть тягнути дисциплінарну відповідальність судді, до подання відповідної скарги (заяви). Адвокат, прокурор зобов'язаний відмовити у зверненні зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді за наявності конфлікту інтересів, а також у разі, якщо такий адвокат є учасником судового процесу, в якому бере участь суддя, щодо поведінки якого подається відповідне звернення.

Слайд 138

Скарга (заява) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, подається у письмовій формі та повинна містити такі відомості:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) заявника, його місце проживання (перебування) або місцезнаходження, поштовий індекс, номери засобів зв'язку;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові та посада судді (суддів), на дії якого (яких) скаржиться заявник;
- 3) конкретні відомості про наявність у поведінці судді ознак дисциплінарного правопорушення, що відповідно до частини першої статті 92 цього Закону може бути підставою дисциплінарної відповідальності судді;
- 4) посилання на фактичні дані (свідчення, докази), що підтверджують зазначені заявником відомості.

Скарга (заява) підписується заявником із зазначенням дати її підписання.

Вища кваліфікаційна комісія суддів України і Вища рада юстиції затверджують та розміщують на офіційному веб-порталі судової влади зразок скарги (заяви) щодо поведінки судді.

Слайд 139

Слайд 140

Підстави дисциплінарної відповідальності судді

1. Суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності в порядку дисциплінарного провадження з таких підстав:

1) умисне або внаслідок недбалості:

а) незаконна відмова в доступі до правосуддя (у тому числі незаконна відмова в розгляді по суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги тощо) або інше істотне порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що унеможливило учасниками судового процесу реалізацію наданих їм процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків або призвело до порушення правил підсудності чи підвідомчості;

б) незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору;

в) порушення засад гласності і відкритості судового процесу;

г) порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;

г) незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу;

д) порушення правил щодо відводу (самовідводу);

Слайд 141

2) безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень;

3) систематичне або грубе одноразове порушення правил суддівської етики, що підриває авторитет правосуддя, у тому числі прояв неповаги під час здійснення судочинства до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу;

4) умисне або у зв'язку з очевидною недбалістю допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод;

5) розголошення суддею таємниці, що охороняється законом, у тому числі таємниці нарадчої кімнати, або інформації, що стала відомою судді під час розгляду справи у закритому судовому засіданні;

Слайд 142

6) неповідомлення суддею органів суддівського самоврядування та правоохоронних органів про випадок втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, у тому числі про звернення до нього учасників судового процесу чи інших осіб, включаючи осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з приводу конкретних справ, що перебувають у провадженні судді, якщо таке звернення відбулося в інший, ніж передбачено процесуальним законодавством, спосіб упродовж п'яти днів після того, як йому стало відомо про такий випадок;

7) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Ради суддів України про реальний чи потенційний конфлікт інтересів судді (крім випадків, коли конфлікт інтересів врегульовується в порядку, визначеному процесуальним законом);

8) втручання у процес здійснення судочинства іншими суддями;

9) неподання або несвоєчасне подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому законодавством у сфері запобігання корупції;

Слайд 143

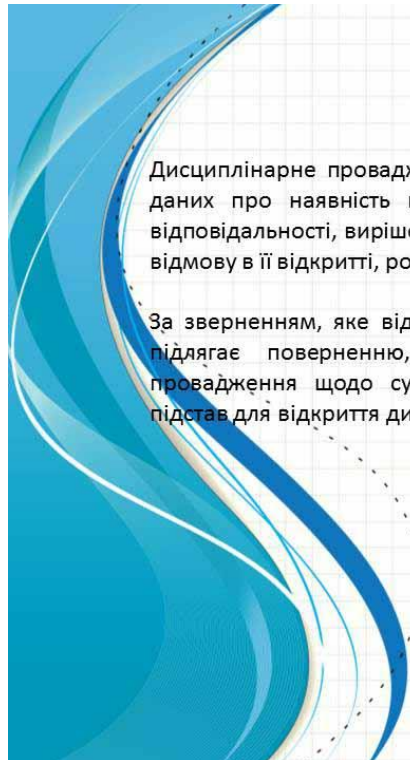
- 10) зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне незазначення відомостей, передбачених законодавством;
- 11) використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди, якщо таке правопорушення не містить складу злочину або кримінального проступку;
- 12) допущення суддею недоброчесної поведінки, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим доходам;
- 13) **ненадання інформації або надання завідомо недостовірної інформації на законну вимогу члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та/або члена Вищої ради юстиції;**
- 14) **визнання судді винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, у випадках, установлених законом.**

Слайд 144

Звернення повертається без розгляду, якщо:

- 1) звернення не відповідає визначеним цим Законом вимогам;
- 2) звернення містить виражені у непристойній формі висловлювання, що принижують честь і гідність будь-яких осіб;
- 3) наведені у зверненні відомості стосуються тільки поведінки учасників процесу, працівників апарату суду або інших осіб;
- 4) у зверненні порушується питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності осіб, звільнених з посади судді, суддів провадження щодо яких не підвідомче відповідному органу, що здійснює дисциплінарне провадження, а також суддів, повноваження яких припинено у зв'язку зі смертю;
- 5) звернення стосується оскарження судового рішення, ґрунтується на доводах, що можуть бути перевірені лише судом вищої інстанції в порядку, передбаченому процесуальним законодавством;
- 6) факти неналежної поведінки судді, що повідомляються, вже були предметом перевірки і щодо них у дисциплінарному провадженні прийнято рішення.

Слайд 145

Дисциплінарне провадження щодо судді передбачає здійснення перевірки даних про наявність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, вирішення питання про відкриття дисциплінарної справи чи відмову в її відкритті, розгляд дисциплінарної справи і прийняття рішення.

За зверненням, яке відповідає встановленим цим Законом вимогам та не підлягає поверненню, членом органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, проводиться перевірка даних про наявність підстав для відкриття дисциплінарного провадження.

Слайд 146

Питання про відкриття дисциплінарної справи чи відмову в її відкритті вирішує орган, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів. Член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, який проводив перевірку, не бере участі у прийнятті рішення про відкриття або про відмову у відкритті дисциплінарної справи.

Рішення про відкриття або про відмову у відкритті дисциплінарної справи оскарженню не підлягає.

Слайд 147

Розгляд дисциплінарної справи відбувається у відкритому засіданні, на яке запрошуються особа, за скаргою (заявою) якої відкрито справу, або її представник та суддя, стосовно якого відкрито справу. Будь-які заінтересовані особи мають право бути присутніми на засіданні.

У разі неможливості з поважних причин взяти участь у засіданні органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, суддя, справа стосовно якого розглядається, може надати по суті порушених питань письмові пояснення, які додаються до матеріалів справи. Письмові пояснення судді оголошуються на засіданні в обов'язковому порядку. Повторна неявка цього судді на засідання є підставою для розгляду дисциплінарної справи за його відсутності.

Неприбуття особи, за зверненням якої відкрито дисциплінарну справу, не перешкоджає її розгляду.

Слайд 148

Якщо органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, прийнято рішення про відсутність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, дисциплінарне провадження припиняється з одночасним повідомленням про це заінтересованих осіб.

Рішення про припинення дисциплінарного провадження оскарженню не підлягає.

Дисциплінарне стягнення до судді застосовується не пізніше трьох років із дня вчинення проступку без урахування часу тимчасової непрацездатності або перебування судді у відпустці.

У разі якщо рішенням Європейського суду з прав людини встановлені факти, які можуть бути підставою для застосування дисциплінарного стягнення до судді, зазначений строк обраховується з дня набуття таким рішенням Європейського суду з прав людини статусу остаточного.

Слайд 149

Рішення у дисциплінарній справі повинно містити:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові і посаду судді, який притягається до дисциплінарної відповідальності;
- 2) встановлені обставини у справі з посиланням на докази;
- 3) мотиви, з яких ухвалено рішення;
- 4) суть рішення за результатами розгляду із зазначенням дисциплінарного стягнення в разі його застосування;
- 5) порядок і строк оскарження рішення.

За наявності окремої думки члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, така думка викладається у письмовій формі і додається до справи, про що головуєчий повідомляє на засіданні. Зміст окремої думки оголошенню на засіданні не підлягає.

Копія рішення органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, у семиденний строк вручається чи надсилається судді, стосовно якого розглядалася дисциплінарна справа, або його представнику.

Слайд 150

До суддів може застосовуватися дисциплінарне стягнення у виді:

- 1) попередження;
- 2) догани - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця;
- 3) суворої догани - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців;
- 4) тимчасового (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді та обов'язковим направленням судді до Національної школи суддів України для проходження курсу підвищення кваліфікації, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та подальшим кваліфікаційним оцінюванням для підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді;
- 5) переведення судді до суду нижчого рівня;
- 6) висновку про направлення рекомендації до Вищої ради юстиції для вирішення питання щодо внесення подання про звільнення судді з посади з підстав порушення присяги.

Слайд 151

Тема № 27. Правові засади діяльності служби інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України при здійсненні дисциплінарного провадження щодо судді.

Служба інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України формується з числа осіб, які мають повну вищу юридичну освіту і досвід роботи в галузі права понад п'ять років.

Інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України діють виключно за дорученням члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

За дорученням члена Комісії інспектори:

- 1) попередньо аналізують заяви (скарги) щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, готують проекти висновків про наявність підстав для притягнення суддів місцевих та апеляційних судів до дисциплінарної відповідальності;
- 2) попередньо аналізують матеріали справ щодо кваліфікаційного оцінювання суддів та дисциплінарної практики щодо суддів;
- 3) виконують інші доручення члена Комісії під час кваліфікаційного оцінювання або дисциплінарного провадження.

Слайд 152

Тема № 30. Практичні аспекти проведення перевірок

Вивчивши звернення, інспектор має визначити, з приводу чого відповідно до ст. 92 Закону подано скаргу, і скласти план перевірки фактів, викладених у зверненні.

План має містити такі елементи: що є підставою перевірки; які обставини, факти необхідно перевірити (виявити, спростувати); у який спосіб це здійснити; який термін виконання; які органи (установи, організації) мають бути задіяні (куди направлені запити).

Під час перевірки інспектор за необхідності та за дорученням ВККС України ознайомлюється з матеріалами справ, розглянутих суддею, робить копії судових справ/проваджень, або окремих матеріалів, отримує від судді пояснення, опитує інших осіб, яким відомі обставини вчинення діяння, що має ознаки дисциплінарного правопорушення.

Слайд 153

Вимоги до спілкування: ввічливість, терплячість, ставлення до людей з належною повагою; утримуватися від коментарів, уникати коментарів, висловів, жестів, інтонацій голосу та поведінки, які можуть виявити брак поваги.

Інспектора є дотримуватися вимог ділового стилю й вдягатися так, щоб мати діловий вигляд. Слід носити годинник, із тим, щоб постійно стежити за часом.

Перевірці підлягають **конкретні відомості** про наявність у поведінці судді ознак дисциплінарного правопорушення, що відповідно до частини першої статті 92 Закону «Про забезпечення права на справедливий суд» може бути підставою дисциплінарної відповідальності судді; зазначені заявником фактичні дані (свідчення, докази).

Слайд 154

Тема № 31. Підготовка проектів висновків за результатами перевірки даних про наявність підстав для притягнення суддів місцевих та апеляційних судів до дисциплінарної відповідальності

Методика складання висновку за результатами перевірки скарг на дії суддів. Член органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, за результатами перевірки складає висновок з викладенням фактів та обставин, виявлених у ході перевірки, та пропозицією про відкриття чи відмову у відкритті дисциплінарної справи. Висновок члена органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та зібрані у процесі перевірки матеріали передаються на розгляд органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів.

Слайд 155

Структура проекту висновку

Вступна частина. Зміст: дані щодо заявника, особи, що здійснювала перевірку, підстава, тривалість перевірки.

Основна (мотивувальна) частина. Викладення процедурних дій, виконаних під час перевірки. Аналіз матеріалів, наданих заявником. Аналіз матеріалів, одержаних у ході перевірки. Аналіз пояснень судді. Оцінка матеріалів щодо фактів, викладених у скарзі (заяві). Викладення фактів, встановлених за результатами перевірки. Наведення доказів, що підтверджують встановлені факти. Обґрунтування класифікації правопорушення за певною підставою притягнення до дисциплінарної відповідальності. Наведення відповідних законодавчих положень.

Заключна частина (висновок).

Слайд 156

ТЕМА № 32. ПРОЦЕДУРА ОСКАРЖЕННЯ

Суддя місцевого чи апеляційного суду може оскаржити рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення його до дисциплінарної відповідальності до Вищої ради юстиції або до суду в порядку, передбаченому Кодексом адміністративного судочинства України, не пізніше одного місяця з дня вручення йому чи отримання ним поштою копії рішення.

Скарга до Вищої ради юстиції подається суддею через Вищу кваліфікаційну комісію суддів України.

3. Вища кваліфікаційна комісія суддів України не пізніш як у триденний строк після отримання скарги надсилає її разом із матеріалами дисциплінарної справи до Вищої ради юстиції.

Слайд 157

Скаргу на рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у справі про притягнення до дисциплінарної відповідальності може бути подано до Вищої ради юстиції **не пізніше одного місяця з наступного дня після вручення судді чи особі, що ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність судді**, такого рішення. Вища рада юстиції може продовжити строк для подачі скарги, якщо визнає, що місячний строк був порушений з поважних причин.

Вища рада юстиції розглядає скарги на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів **не пізніше одного місяця з дня їх надходження**, а при потребі додаткової перевірки обставин та матеріалів справи - **не пізніше двох місяців з дня надходження скарги**.

Вища рада юстиції розглядає скарги суддів чи осіб, що ініціювали питання про дисциплінарну відповідальність судді, на рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності і за наслідками розгляду приймає рішення за доповіддю члена дисциплінарної секції Вищої ради юстиції.

Слайд 158

Після розгляду скарги судді чи особи, що ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність судді, Вища рада юстиції за наявності для цього підстав може:

- 1) задовольнити скаргу судді чи особи, що ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність судді, скасувати рішення про притягнення його до дисциплінарної відповідальності і закрити дисциплінарне провадження;
- 2) задовольнити скаргу повністю чи частково і змінити рішення відповідної Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;
- 3) залишити скаргу без задоволення, а рішення відповідної Вищої кваліфікаційної комісії суддів України - без зміни.

Слайд 159

Вирішуючи питання про дисциплінарну відповідальність судді, Вища рада юстиції повинна **вислухати** його пояснення. У разі неможливості взяти участь у засіданні Вищої ради юстиції з поважних причин суддя може надати по суті порушених питань письмові пояснення, які долучаються до матеріалів справи.

Письмові пояснення судді виголошуються на засіданні Вищої ради юстиції в обов'язковому порядку. Повторне неприбуття такого судді без поважних причин є підставою для розгляду справи за його відсутності. Адміністративна справа щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради юстиції, а також рішень, дій чи бездіяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів вирішується колегією суддів у складі не менше п'яти суддів протягом розумного строку, але не пізніше одного місяця після відкриття провадження у справі.

У виняткових випадках з урахуванням особливостей розгляду справи суд ухвалою може продовжити строк розгляду справи, але не більш як на один місяць.

Слайд 160

Вищий адміністративний суд України за наслідками розгляду справи може: визнати дії чи бездіяльність Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів протиправними, зобов'язати Верховну Раду України, Президента України, Вищу раду юстиції, Вищу кваліфікаційну комісію суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію прокурорів вчинити певні дії

У разі визнання незаконним і нечинним нормативно-правового акта резолютивна частина постанови суду невідкладно публікується відповідачем у виданні, в якому його було офіційно оприлюднено, після набрання постановою законної сили.

Слайд 161

Тема № 33. Психологічні та етичні засади діяльності інспекторів при здійсненні дисциплінарного провадження щодо судді

Психологія спілкування передбачає врахування особи, з якою необхідно провести інтерв'ю.

До таких даних відносяться соціальні ознаки (вік, стать, освіта, досвід роботи, посада, сімейний стан, наявність дітей тощо); фізичні (стан здоров'я на момент спілкування, наявність хронічних захворювань, інвалідності тощо); етико-психологічні (темперамент особи, конфліктність, морально-етичні цінності, релігійність, захоплення, стан тяжкої втрати тощо), ситуативні фактори: регіон (наближеність до зони проведення Антитерористичної операції), переведення судді з іншого суду Автономної Республіки Крим, тимчасово окупованої території Луганської та Донецької областей; побутові умови проживання тощо.

Слайд 162

Під час перевірки ретельному опитуванню піддаються особи, які володіють інформацією щодо викладених фактів у заяві(скарзі). При цьому слід уникати складних та об'ємних запитань, уникати зайвих фраз «... Чи доводилося Вам...», «...Не могли б Ви нам розповісти». Замість цього почніть запитання просто «Ви бачили (чули)». Для ясності викладу потрібно чітко дотримуватися хронології часу і послідовності подій, що дає показанням особи стрункості і логічності.

Від правильно обраного темпу залежить рівень довіри як до інспектора, який намагається детально з'ясувати обставини події, що є предметом перевірки, так і до показань особи, що надає інформацію. Інколи процес опитування може тривати довше, ніж сама подія, що дає підстави вважати, що особа мала достатньо часу спостерігати за діями(бездіяльністю) конкретної особи та давати їм оцінку. Водночас це дає можливість виявити упередженість свідків, предмет глибинного конфлікту, або конфлікту «зі зміщеним центром тяжіння» (причина полягає в іншому).

Слайд 163

Оцінюючи судові рішення інспектор може стикатися з проблемами оцінки автономної суб'єктивності судді, що базується на власному обмежено підготовленому інформаційному полі, без ознайомлення з рекомендаціями правового характеру вищих судових інстанцій, міжнародної судової практики, що тягнуть винесення неправосудного рішення.

Поява нових правових колізій не завжди супроводжується належним науково-методичним та освітнім забезпеченням. Психологічно суддя сприймає певні події в суспільстві або поведінку деяких осіб крізь призму усталених уявлень, а тому ситуацію він оцінює за усталеними критеріями моралі, поведінки, мотивів. Вказані фактори є визначальними при написанні проекту висновків перевірки.

ЧАСТИНА 8

ОЦІНКА НАВЧАННЯ

Оціночна форма

[дата та назва програми]

Ваші погляди на програму, в якій Ви брали участь, допоможуть нам зробити майбутні програми кращими. Будь ласка, уважно прочитайте кожне з питань, що містяться у формі. Ваші відповіді залишаться конфіденційними і використовуватимуться лише для академічних цілей.

1. Оцініть перелічені нижче цілі курсу. Будь ласка, дайте оцінку тому, наскільки успішною виявилася програма з точки зору досягнення вказаних цілей. (Окремі оцінки змістовної частини, матеріалів, викладачів, приміщень та харчування дасте нижче в цій формі.)

В результаті опанування цієї програми учасники зможуть:

Низька

Висока

- Проводити перевірки щодо суддів за заявами (скаргами) на предмет встановлення фактів дисциплінарних правопорушень
- Складати проекти висновків за результатами перевірки
- Підсумувати ключові положення законів, які регулюють питання професійної діяльності українських суддів
- Навести приклади дій суддів, що містять ознаки дисциплінарного правопорушення
- Аналізувати міжнародні акти щодо врегулювання здійснення правосуддя та рішення Європейського суду з прав людини та застосовувати їх в своїй діяльності

[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]

[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]

[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]

[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]

[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]

.....

[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]

.....

[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]

Коментарі:

2. Оцініть змістовну частину та матеріал кожного окремого заняття. Будь ласка, дайте оцінку доречності змістовної частини та якості матеріалів, використаних під час або після заняття.

Заняття	Низька	Висока
Привітання та загальний огляд		
Змістовна частина	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Матеріали	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Мета навчальної програми		
Змістовна частина	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Матеріали	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Закони та інші документи, які регулюють діяльність судді		
Змістовна частина	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Матеріали	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Міжнародні стандарти		
Змістовна частина	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Матеріали	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Дисциплінарне провадження щодо судді		
Змістовна частина	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Матеріали	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Правовий статус інспекторів ВККСУ		
Змістовна частина	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Матеріали	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Мистецтво комунікації та написання проекту висновку		
Змістовна частина	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Матеріали	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Висновки		
Змістовна частина	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Матеріали	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	

Коментарі:

3. Оцініть кожного викладача. Будь ласка, дайте оцінку кожному викладачеві з точки зору його навчальних методів та ефективності.

[Ім'я викладача]

Низька

Висока

[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]

Коментарі:

[Ім'я викладача]

Низька

Висока

[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]

Коментарі:

[Ім'я викладача]

Низька

Висока

[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]

Коментарі:

[Ім'я викладача]

Низька

Висока

[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]

Коментарі:

4. Оцініть загальну цінність програми

Низька

Висока

[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]

Коментарі:

5. Оцініть якість приміщень та харчування

	Низька	Висока
Приміщення	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Харчування	[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]	
Коментарі:		

6. Будь ласка, надайте свої рекомендації щодо покращення цього курсу у майбутньому